Kt.a. 4436/a.

Sámuel I. KÖNYVÉNEK

Magyarázata

irta: CSIA LAJOS.

EGYHÁZKERÜLET SÁROSPATAK KÖNYVTÁRA

,S Á M U E L E L S Ő K Ö N Y V E.

I.1. Volt egy ember AZ EFRAIM HEGYSÉGÉBŐL, RAMATAIM CÓFIMBÓL
BÓL VALÓ: A NEVE: ELKÁNA.FIA VOLT JEROCHÁMNAK, EZ MEG ELIHU-
2. NAK,EZ TOCHUNAK,EZ AZ EFRATA CUFNAK.KÉT FELESÉGE VOLT,AZ E-
GYIKNEK NEVE ANNA,A MÁSIKÉ PENINNA. PENINNÁNAK GYERMEKEI
3. VOLTAK, ANNÁNAK NEM VOLTAK GYERMEKEI. IDŐRŐL- IDŐRE FÖÖL--
FÖL MENT AZ A FÉRFI SILÓBA, HOGY A SEREGEK JAHVÉJÁNAK HÓDO-
LATOT ÉS ÁLDOZATOT MUTASSON BE. OTT PEDIG ÉLI KÉT FIA HOFNI
4. ÉS FINEÁS VOLTAK JAHVE PAPJAI, AMELY NAPON ELKÁNAK ÁLDOZOTT,
egy egy RÉSZT ADOTT FELESÉGÉNEK, PENINNÁNAK,TOVÁBBÁ MINDEN
FIÁNAK ÉS LEÁNYÁNAK; DE ANNÁNAK, BÁR JAHVE BEZÁRTA MÉHÉT EGY
KÉTSZEMÉLYES RÉSZT ADOTT,MERT ANNÁT SZERETTE. VETÁLYTÁRSA
5 AZONBAN IGEN BOSSZANTOTTA ŐT, HOGY FELHARAGITSA AZÉRT,HOGY
6 JAHVE BEZÁRTA MÉHÉT S VALAHÁNYSZOR CSAK FÖLMENT JAHVE HÁZÁ-
7 BA, ÉVRŐL-ÉVRE IGY TETT VELE, IGY BOSSZANTOTTA ŐT, UGYHOGY
8 AZ SIRT ÉS NEM EVETT.- MIÉRT SIRSZ ÉS MIÉRT NEM ESZEL? -
KÉRDEZTE TŐLE A FÉRJE, ELKÁNA,MI NYOMJA SZIVEDET? TIZ FIUNÁL
NEM VAGYOK- E JOBB ÉN NEKED?

A zsidó földön sok község viselte a Róma nevet; ennek a Rámának a neve kettős számban áll/ Ramatajim/ és össze van kötve a Cófim névvel, mely nyilván Elkána ősére, Cuf-ra vonatkozik s a községet a cufiak Rámájának nevezi.Lehetséges,hogy ez az Elkána azonos az I.Kir.7, 26-ban említett levita Elkánával, ami a gyermek Sámuelnek a szent sátorban való szolgálatát megmagyarázza. Némelyek szerint ez a Ráma volt a későbbi Arimathia, honnan a Jézusnak sirt adó József származott.Jeruzsálemtől északra Efraim földének déli részén feküdt, ugyhogy Benjámin Rámájának is nevezték. Ráma magaslatot jelent s akettős szám kettős magaslatra utal. A szó jelentése megmagyarázza annak gyakori használatát helynevek kifejezésére. Elkána , jelentése: Isten szerezte őt; Anna jelentése: kegyelem; Peninnaa jelentése: korall. Anna neve az Istenhez való viszonyt jelzi,mig

P eninna neve egy közkeletü ékszer neve; mintha mutatná előbbinek mély ragaszkodását Istenhez, utóbbinak világi kellemességét,mely azonban a hiuságtól felfegyverezve, könnyen átokká lehet s avele élőre. Elkána neve mutatja,hogy Elkána istenfélő házból került ki s igy érrhető,hogy az Istenhez ragaszkodó Annához nagyobb szeretet füzte s annak bánatát szivébe vette, bár arra gyenge volt, hogy gonosznyelvü vetélytársát Anna kinzásában megakadályozza.Az Anna iránt mutatott részvét még inkább tüzelte az elbizakodott Peninnát. Abban az időben az asszonyok gyermekre vágytak s a gyermek, kit férjüknek szültek, adta meg tekintélyüket férjük előtt. Elkána azonban bölcsebb volt Isten utjainak látásában s Anna gyermektelensége nem hitette el azt vele,hogy Anna azért kevesebb értékü volna, ugyhogy Peninna a sok gyermekkel járó tekintélyt nem tudta eléggé kiélvezni. Alacsonyan járó, kicsinyes jellemek szoktak ilyenkor sértésekkel szerezni maguknak elégtételt.Peninna azonban még ennél is gonoszabb volt, mert Annát egyenesen Isten ellen akarta ingerelni azért,hogy nem adott neki gyermeket, Peninna botránkoztatott. Igy akarta Peninna Annától elvenni azt, ami Annában férjének kedvesebb volt,mint a sok gyermek: Anna kegyességét. Már az Ótestamentum lapjain elénk áll Istennek az a látszólagos igazságtalansága,hogy a kegyest sokszor nehéz utakon vezeti,mig az Istentelent virulni hagyja. Azonban az istentelen " itt veszi el jutalmát" /Máté 6,2.5.!/; a nehéz uton vezetett istenfélőt pedig a mennyei Atya egy jövendő élet boldogságára neveli.Anna könnyebben viselte volna a gyermektelenségét,ha szerető környezet veszi körül; de Peninna állandó gyötrése elkeseritette, annyira,hogy sirt és étvágya elment a belső zakiatottságtól. Elkána ahelyett, hogy Peninnával szemben sarkára állt volna, azzal vigasztalja Annát:" Tiz fiunál- mert a fiu becsesebb ajándék volt mint a lány - nem vagyok-e jobb neked? Peninna gyötrése évről évre megismétlődött, és pedig épen az Isten házánál, hol Anna kegyessége Peninna előtt ragyogott. Mig Elkána hódolatot / vagyis imádatot

és áldozatot mutatott be Istennek, Peninna szive fullánkos tartalmát öntötte kis Isten előtt. A vetélkedés, a hiuság ördöge nagy hatalom: Istentől elszakit és kegyetlenné, gonoszá tesz. Pedig a vallás berkeiben igen gyakori vendég a hiuság és vetélkedés gonosz szelleme. Hogy Peninna ilyen lélekkel jelenhetett meg Isten előtt és nem érezte annak förtelmét annak oga Elkána gyengeségén kivül még az is,hogy az istentisztelet élén is egy gyenge főpap állott,ki fiainak elnézte gonoszságát. Ime a vallásos vezetők gonoszsága igy rontja meg az egyszerü embereket,kik sok mindent megengednek maguknak, ha látják,hogy a papuk is sokat enged meg magának.

Valamit még ennek a kornak az istentiszteletéről! Látjuk,hogy egy központi hely körül mozgott az élet, amint Mózes előirásának megfelel, mert Elkána nem otthon végzi az áldozást, hanem a szent sátorban megy,hol erre kirendelt papom véezetik az istentiszteletet. Van egy főpap és vannak papok, kik közül kiemelkedik a főpapi családból származó Hofni és Fineás, Éli fiai, ugyhogy a többi alárendelt papot nem is emliti az elbeszélő. Az az ünnep,melyre Elkána évenként feljárt, bizonyára a husvét, az Egyiptomból való szabadulás ünnepe. Az istentisztelet módja az áldozás, mellyel az áldozókat és papokat örvendező gyülekezetté köt össze az áldozati lakoma. Ezt a szeretetvendégséget, azt az Isten előtt való örvendezést rontja meg Peninna szeretetlenségével és gonoszságával, melyet Anna szótlanul,de belső keserüséggel tür.Elkána nem tudja megvigasztalni a feleségét, bármennyire kedves is neki férje szeretete: Annának magasabb vigasztalásra van szüksége. A 3. versben jelenik meg először a "seregek Jahvéja" kifejezés,mely név az Isten ugy tünteti fel,mint hadseregek élén álló hadvezért,kinek nem egy sereg áll szolgálatára. A "seregek" mindenek előtt az angyalok seregeire vonatkoznak,kik ellentmondás nélkül engedelmeskednek az égi királynak; de az emberi seregek is Jahve seregei, s bár nem mindig önként engedelmeskednek, akaratlanul is mindig Jahve szándékait viszik keresztül.

Lázadó seregeik gyakran szembe találják magukat Jahve égi seregeivel. Nemsokára a könyv leirja Izráel földi királyságának keletkezését, mely ugy valósult meg, hogy égi királyát a nép megveti. Megelőzőleg az égi Király hatalmát irja le a könyv szerzője, amint ellenségeinn bosszut áll. Isten kormányozza a földet, ő a föld igazi Királya! Ennek a Királynak hódol Elkána, egy ama kevesek közül, kik a földi király hiányát nem érezték.

I.
9 MIUTÁN SILÓBAN ANNA EVETT ÉS IVOTT, FÖLKELT UTÁN. ÉS ÉLI FŐPAP
10 OTT ÜLT EGY SZÉKEN JAHVE TEMPLOMÁNAK AJTAJÁNÁL. ANNA KESERÜ LÉLEKKEL IMÁDKOZOTT JAHVÉHEZ ÉS NAGYON SIRT ÉS A KÖVETKEZŐ FOGADALMAT TETTE: SEREGEK JAHVÉJA! HA RÁ AKARNÁL TEKINTENI SZOLGÁLÓ LEÁNYOD
11 NYOMORUSÁGÁRA ÉS MEGEMLÉKEZNÉL RÓLAM, HA NEM FELEJTENÉD EL SZOLGÁLÓ LEÁNYODA ÉS ADNÁL SZOLGÁLÓDNAK FÉRFI MAGZATOT: ODAADNÁM AZT JAHVÉ-
12 NAK ÉLETÉNEK TELJES IDEJÉN, UGYHOGY OLLÓ NEM ÉRINTENÉ HAJÁT! ÉS MIKÖZBEN MINDIG ERŐSEBBEN IMÁDKOZOTT JAHVÉHOZ TÖRTÉNT, HOGY ÉLI MEG-
13 FIGYELME A SZÁJÁT. ANNA PEDIG CSAK A SZIVÉVEL IMÁDKOZOTT, AJKA MOZ-
14 GOTT, DE HANGJÁT NEM LEHETETT HALLANI, UGYHOGY ÉLI RÉSZEGNEK GONDOLTA. MEDDIG MUTOGATOD ITT RÉSZEGSÉGEDET? KÉRDEZTE TŐLE ÉLI? - VESD
15 EL MÁMORODAT /vagy:/ JÓZANODJÁL MÁR KI A BOR GŐZÉBŐL / MÁMORÁBÓL/ NEM UGY VAN URAM - FELELT RÁ ANNA, - KEMÉNY NYOMÁS ALATT VAN SZEL-
16 LEMEM; BORT ÉS PÁLINKÁT NEM ITTAM! A LELKEMET ÖNTÖTTEM KI JAHVE ELŐTT! NE NÉZD A TE SZOLGÁLÓLEÁNYODAT BÉLIÁL LEÁNYÁNAK! MERT CSAK
17 A NAGY ELTÜNŐDÉSBEN ÉS A BOSSZUSÁG MIATT SZÓLTAM IDÁIG! EREDJ EL BÉKESSÉGGEL! FELELT RÁ ÉLI - IZRÁEL ISTENE MEG FOGJA ADNI KÉRÉSE-
18 DET, AMIT TŐLE KÉRTÉL, - BÁR KEGYELMET TALÁLNA SZEMEDBEN A TE CSE-
19 LÉDED, SZÓLT AZ ASSZONY, AZZAL UTJÁRA MENT. AZTÁN EVETT S ARCA
20 EGÉSZEN MEGVÁLTOZOTT. MÁSNAP KORÁN KELTEK, HÓDOLATOT MUTATTAK BE JAHVÉNAK, AZTÁN VISSZATÉRTEK HAZÁJUKBA, RÁMÁBA. ELKÁNA AZTÁN ISMERÉ A FELESÉGÉT, ANNÁT, JAHVE PEDIG MEGEMLÉKEZETT RÓLA, AMIKOR ELJÖTT AZ IDEJE, ANNA TEHERBE ESETT, AZTÁN FIAT SZÜLT S AZT SÁMUELNEK NEVEZTE, MERT JAHVÉTŐL KÉRTE ŐT EL;

Anna nem evése alatt nem azt kell érteni, hogy semmit sem vett

magához, hiszen akkor belepusztult volna, hanem hogy rossz étvággyal és keveset evett s amit evett, semesett jól neki, amint az nagy bánattal vagy bosszusággal terhelt embereknél lenni szokott. A közös étkezés után Anna otthagyta a családot és a sátorba ment imádkozni. Máskor is fölkelt evés után,de most különös elhatározás vezette és ennek az elhatározásnak a végrehajtását jelenti a " fölkelt " szó. Elhatározta,hogy szive egész határozottságával Jahve elé viszi bánatát. Nem lehet mondani,hogy olyan kegyes lélek,mint Anna eddig nem imádkozott volna ez ügyben,de az imádkozásnak különös nyomatékot és erőt ad a szív elhatározása,hogy áttesszük Jahvéra lelkünk/sulyát/ terhét. Ez a teherátvetés érlelődött meg Anna lelkében.Nemes vonás Annánál,hogy ahelyett,hogy feleselne vetélytársával, Istenhez fordul és Hozzá fellebezi a a sérelmet. Ez az Istenhez fordulás mutatja,hogy Annában nincs az a hitetlen megnyugvás,mely egyszerüen türi a rosszat és igyekszik megkeményedni vele szemben:nem! Annában megmarad a lélek érzékenysége, a fájdalmat élesen érzi,de Istenhez menekül. Ez az Istenhez menekülés a hit utja; a segitség várása nélküli megnyugvás a pogányok hitetlen erénye,mely Istennek nem kedves. Ami Anna és Éli helyzetét illeti,nem kell azt gondolnunk,hogy Éli Anna háta mögött vol a sátor ajtajában, hanem Annával szemközt,mert Éli a sátor bejáratánál ült, Anna pedig az udvarban a bejárattal szemközt és igy Élivel is szemközt állott meg imádkozni. Éli tehát jól megfigyelhette Anna arcának játékát.Talán éppen a kivánosiság ültette Élit erre a helyre; mindenesetre tanulmányozni akarta azok arcát, akik imádkozni a sátor elé jönnek. Elkána hódolata is abban állott eszerint,hogy megjelent, esetleg családjával együtt a sátor előtt és ott imádkozott. Olykor vele jött Peninna is, ő is ugy tett,mintha imádkoznék; talán mormolt is valamit,de kegyetlen szivnek, rosszakaratu léleknek nincsn igazi mondanivalója az Ur számára. Most Anna egyedül jött,telt szivvel,hogy kiöntse lelkét az Ur előtt.Ez azt jelenti,hogy Anna szive, azaz tudata lelkével

volt tele, lelke tartalmával, sok évi felgyülemlett keserüséggel, bánatával. Az éveken át gyülő keserüség nem mindig tudatos; néha szabadabbak vagyunk tőle, néha - különösen ujabb kihivásra - kiz zében nehezedik ránk. Ugy látszik,most különös sullyal nehezedett Annára, vagy pedig valami hitét keltette fel,hogy Isten segiteni fog rajta; ez a felhasadó fájdalom és ez az Istenhez kinyulé hit vitte az asszonyt Isten templomához. Talán észre sem vette,hogy Éli ott ül a sátor bejáratánál; minden esetre a templomhoz tartozónak tekintette s jelenléte nem zavarta abban,hogy Istennel egy beszéljen,mintha annak emberi tanuja nem volna. Sirásának szabad folyást engedett,de nem hangosan sirt, hanem elfojtott zokogás rázta gyöngéd alakját. Akár mekkora volt is fájdalma, nem adta magát oda a tehetetlen fájdalomnak, hanem ajka fontos elhatározást közölt az Urral.Ez az elhatározás érlelődött meg benne otthon s ki tuja,milyen régéta küszködött a gondolattal. Elkána lévita származásu volt, de atyja a sátor körül szolgálatot nem teljesitett, különben nem csak ünnepre járt volna fel.Istenfélelmét azonban feljárása bizonyitja.Mivel Sámuel is lévita volt, azt gondolnék,hogy élete már annélfogva is Istennek volt szentelve; de - mint láttuk nem minden lévita végezte a sátor szolgálatát. S ha még Sámuel végezte volna is, akkor is egészen más dolog valamit földi hivatásképen, foglalkozásszerüen teljesiteni és más dolog Istennek szentelt szivvel élni. Anna ezt az utóbbit gondolta, mikor arra az elhatározásra jutott: ha Isten gyermeket ad neki, az az Uré legyen egészen! Vannak ma is papok, akiknek foglalkozása a papság és vannak Istennek szentelt papok, akik esetleg más földi foglalkozás mellett még papi teendőt is teljesitenek. Hogy Anna is igy szólitja meg Istent: Seregek Jahvéja! azt mutatja,hogy ebben az időben sokat foglalkoztak azzal,hogy a pogányok pusztitó seregeivel szemben, melyek a birák idején sokszor száguldottak át a héberek földjén s elvitték terméseiket, a héberek Istenének is vannak seregei s azokkal mindjárt népe mellé áll, mihelyt őszinte szivvel Hozzá kiált.

Anna most a saját kis ügyében jó az Istenhez és hitte,hogy a hatalmas Isten hozzá, kicsiny szolgálójához is lehajol s meghallgatja kérését. Anna nem gondolta,hogy ez imádság meghallgatás az egész nemzet forró vágyának is meghallgatása lesz,hogy Isten lejöjjön le népéhez és segitsen rajta.Sokszor egy kicsiny,magányos lélek világrendítő események középpontjává lehet őszinte,hivő imádságával.De milyen szerényen szólitja meg Jahvét ez az alázatos, odaadó lélek! Hogy kéri,hogy sok-sok Hozzá folyamodó ember között éppen őt is találja meg tekintete, emlékezzék meg róla is, ne feledje el Isten azt a kis szolgáló leányát, ki a maga szerény tehetségével,de egész szivével Istennek akar élni és születendő gyermekét is neki szánja. A hit mindig alázatos, mindig kicsiny és nagyságát Annak nagysága adja meg, akiben hisz a nyomorult ember. Anna nem keveset ajánl fel Istennek: születendő gyermeke egész életét! Hogy nemcsak a lévitai tiszt teljesitésére gondol Anna, mutatja,hogy fiát Nazirnak szánta, amint ez az Istennek szenteltség IV. Móz. 6-ban le van irva./ I.5.v./ Csakhogy Anna nem rövid időre,hanem egész életére szóló nazireságra gondol. Mózesnek az a rendelkezése tehát akkor ismert volt, éltek is vele. Amint Anna mondja fogadalmának szavait, csak ajka mozog,hangos szóra nem fakad.Jellemző az akkori papság gondolkodására,hogy Éli nem gondol arra,hogy egy Isten jelenlététől áthatott lélek áll előtte; nők akkor másért szoktak a szent sátor környékére járni./I.Sám. 2:22./ Éli szokva volt a részeg asszonyokhoz és azt hitte,ujra ilyen áll előtte.Mégis Éli legalább megfedette a részegnek gondolt nőt, mig fiai paráználkodtak velük. Anna észreveszi,hogy Élit jóakarat vezeti s már csak főpapi mivolta miatt is teljes tisztelettel felel neki és helyreigazitja tévedését,mire Éli egyszerre megtalálja magában a főpapot és Isten nevében szól az asszonyhoz. Éli nem volt szokva ilyen imádkozáshoz, amilyent Annánál látott,ki nyilván Isten Szellemének hatása alatt - min erősebben az imádkozásnak adja magát és észre sem vette,hogy ajka

utána megy a szavaknak, melyeket ő szivében gondolt.Annyira Istenben van elmerülve Anna,hogy Éli durva rászólása nem zökkenti ki hangulatából s nem a pap durvasága ragadja magával a nőt, hanem Anna odaadára a papot. Anna mentségül "kemény szellemet" említ Élinek, azaz kemény, gyötrő bánásmódot érző szellemet, mely ezt a nyomást a léleknek adja át. Az ember három részből áll, testből, lélekből és szellemből; a testi érzékszervek a testi világgal kötik össze az embert, a szellemi érzékszervek a szellemi világgal. A test kész fényképet ad a léleknek, épen igy a szellem is. Szellemünkkel többet érzünk meg,mint testünkkel, noha sokak szerint csak testi érzékelés van; szellemünkkel megérezzük a másik rokonszenvét,vagy ellenszenvét, rejtett titkos törekvéseit, belső rejtett meggyőződését. Annát jobban elkinozta az, amit szelleme észlelt Peninnán, mint az amik hangokban, képekben testi érzékelése elé került. A szellem többet tesz az érzékelésnél: összegezi az észleleteket és azokból emlékképeket csinál, melyekhez mindig valami érzelem,indulat is tapad. Peninnával kapcsolatban egy kemény, sértő emlék vonult be Anna lelkébe s ez a lelkében levő szuró tárgy állandóan kinozta, gyötörte Annát annál is inkább,mert Peninnától mást kellett volna várnia s mert az ő türő,hallgatag lénye Peninnában hasonlót kellett volna,hogy kiváltson.Éli durva szavai nem sebezték meg Annat,de Peninna kegyetlensége, szivtelensége igen. Élivel szemben még ő védekezik:" Ne nézd a te szolgálóleányodat Béliál leányának!" Szórul - szóra az a kifejezés mihaszna-lányt jelent, semmirekellőség leányát. Zsolt.18:5-ben Béliál a halállal áll párhuzamban s ez valószinüvé teszi,hogy nem puszta elvont fogalmat jelent e szó, hanem tisztátalan, evilági szellemiséget, illetőleg szellemet,vagy szellemket, kik a haszontalan, semmirekelló lelkületet terjesztik, amilyennek ma is a spiritisztáknak megjelenő tulvilági vendégek bizonyulnak. Aki ilyen szellemmel telik meg, a földön céltalan, haszontalan életet él: Anna tiltakozik ellene, hogy ilyen szellem dolgozott volna benne;

amit csinált komoly, szomoruan komoly dolog volt: Isten elé vitte lelke panaszát. Nem hasontalan, felületes és sekély az ő lelke: mély tünődésbe merült el, azért látszott olyannak, mint aki mámorba merült. Lelke csakugyan máshol járt, mint ahol teste volt: a fájó emlékek utját járta be, rejtett, emberfölötti vigasztalást keresett. Nagy volt a bosszuság, mely kilökte őt ebből a világból a tépelődés, tünődés országába! Ebben az országban a szellem a paranosoló; tudatától szabadon, a szellem vezeti a lelket olyan mezőkre, amelyeken nem akart járni; de kénytelen menni amerre - ma ugy mondjuk- a gondolatok viszik. Pedig a gondolatokat viszi az a csodálatos tudattalan értelem, melynek neve szellem. Éli gyenge jellem volt, de nem rosszakaratu ember, fiai vittét félre; kisértő nélkül igen jó utakon haladhatott volna. Anna jó szellemének hatása alatt hirtelen megtalálja a rég elvesztett utat, főpap lesz belőle ujra és isteni akarat hirdetőjeként jelenti ki az asszonynak: " Eredj el békességgel, Izráel Istene meg fogja adni, amit kértél!" A békesség szó épséget és egészséget is jelent, de akinek semmi hiánya nincs, az békességben van. Azt mondja vele Éli: semmid sem fog hiányozni amit kértél: ezzel a tudattal menj el! Vajjon csak papi szólásmód, értéktelen mákony volt az, amit Éli mondott? Nem! Élit e pillanatban az az Isten vezette, akinek papja volt; egy felvillanó kijelentés mondatta Élivel amit mondott és Anna megérezte, hogy a főpap Isten szájával beszélt. Vége volt a keserü tünődésnek, vége a mámornak: Anna józanul, tisztán látta, hogy Isten meghallgatta őt. A meghallgattatás bizonyossága vett erőt lelkén Anna Istent látja Éli mögött s amikor É li kegyébe alánlja magát, ezzel a papon át Isten kegyelmét akarja biztositani magának. Még külseje is megváltozott: a tünődő, elgondolkozó arc vissza tért e világba és tudott ujra mindennek örülni, ami körülvette. Elkána csodálkozva nézte a megváltozott asszonyt. Eddig, mint beteget kimélte őt, kerülte a férfi-kivánsággal: de most ujra kivánatos, kedves volt az asszony s a találkozásnak, akkor, amikor havonta egyszer a petefészekből le szokott válni egy igéret, gyümölcse is lett.

Esztendőre megjött a gyermek és Anna nem felejtette el,honnan kapta: Sámuelnek nevezte a fiut, Istentől elkértnek. Isten Jahvénak bizonyult, az örök változatlannak; ezért nevezték őt elő-szeretettel e néven.

I.2o. Később ujra fölment AZ AZ EMBER, ELKÁNA, EGÉSZ HÁZANÉPÉVEL EGYÜTT,HOGY JAHVÉNAK ÁLDOZZÉK S MEGADJA ÉVI ÁLDOZATÁT ÉS FOGADAL-
21 MÁT; ANNA AZONBAN NEM MENT FÖL,HANEM AZT MONDTA AFÉRJÉNEK: CSAK
22 AMIKOR ELVÁLASZTOM A GYERMEKET, AKKOR VISZEM FÖL,HOGY JAHVE E-LŐTT MEGJELENJÉK ÉS HOGY ÖRÖKRE OTT MARADJÉK.TEDD AMIT JÓNAK LÁTSZ -
23 mondta NEKI FÉRJE ELKÁNA, - MARADJ VISSZA,MIG ELVÁLASZTOD ŐT,CSAK JAHVE VÁLTSA BE SZAVÁT! IGY HÁT VISSZAMARADT AZ ASSZONY ÉS SZOP-
24 TATTA FIÁT MIG CSAK EL NEM VÁLASZTOTTA ŐT. MIHELYT ELVÁLASZTOT-
25 TA AZONBAN FÖLVITTE ŐT MAGÁVAL HÁROM TULOKKAL EGY EFA LISZTTEL
26 ÉS EGY TÖMLŐ BORRAL; BEVITTE ŐT SILÓBAN JAHVE HÁZÁBA,MIKOR A FIU MÉG GYERMEK VOLT; MIKOR LEÖLTÉK A TULKOT ÉS BEVITTÉK A GYER-MEKET ÉLIHEZ, AZ ASSZONY IGY SZÓLT: KÉRLEK URAM AHOGY A TE LEL-
27 KED ÉL, ÉN VAGYOK AZ AZ ASSZONY, AKI ITT MELLETTED ÁLLOTT,HOGY JAHVÉHOZ IMÁDKOZZÉK. EZÉRT A FIUÉRT IMÁDKOZTAM S JAHVE MEGADTA
28 KÉRÉSEMET, MELYET TŐLE KÉRTEM. MOST HÁT ÉN IS JAHVÉNEK ENGEDEM ŐT ÁT, AMEDDIG ÉL, LEGYEN JAHVÉNAK ODAADVA! AZTÁN IMÁDTÁK JAHVÉT-

Ha eddig nem is volt szó róla, itt értesülünk,hogy nemcsak Anna kérte a fiut,születését, hanem őt bensőn szerető férje, Elkána is kérése támogatására fogadalmat is tett Jahvénak, bizonyára a később emlitendő három tulok közül az egyiket; a másik két tulok a rendes évi áldozat volt, melyet Elkána vinni szokott. Mielőtt azonban a fogadalmi áldozatot bemutatták volna, Elkána a közbenső időben, fölment a sátorhoz a renes évi áldozatot bemutatni. Anna egyelőre nem ment vele, mindaddig, amig a gyermeket el nem választotta. Régebben a gyermeket sokkal később választotta el az anya, ki nem sajnálta " termetét" a hosszu szoptatással " tönkre tenni", Akkoriban még divat volt,hogy az anya anyai feladatának élt.Hogy a sátorhoz fölmenni ez idő alatt vo-

nakodott, annak nem az Isten tiszteletével való nemtörődés volt az oka, mint az kitűnik abból, hogy elválasztás után semmit sem késleke dett, hogy a gyermeket Éli papnak fogadalma szerint átadja; de kitűnik abból a hálaénekből is, amelyet ez alkalommal mondott. Nem az Ur iránt való buzgóságának hiánya tartotta vissza, hanem a visszavonultság megszeretése. Peninna gyötörte őt, mig nem volt gyermeke a gyötörhette azóta is, hogy gyermeke született; most még inkább volt oka ré, mert gonosz célzásai alaptalanoknak bizonyultak. Elkána mindkét feleségének igyekezett megfeleni; de különös szeretet és megértés füzte a csendes, istenfélő Annához. Amikor látta, hogy hiába kedve fölmenni az ünnepre, nem erőltette. Anna pedig megtalálta Jahve szolgálatát abban, hogy a Neki szentelendő gyermeknek élt, gondozta és érte imádkozott. Anna egészen ennek a fogadalomnak élt, melyet a gyermek születése előtt Jahvénak tett; de Elkána sem feledezett meg a fogadalomról. A fogadalom nem ujtestamentumi gondolat. Az ujszövetségben nem olvasunk róla, kivéve azt az ótestamentumi jelenetet, amelyben Pál fogadalmukat betöltött nazirokért áldozatot fizet./Csel.21:23 skk./; továbbá Akvilla fogadalmát./Csel. 18:18/. Ujtestamentumi vonalon azonban fogadalomról nem olvasunk. A ujtestamentumi ember a megtéréssel mindenstől örökre Krisztusnak adja magát, neki nincs miből fogadalmat tennie, mert mindene Istené, az égi Királyáé. De az ótestamentumi ember ezt az átadást nem ösmerte s hogy szeretetét Isten iránt kimutassa, szivesen tett igéreteket és élt azután annak ezek beváltásának. Igy tett most Anna is, mikor a gyermeknek szentelte életét, ki csakhamar el fog szakadni anyai kebléről. A fogadalmak az Ószövetségben az Istennek való odaadás helyettesitői voltak, de a Krisztusnak való odaadás is szüntelenül önkéntes kell, hogy legyen. A megtérés egy nagy fogadalom az egész következő életre! Anna szerette gyermekét; de őt Isten birtokában tudni: mindennél nagyobb boldogság. Anna sietett átadni a fiut a sátor szolgálatába, hogy szellemi ébredésének első benyomásait már a szent helyen kapja.

Talán nem sietett volna, ha átgondolja, hogy Éli pap fiai hogy megbotránkoztatták a sátor látogatóit. Isten azonban ezen is segített és a gyermeket mindjárt ugy használta, hogy ő hozta közelebb Istenhez a sátor szolgálatában levőket, nem azok távolitották el Istentől Sámuelt... Az a készség, amellyel Sőmuelt szülei Istennek ajánlották; azok az imádságok, amelyeket érette mondottak mind meghallgatásra találtak. Már a gyermekkel megkezdődik Isten közeledése a sátorhoz, amelytől Isten hosszu idő óta távol tartotta Magát. Később ébredés támad Sámuel körül; nagy események indulnak meg, melyek Izráelt egyszerre bele irják a népek történetébe. Mindez azért, mert egy gyermek Istennek adta magát s mert szülei Istennek szentelték őt! A Sámuellel beköszöntő nagy áldás eredetét tehát a Szentirás Annáig és Elkánáig viszi vissza.

II.1.
ANNAK EKKOR IGY IMÁDKOZOTT:
ÖRÜLJONG A SZIVEM JAHVÉBAN; SZARVAMAT JAHVE MAGASRA EMELTE /SZARVAM JAHVÉBAN MAGASBAN VAN/ ! SZÁJAM ELLENSÉGEIM ELLENÉBEN TÁGRA
8 NYILIK, MERT SZABADITÁSODNAK ÖRVENDEK!

NINCS SENKI SZENT MINT JAHVE! TE RAJTAD KIVÜL NINCS SENKI SEM; NINCS KŐSZIKLA MIKÉNT TE! NE EMLEGESSÉTEK FOLYTON A MAGASZTOS DOL-
3 GOKAT! A MAGASZTOS DOLGOKAT! ELVETEMÜLTSÉG KI NE JÖJJÖN SZÁJATOKBÓL!
4 A VITÉZEK IJJA ÖSSZETÖRVE; ÁM A BOTLADOZÓK ERŐT ÖVENEK MAGUKRA. A BETELTEK KENYÉRÉRT SZEGŐDNEK EL, AZ ÉHESEK ABBA HAGYHATJÁK
5 A MUNKÁT; SŐT A MEDDŐ HETET SZÜL S SOK FIUVAL BIRÓ ELEPED!
6 JAHVE AZ AKI ÖL ÉS MEGELEVENIT, SEOLBA ÁTVISZ ÉS FELHOZ ONNAN!
7 JAHVE ÜZ KI A BIRTOKBÓL ÉS TESZ GAzdaggá+ Ő TESZ ALACSONNYÁ! DE FÖL IS EMEL! A PORBÓL FÖLEMELI A NYOMORULTAT, A GANÉJBÓL MAGASRA
8 HELYEZI A SZEGÉNYT, HOGY ÖSSZEÜLTESSE ŐKET AZ ELŐKELŐKKEL S A TEKINTÉLY SZÉKÉT ADJA NÉKIK ÖRÖKÜL! MERT JAHVÉI A FÖLD OSZLOPAI S
: Ő HELYEZTE AZOKRA A KEREKSÉGET-
9 KEGYESEINEK LÁBÁT MEGŐRZI, AZ ELVETEMÜLTEK ELLENBEN A SÖTÉTSÉGBEN NÉMULNAK EL, MERT NEM SAJÁT KÉPESSÉGÜNK TESZ ERŐSSÉ: JAHVE TESZ ERŐSSÉ5

10 összetörnek a vele perlekedők! mennydörgést kelt felettük az égben! JAHVE ITÉLI MEG MAJD A FÖLDNEK SZÉLEIT, Ő FOG ERŐT ADNI KIRÁLYÁNAK, Ő EMELI FEL MAJD FELKENTJÉNEK SZARVÁT!

11 ELKÁNA AZTÁN HAZAMENT RÁMÁBA; A FIU PEDIG ÉLI FŐPAP ELŐTT JAHVE SZOLGÁLATÁT LÁTTA EL.

A Szentirásban vannak hymnuszok, imádságok,melyek oly szépek és fenségesek,hogy lehetetlennek látszik,hogy hirtelen és előkészület nélkül olyan egyszerü emberek költötték volna őket,mint amilyenek Anna és Jézus anyja Mária voltak; ilyenkor azt mondják,hogy a könyvnek szerzői utólag gondolták ki őket a adták az illetők szájára. A Szentirás nem mondja,hogy Anna, Mária,vagy Zakariás felesége Erzsébet hirtelen kivágtak egy ilyen imádságot s valaki jelenlevő hirtelen feljegyezte őket; valószinü,hogy maguk ezek a nők jegyezték fel őket,mert az irás-ismeret akkor elterjedtebb volt, mint ahogy azt tudósaink ama korai koroknak megengedik. Mária leirta Isten-dicsérő énekét s Erzsébet az olvasván feleletet irt rá. Anna - hisz volt rá ideje Siléban - leirta,vagy lediktálta szivét betöltö gondolatait és Sámuel megőrizte,majd a történeti emlékek közé sorozta anyja szavait. Mért nem tölthetnének be fenséges gondolatok olyan magukba mélyedő s nagy tehetségü családból származó hölgyeket,mint amilyenek Anna, Mária,Erzsébet voltak! A pillanatnyi szegénység nem szokta a tehetséget eltörölni és ne feledjük, hogy a Szellem fénye megnyitja azok szemét, akik szivöket kinyitják az Ég felé s tanulatlan egyszerü emberek ajka ékesszólóvá lesz, mikor az égi tüz megérinti azt.Egy csizmadiából lehet a történelem legnagyobb teozófusa s egy tanulatlan parasztból költő. A népdalok a müvészet gyöngyei közé tartoznak! Ezeken a szavakon keresztül mélyen bepillanthatunk Anna lelkébe és megértjük,hogy mért volt má annyira irigy asszonytársa és hová bunt bántó, gyilkos pörlekedése elől Anna, amikor magába vonult.De megértjük azt is,hogy mit szeretett Elkána Annában és hogy hol találta meg Isten templomát Anna, mikor néhányszor nem ment fel a családdal Siléba.

Végül megértjük, hogy miért választotta kis Isten éppen ezeket az asszonyokat Magának: Annát, Máriát, Erzsébetet.

Ami magát az éneket illeti, annak tartalma egészen megfelel annak a helyzetnek, amelyben Anna akkor volt. A gőgös és a testi áldással dicsekvő Peninna volt a gazdag, az erős, a betelt, a sok fiuval biró és az ellenség; de Anna nem személyeskedik, hanem tágabb körre terjeszti szemét és az egész világon nézi a hasonló helyzeteket. Saját helyzetének ez a tágabb körré való kiszélesitése azonban nem erőltetett, mert Anna nyilvánvalóan benne él ebben a tágabb körben is. Anna korának egyik kiváló, lelke lehetett s éppen ez okozta Peninna gyülöletét, ki csak testi vonalon előzte meg őt. Anna kimagaslott a családi élet szük köréből és figyelmét a nemzet sorsa, Isten királyságának ügye is fogva tartotta, sőt látókörével férfiakat előzött meg. Saját életének kicsiny menetéből az Isten világkormányzatának egy nagy törvényét vonta el: a jók, az istenfélők nem mindig a világ szerencséseí között keresendők; sokszor a szegény, a nyomorult, az éhes, a botladozó, sőt a perzsam ban, ganéjban ülő az Isten hü fia, mint azt Jób könyve hirdeti; és ezeknek nyomorusága nem végleges állapotukat mutatja, mert Isten hozzájuk fog hajolni és megszabaditja őket, mint ahogy vele, Annával is cselekedett, mikor forró fohászát meghallgatta és egy kedves, igéretes gyermekkel áldotta meg. Anna tehát saját élete menetében, mint kicsinyke tükörben a nagy világ történetének képét pillantotta meg. Nem magát emelte ezzel, meg nem érdemelt magosságba, hanem a kicsinyben ugyanazt az Istent látta, aki a nagy dolgokat intézi a világban. Ő tudta, hogy az igazi nagyság a kicsinyben és a nagyban egyaránt nagy s nem félt a maga sorsában azt a hullámverést fedezni fel, amely a birodalmak és országok hajóit mozgatja. Az igazi hit merész és Annának ez a merészsége hite valódiságát mutatja. Hol maradnak ettől a szárnyalástól Peninna kicsinyes torzsalkodásai! Anna azért vágyott az egyedüllétre. S Ebből az egyedüllétből született meg a csodálatosan szép himnusz!

Anna tehát úgy énekel,mint aki saját történetében a választott nép történetét ünnepli. Szive magasra emelkedik és ujjongva magasztalja Istent. Nem Peninna az igazi ellenség már, hanem a nép ellenségei s mikor Peninnával szemben kapott győzelmét ünnepli, arra gondol: igy fog a nép győzni ellenségein. Szája, melyet hosszu idő óta görcsösen összezárva tartott és megnémult,most tágra nyilik, mert tudja,hogy Jahve szabaditása valóság, Szarva, azaz tekintélye, hatalma nem fordul csüggedve alá, hanem fölemelkedik harcra biztosan. A "szent" szó egyedülállót jelent,ki paratlanul,megközelithetetlenül áll félelmetes magasságban. Ilyen megközelithetetlen Isten nincs több,csak Jahve. Mint szikla a tengerből, biztosan kimagaslik s a hullámok visszaverve pattannak le róla: ugy áll Jahve a népek és emberek hullámai tengerében. Az Istent nem ismerő embereknek is vannak magasztos fogalmaik; de ezek alacsonyak Isten közelségében; Anna nem akar róluk tudni, türelmetlenül szól: Ne emlegessétek őket! Az Istent nem ismerő nemzetek, saját bálványaikat csodálva, az igaz Istenről szólanak becsmérlőleg s ezért intve fordul feléjük: Elvetemültség ki ne jöjjön szájatokból. Amit Peninna eddig csinált, az ezeknek az Istent nem ösmerő nemzeteknek a lelkületéhez volt hasonló. Peninna a látható testi valóság káprázatában bálványimádó volt s amit becsmérlőleg Annáról mondott, az Isten hatalmának becsmérlése volt; a pogányokhoz intézett szavak tehát neki is válaszul szolgálnak. Peninnam vereségében az istentelen népek vereségét látja: a vitézek ijja összetörve.Velök szemben a kicsiny, bizonytalanul járó választott nép uj hitre gyulladva erőt övez magára. Mily bizonytalanságban gyötrődött az ő lelke is Peninna vádjaival szemben, léptei roskadozók voltak; lelke bizonytalanul nézett előre a jövőbe s most erővel felövezve nézi a közeledő eseményeket; most már tudja, látja,hogy Isten mellette van. De a beszéde, saját sorsára gondolva is, egyetemes: a nép nagy körét öleli fel,mert hiszen mindenkire érvényes az, ami az egyes emberrel történik;

a beteltek kenyérét szegődnek el,mert az inség érte őket utól s az éhesek, amilyen ő is volt, éhes a megértésre, az isteni segitségre, ünnepelhetnek már, a fáradtságot, győtrelmet elvethetik maguktól: itt az ünnep, az isteni szabaditás ünnepe! Legjobban illik persze Annára ez a gondolat: A meddő hetet szül, a sok fiuval biró pedig eleped. Hogy Anna később kapott-e fiukat,nem tudjuk: egyelőre a hétből csak egy volt meg,de Anna tágabb körben mozog és nemcsak magán gyüjtötte a megfigyeléseket; bizonyára látott esetet,hol a kezdetben meddő asszony hetet szült. A " hét " különben kerek szám volt abban az időben s igy általánositásnak vehetjük. Hogy Peninnán látta-e Anna az elepedést,nem tudjuk,de hogy egyszer be kellett rajta következnie, az kétségtelen. Anna hymnuszt ir és nem személyes replikát Peninnának; Istent akarja dicsérni és nem vetélytársát kipellengézezni. Ezért az éneknek nem szabad Anna esetéhez nagyon hasonlitania.

A következőkben még tovább megy az általánositásban s az élet döntő eseményeiben szemlélteti azt az igazságot,hogy mindenben Jahve keze keresendő. Ő az aki öl és megelevenit, azaz a betegséget gyógyulás,vagy halál felé igazitja. Ő az aki a meghalót a Seolba alávészi s bár erre példát nem igen tudna említeni, természetesnek látszik,hogy aSeolból, azaz a holtak birodalmából fel is tud hozni: a halál nem lehet erősebb,mint Jahve. Anna hálaadó éneke itt prófétai látássá emelkedik: a halál hatalmának legyőzése felől van az ember földi látókörén. A halottak feltámadásáról a pogány vallások nem tanitanak; de az Izráelnek adott kijelentésben már a szürke ősidőben megtaláljuk. Anna olyan körhöz tartozott, amelyben beszéltek arról,hogy Jahve előhozhatja a holtakat a Seolból.Később homályosodott el ez a tudás,mig az Ujtestamentum látnokainak ujra megjelentetett. Élet, halál halálban maradás, halálból előhozás Jahve kezében van s ez messze felölemeli őt a pogányok tehetetlen bálványain. A földi dolgok már természetesen igazodnak ehhez az isteni hatalomhoz: Ő tesz gazdaggá, Ő üzi ki az örökségből, azaz a földi sors Ura is Ő.

A gazdagot lealacsonyitja senki sem bizakodhatik el vagyonában. A nyomorultat a porból, azaz az emberi segitség nélküli, az emberi társadalomból kivetett állapotból ő emeli fel s a szegényt abból az aljasságból, amellyel az emberi szivtelenség meggyanusitja, s helyezi magas polcra. A halál és élet Uránál a földi sora Rendezője, mintha lejjebb esnék; de a leszállásnál csak közelebb jön Anna a földi mindennapos élethez, hogy ismét prófétai látásra emelkedjék, mikor azt mondja, hogy a föld tartó oszlopaira Isten helyezi a "kerekséget", ami azt jelenti, hogy a lét alapfeltételéről is Isten gondoskodik. A pogány istenek csak természeti erők; de a Biblia Istene mindenható és mindent kezében tartó, felül van az erőkön, melyek csak szolgálatában állanak. Ez a felséges istenfogalom csak a Bibliában található s abban az irodalomban, mely a fogalmakat a Bibliából vette át. A hitetlenség ugyan mosolyogva jegyzi meg, hogy ime a pogány Herkules oszlopai itt is megjelennek, de ez a lekicsinylés téves. Ma is beszélnek a Nap keltéről és nyugtáról, noha a Nap sem föl nem kél, se le nem nyugszik. Az oszlop a tartás célját szolgálta; képes módon lehet tehát a Föld tartó oszlopairól beszélni anélkül, hogy a képet használó csakugyan földi oszlopokra gondolna, mint ahogyan Isten kezéről, szeméről beszél a Biblia anélkül, hogy testi kézre, vagy szemre gondolna. Anna kora képes beszédmódját használja. Mintahogy egy épitész oszlopokra helyezi a templom fedelét, ugy helyezte el Isten is a föld kerekségét. Az a szó, amelyet jobbi hijján kerekségnek forditunk, tábál, lakott, vagy kultivált földet jelent, további jelentése a föld egésze...

Anna még tovább megy megfigyeléseiben a látja az isteni világkormányzás célját: elválasztani egymástól az Isten kegyeseinek és az elvetemülteknek sorsát. A kegyesek sorsát Isten kezében tartja s ezek nyomoruságok és küzdelmek után egy őket őrző Isten jóságos Kezére fognak ráismerni, mint ahogyan azt látja most saját életében Anna is. De az elvetemültek, bármily hangosak

legyenek is most, mikor a kegyeseket ócsárolják, egyszer megdöbbenéssel fognak találkozni az ítélő Bíróval és rémületükben elnémulnak. Anna itt is általános igazságokat mond és csak sejteni lehet, hogy Peninna hangos sértései is elnémultak egyszer. Isten elnémította őt, Annát megőrizte egy feléges isteni megbizás teljesitésére. Anna azonban nem magát dicséri, mikor sorsát Peninnáéval összehasonlitja, hanem Istent. Mert nem saját képességünkből származik az erő, hanem Jahve annak forrása. Nem Peninnáról beszél éppen Anna, mikor az elvetemültek összetöréséről emlékezik meg, kik nem vele Annával, hanem Istennel szállnak szembe, noha Peninna támadásában is volt valami a kegyeseket szerető és védő Isten ellen. Irkább volna most Anna figyelmét magára az uj ellenség, mely Izráelre támadt, a filiszteusok nada. Lehet, hogy a zsidók az ellenséggel szemben csatát fognak veszíteni s fogságra kerülnek: és a végső győzelem Jahvéé! Anna már hallja, hogy fognak összetörni a pogányok, hogy fog Jahve mennydörgést küldeni föléjük. A végén, s ez a földi történet vége, Jahve ítélni fog s a föld széleit, hol Istentől legjobban elidegenültek laknak, ítélete szintén meg fogja keresni.. Peninna és Anna harca csak kis része ennek a nagy pernek, de az is bele tartozik! Annát saját egyéni sorsa tanitotta meg látni a nagy mindenség küzdelmének lényegét; kicsin volt hü, nagyra tartották érdemesnek!

Izráelnek akkor nem voltak királyai, mégis Anna azt mondja: " Ő fog erőt adni a királynak. Ő emeli fel Felkentjének szarvát!" Bibliakritikusok szerint ez az ének későbbi eredetét mutatja, mikor már királyai voltak Izráelnek; mások szerint utólagos hozzátoldásról lehet szó. Van azonban más magyarázat is. Zsolt 110:1-ben ezt mondja: " Ezt mondja Jahve az én Uramnak: Ülj jobbomra!" Dávid tudott valakiről, akit megkülönböztet Jahvétól de Urának mondja Őt s említi, hogy Jahve uralkodást ad Neki. Dániel az ég felhőivel látta eljönni ezt a titokzatos Királyt, kit ember fiának mond. Az Ószövetség tehát várt egy Felkentet, Messiást, ki egykor az uralmat kezébe veszi.

Miért nem jelenhetett meg ennek az uralkodásnak képe már Anna előtt? Amikor Arról beszél, Aki a föld széleit meg fogja ítélni, természetszerüleg vetődik gondolata Arra, akinek kezében az ítélet lesz: A Messiás-Királyra. Ehhez az ítélethez Isten adja majd az erőt ama Királynak és Isten fogja Annak hatalmát, azaz szarvát, minden más hatalom fölé emelni.

II.12. ELI FIAI PEDIG BELIÁL FIAI VOLTAK: NEM ÖSMERTÉK MAHVÉT SEM A
13 PAPOK TÖRVÉNYÉT A NÉPPEL SZEMBEN-AMIKOR VALAKI ÉPPEN ÁLDOZATOT VÁGOTT, ODAMENT A PAP LEGÉNYE, AMINT AZ A HUST FŐZTE EGY HÁROMÁGU
14 VILLÁVAL, BELESZURT AZ MÜSBENE, VAGY FAZÉKBA, VAGY LÁBASBA, VAGY
15 SERPENYŐBE, AMIT AZTÁN A VILLA FELHOZOTT A PAP ELVITTE MAGÁVAL. IGY TETTE EGÉSZ IZRÁELLEL, AZOKKAL, AKIK ELMENTEK ODA SILÓBA. AMELLETT, MIELŐTT ELFÜSTÖLÖGTÉK A KÖVÉRJÉT A PAP SZOLGÁJA ODAMENT ÉS EZT MONDTA AZ ÁLDOZÓEMBERNEK: ADJA SÜTNI VALÓ HUST A PAPNAK!
16 DE NEM FOGAD EL TŐLED FŐTT HUST CSAK NYERSET. HA AZTÁN AZ AZ EMBER IGY SZÓLT: HADD HOGY ELŐBB ELFÜSTÖLÖGTESSÉK A KÖVÉRJÉT, AZTÁN VÉGY MAGADNAK UGY, AHOGY LELKED KIVÁNJA. IGY SZÓLT AMAZ: NEM UGY
17 HANEM MOST ADD IDE, KÜLÖNBEN ERŐSZAKKAL ELVESZEM! IGEN NAGY VOLT A FIUKNAK A VÉTKE JAHVE SZINE ELŐTT, MERT AZ EMBEREK MEGUTÁLTÁK JAHVE ÁLDOZATÁT.

Láttuk az I:16 tárgyalásánál, hogy Béliál mihasznát, semmirekellőt jelent, Éli fiának nem volt semmi haszna a sátor szolgálatában, csak kárt okoztak. Az ösmerés nemi jelentőségénél láttuk továbbá, hogy a szó belsőbb közösséget is jelent, ugyhogy a következő mondatot igy fordithatjuk: nem voltak közösségben Jahvéval, nem éltek Vele együtt, nem ösmerték az Istenben rejtett életet. Ebből következik hogy hiányzott belőlük a Jahve törvénye iránt való mély tisztelet és könnyen általhágták azt, A 16.v. elején levő szó, melyet törvénnyel fordítunk, tulajdonképen ítéletet jelent, vagyis azt a módot, irányt jelzi, amelyben Jahve el szokta dönteni a dolgokat. Itt Jahvénak a papokra vonatkozó döntéséről van szó, arról, hogy Jahve hogy szokott elbánni a hütlen és hüséges papokkal.

A kifejezés arra mutat rá,hogy miként fii fiai nem voltak Istennel belső közösségben, ugy a papi hivatás iránt sem volt bennük érzék s nem tudták erre vonatkozólag Isten akaratát,mert nem is törődtek vele. Pedig Jahvénak meg voltak a maga gondolatai a pap és nép viszonyáról, a papoknak a nép között való szolgálatáról s ha ezt valamely pap nem töltötte be, azt utólérte Isten büntető keze. fii pap fiainak fogalma sem volt hivatali szentségről és komolyságról, ugy bántak el foglalkozásukkal,mint valami szentségtelen világi dologgal,melyért senkinek felelni nem kell. Foglalkozásuk alkalom volt nekik arra,hogy meggazdagodjanak és dőzsölve éljenek.Kitanitott szolgájuká felkereste az áldozókat és az áldozatból azt is elvette, amihez nem volt joga a papnak; éspedig elvette azt, ami az áldozéé volt és azt is, amit Istennek kellett az oltáron elégetni, az áldozat zsiros, héjas részét. Ezt a rablást a szolga egészen durván, erőszakosan végezte; egyszerüen odament az edényhez,melyben az áldozati hus főtt s mely az áldozat mennyisge szerint különböző lehetett s egy hosszu, háromágu villát, mellyel az edény aljáig le lehetett érni, beszurt az edénybe s amit ügyesen átszurt azt emelte ki és vitt el a papnak. Ezt nem néha tették, hanem állandóan, ugyhogy egész Izráelt megsértették eljárásukkal.Hogy a főtt hust nem akarták elfogadni egyes esetekben, az azért lehetett, mert nem mindenki értett a hus izletes elkészitéséhez,mig a papok erre ugy voltak rendezve; e kivánsággal azonban elvették az áldozatból a közösség tudatát,mely a papot az áldozókkal egyesitette. Az is lehet,hogy a nyers hus egyrészét eladták s ezzel biztositottak maguknak jobb jövedelmet; ez azonban szintén ellenkezett az áldozat céljával. Ha az áldozóban fölébredt a helyes eljárás tudata s a lelkiismeret is tiltakozott Isten törvényének megsértése ellen, az ilyent erőszakkal fenyegették meg, mire ott a levita szolgák nagyobb száma miatt képesek is voltak. Ha az áldozó türelemmel, várásra intette a szolgát,megint fenyegetés következett s ezzel a fenyegető fellépéssel az emberek hitét Istenben elvették és az áldozást megutáltatták.

Ez a kifejezés: "ahogy lelked kivánja" különbözik attól, hogy ha így állana: ahogy szived kivánja, Utóbbi azt fejezi ki: ahogy most e-szedbe ötlik; előbbinek jelentése: ahogy hosszas gyakorlat és szokás által be vagy rendezve. Éli pap fiai tehát olyan lelki alkattal birtak már, amelyen változtatni nem igen tudtak: jellemük rögzödve volt, ~~mert látták a templomban járók botránkozását~~ De ha vakok voltak is, Isten előtt a felelősségük mégis nagy volt, mert látták a templomban járók botránkozását, mégsem igyekeztek rajtuk segiteni s a lelkükben okozott kárt helyrehozni. Miután " Isten szolgái" igy viselkedtek a nép megutálta a papok munkáját, nem hitt annak hasznában és eredményességében, ugyhogy a sátor szolgálata elvesztette tekintélyét és a sátor elnéptelenedett.

II.18. SÁMUEL VÉGEZTE A JAHVE SZINE ELŐTT VALÓ SZOLGÁLATOT BÁR GYERMEK
VOLT. EGY VÁSZON EFŐDDAL VOLT FELÖVEZVE. ANYJA KIS FELSŐ RUHÁT SZO-
19 KOTT NEKI KÉSZITENI S AZT ÉVRŐL ÉVRE FÖLVITTE, MIKOR FÉRJÉVEL EGYÜTT
FÖLMENT, HOGY AZ ÉVI ÁLDOZATOT BEMUTASSA. ÉLI MEGÁLDOTTA ELKÁNÁT ÉS
20 FELESÉGÉT: ADJON JAHVE NEKED MACOT ETTŐL AZ ASSZONYTÓL - MONDOTTA -
AHELYETT AZ ELKÉRT GYERMEK HELYETT, AKIT JAHVÉNAK KÉRT VOLT! AZZAL
21 ELMENTEK HAZA. JAHVE TUDNILLIK MEGLÁTOGATTA ANNÁT ÉS TEHERBE E-
SETT ÉS SZÜLT HÁROM FIAT ÉS KÉT LEÁNYT. A GYERMEK SÁMUEL PEDIG FÖL-
NŐTT JAHVÉNÁL.

Mialatt a tulajdonképeni papok dőzsöltek, mulattak, erkölcstelenkedtek és a népet kelepcébe vitték / botránkoztatták/ - addig a kis Sámuel elátta azt a szolgálatot, amelyet nekik kellett volna végezniök a sátorban, azaz Jahve szine előtt: megtöltötte az olajmécseseket, elhelyezte, kicserélte a kenyereket. Igy romlott meg a hivatalos papság és igy gondoskodott Magának Isten más papságról a lévita gyermekben. A törvény külső kerete kezd foszladozni, hogy egy szellemi törvény foglalja el helyét: a belső elhivás, mely a külső, testi elhivást félreteszi. Isten azzal csufolta meg a felnőtt papokat, hogy egy gyermeket állitott helyökbe. A történelem folyamán Isten gyakran cselekedett hasonlóképpen.

A jeruzsálemi templomban gyermekek zengték a Messiás-Király dicsőségét,mert a papok, az irástudók, a nép hivatott vezetői azt megtagadták./Máté 25:15,16/ A gyermeken még egy papi jelvény is volt: az efód. Az efódot nemcsak papok viselték; Dávid is hordott egyszer ilyet, Gedeon zsákmányból készittetett egy drága efódot,de ez bálványozásra vitte a népet. Sámuel efódja vászonból készült és nem volt oly drága és remekmivü,mint a főpapé. Az efód kis köpeny volt két darabból,melyeket a vállon egy-egy ékyzkő / gyémánt?/ tartott össze; a köpenyeken Izráel törzseinek nevei voltak bevésve.Az efódon volt a hézsen, amelyen szintén a 12 név volt 12 drágakövön. Eszerint az efód a nép terhét hordó papság jelvénye volt: a hivatal jelvénye.Hogy a kis Sámuelre ezt adták, mutatja,mennyire komolyan vették szolgálatát s mily tekintéllyé lett a gyermek származásánál fogva is. Amit tettek vele visszaélés volt,de Isten elnézte ezt a visszaélést, hiszen Sámuel az Ő választottja volt és a papok, kiknek rossz volt a lelkiismerete, szivesen vették,hogy a szolgálat lelki terhét leráshatták magukról. Éli hagyta a dolgokat. A szellemi prófétai vonal itt is áttörte a ceriméniális voanalat,mint később Dávidnál,mikor az bement a szent helyre és megette a papoknak rendelt kenyeret embereivel. Bármily komoly is a kép,melyet a gyermeg Sámuel templomi szolgálata alénk tár, nem hiányzik abból a kedves, családias vonás sem: az anyai gondoskodás. Anna nem engedte elveszni az anyai jogot,hogy gyermekéről gondoskodjék és minden évben kis uj ruhát vitt fel a gyermeknek: egy felső ruhát, amit ma kabátnak nevezünk; bő nyitott ujjakkal, ez az ázsiai ruhadarab,mely a görög és rémai felső ruháktól különbözött, inkább a körgallér és a mai kabát között állott. Annát senki sem akadályozta ez anyai gondoskodásában; ellenkezőleg, szives viszony fejlődött ki a gyermek szülői és Éli között,ki ebben az összeköttetésben lelke jobbik részének tartozékát látta s ujra megáldotta az asszonyt,hogy az Istennek szentelt Sámuel helyett adjon más magzatokat az asszonynak.Ez nem is maradt el és Anna már nem volt vissza huzódó és keserü,

Peninnának azonban nem halljuk hirét.Hogy meghalt-e vagy mellőzve volt, esetleg dacból állt félre,nem tudjuk,minden esetre,amit Anna énekében mondott beteljesedett. Sámuelnek nem árt meg a romlott papi környezet,mellyel ugy látszik,nem sokat érintkezett,mert Éli főpap elhárhatta attól: Sámuel nem hagyta el a sátor környékét, a papok meg nem nagyon jártak a templomnak belső részében, csak ott, ahol az adót szedhették a néptől. Az történt,ami később is sokszor megismétlődött: a hivatalos papság élvezte a papi jövedelmet, a papi szolgálatot pedig elvégezték az u.n. " laikusok ".

II.rész 22. ÉLI NAGYON ÖREG VOLT, DE MEGHALLOTTA MINDAZT, AMIT FIAI AZ EGÉSZ IZRÁELIEI TETTEK; AZT IS HOGY ÖSSZEFEKÜDTEK AZOKKAL AZ ASSZONYOKKAL,AKIK A BIZONYSÁGTÉTEL SÁTORÁNAK AJTAJÁNÁL A SZOLGÁ-
23 LATOT VÉGEZTÉK. EGYSZER MEGSZÓLITOTTA ŐKET.MIÉRT TESZTEK ILYEN DOLGOKAT? ÁLLANDÓAN HALLOM A TI GONOSZ DOLGAITOKAT ETTŐL AZ EGÉSZ
24 NÉPTŐL! NE IGY FIAIM,MERT NEM JÓ AZ A HIR,AMELYET, HALLOM,HOGY JAHVE NÉPE TERJESZTI HA EMBER EMBER ELLEN VÉTKEZIK,MEGITÉLI AZT AZ ISTEN; DE HA AZ EMBER JAHVE ELLEN VÉGKEZIK, KI ITÉLI ŐT MEG AKKOR? DE NEM HALIGATTAK ATYJUK SZAVÁRA,MERT AZ VOLT JAHVE TET-
25 SZÉSE,HOGY MEGVÉDJE ŐKET. A GYERMEK SÁMUEL PEDIG MINDIG NAGYOBB ÉS KEDVESEBB LETT JAHVÉNAK IS, AZ EMBEREKNEK IS-

Életsorsok bontakoznak ki a földön; egyik halad a pusztulás, másik a jó teljesedése felé. Éli a kettő között akar állani: nem helyesli a rosszat, komolyan nem lép fel ellene; gyönyörködik a jóban,de teljes határozottsággal nem áll melléje.Fiai mind sulyosabban esnek bünökbe be, a hir mind szélesebb köröket tölt be: Éli végre nem kerülheti el tovább, beszélnie kell a fiukkal! Mennyivel szivesebben kerülné el ezt a kellemetlen kötelességet,melyet ugy is mint főpapnak, ugyis mint apának teljesitenie kell! Asszonyokkal vétkezni: paphoz nem illő cselekedet; de a sátor szolgálatára rendelt asszonyokat csábitani el: igen igen gonosz dolog! Ezek a nők bizonyára,takaritást, sütést,főzést végeztek; a varrás kevésbbé tartozott ama kor női foglalkozásai közé, a ruhákat inkább a

a megfelelő alakra szőtték,mint varrták. A szentség megható tudatával kellett volna,hogy dolgukat végezzék és a papoknak kellett volna őket erre buzditani; ehelyett a papok csábitották el őket. Figyeljük meg milyen erőtelenek Élinek fiaihoz intézett szavai! Mennydörögnie kellett volna és ő könyörgött. Erőtelen szavai natástalanul pattantak le fiairól. Pedig Éli tudja,ázzi fiai bünének nagyságát és utálatos voltát; hangsulyozta,hogy Jahve népe terjeszti róluk a gonosz hireket; tehát Jahve ellen vétkeznek, amikor Jahve nevét háboritják! Ha ember ellen követték volna el bünüket, enyhitené őket a szenvedély a kivánság rabsága. Jahve itél az ilyen bünökben,mert az emberi világ fölött áll biróí magasságban. De ha az ember magát a Birót támadja meg, annak személyét veszi kicsinybe,ha valaki eldobja magától a szemérmet és istenfélelmet, az a romlottságnak, a vakmerő gonoszságnak oly fokára lépett,melyen a bünt mérni már nem lehet. Éli ösmeri fiai vétkét és nem ugy tesz, mint aki vészt kiált, kétségbeesetten keresi a segitséget; beszédében több az egykedvüség,mint az igaz rémület. Persze,hogy hatástalanul pattan az le fiai lelkéről. Éli kérdése: " Ki itéli meg őt akkor?" homályosan hangzik,feleletet nem kapunk a kérdésre; a feleletet Éli fiainak kellene megadniok,de ők nem törődnek azzal, hogy mi erre a kérdésre a helyes felelet. Éli főpap fel akarja rémiteni fiait: ti fölöttetek nemcsak itélő Biró az Isten,hanem ő maga a sértett fél is! Azt hiszitek,hogy ah Istennel pereltek,valami enyhe birót fogtok magatoknak kapni?! A Biró csak Isten marad; de hogy számithattok irgalmára,ha semmibe veszitek őt!? A kérdés felvetése jó, Éli fiai gondolkozhattak volna rajta; lett volna e-kuk a legnagyobb rémületre! De Isten megkeményitette szivöket,mint egykor a fáraóét és ők zord, kemény arccal néztek a jövőbe.Nem akartak látni! Milyen kemény szó ez:" Ugy tetszett Jahvénak,hogy megölje őket!" Ezt az szót nem lehet megérteni akkor,ha a földi lét után más folytatás nincs,mint a végleges kárhozat,vagy a végleges élet! Olyan ez az isteni ölés,mint az özönviz,melynek habjai

minden engedetlent elpusztítottak; de az engedetlenekhez egyszer sem készült bajolni Az, aki vérét ontotta bünösökért. Isten él! A vakmerő bünös egy rettenetes Istennel találja szemben magát. Lehet, hogy Éli fiai elkövették a bünt, mely egyedül megbocsáthatatlan, a szent Szellem káromlását. Lehet. Hagyjuk az itéletet Isten kezéből! De rettenetes az élő Isten kezébe esni és a két fiu már az itélet felé haladt, a bünnek komolyan ellenállani nem tudó apjukkal együtt. Ez az egyik életsors kettő közül. Mert közbenső harmadik nincs: aki a bünnek ellene nem áll, itélet alá esik!

Másik életsors Sámuelé. Olvassuk, hogy mindig nagyobb lett, azaz növekedett bizonyára nemcsak testben, hanem jellemben is. Amellett mindig kedvesebb lett Istennek és embereknek. Mintha a gyermek Jézus történetét olvasnák! Ahol Isten áldása van, ott rendesen bontakozik ki a test és lélek; ahol a bün nem akadályozza, ott az élet megy előre a maga Istentől kijelölt utján. Az ilyen élet kifejlésében gyönyörködnek az emberek. A természetes jóság kedves a szemlélőnek is, gyümölcseit kóstolni is. És fenn a Magosságban Isten is gyönyörködik a Maga müvében! És ahol Isten gyönyörködik, oda alászáll áldóan és termékennyé teszi a természet talaját az égi vetésnek. Sámuel élete egy feslő virágbimbó élete volt: kedves annak aki látta. És a sátorban sokan láttk, Isten gondoskodott valami egyensulyról, mely Éli fiainak botránkoztatását helyrehozza. A népet érdekelte a gyermek. Csakhamar látni lehetett, hogy több volt itt mint a gonoszság egyensulya: a jó messze felülmulta a gonoszt! Sámuel körül egy ébredésnek kellett kialakulnia.

II. 27 Istennek egy embere ment el Élihez és ezt mondta neki: így szól
TET
Jahve: Kétségtelen módon kijelentem magamat atyád házának. Mikor
28 azok egyiptomban a fáraó házának tulajdonai voltak. Izráel összes
törzsei közül őt választottam ki magamnak papul, hogy égő áldozatot
vigyen oltáromra, hogy tömjént füstölögtessen, hogy efódot viseljen
29 előttem és atyád házának adtam Izráel összes tüzáldozatát. Miért
duhajkodtok hat véres áldozatommal és áldozati ajándékommal, melye-

KET HAJLÉKOMBA RENDELTEM?! TÖBBRE BECSÜLÖD FIAIDAT NÁLAMNÁL?HOGY
MAGATOKAT ANNAK LEGJAVÁBÓL HIZLALJÁTOK FEL? AMIT CSAK NÉPEM,IZRÁEL
30 NEKEM AJÁNDÉKUL HOZ ?! EZÉRT IGY SZÓL IZRÁEL ISTENE,JAHVE: BÁR KÉT-
SÉGTELEN MÓDON MEGMONDTAM,HOGY HÁZAD ÉS ATYÁD HÁZA ÖRÖKÖSEN ELÖTTEM
FOGNAK JÁRNI: MOST MÁR TÁVOL LEGYEN EZ TÖLEM - EZT MONDJA JAHVE -
31 MERT ÉN AZT BECSÜLÖM MEG AKI ENGEM MEGBECSÜL S KÖNNYÜNEK TALÁLOM
AZOKAT, AKIK ENGEM MEGVETNEK.NAPOK FOGNAK MAJD JÖNNI,MELYEKEN KARO-
DAT ÉS ATYÁD HÁZÁNAK KARJÁT ÖSSZEZUZOM, UGYHOGY HÁZADBAN NEM LESZ
32 ÖREG, AKKOR MAJD SZORONGATÓT LÁTSZ A HAJLÉKBAN, BÁR MENNYIRE IS JÓT
TESZ JAHVE IZRÁELLEL: A TE HÁZADBAN SOHASEM LESZ ÖREG! DE VALAKIT
33 NEM VÁGOK KI HÁZADBÓL, OLTÁROM MELLŐL HOGY SZEMED ELSENYVEDJEN ÉS
LELKED ELEPEDJEN,MIKOR HÁZAD EGÉSZ FÉRFISZAPORULATA MEGHAL. JELÜL
34 AZ AZ ESET SZOLGÁLJON NEKED,AMELY KÉT FIADRA,HOFNIRA ÉS FINEÁSRA
FOG JÖNNI: EGY NAPON FOGNAK MINDKETTEN MEGHALNI! DE FOGOK ÉS NEKED
35 HÜSÉGES PAPOT BE-ÁLLITANI OLYAT, AKI SZIVEM ÉS LELKEM SZERINT CSELEK-
SZIK,MEGMARADÓ HÁZAT FOGOK NEKI ÉPITENI; AZ MINDENKOR FÖLKENTEM
36 ELÖTT FOG JÁRNI! MAJD AKKOR MINDAZ, AKI HÁZADBÓL MEGMARAD,ELMEGY,
HOGY LEBORULJON ELÖTTE EGY KIS MEGTAKARITOTT PÉNZÉRT ,EGY VEKNI
KENYÉRÉRT ÉS EZT MONDJA: ALKALMAZZ ENGEM EGY NAPI ÁLLÁSRA,HOGY
EGY FALAT KENYERET EHESSEM.

Istennek embere alatt olyan embert kell érteni, aki nem evilág felé fordul, nem a világ tartalmával telik meg, hanem Istennek nyilik meg és Istennel telik be, vagyis prófétát, Prófétát,de nem foglalkozás szerint,hanem belső elhivatás szerint; nem a világ előtt eljátszott szerepében,hanem a szerep belső tartalmában. Az a próféta, akit Isten indit,vezet és tölt meg Istennek embere. Egy ilyen férfiu jött egy napon Éli főpaphoz és mondanivalója volt hozzá.Istten küldte, hogy Isten nevében itéletet hirdessen neki. Az itélet előtt a vádpontokat sorolta fel Istennek embere.Ezek a vádpontok Isten kegyelmének a megnyilvánulásai voltak, melyeket Éli főpap háza, azaz családja kapott,melyekkel azonban mind visszaéltek, melyeket megvetettek, sőt sárba tapostak Éli főpap és fiai.

A kegyelem már Egyiptomban működni kezdett azon a családon, ahol a többi zsidó törzzsel együtt Éli törzse, azaz Lévi fiai szomoru elnyomásban éltek. Ott, ahol Ábrahám ivadékai véd, pártfogó nélkül rabszolgasorsban éltek és nehéz munka mellett sulyos elnyomást szenvedtek; ott, ahol egy kegyetlen fáraó haragjától és megvetésétől szabadulásnak igérete nem volt beirva a nép földi életébe; ott, ahol a szabaditó Mózes beszédét keserü gunynak fogta fel az, akit meg akart szabaditani: Isten egy szebb és boldogabb jövőt állitván a nép elé, abból éppen Éli törzsét és családját, a lévitákat és Áron pap fiait választotta ki Magának, hogy minden törzs előtt ők első sorban szolgáljanak neki s a többinél különösebb itélemben tulajdonai legyenek: közbenjárójuk, azaz papok Isten és a választott nép között. Az elesett népet tulajdon népévé választotta ki Isten és Abban lévi törzsét választott törzsévé. Nekik kellett, mikor a nép szabadon szolgálhatta Istenét, az oltárra vinniök az égő áldozatot, azaz kifejezniök, hogy a nép lelke elég Isten szolgálatában; nekik kellett bemutatniok a füstölő áldozatot és kifejezniök a nép Istenhez való vágyódását, Istent kereső Mossá fohászkodó indulatát; ők vitték az oltárra az ajándékot, mely lisztben, süteményben, italban állott s kifejezniök azt, hogy a nép magát akarja ajándékul az oltárra tenni. Ezek a jelképes áldozatok azonban nem fejezték ki a nép valódi indulatát; a népmegvetette Jahvét és a szent sátor szolgálata üres külsőséggé változott. A néppel együtt romlott a papság is, sőt azt tán elöljárt a romlásban s Jahve szolgálatának megvetésében. Duhaj, aljas indulatokra hajlamos lelkük a templomi szolgálatot saját élvezeteik szolgálatává változtatta át és azt megszentségtelenitette. Éli nem duhajkodott, de elnézte, sokáig szótlanul türte s mikor fölemelte figyelmeztető szavát, nem egész szivvel tiltakozott a fiuk duhajsága ellen, ugyhogy nyugodtan benne maradtak gorosságaikban. Isten kegyelme volt, hogy megigérte, hogy Lévi törzse, Éli családja örökösen ott fognak állni az Ur előtt és Neki fognak szolgálni és Isten ezt az igéretét be is váltotta volna, ha Éli háza Isten

tanitásához ragaszkodik,melyet szolgája Mózes által jelentett ki, de Éli háza megvetette Jahve akaratát - a .iűk tettleg - Éli azzal,hogy türte fiai gonoszságát és igy Jahve is elfogta Magától igéretét: " Most már távol legyen ez tőlem!" -mondotta. Isten igéretének az ember hűtlensége miatt való megváltoztatása: a törvény alapján történik,mely az ember magaviseletetől teszi függővé Isten segitségét. Izráel és benne Lévi törzse és Éli családja vállalták a törvény megtartását, ezért viselniök kellett gyengeségük és bünök büntetését./ II.Móz.19:6/. A kegyelem álláspontja más: ha a nép bünös is és gyengeségében a törvény megtartására képtelen, Isten megbocsát és az igéret érvényben marad.Érdekes, hogy az Isten nem a törvénnyel jött elősörben néphez,hanem a kegyelemmel,mert az,hogy minden nép közül épen a zsidót választotta ki Isten és abban Lévi törzsét papságra, kegyelem volt és nem a törvény által kiérdemelt jog. Ezt a kiválasztó isteni kegyelmet azonban a zsidó nép és Lévi fiai nem értették meg,nem becsülték meg, hanem megvetették azzal,hogy ugy akartak élni,mint a körülleké pogány népek s azok istentiszteletét vették át. Akik vállalták mindannak megtevését,amit csak Isten parancsol, hajtva a testi vágytól,keresve az érzéki pompát és a bün élvezetét, melyeket a pogány istentisztelet megengedett, sőt megkövetelt, eldobták mindazt, amit Isten parancsolt és ebben a nép példaadói és vezetői a főpapok voltak, Éli fiai. Karjuk nem az oltár szolgálatára nyult, nem a szent Isten előirásának teljesitésére, hanem a rablásra és a tiltott örömök után. Ezért most Isten uj itéretet tesz a régi helyén: össze fogja törni azt a kart,melyet a gonoszra nyujtottak ki a papok. A fenyegetés kép: azt jelenti,hogy Éli és utódai nem érhetik el azt, amit maguk elé kitüznek; idő előtt pusztulnak el, nem lesz öreg a családban. Karjuk, azaz cselekvő képességük össze lesz törve: tehetetlenül állanak majd a rájuk törő vésszel szemben, azzal a vésszel szemben is, mely egész Izráelt éri majd,melynek terhét nekik kellene Jahve előtt hordozniok és azzal a vésszel szemben is,mely az ő házukat éri.

E jóslat beteljesült abban a szerencsétlen háboruban, melyet Izráel a filiszteusokkal viselt s melyben a frigyládát is elvesztette; beteljesült abban a tömeges mészárlásban, mellyel Saul király Éli utódait majdnem mind kiirtotta és Abjátár papnak diesztelen végében./I.Sám.22: 11 skk; I.Kir.2:26./ Éli házának külön nyomorusága pedig éppen akkor fog bekövetkezni, mikor Isten Izráellel sok jót fog tenni; amikor Izráel ellenségeit legyőzi és Dávid és Salamon alatt az ország felvirágzik. Valakit, azonban egy papot Isten nem fog kivágni az élők közül, hogy ez az egy tanuja legyen annak, hogy Éli családja nem vehet részt a nemzet fellendülésében és ez az egy éppen Abajátár lesz, kit Salamon fog papi állásából kiüzni. Mikor Éli minden férfisaját megölette Saul, Abjátár elmenekült./ I.Sám.22:2o. skk./ Isten tehát nem állott oda Éli pap családja mögé, hogy elleneivel szemben megvédje: akik Őt nem becsülték meg, azokat Ő sem becsülte meg. Akik Őt megvetették, azokat Isten is tul könnyünek találta a történelem mérlegében és félredobta őket. Ahhoz, hogy valaki a történelemben szerepet játsszék, bizonyos suly szükséges, a lélek sulya, megbizhatósága, alkalmazhatósága Isten céljaira. Ebben a prófétai kijelentésben tehát Isten parancsolatainak megtevése mellett egy másik alapját és ismertető jelét találjuk annak, hogy Isten valakit nem vet el: azt, hogy az illetőt Isten megbecsüli meg nem veti. Ez a megbecsülés nemcsak abban nyilatkozhatik hogy az illető Jahve törvényére figyel, hanem abban is, hogy bábizza magát Jahvéra, azaz hisz Neki. Ezt a bizalmat becsülte Isten Ábrahámban, a hit atyjában, akinek hite igazságosságul számittatott, azaz hite felért azzal, mintha Isten parancsát megtette volna. A hitnek, azaz Isten megbecsülésének ez az értékelése az egész ótestamentumi kijelentésen átvonul: ha valaki segitségül hivja Jahve nevét, amellé Jahve odaáll, mintha a törvényt megtartotta volna. Élinek, Hofninak és Fineásnak nem az a döntő vétke, hogy erkölcstelenek voltak, hanem az, hogy Jahvét nem becsülték; ezért éri őket a büntetés, hogy egy napon fognak mindketten meghalni.

Ez a büntetés pedig jele lesz annak,hogy a többi jövendölés is beteljesül és Íli egész házát utóléri a veszedelem. Igazságosságunkat tehát nem az dönti el,hogy egy csomó parancsal mit csinálunk,hanem,hogy Istennel mit teszünk: megbecsüljük-e vagy nem. A kérdés az,hogy lelkünk delejtüje merre áll. Ebből megállapithatjuk,hogy bár ez a korszaka a törvény alatt állott,mégis az Istennel való kibéküles és az Istennel való közösség utja nem a törvény volt,hanem az Isten megbecsülése. Isten segitsége szerint nem érdemszerüleg jött,hanem kegyelemszerüen. A kegyelem elnyerésének feltétele: Isten megbecsülése,mint mi már tudjuk: azzal,hogy hiszünk Istennek s a kegyelem elvetésének utja:Isten megvetése. A kegyelem választása tehát azokra esik, akik ezt a kegyelmet meg fogják becsülni. Ebben az értelemben mondja Isten a prófétának szájával:" Fogok én Magamnak hüséges / azaz megbizható, hivő/ papot beállitani, olyant, aki szivem és lelkem szerint cselekszik!" Mint láttuk, a "hüséges" szó / néemán/ a héberben támaszkodót, tehát bizót, hivőt jelent; ugyhogy a fenti helyet nyugodtan igy is fordithatjuk:" fogok én Magamnak hivő papot beállitani, akik szivem és lelkem szerint cselekszik." Isten tehát nem olyan papról beszél,kinek képessége van a törvény megtartására,hanem olyan papról ki Istenre támaszkodik és erejét, bölcsességét Istentől kapja s mivel mindent Őtőle vár,mindenben Isten szivéhez és lelkéhez alkalmazkodik. Isten szivéhez,azaz ahhoz,amit Isten gondol, helyesnek tart, elhatároz és Isten lelkéhez / nem a Szent Szellemhez /, azaz az isteni életirányhoz,Isten belső beállitottságához. Azt kell tehát mondanunk,hogy a törvény és kegyelem viszonyában egy tárgyi és egy személyes viszony állanak egymással szemközt. A tárgyi viszonyban az ember törvényeket, szabályokat, történeti tényeket lát és ezek hatnak befolyásolóan döntéseire és elhatározásaira. Mivel azonban ezek a törvények és tények csak utat mutatnak,de erőt nem adnak,az ember magára, saját erejére van utalva magatartásukban; igy hát a hatás eredménytelen.

A személyes viszonyban, azaz kegyelem viszonyában az ember Istennel kerül szemközt, Isten szivével és Isten lelkével, élő valósággal és ebben az isteni szivben és lélekben nemcsak az utat látja meg, hanem azt a szeretetet is, amelyet az könyörülő Isten a bünös iránt Magában ápol; az ember megszereti az őt szerető Istent; az ember bizik az őt kereső Istenben. Pál tantételei nélkül tehát, elmélet nélkül,de a valóságban az ótestamentumi időben is ott volt a törvény utja mellett a kegyelem utja és másként közeledni Istenhez nem is lehetett,mint a kegyelem utján. Aki a törvény utján indult, elesett, eltévedt, sikertelenségre volt itélve.Vagyis: aki a maga erején indult el, Élinek és Éli fiainak sorsára jutott; aki hittel Istenbe kapaszkodott, az Sámuel utján megtalálta az Istent és az isteni segitséget; öntudatlanul rálépett a hit utjára s a kegyelemhez jutott. Ez az Isten szive és lelke szerint való pap, olyan igéretet kap, mely minos kötve feltételhez. Ennek az igéretnek két főpontja van: 1./ megmaradó,azaz megbizható / u.a. a szó,mint hüséges / házat fog kapni,mi alatt templomot éppen ugy kell érteni,mint a családot, azaz nem fog változni sem a templom sem a benne szolgálók nem cserélődnek ki; 2./ mindenkor Isten Felkentje előtt fog járni. A próféta beszédében ujra felhangzik a "felkent" szó anélkül,hogy Izráelnek akkor már felkent királya lett volna. 2,1o-nél láttuk,hogy ez a felkent Király lesz uralkodó, sőt ott is, itt is ugy hangzik a szó, hogy Izráelnek már is van Felkentje.Ha ez a Király Felkent, akkor fölötte kell Valakinek lennie,aki Őt elküldte és szolgálatra felkente, azaz az uralkodáshoz szükséges képességekkel ellátta, föl-fegyverezte,fölszerelte. Ez előtt a titokzatos Király előtt fog egy Isten szive szerint való pap tevékenykedni,ugyhogy a titokzatos személyek egy hármasságban egyesülnek: Isten, Felkent és Annak papja. Megdöbbentően tünik elénk hasonló hármasság a Jelenések Könyvében a sátáni vonalon,hol a hazugság atyja, az ősi kigyó egy királyt állit maga helyére a földre és ennek a sátáni

papja lesz, a hamis próféta, ki istentiszteletét fogja megszervezni a földön. Az Élinek jövendőt mondó próféta szava első sorban Dávid király uralkodása idején és Salamon alatt teljesedett,mikor Isten felkentje, az Isten szive szerint való király Dávid volt és az Isten szive szerint való pap Cádók. Salamon kapta a házat,melyben Cádók lett a főpap, miután a király Éli származását,Abjátárt elűzte. A későbbi prófécia meglátta azonban,hogy az igazi Isten szive szerint való király nem Dávid és nem Salamon,hanem az eljövendő Dávid- sarj, A Messiás a Felkent. És ez előtt az eljövendő Felkent, azaz Messiás király előtt szintén jár egy közbenjáró pap, a Paraklétos, a Vigasztaló, ki Réla tesz bizonyságot és Neki élő kövekből maradandó, örök templomot épit és ez a pap Isten szent Szelleme, III. a Szent Szellemtől vezetett ujszövetségi papság, az egyház. Nem kell azt gondolnunk,hogy Éli prófétája ezt mind igy előre látta. Amit ez a prófécia látott nagyon kevés volt ebből. De Isten igy váltotta valóra azt a jövendölést,melyet Éli kapott. A próféta előtt talán olyan pap lebegett,mint amilyen Cádók volt; a remélt ház kőtemplom volt vagy csak sátor; de a jövendölést adó és valóra váltó Isten látta a teljes kifejlést: a szellemi templomot, az égi Királyt, és a tökéletes papot, a Paraklétost. - Éli utódainak utolsó állapota, melyben azok rimánkodva az Isten szive és lelke szerint való paphoz megélhetésükért könyörögnek, kép gyanánt szolgál annak a megalázó helyzetnek prófétai feltüntetéséhez, amelyben Abjátár volt elüzetése után,mikor Anatótban, birtokán is csak könyörületből maradt meg,hogy az táplálja őt és bár erről nem szól a bibliai történet,mégis feltételezhetjük,mert I.Kir.4:4 megengedi,hogy feltételezzük,hogy Abjátár Cádók kegyelméből és Salamonnál tett közbenjárásából később,ha hivatalát sohasem nyerte is vissza,mégis névleg főpapként szerepelt és bizonyos alkalmakkor a templomban talán ujra megjelenhetett; kép gyanánt azonban alkalmazható ez a jövendölés a lévita papság és a szellemi papság viszonyára.

A lévita papság Éli papnak és fiainak bünét követte el, a Messiást királyt megölték, hogy maguk a földi kényelmet és előnyöket élvezhessék. Ezért Isten a néppel együtt elmozditotta a lévita papságot is és olyan nyomorra juttatta amely I.Sám.2:36-nak megfelel. A lévita papság helyére Isten szellemi papságot tett, az egyházat, nem a testi földi egyházakat, hanem azt az Égbe átültetett egyházat, melyről az efézusi levél beszél. A lévita papság, azaz Lévinek a szelid olajfáról kitört ágai ugy viszonylanak a szellemi papsághoz, mint az elüzött Abjátár, az Éli sarj az Isten szive és lelke szerint való papsághoz. Ezt a viszonyt élesen mutatja a Jel.3:9, hol ugyan nem lévita papságról, hanem Sátán zsinagógájáról van szó, de a Jeruzsálemből való elmozditás után a lévita papság is Sátán zsinagógájává lett. Itt az elmozditott papság, Izráel, a választott nép, a nemzetek papja borul le az uj papság, a szellemi választott nép előtt. Ez a jövendölés tipusos teljesülése!

III.1. A GYERMEK SÁMUEL ELI ELŐTT JAHVE SZOLGÁLATÁBAN VOLT. JAHVE
2 SZAVA AZONBAN IGEN RITKA KINCS VOLT AZOKBAN A NAPOKBAN, LÁTOMÁS
NEM TÖRT KERESZTÜL. TÖRTÉNT AZIDŐTÁJT, HOGY ÉLI OTT ÜLT A HELYÉN,
3 BETEG, ELHOMÁLYOSULT SZEMEKKEL, UGYHOGY NEM TUDOTT LÁTNI. ISTEN
LÁMPÁSA MÉG NEM VOLT ELOLTVA. SÁMUEL PEDIG MÉG FEKÜDT JAHVE TEMPLOMÁBAN, AHOL ISTEN LÁDÁJA VOLT. EGYSZER CSAK JAHVE HIVTA SÁ-
4 MUELT S AZ IGY SZÓLT: ITT VAGYOK! AZZAL ODAFUTOTT ÉLIHEZ ÉS
SZÓLT: ITT VAGYOK, MERT HIVTÁL DE ÉLI IGY FELELT: NEM HIVTALAK,
5 EREDJ VISSZA, FEKÜDJÉL LE! ÉS Ő ELMENT ÉS LEFEKÜDT. JAHVE MÉG
6 EGYSZER HIVTA SÁMUELT. SÁMUEL FELKELT, ÉLIHEZ MENT ÉS IGY SZÓLT:
ITT VAGYOK MERT HIVTÁL! NEM HIVTALAK FIAM, FELELT AZ, TÉRJ VISZ-
7 SZA ÉS FEKÜDJÉL LE! SÁMUEL MÉG NEM ÖSMERTE JAHVÉT, JAHVE SZAVa
MÉG NEM JELENTETETT KI NEKIe JAHVE FOLYTATTA SÁMUEL HIVÁSÁT,
HARMADIZBAN IS SZÓLT: AZ FÖLKELT? EDAMENT ÉLIHEZ ÉS SZT MONDTA:
8 ITT VAGYOK, MERT HIVTÁL! AKKOR ÉRTETTE MEG ÉLI, HOGY JAHVE HIVJA
9 A GYERMEKET. ERRE IGY SZÓLT SÁMUELHEZ:

EREDJ FEKÜDJÉL LE ÉS HA UGY TÖRTÉNNÉK,HOGY SZÓLNA HOZZÁD,FELEJED: SZÓLJ JAHVE,MERT HALLGATJA SZOLGÁDI ERRE SÁMUEL ELMENT ÉS LEFEKÜDT HELYÉRE;

VANNAK idők, amikor Jahve szava igen ritkán hangzik az emberekhez; amikor Jahve visszahuzódik,mintha nem volna, vagy mintha aludnék és nem foglalkoznék az emberek dolgaival. Ezek a kijelentés nélküli idők mindamellett áldásosak lehetnek. Ilyen időkben azokból, akik nem teljes szivvel szolgálják Jahvét előjön világszeretetük, bünnel való megalkuvásuk s megmutatják igazi lényüket; azokban ellenben akik Istent szeretik, egy nagy elégületlenség, az ige után való nagy éhség és szomjuság fejlődik ki. Az edények kiürülnek; a hamis szivüek félreállanak s igy készül alkalmas talaj uj kijelentés számára,hogyaz üres szivüeket megtöltse. Sámuel végezte a sátor szolgálatát, Isten egy gyermekkel töltötte be a hütlen papok helyét és ezzel megszégyenitette a Hozzá hütlen Lévi fiakat. A Mózes és Józsué korában állandóan hangzó isteni figyelmeztetések, buzditások, igazitások,melyek indőnkint azóta is megujulnak, megszüntek és a kijelentésben hosszu szünet állott be annak következtében,hogy a papok hütlenekké lettek Jahvéhoz.Jahve szava, azaz valamilyen uj kijelentés "drága" lett, azaz nem könnyen kapható, ritka. A héber jágár szó drágát jelent,mi az ige becses voltára éppugy mutat,mint ritkaságára. Az Istentől való elidegenülés, a világ szeretete tették a levegőt a nép fölött és azon alig tudott áttörni Istennek világa, valamilyen látomás abból a magasabb szellemi világból, amelyben Isten trónol. A látomás, többmint az egyszerü ige,nemcsak ~~szikkai~~ mivel a szemmel többet ölelünk föl,mint a füllel; hanem mert a látomás olyan,mintha egy rés nyilna meg a szellemi világ felé, melyet át beláthatunk oda. A látomás egész kép, mig az ige csak egy vonása annak. A 2:27-ben emlitett"Isten embere" egy igét hozott Élinek: Ábrahámnak,Jákóbnak, Mózesnak, Józsuénak látomásként megjelentek Isten angyalai. Ilyen látomásra ember-emlékezet óta nem került sor Izráelben,Isten

nem szállott alá,hogy valamelyik hü szolgájával ugy beszéljen mint Ábrahámmal,vagy a hegyen Mózessel. Most Isten ujra megjelnni készült,ha nem is láthatóan,de füllel hallhatóan, tehát több készült, mint igai megvilágositás: látomás volt áttörőben.Mert Isten megjelenéét,ha csak hang hallatszik is, fényjelenségek nem látszanak, mégis látomásnak nevezi az Irás,mert ezzel a hanggal a szellemi világ belép a testi világba. A látomás nem egyszerre tört keresztül: Anna odaadó imádsága és hite; a gyermek Sámuel hüsége, mellyel évekig ellenállott a papok gonosz befolyásának, lassankint oszladozóvá tették a felhőt Sámuel fölött. A szikla, kemény, szük hasadékába a szél port fujt ott megül. Egyszer csak egy szemagot is odafuj a szél,melyet az ég nedvessége kihajtat. A gyönge növény éveken át fejlődik a mostoha helyen, egyszercsak elrepeszti a sziklát.Igy történt Silóban is. Az Isten emberének eljövetele és itélethirdetése volt a sziklarepesztés pillanata. A próféta készitette a gyermek utját,kiből nála nagyobb próféta fog/támadni/ válni. Isten egyik embere a másiknak adja át a fáklyát. Éli testi betegsége, az elaggulás,mely meggyengitette szeme világát, azt jelentette,hogy Isten már nem tart számot ennek a férfinak a szolgálatára,ki fiait jobban szerette Istennél. A testi homály jelképe volt a ránehezedő szellemi homálynak. Isten mégis az Éli kegés világosságát is felhasználja arra,hogy a Sámuelét növelje.A gyermek nem birta volna el,ha Isten egyszerre lép be teljes fénnyel életébe. Ugy szól hozzá,hogy az isteni hangot először összetéveszti az emberi hanggal és nem érez a kettő között különbséget. Háromszor csalódik és véli, hogy Éli szólitotta.Lassankint jön rá,hogy a hang forrását a láthatatlanban kell keresnie. És éppen ebben jön segitségére Éli. Éli igen nehezen látja már az isteni dolgokat. Csak amikor a kis Sámuel harmadszor jelentkezik,hogy szólitást kapott, akkor jut eszébe,hogy szellemi hang szólithatta a gyermeket. Annyira el volt már szokva attól,hogy Isten valakit megszólitott. De amikor végre ráeszmélt a valóságra, akkor készségesen utasitotta a kis Sámuelt arra,hogy hogyan viselkedjék a titokzatos hanggal szemben.

Egy ember tele jószándékkal,ki a cselekvésig nem jut el s emiatt ítélet alá/kerül/esik. Sámuel pedig cselekedeteken kezdi s azután érti meg az isteni szándékot. Előbb hallja a hangot,de még nem tudja,miféle hang is az; azután, mikor már megszokta a hangot, akkor tudja meg,hogy a hang Istené. Lassanként beleéli magát a felsőbb világba,hogy aztán, mint Ábrahám és Mózes,két világ határán járva, a kettő között összekötő legyen. Az alsó testi, és felső szellemi világ között összekötőkapocs a próféta. Éli arra tanitja meg Sámuelt,hogy nem elég,ha hallja a szellemi szót,neki is meg kell szólalnia, akarnia kell: ha negyedszer is ismétlődik a hivás, azt kell mondania: Beszélj Jahve,mert hallgat Rád a te szolgád! Az embernek akarnia kell az Istennel való találkozást és nem elbujnia előle. Mily jól tudta Éli,hogy mit kell csinálni,de maga nem tette meg. Élettelen utmutató fa volt az ut mellett,mely másoknak jelzi az égi utat,de maga sohasem el
jut oda. A spiritiszta médiumokat is lassan szoktatják a szellemi világgal való érintkezéshez. De micsoda különbség a kétféle szoktatás között! A spiritiszta médiumnak meg kell tanulnia magát elhagynia és akármily érintkező szózatnak rendelkezésre állania öntudatlan odaadásban, Sámuelnek öntudatosan kell a szellemi világgal szemben állania: hallgat a Te szolgád, odafigyel arra, amit az égi szózat mondani akar, saját lelkének tudatos akarásával áll a szellemi vendég szolgálatára. Sámuel a harmadik visszatéréskor azzal a tudatos és eltökélt szándékkal nézett a következő események elé,hogy kész az isteni üzenet felfogására és megértésére. Igy lett a templom kicsiny, hüséges szolgájából próféta! A tettekből nőtt ki az isteni szándékok embere!

Még néhány szót a helyről és időről kell elmondanunk.Mióta a szent sátor állandó helyet kapott Silóban, bizonyos épitészeti változások történtek. A sátort elzáró függöny helyébe ajtófélfákon forduló ajtószárnyak kerültek a sátorra,melyeket este becsuktak és reggel kinyitottak.

A sátort körülvevő kerités helyét, ugy látszik épületek foglalták el, melyeket raktárakul használtak s melyekben, egymástól elkülönitett fülkékben a papok összemélyzet laktak. Az Isten látogatásának ideje az éjszaka vége volt: még nem égtek a mécsesek a sátorban, a szent hétágu mécsláb mécsesei; még nem kezdődött meg a gyermek szolgálata, a hang ugy látszik álmából, vagy szendergéséből ébresztette föl. Szellemi éjszaka borult az emberi lelkekre is és ebből a szellemi éjszakából akarta a kijelentés napfényre kivinni az embereket. Éli öreg létére rossz alvó volt és még hajnal előtt fölkelt és kiült szokott helyére a sátor bejárata elé. A gyermeknek megengedték, hogy a sátorban aludjék, minek tiszteletlen látszatát az vette el, hogy a gyermeknek egész lénye tényleg az Istennek volt szentelve és igy nem szentségtelenitette meg a templomot. A sátor istentisztelete lassankint templomi istentiszteletté kezdett átalakulni, ugyhogy Dávidnak és Salamonnak a kifejlődő szükség parancsolta a kőtemplom épitését. A templomot körülvevő oszlopos folyosók és épületek, melyeket Salamon épittetett, elődjeiket megtalálták Silóban. Az élet lassankint nőtte tul a rendszert. Éppen igy az ujtestamentumi szellemi templom előbb megvolt, mint ahogyan Pál apostol és nyomában Péter annak lényegét és épitési módját megértették. A sátorban alvó Sámuellel a szllemi templom vonul be a testi templomba.

III.1e EKKOR ELJÖTT JAHVE, ODAÁLLOTT ÉS MINT AZ ELŐZŐ ALKALMAKKOR, IGY
11 KIÁLTOTT: SÁMUEL, SÁMUEL! ÉS SÁMUEL SZÓLT: BESZÉLJ, MERT HALLGATJA
SZOLGÁD! JAHVE ERRE IGY SZÓLT SÁMUELHEZ: VALAMIT CSELEKEDNI AKAROK
12 Izráelben, AMIRE MINDENKINEK MEGCSENDÜL A KÉT FÜLE, AKI CSAK HALLJA!
AZON A NAPON VALÓRA VÁLTOM MINDAZT, AMIT ÉLI HÁZÁRA VONATKOZÓLAG
13 MONDOTTAM, KEZDETTŐL FOGVA! MEG KELL NEKI MONDANOD, HOGY ÖRÖKRE
KIMONDOM RÁ AZ ITÉLETET AZÉRT A BÜNÉÉRT, HOGY TUDTA, HOGY FIAI ÁTOK-
14 KAL TERHELIK MEG MAGUKAT S Ő NEM ESETT KÉTSÉGBE MIATTUK! AZÉRT ÉLI
HÁZÁVAL KAPCSOLATBAN MEGESKÜDTEM, HOGY ÉLI HÁZÁNAK BÜNÉÉRT SEM
VÉRES ÁLDOZATTAL, SEM ÉTELOZATI AJÁNDÉKKAL SOHSEM TÖRTÉNHETIK ENGESZtelés.

Nem egyszerű kijelentés történt tehát,nem Sámuel elmájének a megvilágositása csupán, hanem Jahve Maga jelent meg a gyermeknek,természetesen angyalának képében. Nem olvassuk,hogy Sámuel látott volna valamit; az azonban bizonyos,hogy tudomása volt Isten jelenlétéről és hallotta a vele beszélő hangot. Ez a kifejezés:" Jahve odaállott" emberi leirása Jahve közeleségének, u.n. antropomorfizmus. A földi, testi képeknek a szellemi világban valami valóság jelentésük van,amellett lehetséges,hogy a szellemi mozzanatokat megfelelő testi mozzanatok kisérik és a szellemi történésről nekünk hirt adnak.Ilyesmi történt itt is: Isten közeledett Sámuel tudatához és ugyanakkor Sámuelnek az volt a benyomása,hogy Isten testileg előtte áll és valamit akar vele. A testi hang: " Sámuel! Sámuel! kisérő jelenség volt a szellemi folyamat mellett,mert az elhangyzó szóval egyidejüleg Sámuel lelki erőinek erős megmozditását érezte. Ez az utóbbi volt inkább a hivás,mint a külsőleg hallható hang, melyről nem tudjuk,hogy Sámuelen kivül valaki más hallotta-e? A következő egész beszéd alatt Sámuel egész lelkét megragadta és mozgásban tartotta a titokzatos szellemi közelség. Nem tudjuk,hogy Sámuel ekkor milyen idős volt, talán korábban érő keleti természet szerint 11-13 lehetett,tehát 14 éves kora előtti időben,mely korban a zsidó ifjak a tulajdonképpeni legénysorba átléptek.Mindenesetre elég idős volt már és elég tapasztalt lehetett már arra,hogy az isteni hiradást ne csak értelmileg, hanem érzékelhetőleg is felfogja, azaz tisztában legyen azzal,hogy a hir milyen hatással lesz Élire. Tehát lelkének belső tudattalan szerveit, jellemét, törekvését is erősen hatalmába keritette az isteni szózat,melynek már akkor hatása alatt állott, mikor még az nem hangzott el és csak nevét hallotta kiáltani. Az isteni hiradás tulajdonképpen nem mond semmi konkrét ujat; csak egy az eddigi fenyegetésekre utaló biztositás,hogy ami eddig szó volt,az most tetté változik át. Olyan ~~utaláxbiztositás~~ ez a Sámuelhez intézett kijelentés,mint az isteni működést bevezető trombita szó: végső figyelmeztetés,melyre ha megtérés következnék,még elfordulhat az istani harag,de ha nem következik akkor felszabadulnak az itélet lovai.

Az elkövetkező ítélet sulyossága és rémülete ráült a gyermekre is és annak már nem volt olyan könnyü kimondani az engedelmes hallgatást bejelentő imádságot:" Beszélj Jahve,mert hallgatja szolgád!" A lelkén átviharzó rémségek között szilárdan áll a gyermek és Jahve rendelkezésére bocsátja magát. Éli főpap elméletileg meg tudta mondani,mit kell tenni; de ezzel az engedelmes elszánt lélekkel magát Istennek rendelkezésére bocsátani nem tudta. Jahve erre az engedelmességre felelve, bejelenti,hogy valami olyan dolgot szándékozik csinálni, amelyre megcsendül mindenki füle, aki hallja,még ha érdeke nem is lesz a dologban. Valami olyan ütést kapnak a könnyelmü bünösök,amely egy szempillantásban összetöri őket. A csapár hirtelensége, ereje és megölő volta hat ugy a lélek fülében,azaz a tudatban,mint egy csenditės,mely kellemetlen erejével fájdalmat okoz a léleknek. Ez a csapás azonban csak a kezdet lesz, mert jelaaás lesz arra,hogy Isten mindezt véghez fogja vinni, amit Elire és fiaira itéletképen kimondott, a jönvedélés kezdő szavaitól a befejező szaváig. Örökre, azaz meg nem szünő folytonosságban mondatik ki az itélet,nem véget nem érő sorról van szó.. Hogy a figyelmeztetést ebben az utolsó xperdben Isten mégegyszer adja, annak oka, alkalmat, utolsó lehetőséget adni a megtérésre, a bün megbánására,mert az egyetlen konkrétum,melyet az isteni hiradó tartalmaz, annak a bünnek a meghatározása, melyért az itéletet kimondja Jahve! Éli fiainál, hogy béliáli cselekedeteikkel az átkot hozták rá a siloi istentiszteletre s Élinél,hogy olyan közönyös volt fiainak bünei miatt,hogy kétségbe nem esett,mikor Isten a büntetést bejelentette,kétségbeesve nem követett el mindent,hogy fiait a szörnyü itélettől visszatartsa. Hogy az itélet kérlelhetetlenségét és az isteni harag feltartózhatatlanságát érzékeltesse, azt is tudtára adja Sámuelnek az isteni szózat,hogy a sátorban végzett áldozatok és az odahozott ajándékok hatástalanok lesznek Éli és fiai büneinek kiengesztelésére; amiből megtudjuk,hogy a sátor áldozataival nem mindenfajta bün volt kiengesztelhet,mint ahogy Jézus vérének rngesztelő hatalma is

tehetetlen a szent Szellem ellen elkövetett bűnnel szemben.Éli pap fiainak bűne a szent sátor áldozataival nem engesztelhető ki, mert hiányzott belőlük a megtérésre való minden készség.

III.15. SÁMUEL AZTÁN REGGELIG FEKÜDT, AKKOR KINYITOTTA JAHVE HÁZÁNAK AJTAJAIT, SÁMUEL FÉLT MEGJELENTENI A LÁTOMÁST ÉLINEK. AZONBAN ÉLI
16 SZÓLÍTOTTA SÁMUELT:- SÁMUEL FIAM! - SZÓLT- S AZ FELELT: ITT VA-
17 GYOK! - MI AZ A DOLOG MELYET MONDOTT NEKED? KÉRDEZTE - EL NE HAZUDD TŐLEM! UGY TEGYEN VELED AZ ISTEN,UGY IS FOLYTASSA,HA MINDAB-
18 BÓL, AMIT MONDOTT NEKED,VALAMIT ELHAZUDNÁL ELŐLEM! SÁMUEL ERRE MINDEN DOLGOT MEGJELENTETT NEKI, SEMMIT EL NEM HAZUDOTT ELŐLE. ÉLI EZT MONDTA RÁ: JAHVE Ő, TEGYE AZT, AMIT JÓNAK LÁT SZEME!

Sámuel, aki valószinüleg ágyában hallgatta végig Jahve beszédét,nem kelt fel izgatottan az isteni kijelentés bevégződése után,hanem reggelig ott feküdt még, habár lelke erősen meg volt mozgatva. Így fekve gondolta át a hallottakat és az eseményt, mely első volt életében ebből a fajtából. Kora érettségére mutat, hogy nem szaladt izgatottan hirül adni, ami történt vele,hanem imádkozva forgatta szivében. Miután fölkelt, végezte rendes kötelességét és elkerülte az Élivel való találkozást. Éli először várta,hogy Sámuel hozzá megy és magától beszámol az éjszakai élményről; mikor azonban észrevette,hogy Sámuel kerüli őt,kissé ingerülten hivta magához,bár a kedves meghitt megszólitást most sem hagyta el:" Sámuel fiam!" Annyira benne él abban,hogy Sámuelnek Istennel volt találkozása, és tudja,hogy Sámuel is csak arra gondolhat,hogy nem is említi meg kérdő mondata alanyát? " Mi az a dolog amelyet mondott neked?" Aztán keményebbre fordul a hang, amiatt a félelem miatt,hogy Sámuel valamit el találha hallgatni; a kemény " hazudik " szót használja." El ne hazudd tőlem!" Annyira fél és oly erővel akarja kényszeriteni a gyermeket,hogy mindent mondjon el neki,hogy átkot mond ki arra az esetre,ha Sámuel elhallgatna valamit abból, amit Isten mondott.neki Sámuelre

hat a pap kényszeritése és most már nagyobb félelemtől ösztönözve, hogy az átkot eléri, legyőzi tartózkodását és mindent elmond a papnak. Élin a rettentő ujság hirére bizonyos eltompultság és istentelen megnyugvás vesz erőt, annak az embernek az egykedvüsége, akinek már minden mindegy. Tudja, hogy Jahve végbez tudja vinni, amit igér s hogy ellen hiába a küzdelem:" Jahve Ő!" A változhatatlan! Akaratának megmásitására nem lehet őt birni! Valami betanult és tanszerü meggyőződést ismétel gépiesen:" Ami jó a szemében, tegye meg!" Mintha azt mondaná: " a végén minden jó, amit Isten jónak lát"! De ezt nem a sziv örvendező bizonyosságával mondja, hanem gépies megnyugvásban. Hogy megtérés lehetséges, és hogy a megtérő Istenhez kiálthat szabadulásért: arra nem gondol; ennek lehetősége nem tünik fel szivében. Késön van! Visszafordulni az elpacházott alkalmak után már nem lehet! Élinek ugy tünik fel, mintha máris vinnék ki a temetőbe, hogy ő már halott. Szomoru vége egy főpapnak.

III.19. Sámuel pedig FELNŐTT S JAHVE VOLT VELE. ÖSSZES IGÉIBŐL SEM-
20 MIT SEM EJTETT A FÖLDRE. DÁNTÓL BEERSEBÁIG EGÉSZ IZRÁEL MEGTUDTA,
HOGY SÁMUEL MEGBIZHATÓ ARRA, HOGY JAHVE PRÓFÉTÁJA LEGYEN.- JAHVE
21 PEDIG TOVÁBBRA IS MEGJELENT SILÓBAN, MERT JAHVE SZAVA ÁLTAL JAHVE
KIJELENTETTE MAGÁT SÁMUELNEK.

Évek teltek el azóta, hogy Sámuelnek Jahve Siléban megjelent először és mivel Sámuel hüségesen bánt azzal, amit Jahve /mondott/ kijelentésében rábizott, Jahve folytatta megjelenéseit, ugyhogy már azok éppen olyan állandóak lettek, mint Ábrahám, Izsák, Jákób, Mózes és Józsué életében. Hüsége tette őt alkalmassá arra, hogy Jahve ujra meg ujra megjelenjék neki s erről a hüségről egész Izráel tudott Dántól, azaz az átköltözés folytán keszakitott legészakibbá vált törzstől,/ Bir. 17:18./, egészen a föld déli határáig, a sivatag szélén levő Beersebáig./ Olyan meghatározás, mint nálunk a " Kárpátoktól az Adriáig."/; egész Izráel figyelme a próféta felé fordult és tőle várták az idegen járom alól való felszabadulást.

Mindenki látta, hogy Isten Sámuellel volt és mindenben sikert ad őszinte szolgájának. A próféta hűsége különösen Isten Igéje iránt nyilvánult meg abban, hogy minden hallott kijelentést megőrzött, egyet sem estett a földre; azaz egyet sem veszített el, mert mindenkinek szükségessége és nélkülözhetetlensége felől meg volt győződve. Kisgyermekkora óta Isten felé fordulva élt s az töltötte meg amit Istenről és Istentől hallott. Ez a megbecsülés az Ige iránt a győzelmes élet titka. Aki az Igében él az Isten angyalai veszik körül és kisérik egész életében. Eddig együtt haladt Éli és Sámuel utja; most örökre elvált egymástól: Éli eltünik a szinpadról, sőt az élők sorából is; Sámuel előtt egy csodálatosan termékeny és győzedelmes élet nyilik meg. Egyik nem becsülte Istent fiainál többre, másik mindennél többre becsülte Jahve szolgálatát. Ilyen odaadott lelkekre van szükség, hogy Jahve kijelentse Magát és jelentkezése állandó legyen azoknál, akik megjeleneéseit várják és kivánják. Isten a mennyből alánézve üres edényeket keres, hogy azokat megtölthesse: Sámuel kitárult Istennek.

IV.1. **SÁMUEL SZAVA** ELHANGZOTT EGÉSZ IZRÁELHEZ.

IZRÁEL PEDIG HADBA SZÁLLT A FILISZTEUSOKKAL. ÉBENÉZERNÉL ÜTÖTTEK TÁBORT ÁFEKNÉL TÁBOROZTAK; A FILISZTEUSOK AZTÁN FELSORAKOZTAK IZRÁELLEL SZEMBEN, A HARC KITÖRT ÉS IZRÁELT MEGVERTÉK A FILISZTEUSOK. NYILT MEZŐN A CSATARENDBŐL MINTEGY NÉGYEZER FÉRFIT VÁGTAK LE. MIKOR A NÉP BEMENT A TÁBORBA, IZRÁEL VÉNEI IGY SZÓLTAK: MIÉRT VERT MEG MINKET MA JAHVE A FILISZTEUSOKKAL SZEMBEN?! HOZASSUK EL MAGUNKHOZ SILÓBÓL JAHVE SZÖVETSÉGLÁDÁJÁT, HA AZ KÖZTÜNK LESZ, MEG FOG MINKET SZABADITANI ELLENSÉGEINK MARKÁBÓL! A NÉP SILÓBA KÜLDÖTT ÉS ELHOZATTA ONNAN A SEREGEK JAHVÉJÁNAK SZÖVETSÉG-LÁDÁJÁT, KI A KERUBOKON ÜLÖTT, VOLT ISTEN SZÖVETSÉGLÁDÁJA MELLETT ÉLI KÉT FIA HOFNI ÉS FINEÁS. AZ TÖRTÉNT, HOGY AMIKOR JAHVE SZÖVETSÉGLÁDÁJA BEVONULT A TÁBORBA, EGÉSZ IZRÁEL NAGY UJJONGÓ SZÓVAL KIÁLTOZNI KEZDETT, UGYHOGY VISSZHANGZOTT A FÖLD. MIKOR A FILISZTEUSOK MEGHALLOTTÁK AZ UJ-

JONGÁS HANGJÁT, IGY SZÓLTAK: MICSODA NAGY UJJONGÁS HANGZIK A HÉBEREK
TÁBORÁBÓL? AZTÁN MEGUDTÁK, HOGY JAHVE LÁDÁJA ÉRKEZETT A TÁBORBA-ÚRRE
7 MEGIJEDTEK A FILISZTEUSOK, IGY SZÓLTAK UGANIS: ISTEN JÖTT EL A TÁ-
BORBA! AZTÁN EZT MONDTÁK: JAJ NEKÜNK HISZ ILYESMI NEM TÖRTÉNT SEM
8 TEGNAP, SEM TEGNAPELŐTT! JAJ NEKÜNK! KI MENT MEG BENNÜNKET A FEL-
SÉGES ISTENNEK KEZÉBŐL?! EZ AZ ISTEN, AKI AZ EGYIPTOMIAKAT MINDEN-
FÉLE CSAPÁSSAL VERTE MEG A PUSZTÁBAN! X FILISZTEUSOK! LEGYETEK SZI-
9 LÁRDAK! LEGYETEK FÉRFIAK, HOGY RABSZOLGÁIKKÁ NE LEGYETEK A HÉBEREK-
NEK, MINT AHOGY ŐK A TI SZOLGÁINK VOLTAK! LEGYETEK FÉRFIK ÉS UGY
10 HARCOLJATOK! A FILISZTEUSOK HARCOLTAK IS, UGYHOGY MEGVERTÉK IZRÁ-
ELT S HAZAFUTOTT KIKI A SÁTORÁBA. IGEN NAGY LETT A VERESÉG! HAR-
11 MINC EZER GYALOGOS ESETT EL IZRÁELBŐL, ELVITTÉK ISTEN LÁDÁJÁT S
ÉLI KÉT FIA, HOFNI ÉS FINEÁS IS MEGHALT.

Ez a rövid mondat:" Sámuel szava elhangzott egész Izráelhez " egy uj korszakot vezetett be Izráel történetében. Eddig a méltatlankodás és káromlás szava hangzott szét a szent sátor mellől, most az isteni kijelentések hire terjedt el. A hir szerte vitte, hogy Isten miket mondott hü szolgájának, Sámuelnek. Ez a rövid mondat bizonyára több évet jelez azzal a másik mondattal párhuzamosan, mely arról számolt be, hogy " Sámuel pedig felnőtt" /3:19/. Egyelőre Istennek nevelnie kellett a népet és helyrehoznia, amit sok-sok éven át a hütlen papok elrontottak a nép lelkében. Izráel ujra becsülni kezdte a kijelentést és szive megnyilott annak, ami Silóból hangzott szét az országba. Hogy Éli és fiai, hogy viselkedtek ezzel az uj jelenséggel szemben, nem olvassuk; arról sem hallunk, hogy megtértek volna. Kénytelenk voltak jó képet vágni az üdvös változáshoz, melyhez ők semmivel sem járultak hozzá. Hogy az Isten hogy nevelte a népet Magához arról ad némi tájékoztatást a következő történet.

Izráel ujra bizalmat meritett Isten kijelentéseiből: nem türte szolgai módon, gyáván a filiszteusok erőszakoskádását, hanem szembe szállt velük. A 9. versben olvassuk, hogy a filiszteusok rabszolgákként bántak a zsidókkal,

azt gondolták réluk,mint a birák korának többi ellenséges,támadó nemzete,hogy a zsidók arra valók,hogy nekik dolgozzanak s időnként eljöttek,hogya a héberek termését elragadják maguknak. Most is ilyesmi történhetett.De most a héberek fölvették a harcot. A két ellenfél találkozása Jeruzsálemtől északra történt Ében Ézer és Áfek között. Jeruzsálem akkor nem tartozott Izráel birtokához, a jebuzeusok kezén volt még s Dávid foglalta el később; ezt a várost tehát a filiszteusok kikerülték. Ében Haézernél husz évvel később az Izraeliták megverték a filiszteusokat,most még ők szenvedtek vereséget; a későbbi győzelemről kapta a hely nevét: Szabaditás Köve. Áfek több is volt, ez az Áfek Ében Haézertől nyugatra volt. Mikor az izraelitákat a filiszteusok megverték, a vereség nem volt akkora,hogy a sereg felbomlására vezetett volna; Izráel rendben vonult táborába,mely egyelőre megvédte őket a filiszteusok visszatértek a maguk táborába,hogy aztán ujra kezdjék a harcot. Közben azonban az izraelita táborban tanácskozás folyt arról,hogy mi lehetett a vereség oka. Érdekes,hogy a baj okát nem magukban,hanem Istenben keresték,mint az a bünös,megkeményedett szivü emberek szokása. Még nem tudták,hogy ahhoz,hogy Jahve segitsen, magukat Jahvénak kell szentelniök. " Miért vert meg minket Jahve a filiszteusokkal?!" kérdezték; a győzelmet tehát nem a filiszteusok erejének tulajdonitották, hanem Jahve intézkedésének és ebben igazuk volt. Ahelyett azonban, hogy bünbánatot tartottak volna s magukban keresték volna a kudarc okát, ugy okoskodtak,hogy Jahve csak akkor lehet erős közöttük,ha a frigyláda a táborba kerül. Jahve erejének a frigyládához való kötése babona volt. Ennek a babonás félfogásnak lett az a büntetése,hogy Jahve keltette tőlük a frigyládát, mellyel visszaéltek.A pusztai vándorlás idején ilyen vétket Jahve nem tett volna fel, mert a nép még gyermek volt s a frigyládában Isten jelenlétének bizonyitékát látta. Most már elérkezett az idő,hogy a népet Isten a jelenléte e küldő jeleitől függetlenitse s őket szellemibb felfogásra nevelje.

A pusztai vándorlás ideje alatt egyszer sem olvassuk,hogy a nép a frigyláda jelenlétének ujjongott volna; a láda mögött az Élő Istent látták. De az emberi természet olyan,mint ami eleinte csak jelképezte Istenx jelenlétét, azt a jelképet később az istenség helyébe teszi s annak varázshatalmat tulajdonit. Igy tett az egyház később a keresztséggel és az urvacsorával; igy tettek most az izraeliták az istentisztelet szerveivel. Ez a bálványozásfajta akkor fejlődik ki, mikor a nép büneit megszokja s hogy lelkiismerete nyugodt maradhasson, az élő Isten jelenléte helyébe az Isten jelképeit és szertartásait teszi. Ennek a bálványozásnak kifejlesztésében minden időben nagy szolgálatot tettek a papok, akik ilyen módon maguk is megszabadultak a lelkiismeret hangos jelentkezésétől,mert a szertartások nem ébresztgetik a lelkiismeretet; sőt a szertartások a külső jelvények használata a papoknak nagyobb és olcsón megszerezhető tekintélyt szereztek. Hofni és Fineás nagyban hozzájárultak a bálványozó felfogás kifejlődéséhez.Most is nagy szertartásossággal kisérték a táborba a frigyládát

.Sámuel nem volt ott: ide nem az élő Istent hivták, hanem a szertartást. Izráelben ébredés volt.A nép merészen harcba száll otto az Isten segitségében bizva.De a nép tisztátalan volt s az ébredést tisztátalan lélekkel kezelte. Az ébredes tisztátalan kezelésének egyik leggyakoribb jele az Isten kényszeritése. Ahelyett, hogy bünbánattal a földre borulva várnék,hogy Isten széljon,mi magunk cselekszünk és kikényzsserintjük Isten hozzájárulását ahhoz, amit mi gondolunk ki. Ilyen az izraelitáktól kigondolt lépés volt a harcra lelkesülés s mikor Isten segitsége elmaradt, a frigyládának a táborba hozása, a jelkép jelenlétével az Isteni segitség kikényszerritése... Az ujjongás,melyet a ládának a táborba érkezése keltett, nem Istenben való öröm volt,hanem a maguk felheccelése abba,hogy amit ők kitataláltak, az győzelmet szerez. Félelemről szó sem volt náluk: Isten akaratának aggódó keresése hiányzott, saját gondolatuk végrehajtása egészen megnyugtatta őket.

Tipikus leirása annak, ahogy a husember Isten dolgaival bánik. Ebben a népben helye volt a babonás félelemnek, a vad pániknak, ahogy a csatavesztés után hazammenekültek; de nem volt helye az istenfélelemnek, mely józanul és bizó szivvel keresi Isten akaratát. Érdekes, hogy ezt az istenfélelemet most a másik oldalon, a pogány filisztеusoknál találjuk meg. Először a nagy ujjongó széra lesznek figyelmesek, miből az következik, hogy táboruk tul messze az izraeliták táborától nem lehetett. Aztán kémeket küldenek ki, vagy arra járó embereket faggatnak ki s igy megtudják, hogy mi az ujjongás oka. A filiszteusoknak megvoltak a maguk nemzeti bálványaik. Azonban ebben a korban még meg volt a népek tudatában az egyetemes istenfogalom, ugyhogy időnkint visszatértek ahhoz. A filiszteusok ugyan Jahvét a héberek isteneként emlitik, de hogy ennek az Istennek máshol más népek fölött is hatalma van, azt sejtették; annál inkább, mert még nem ment feledésbe az a csodálatos szabaditás, amellyel Isten a népet Egyiptomból kihozta. Saját bálványaiktól nem féltek ugy a filiszteusok, mint ettől a nagy Istentől; hiszen éppen azért lesznek a pogányok bálványozókká, természetimádókká, ördögtisztelőkké, hogy az igaz vallással járó lelkiismeret furdalástól szabaduljanak. Időnkint mégis előtör bennük az istenfélelem. Igy történt most is! Igy történt később Jónás próféta menekülésével kapcsolatban is! Vallástörténeti szempontból igen érdekesek ezek a jelenségek, melyek még ma is vad népeknél feltünnek; de természetes, hogy az istentelen tudomány ezeket a tényeket figyelmen kivül hagyja, mint ahogy figyelmen kivül hagyják a természet-, és történelem tudományokban is mindazokat a jelenségeket, melyek dogmáik ellen bizonyitanának. A filiszteusok féltek az izraeliták Istenétől és most hogy azt hitték, hogy utánuk jött a táborba, nagy rettegésbe estek. Igy fejezték ki magukat: "Isten jött el a táborba!" Tehát nem azt mondják: A "héberek Istene" jött el, hanem egyszerüen csak igy: Isten! Az egyiptomiaknál 3ooo évvel kr.e. megtaláljuk az Isten /nuter/ szónak ugyanilyen használatát pl. Ptah Hoteb költőnél.

Ez az egyiptomi széhasználat teljesen igazolja Sámuel könyve e helyének hitelességét. Nagy veszedelemben Rá emlékeznek a pogányok, az egyetemes "Istenre". Hisz a maguk sok külön istene természeti jelensége mögött ennek az egy ősi Istennek a fogalma lappang, csak szeretnék Őt egészen feledésbe taszitani. Ez az elfelejtés itt még nem sikerült és hirtelen eleven valóság lett az elfelejtett Isten a filiszteusok tudatván. Ez a jajgatás között elmondott állitás:" Ilyen dolog nem történt sem tegnap sem tegnapelőtt, azaz mostanában nem hallottunk ilyesmiről,mutatja, hogy a régebbi emlékezéseik voltak,de azokhoz nem igazodtak.Ilyen régi emlékezés volt a zsidók kiszabadulása Egyiptomból,mely akkor a nemzeteket megrázta. Rettegnek,hogy velük is ilyesmi fog történni,mint az egyiptomiakkal. De aztán mégis leküzdik férfiasan a félelmet magukban és egymást buzditják,hogy legyenek férfiak, legyenek szilárdak,mert ha a héberek győznek,rabszolgáikká kell lenniök. Mindent meg kell próbálni a gyalázatos sors elkerülésére! Férfias gondolkodásukat Isten megtekinti és megáldja: győznek a férfiatlan és az Isten dolgaival játékot üző hébereken, kikre átszáll a filiszteusok rettegése. Isten odaáll egy tudatlan s e tekintetben gyermeki nép mellé és elhagyja saját népét, melynek már régen tovább kellett volna haladnia saját igazi Istenének a megösmerésében. A választott népnek már tudnia kellene, hogy Isten segitsége nem attól függ,hogy a frigyláda ott volt-e a táborban,vagy nincs ott; hogy Isten független e jelvényektől s igy máshol kellett volna keresniök a vereség okát. Isten szigorubban veszi az izraelitákat,mint a filiszteusokat; de ez nem azt jelenti,hogy kevésbbé szereti őket, Tudjuk,hogy Isten olyan Atya,ki fiát fenyiti. A történet azonban azt mutatja,hogy Isten a pogány népeket sem hagyta ki atyai gondoskodásából, azokat is szereti s majd eljön az idő,mikor a szigorát is érezteti velök s az az idő nincs is messze. A frigyláda nem a filiszteusoké s nemsokára a filiszteusok maguk akarnak megszabadulni tőle;

az izraeliták pedig visszakapják ingyen, kegyelemből, érdemtelenül. Izráelnek is a filiszteusoknak is két oldalról kell megismerniök Istent: Isten nagy kegyelmü, de szent is, ki megtorolja a bünt és a leszámolást el nem engedi. A leszámolás most Izráellel történik: elvesztik a csatát, regeteg halott, meghal a két pap, Hofni és Fineás, elvész a frigyláda. Ennyi csapást egyszerre kiállani nem könnyü dolog; Éli nem is viseli el. Amit a gonoszság és a gonoszság iránt való lágyság elrontott, azt az Isten közösségében élő Sámuel tudja csak helyrehozni. Mindnyájunknak fel kell vértezve lennünk, hogy ha hirtelen jön a próbatétel, elegendő olaj legyen az olajoskorsóban arra, hogy lelkünk sötétjét megvilágositsa.

IV.12. AZON A NAPON EGY BENJÁMINITA FÉRFI ELFUTOTT A CSATASORBÓL SI-
13 LÓBA SZÉTTÉPETT RUHÁKKAL, FÖLDDEL A FEJÉN. AMIKOR ODAÉRT, ÉLI KÉM-
LELŐDVE ÜLT AZ UT MELLETT SZÉKÉN, MERT RESZKETETT A SZIVE AZ ISTEN
14 LÁDÁJÁÉRT. AMIKOR A FÉRFI ODAÉRT, HOGY HIRT ADJON A VÁROSBAN, AZ E-
GÉSZ VÁROS KIÁLTOZNI KEZDETT. MIKOR ÉLI MEGHALLOTTA A KIÁLTOZÁS
HANGJÁT, MEGKÉRDEZTE: MIÉRT ZAJONG S HÁBOROG A TÖMEG? AZ A FÉRFI
15 SIETVE JÖTT ÉS JELENTETTE ÉLINEK, ÉLI AKKOR KILENCVENNYOLC ÉVES
VOLT. SZEME MEREDT LETT, LÁTNI NEM TUDOTT. A FÉRFI IGY SZÓLT ÉLI-
16 HEZ: A CSATASORBÓL JÖVÖK; ÉN A CSATASORBÓL FUTOTTAM EL! - MI TÖR-
17 TÉNT FIAM? - KÉRDEZTE. A HIRNÖK IGY FELELT: IZRÁEL ELFUTOTT A
FILISZTEUSOK ELŐL; NAGY VOLT AZ ÖLDÖKLÉS A NÉP KÖZÖTT; KÉT FIAD
18 IS HALOTT HOFNI ÉS FINEÁS ÉS AZ ISTENNEK LÁDÁJÁT IS ELVITTÉK!
MIKOR ISTEN LÁDÁJÁT EMLITETTE, ÉLI HÁTRA ESETT A SZÉKRŐL A KAPU
MELLÉ, NYAKÁT SZEGTE ÉS MEGHALT, MERT MÁR ÖREG ÉS NEHÉZ VOLT.
NEGYVEN ÉVEN ÁT ITÉLTE VOLT IZRÁELT.
19 MENYE, FINEÁS FELESÉGE, VISELŐS VOLT, MÁR A SZÜLÉS ELŐTT. AMI-
KOR MEGHALLOTTA A HIRT? HOGY AZ ISTEN LÁDÁJÁT ELVITTÉK S HOGY A-
20 PÓSA ÉS FÉRJE HALOTT? LEKUPORODOTT ÉS SZÜLT, MERT A FÁJDALMAK RÁ-
JÖTTEK. HOGY ELJÖTT HALÁLÁNAK IDEJE, IGY SZÓLTAK A FÖLÉJE HAJO-
LÓ NŐK: NE FÉLJ, HISZ FIAT SZÜLTÉL! DE NEM FELELT, SZIVE ÜGYET
21 SEM VETETT RÁ, HANEM A FIUT IKÁBÓDNAK NEVEZTE; AMI AZT JELENTI:
" ELMENT ISRÁELTŐL A DICSŐSÉG"

22 AMIATT, HOGY ISTENNEK LÁDÁJÁT ELVITTÉK, TOVÁBBÁ APÓSA ÉS FÉRJE MIATT. ELMENT IZRÁELTŐL A DICSŐSÉG - MONDTA - MERT ELVITTÉK ISTENNEK LÁDÁJÁT.

Megelőzőleg hallottuk, hogy a csatából sokan futottak el haza, s kiki a sátorába." A lo. versben lévő éhel héber szó arra mutat, hogy akkoriban az izraeliták még meglehetősen kezdetleges viszonyok között éltek és csak kevésnek volt közülük kőháza. Sátor alatt itt nemcsak a vászonhajlékot kell értenünk, hanem más primitiv módon összetákolt hajlékot is. A sátor környéke is erre a kezdetlegességre mutat: lassankint kezdett a kőépület a sárkunyhó közé bevonulni. Ezen tulságosan nem csodálkozhatunk, mivel Egyiptomban olykor még a királyi paloták is vályogból épültek és azért nem is maradtak fel napjainkra ugy, mint a kőből épitett templomok és sirok. Tehát Élit is elég kezdetleges viszonyok között kell elképzelnünk, amint az ut mellett és mégis a sátor kapujánál ült székén vakon és aggódva várakozott, mert szive tele volt félelemmel a frigyláda miatt s valami szörnyü esemény sejtelme nyomta. A primitiv helyzet semmit sem von le tehát az események és átélések borzalmas és lelket megrázó nagyságából. Komplikáltabb civilizációban a külsőségek elrejtik, sokszor meghamisitják az értelmek és törekvések valódiságát. Éli szive reszketett s ez azt jelenti, hogy testét is rázta sokszor a belső ostromló indulat. A testi sziv is kalapált, nemcsak a lelki. Egy nem rosszindulatu csak gyenge ember tragédiája közeledik, ki ezt a trggikus véget megérdemelte, mert azon a helyen, ahol ő volt, nem volt helye a gyengeségnek. Lehetetlen, hogy Isten szánalommal ne tekintett volna rá; de az isteni Kéznek le kellett sujtania. Kiemelkedő emberek határozott és sokszor kiméletlennek látszó cselekedeteit sokan birálgatják és nem tudják, hogy ha az illető nem erős kézzel fogja a kormányrudat, mi szörnyü kár származnék abból sokakra. Ime az ellenkező eset gyümölcsei! A csatarendből azaz a megálló ütközetből megfutott hirnök szörnyü szavai, melyek Silé városában a lakosság kétségbeesett

kiáltozásait, Éli és menye halálát idézik elő,mutatják,hogy mi gyümölcsei vannak az élszeretetnek,mely a bünt megkiméli,mert az emberek szivéa hozzá van nőve! A hirnök megtépte ruháját és port szért fejére, akkori jelképes kifejezése a borzalomnak, mely megtépi a szivet és porba sujtja a lelket. Amerre ment megértették, hogy milyen küldetésben jár. A borzalom lélekről lélekre terjedt, miután szóval is jelentette, amit lelkében hozott. A város megtelt kiáltozó emberekkel, kik megint eléje nézhettek a filisztusok vad, rablé hordáinak és akik ennél is jobban fájlalták a frigyláda elvesztését, ami azt látszott mondani nekik,hogy a védelmező Isten is elvesztették, Ki pedig a fiatal Sámuelben ujra közeledett szenvedő népéhez. Akkor az Isten elvesztése többet jelentett a népnek,mint ma. A növekvő kiáltozás és jajveszékelés felrázta Élit is, miután a kis városkában hamar hozzá kellett jutnia a hangnak. De im hamar jön a követ is. Érkezését észreveszi az aggfőpap vakséga mellett is,mert a közeledő lára kiséri a lépteit s vele jön a tömeg is Élihez közelebb. A hirnök tudja,hogy a hirt Élinek kell hoznia,ki akkor Izráel birája, tehát legfőbb emberi ura volt. és kormányzója Először értesültségének hitelességét tisztázza: a csatasorból jövök s ezt megismétli. Azután mondja a hirt, melyre már a szív elő van készitve,de amely oly borzalmas,hogy előkészitése ellenére is halálos hatásu lesz. Pedig Éli oly nyájas szóval biztatja a férfit, fiának szólitva őt. 98 éves volt, apja népének, és most a fiunak kell a halálos tört szivébe döfnie! Szegény Éli! Gyange voltál a vér szerinti fiaidhoz s ezzel hoztad a bajt néped fiaira! Ez most az isteni itélet,mely a hirnök szavaiból a halált hozza rád! Mennyivel légyabb lett volna szereteted,ha keményebben tudtál volna szeretni! A hir négy tagból áll: 1./ Megfutott a harcoló nép,mert gyenge volt: a frigyláda sem erősitette meg; a hamis önző imádságból nem merit erőt a lélek; a belső megujulással nem kisért szertartás és vallásos jelkép a nyakban függő kereszt, mely az életből hiányzik, elgyengit,nem erősit;

2./ az ellenség nagy öldöklést vitt véghez a megijedt és összezavart seregben,mely elvesztette lélekjelenlétét; a nagy ujjongás helyett, amellyel a frigylédát fogadták, jobb lett volna,csendes magukbaszálással készitni elő a lelket a következőkre; 3./ elesett a két pap, Istennek papjai és Filnek édes fiai, kiket az apai szigor visszatarthatott volna,ha idejében alkalmazzák és Éli előtt feltárul szörnyü mulasztása önön gyermekeivel szemben. 4./ elvitték a frigyládát, melynek ő volt az őre,melyet nem lett volna szabad elengedni onnan, ahova Isten rendelte,melyet nem lett volna szabad babona játékára felhasználni hagynia s ezzel további szolgálatának minden értelme megsemmisült. Izráel szive veszett el! Ha Isten odaadta néppel kötött szövetségének ezt a jelét,akkor végképen eltaszitotta Magától népét! Óh ha meggondolta volna,hogy Isten csak próbára tette népét! Óh ha látta volna a filiszteusok földjéről egyedül diadalmasan visszatérő frigyládát, amint a filiszteusok királyai messziről csodálkozva, imádattal követik! Óh ha tudta volna,hogy Isten kemény keze le fog sujtani a diadalmas ellenségre és kényszeriteni fogja őt,hogy a diadal gyümölcsét adja föl: de Éli nem volt próféta,csak hütlen hivatalnok. Az emberek iránt való határozatlansága lelkét visszatartotta az erős Istenben való hittől. Minden elhomályosult előtte! Nem látta a reménynek egyetlen vigasztalé sugarát. Elelengedte magát és tehetetlenül bukott hátra. Nyakszirtjére esett,az eltörött és az élet megakadt benne. 4o évig volt birája Izráelnek és Anna esetéből tudjuk,hogy jót is tett; hogy jó ember lehetett volna,ha a mások gonoszságának ellenáll. Hány uralkodó irta be nevét véres gyász-betükkel a történelembe,csak mert gonosz tanácsadóinak gyengeségéből nem állott ellen! Hány szülő lett gyermekeinek lélekgyilkosává,mert nem állott ellen gonoszságaiknak! Milyen számadások következnek majd odaát! Öreg volt és nehéz! Ennyi az, amit élete befejezésekor róla el lehetett mondani. Sok napot élt már, ideje volt elmenni! Nehéz volt, szellemi utakon való járásra képtelen!

Óh ha öreg korodra rólad is csak ennyit lehet elmondani! Milyen szivbemarkoló a Biblia elbeszélése! Halál után a testből kiröppenő lélekről nincsen szó! Csak a test volt öreg! Öreg volt és nehéz!

Hofni, Fineás és Íli halálával csak megkezdődött az isteni itélet, mely azonban hosszu ideig uj meg uj csapásokkal sujtottaa a szerencsétlen családot, mig férfi-magva kihalt és a templomot fertőzni többet nem voltak képesek. A legközelebbi csapás abban állott, hogy az első született férfi-mag anya nélkül marad, mert Fineás felesége, Íli menye utánna hal férjének és apósának, mindjárt a gyermek születésekor, ugyhogy ez még öntudatlan korában sem tapasztalt anyai gondoskodást. Férje és apósa halálának, de különösen a frigyládának az elvesztésének hire annyira megrázta lelkében ez asszonyt, ki az érzékenysége szerint nemesebb lelki vonásokkal volt megáldva, hogy - mivel ugyis közel volt a szüléshez - megindult a szülés és annak kinjai között az asszony lelke eltávozott. A görcsök beállta természetesen a közeli asszonynépet a gyötrődő segitségére hozta, ugyhogy többen állták már körül, mikor a gyermek megszületett. Az is természetes, hogy az asszonyok először arra voltak kiváncsiak, hogy fiu, vagy leány született-é s hogy látták hogy fiu, azonnal vitték a jó hirt az anyának, ki azonban akkor már olyan állapotban volt, hogy nem tudott az asszonyokkal törődni. Annyit megértett még, hogy fiu, arra is volt még ereje, hogy apa nélkül, hiszen Fineás halott volt, megállapitsa a gyermek nevét, Ikábódnak nevezve őt. Ikábód magyarul Dicstelen-t jelent; ez lett hát a gyermek neve. Ez a névadás arra mutat, hogy az asszony lelke tele volt panasszal azok iránt, kinek sarjadéka ez a gyermek. Ugy érezte ez a szegény nő, ki tanuja és szenvedője volt férje kicsapongásainak és erkölcstelenségeinek, ki - ugy látszik - tiltakozni akart azzal is a gonoszság ellen, hogy kifejezte, hogy a tőle világra hozott gyermek nem arra rendeltetésre született, hogy a család dicsőségét és tekintélyét növelje. Hogy az asszony nem élt önző életet; hogy lelke kitárult az isteni dolgok felé; hogy talán apósával, a tehetetlen Ílivel olykor

együtt buelakodott: azt az bizonyitja,hogy nem férje és sógora halálát gyászolta,hanem a frigyláda elvesztését. Az pedig,hogy halálának okai között az após halála miatti megrázkódtatás is szerepelt, azt mutatja,hogy a kettő szerette egymást.

V.1. A FILISZTEUSOK PEDIG MAGUKHOZ VETTÉK AZ ISTEN LÁDÁJÁT ÉS ELVITTÉK AZT ÉBENHAÉZERBŐL ASDÓDBA.MAJD FOGTÁK A FILISZTEUSOK ISTEN LÁ-
2 DÁJÁT ÉS BEVITTÉK DÁGON HÁZÁBA ÉS ODAÁLLITOTTÁK DÁGON MELLÉ,MIKOR
3 AZ ASDÓDIAK MÁSNAP KORA REGGEL FELKELTEK, DÁGON JAHVE LÁDÁJA ELŐTT
4 ARCCAL A FÖLDRE ESVE<u>T</u> <u>TALÁLTÁK</u>. FÖLVETTÉK DÁGONT ÉS VISSZATETTÉK HELYÉRE. DE AMIKOR MÁSNAP KORÁN FELKELTEK,DÁGON JAHVE LÁDÁJA ELŐTT ARCÁVAL A FÖLDRE BORULVA VOLT; AMELLETT DÁGON FEJE ÉS KÉT KEZEFEJE
5 ELTÖRVE A KÜSZÖBÖN HEVERTEK: DÁGONON CSAK A <u>TÖRZSE</u> MARADT MEG.AZÉRT AZTÁN DÁGON PAPJAI S AKI CSAK BEMEGY DÁGON HÁZÁBA, A MAI NAPIG NEM
6 LÉPNEK DÁGON KÜSZÖBÉRE. JAHVE KEZE AZONBAN RÁNEHEZEDETT AZ ASDÓDIAKRA,RÉMÜLETBE EJTETTE ŐKET ÉS KELÉSEKKEL SUJTOTTA ASDÓDOT ÉS HATÁ-
7 RÁT.MIKOR AZTÁN AZ ASDÓDIAK LÁTTÁK,HOGY A DOLOG ENNYIRE JUTOTT,IGY
8 SZÓLTAK: NE LAKJÉK IZRÁEL ISTENÉNEK LÁDÁJA NÁLUNK,MERT KEMÉNYEN SUJT BENNÜNKET ÉS ISTENÜNKET,DÁGONT AZ Ő KEZE! SZÉTKÜLDTEK TEHÁT ÉS ÖSSZEGYÜJTÖTTÉK MAGUKHOZ A FILISZTEUSOK ÖSSZES FEJEDELMEIT,KÉR-
9 DEZTÉK: MIT TEGYÜNK IZRÁEL ISTENÉNEK LÁDÁJÁVAL? AZOK EZT FELELTÉK: TÉRJEN GÁTBA ISTENNEK LÁDÁJA! S GÁTBA VITTÉK IZRÁEL ISTENÉNEK LÁDÁJÁT. MIUTÁN ODAVITTÉK AZT JAHVE KEZE NAGY FELFORDULÁS ALAKJÁBAN A VÁROSRA NEHEZEDETT,MEGVERTE A VÁROS LAKÓIT KICSINYTŐL NAGYIG:
10 KELÉSEK FEDTÉK EL ŐKET.EKKOR EKRONBA KÜLDTÉK EL ISTEN LÁDÁJÁT;DE AZ TÖRTÉNT MIKOR EKRONBA BEVONULT ISTEN LÁDÁJA,IGY KIÁLTOZTAK AZ IZRÁELI
EKRONIAK: RÁM HOZTAK ISTENÉNEK LÁDÁJÁT? HOGY KEGÖLJENEK ENGEM ÉS
11 NÉPEMET? ERRE SZÉTKÜLDTÉK ÉS ÖSSZEGYÜJTÖTTÉK A FILISZTEUSOK ÖSSZES FEJEDELMEIT ÉS IGY SZÓLTAK: KÜLDJÍTEK VISSZA IZRÁEL ISTENÉNEK LÁ-
É
DÁJÁT, TÉRJEN VISSZA A HELYÉRE,HOGY MEG NE ÖLJÖN ENGEM ÉS NPEMET- UGYANIS HALÁLOS IJEDELEM SZÁLLT MINDEN VÁROSRA, ISTEN KEZE IGEN SULYOSAN NEHEZEDETT RÁJUK- AZOKAT AZ EMBEREKET AKIK NEM HALTAK MEG, KELÉSEKKEL VERTE MEG ÉS A VÁROS SEGÍLYKIÁLTÁSA AZ ÉGIG SZÁLLT.

A FILIszteusok városállamokban laktak; minden város a környékével külön államot képezett és külön királya volt. Ez ősibb és egészségesebb állapot volt, mint a későbbi mikor a hóditók maguk alá tiportak nagy területeket azokban kényszerrel uralkodtak. A nemzet közös ügyeit a királyok tanácsa intézte. Izráelnél más politikai berendezést találunk: itt az Istentől elhivott birák uralkodtak a nép kisebb-nagyobb részén, mig a nép megunta, hogy mindig Istenre várjon és királyt követelt magának, ki állandóan uralkodott. Egységes királyságra való törekvést a filiszteusoknál nem látunk; a városkirályok hatalmát már csak idegen hóditók törték meg. Asdód / görögül az Ujszövetségben Azótus/ legnevezetesebb városuk volt. Itt volt egy ősi Dágon-templom, a filiszteusok főistenének, Dágonnak szentelve; Dágon tisztelete egész Kánaánban elterjedt s hasonló istene Babilonnak is volt. Dag halat jelent és Dágont halfarokkal, vagy halköpenyben ábrázolták; némelyek a gabonát jelentő dákán szóval is összeköttetésbehozzák: tehát életet adó gazdasági isten. Pogány felfogás nem zárja ki, hogy a nemzeti isten mellett még más isteneket is tiszteljen a nép; azért a frigyládát nyugodtan bevitték Dágon templomába és oldaállitották Dágon szobor mellé; nem baj, ha egyszerre két Isten is segit a filiszteusokon. Dágon épen oly kevéssé volt féltékeny az idegen istenekre, mint a többi pogány isten; szegények nem is lehettek féltékenyek, miután fából, vagy fémből, vagy kőből készitik őket. Jahve nem tür meg Maga mellett más istent, mivel nincs Rajta kivül más Isten. Olyan ez, mint az igazság és hazugság: a hazug ember igen türelmes mások hazugságaival szemben s nem fáj neki az ellenkező vélemény; de az igaz ember nem türi meg az igazság mellett a hazugságot. Az u.n. vallási türelmet is a pogányok tették meg erénnyé. Keresztyén ember nem a pogány vallások iránt türelmes, hanem a tévelygő pogányok iránt. A frigyláda Jahvét képviselte s ime a frigyláda is igen türelmetlennek bizonyult Dágon iránt. Az asdódiakat másnap igen kellemetlen meglepetés érte, amikor kora reggel bementek Dágon templomába s a két

Istent nem jó egyetértésben találták, ahogy elgondolták, hanem Dágon isten arccal a föld felé fordulva a földön feküdt a frigyláda előtt. Az arccal földön fekvő helyzet az alattvalói hódolat kifejezése. A Dágon-szobor helzyete azt mutatta az asdódiaknek, hogy Jahve és a pogány isten nem mellérendelt viszonyban vannak egymással, hanem Dágon Jahve szolgája. De hogy lehet Dágon alattvaló, amikor egyáltalában nem is él? Erre Pál apostol adja meg a választ I.Kor.lo:2o-ban, ahol azt olvassuk, hogy a pogány istentisztelet mögött démonok / ördögök / állanak és a bálványoknak adott tisztelet nekik szól. A tisztátalan szellemvilág a varázslás hatalmán keresztül jelenti ki magát és tartja hatalmában az embereket; igy Dágon képében az ördögvilágot érte a megszégyenités és azt a tantiást, hogy a bálványok mögött álló tisztátalan szellemvilág, melynek való alakjában és mivoltában magát kijelenteni nincs hatalmában, Istennel szolgai viszonyban van, Isten a filiszteusok szivébe akarta vésni. De a filiszteusok nem tanultak mert ragaszkodva saját elgondolásukhoz, a szobrot megint visszahelyezték eredeti helyére. Másnap azonban erőteljesebb tanitást kaptak: a szobor törzse megint a frigyláda előtt feküdt mellével a föld felé fordulva; ellenben a szobor feje és két keze letörve a küszöbre kidobra volt látható. Ebben a helyzetben és állapotban azt példázta a frigyláda mögött rejtőző isteni hatalom, hogy módjában áll összetörni és ebből a világból kivetni azt a gondolkodást és cselekvési erőt, amely a bálványozásban jelenti ki magát. Mivel pedig a megelőző napi tanitást az asdódiak nem akarták megérteni s azzal szemben engedetleneknek bizonyultak Isten őket is megverte s ezzel megmutatta, hogy engedelmességre tudja kényszeriteni. Kelések, fájdalmas daganatok lepték el az asdódiakat, melyektől tudtak ugyan mozogni, de szenvedniök kellett. Most már az asdódiak féltek visszaállitania két nap előtti helyzetet; de még mindig nem vonták le a végső tanulságot. Az asdódiaknak elég volt a frigyláda szerepléséből, azért egybehivták a fejedelmi

tanácsot, mely a filiszteus városok közti ügyeket intézte és ezen elhatározták, hogy a láda menjen tovább Asdódból, tegyenek próbát más városokban is. Egy bizonyos, hogy az asdódiak, szakitván a bálvány-felfogással, nem a frigyládának tulajdonitották a csapásokat, hanem Izrael Istenének. Ekkor még jobban értette az emberiség, hogy a világ fölött egy láthatatlan szellem-Isten uralkodik. Nem a ládának tulajdonitották a csapást, hanem Isten Kezének, melyet antropomorphistikus értelemben használnak, de szellemi hatalmat értenek alatta. A határozat ugy szól, hogy az 5 filiszteus város közül Gátba vigyék a frigyládát. E város helyét eddig felfedezni nem tudták, de nem a tengerparton feküdt, mint Asdód, hanem keletre beljebb. A csapás azonban itt is folytatódott és a városon óriási félelem vett erőt, ugyhogy az egész város felfordult az őket érő kelések miatt. Ám a filiszteus fejedelmek, kiket eddig rendkivül lelkesitett és magosban tartott az izraelitákon aratott győzelem, még mindig nem tudták magukat megadni: tovább vitték a ládát Ekronba, egy harmadik filiszteus városba, mely legészakibbra feküdt és legközelebb a frigyláda lakóhelyéhez. Itt azonban a város lakói befogadni sem akarták a veszedelmes Vendéget: az utcán kiáltozó sokaság tiltakozott a frigyláda odavitele ellen. Ekkor aztán nemcsak Ekronban, hanem egész Filiszteiában kitört a rémület; ujra összehivták a fejedelmek gyülését és azon elhatározták, hogy a frigyládát vissza fogják küldeni Izráelnek, mert más utjit nem látták annak, hogy a haláltól megmeneküljenek. Tudták, hogy Isten keze sulyosodott rájuk és hogy Istent meg kell békiteniök. Ekronban sokan meghaltak és az életben maradók kelésektől sulyosan szenvedtek. Az égig szállt a város segélykiáltása, azaz Isten Magát megsinditotta.- Vajjon nem volt-e lehetsége, hogy az isteni haragtól másként meneküljenek, mint a frigyláda hazaküldésével? Meg kell figyelnünk, hogy Isten első csapása csak Dágon Istent érte, vagyis a szobrot; embereket csak akkor ért a csapás, mikor a figyelmeztetéssel nem törődve a szobrot visszaállitották a láda mellé.

Isten tehát másként bánt volna a néppel, ha az isteni figyelmeztetésnek enged és elösmeri Jahve egyedülvalóságát és szentségét, mely Maga mellett vetélytársat nem tür. Különben, mint a többi pogány népet Isten nem bántotta a bálványozásban sem zavarta, a filiszteusokat sem háboritotta volna Isten, ha azt a vakmerőséget el nem követik, hogy a frigyládát Izráeltől elragadják. Meztségükre szolgált, hogy háboruban vették el és hogy Izráel vitte a ládát a háboruba fegyverül. Igy a filiszteusoknak csak azt kellett megtanulniok, hogy Isten szent és hogy tiszteletét más istenek tiszteletével összekverni nem lehet. Ha megtörtént volna, hogy a filiszteusok eldobják bálványukat és az igaz Isten tiszteletére térnek át akkor elmaradt volna a büntetés; ez esetben Isten más uton adta volna tudtokra, hogy a szövetségládát vissza kell adniok oda, ahová Isten rendelte. De a filiszteusok annak dacára is ragaszkodtak bálványukhoz, hogy annak tehetetlensége Izráel Istenével szemben nyilvánvalóvá lett, ezért a megvetett igaz Istennek kényebb eszközökkel kellett az engedelmeskédést kikényszeriteni

VI.1. MIUTÁN A FRIGYLÁDA HÉT HÓNAPIG A FILISZTEUSOK TERÜLETÉN VOLT, A
2 FILISZTEUSOK HIVATTÁK A PAPOKAT ÉS A JÓSOKAT ÉS MEGKÉRDEZTÉK TŐ-
3 LÜK: MIT TEGYÜNK JAHVE LÁDÁJÁVAL? ADJÁTOK ÉRTÉSÜNKRE, HOGY HOGYAN
KÜLDJÜK VISSZA A HELYÉRE! AZOK IGY FELELTEK: HA ELKÜLDITEK IZRÁEL
ISTENÉNEK LÁDÁJÁT, NE KÜLDJÉTEK EL ÜRESEN, HANEM KÜLDJÉTEK VISSZA
VELE VÉTKESSÉGEI ÁLDOZATOT, AKKOR MEGGYÓGYULTOK ÉS EGYUTTAL MEGTUDJÁTOK, HOGY MÉRT TÁVOZIK EL A KEZE TŐLETEK! MEGKÉR-
4 DEZTÉK: MI LEGYEN AZ A VÉTKESSÉGI ÁLDOZAT, MELYET VELE EL KELL KÜL-
DENÜNK? AZOK EZT FELELTÉK: A FILISZTEUS FEJEDELMEK SZÁMA SZERINT
5 ÖT ARANY KELÉST ÉS ÖT ARANY EGERET, MERT UGYANAZ A CSAPÁS VAN MIND-
NYÁJUKON ÉS A TI FEJEDELMEITEKEN; HA ELKÉSZITETTÉTEK KELÉSEITEK
ÉS EGERETEITEK
KÉPMÁSÁT, MELYEK A FÖLDET PUSZTITJÁK ÉS HA DICSŐSÉGET ADTOK IZ-
6 RÁEL ISTENÉNEK, AKKOR TALÁN KÖNNYEBB LESZ KEZE RAJTATOK ÉS ISTE-
NEITEKEN-ÉS FÖLDETEKEN! MIÉRT KEMÉNYITENÉTEK MEG SZIVETEKET, MINT
EGYIPTOM ÉS A FÁRAÓ MEGKEMÉNYITETTÉK SZIVÜKET!

7 UGYHOGY MIHELYT EREJÉT MEGMUTATTA RAJTUK ELENGEDTÉK A HÉBEREKET
ÉS AZOK ELMENTEK. MOST HÁT SZEREZZETEK BE ÉS KÉSZITSÉTEK EGY UJ
SZEKERET ÉS KÉT SZOPTATÓS TEHENET, MELYEKEN MÉG NEM VOLT IGA; FOG-
8 JÁTOK BE A TEHENEKET A KOCSIBA, BORJAIKAT AZONBAN VIGYÉTEK VISSZA
A HÁZBA, AZTÁN FOGJÁTOK MEG JAHVE LÁDÁJÁT ÉS TEGYÉTEK A KOCSIRA;
ARANY SZEREKET, MELYEKET VÉTKESSÉGI ÁLDOZATUK ADTOK VELE, HELYEZZÉ-
TEK OLDALÁRA A KOCSILÁDÁBA; EZZEL BOCSÁSSÁTOK AZT UTJÁRA, HADD MEN-
9 JEN! AZTÁN MAJD MEGLÁTJÁTOK: HA A KOCSI HAZAFELÉ BÉTSEMESNEK MEGY
FÖLFELE, AKKOR Ő OKOZTA NEKÜNK EZT A NAGY BAJT; HA NEM, AKKOR
MEGTUDJUK, HOGY NEM AZ Ő KEZE VERT MEG MINKET; CSAK VÉLETLEN TÖR-
TÉNT VELÜNK.

Hét hónapig kisérleteztek a filiszteusok Jahve ládájával, hogy nem tudnák-e valami módon biztositani annak birtokát Filisztea számára. Bálványaikat feladni, s magukat Jahve kizárólagos imádására kötelezni nem tudták; isteneik sorába Jahve magát besorolni nem hagyta, igy Jahve ellenségük maradt s ugy tünt fel, mintha ez az ellenséges viselkedés a frigyládához volna kötve. Végre is a filiszteusok szabadulni akartak a frigyládából. De hogyan háritsák el magukról a csapásokat, a kelések, melyek az embereket meggyötörték s megölték s az egereket, melyeknek a mezőn véghezvitt pusztitásairól itt értesülünk? A filiszteusok vezérei elhatározták, hogy erre vonatkozólag a szakembereket fogják megkérdezni, a papokat és jósokat, kik közül az előbbiek a szertartások végzői lehettek, utóbbiak a tanitók, kik tudásukat tulvilági közlésekre vezették vissza. A megkérdezettek rögtön készek voltak a tanáccsal, melyet bálványtiszteleti gyakorlatukból meritettek. Pogány templomokban el voltak helyezve olyan tárgyak, melyek egy elszenvedett és elhárított csapás gyötrő eszközeit ábrázolták. Ilyen fogadalmi emlékek ma is láthatók csodatételeikről hires templomokban. Miután a papok és jósok tanácsára készitett arany kelések és arany egerek az ajándékozó őszinte csodálatát fejezték ki, Isten elfogadta őket, noha varázshatalommal a tárgyak nem rendelkeztek.

A papok és jósok jónak látták egyuttal a frigyláda hazaküldését oly módon rendezni, hogy Jahvének is hozzá kellett járulni az elvitelhez és ebből a hozzájárulásból állapitották meg, hogy a történetben Jahve keze is benne volt. Ez ravaszság volt, de Isten belement, mert neki is azt volt a célja, hogy hatalmát éreztesse a filiszteusokkal s azok a jövőre számoljanak ezzel a hatalommal. A szellemvilág és az ember közeledésénél az anyagi / testi / elem csak az ember szempontjából fontos, mert a szellemek világában az anyagnak jelentőségalage nincs. A szellemek Isten engedelmével az anyagot szabadon használják és az emberrel való érintkezésükben felhasználják; egymással való viszonyuk-szellem és szellem között - az anyagnak szerepe nincs. Az arany kelések és egerek csak annyiban jelentettek valamit Isten előtt, amennyiben a filiszteusok hódolatát fejezte ki: a szellemvilágba tehát az egészből csak a hódolat jutott el. Mellékes volt tehát, hogy a hódolat milyen testi alakot ölt, amikor a szellemvilágot keresi. A filiszteus fejedelmek hódolata a papok és jósok közreműködésük nélkül a tanácsukra készitett arany fogadalmi ajándékok nélkül is elérte volna célját. A hittel keresett gyógyulásoknál az olaj szerepe mellékes, a hit a döntő. A szertartásoknál az Istent kereső akaratot nézi Isten, nem a szertartás pompáját, vagy a végrehajtó pap méltóságát. Viszont azonban az ember odaadásának pontos kifejezője lehet az áldozat, a szertartás: ezeknek tehát az ember szempontjából van jelentőségük. Ezért a papok és jósok beszédében helyes ez a tanács: " Ne küldjétek viszsza üresen a frigyládát! " Meg kell tisztelni Jahvét! Az ellenben, hogy ez a megtisztelés mivel történjék, mellékes! A fejedelmek mintegy megbirságolják magukat, azért, mert vétkeztek Jahve ellen: a vétkességi áldozat ilymódon engesztelésül adatik; a bünbánat kifejezője. Azt is jól mondták a papok, hogy a bünbánat jeleinek látgára Isten bünbető keze el fog fordulni a filiszteusoktól. Azt is helyesen mondták a papok és jósok, hogy megkeményedett szivvel az Isten haragját hivják ki a fejedelmek;

azért a vétkességi áldozatok értéke az őket kiállító bűnbánatban van. Isten sok helytelen közeledést elfogad az embertől, mert azt az indulatot nézi, mely tévedéssel ugyan,de őszintén közeledik. Az egyiptomi szabadulás emléke a filiszteusoknál is megmaradt és most szívesen emlékeztetnek rá a papok. Az új szekér, az előzőleg még soha be nem fogott tehenek szintén a megbecsülés jelei. A frigyláda visszatér az Izraelitákhoz,de megnövekedett tekintéllyel tér vissza: azzal a megbecsüléssel,amit a filisztea fejedelmek ajándékai kifejeztek, azzal a hírrel, amelyet Dágon földre vetésével, majd megcsonkitásával szerzett magának a pogány nemzet előtt, azzal a nyilvánvaló isteni beavatkozással, amelyet a borjaikat siratá teheneken láthattak a hazatérés szemlélői,kik ösztönük ellenére, embertől nem irányitottan választották a Bétsemes felé vivő utat; azzal az érdeklődéssel,melyet a láda utját követő filiszteus fejedelmek mutattak. Mindezzek a megnyilatkozások mélyen bevésték a héberek szivébe Istenük nagyságát és beavatkozásának élő, hathatós voltát. Nagy volt tehát a hatás,melyet a láda a filiszteusokra tett;de nagyobb lesz a hatás Isten népén, s az Éli két fiától ejtett sérelem ily módon orvoslást nyert A filiszteus epizód tehát nem üres kaland volt, hanem mélységes isteni gondolat annak helyreházására, amit a papok büne ártott a nép lelkén. Egyuttal a pogányoknak is használt,kik lassankint beletörődtek Isten akaratába,hogy az először üldözött és náluk menedéket kereső Dávid előtt meghódoljanak és Salamon uralmát,mely Jahve uralmát jelentette, készséggel viseljék. A frigyláda diadala Jahve diadala volt. Ám Jahve hatalma mellett még egy másik tulajdonság is nyilvánvalóvá lett: Jahve szentsége. Izráel is, a filiszteusok is és mindazok, akikhez az események hire eljutott, látták,hogy Jahvéval tréfálni nem lehet,hogy tiszteletét komolyan veszi és megköveteli; megtanulták,hogy " dicsőséget kell" adni Izráel Istenének. Jól tudták ezt a filiszteus papok és jósok, ezért oktatták erre

s fejedelmeket. Bár bálvány-papok voltak, most ugy szólanak, mintha Jahve papjai volnának: Meg ne keményitsétek sziveteket! Jahve mellett való állásuk azonban kikényszeritett, nem őszinte és nem végleges; hiszen a frigyláda visszaküldése után tovább fogják folytatni hasznot hozó varázsládaikat. S mert nem egész szivből történt Jahve dicsőségének szorgalmazása, épen ezért bizonyos kétely is helyet kap szivükben: esetleg mégsem Jahvétól valók a csodák; a csapások; esetleg "véletlen" az egész és ezért sulyos próba elé kell állitani Jahvét! A hazaküldést ugy kell eszközölni, hogy az, ha megtörténik ujabb csoda legyen!

VI.1o. AZOK A FÉRFIAK IGY IS CSELEKEDTEK; FOGTAK KÉT SZOPTATÓS
TEHENET, AZOKAT FOGTÁK BE A KOCSIBA; BORJAIKAT PEDIG VISSZATAR-
TOTTÁK A HÁZBAN. AZUTÁN RÁTETTÉK JAHVE LÁDÁJÁT A KOCSIRA, MELLÉ
11 A KOCSILÁDÁT, AZ ARANY EGEREKET ÉS DAGANATAIK KÉPMÁSÁT. A TEHE-
NEK AZTÁN UTJUKAT EGYENESEN BÉT-SEMES FELÉ VETTÉK; FOLYTONOS
12 FOLYTONOS BŐGÉS KÖZBEN EGYRE A CSINÁLT UTON HALADTAK, SEM JOBBRA
SEM BALRA EL NEM TÉRTEK; A FILISZTEUS FEJEDELMEK NYOMUKBAN HALAD-
13 TAK BÉT-SEMES HATÁRÁIG. A BÉTSEMESIEK ÉPPEN A BUZÁT ARATTÁK A
14 LAPÁLYBAN, MIKOR EGYSZER FÖLEMELTÉK SZEMÖKET, MEGLÁTTÁK A LÁDÁT
ÉS MEGÖRÜLTEK ANNAK LÁTÁSÁN. MIKOR A LÁDA A BÉTSEMESI JÓSSUA
MEZEJÉHEZ ÉRT, OTT MEGÁLLOTT. OTT VOLT EGY NAGY KŐ, ITT SZÉT-
HASOGATTÁK A KOCSI FÁJÁT ÉS A TEHENEKET ÉGŐ ÁLDOZATUL MEGÁLDOZ-
15TÁK JAHVÉNAK. A LÉVITÁK LEEMELTÉK JAHVE X LÁDÁJÁT ÉS A VELE LEVŐ KOCSI-
LÁDÁT, MELYBEN AZ ARANY TÁRGYAK VOLTAK ÉS RÁHELYEZTÉK EGY NAGY
16 KŐRE. A BÉTSEMESI FÉRFIAK AZNAP ÉGŐ ÁLDOZATOKAT ÉS VÉRES ÁLDOZA-
17 TOKAT ÖLTEK JAHVÉNAK. MIKOR A FILISZTEUS FEJEDELMEK LÁTTÁK EZT,
AZNAP VISSZATÉRTEK EKRONBA. AZOK AZ ARANY DAGANATOK, MELYEKET A
FILISZTEUSOK VÉTKESSÉGI ÉLDOZATUL KÜLDTEK JAHVÉNEK; A KÖVETKEZŐ
CÉLT SZOLGÁLTÁK: EGY VOLT ASDÓDÉRT, EGY GÁZÁÉRT, EGY ASKELONÉRT,
18 EGY GÁTÉRT ÉS EGY EKRONÉRT. HOZZÁ JÁRULTAK AZ ARANY EGEREK AMA
FILISZTEUSOK ÖSSZES VÁROSAINAK SZÁMA SZERINT, AKIK AZ ÖT FEJE-
DELEMHEZ TARTOZTAK

MEGERŐSITETT VÁROSOKTÓL LE A NYILT HELYEKEN LAKÓK FALVAIIG. AZ A
19 NAGY KŐ, AMELYEN JAHVE LÁDÁJÁT MEGPIHENTETTÉK, A MAI NAPIG OTT
ÁLL A BÉTSEMESI JÓZSUA MEZEJÉN. JAHVE MEGVERTE A BÉTSEMESIKET,
MERT A LÁDÁBA BENÉZTEK, MEGVERT A NÉP KÖZÜL HETVEN EMBERT - ÖT-
VENEZER EMBERT; A NÉP GYÁSZOLTA, HOGY JAHVE A NÉP KÖZÖTT NAGY CSA-
20 PÁSSAL VERT MEG EGYESEKET. - KI ÁLLHAT MEG JAHVE SZINE ELŐTT?!
21 SZÓLTAK A BÉTSEMESIEK.- SZENTSÉGES ISTEN Ő! VAJJON KIHEZ MEG-
FÖL MAJD MITŐLÜNK? EZZEL KÖVETEKET KÜLDTEK KIRJÁT JEARIMBA A LA-
VII-22 KÓSOKHOZ ILY ÜZENETTEL: VISSZAKÜLDÖTTÉK A FILISZTEUSOK JAHVE LÁ-
1. DÁJÁT: JERTEK ALÁ VIGYÉTEK FEL AZT MAGATOKHOZ! ERRE ELJÖTTEK A
KIRJÁTJEARIMBELIEK, FÖLVITTÉK JAHVE LÁDÁJÁT ÉS BEVITTÉK AZT A
MAGASLATON ABINÁBÁD HÁZÁBA, AZUTÁN ANNAK FIÁT ELEÁZÁRT MEGSZEN-
TELTÉK, HOGY ŐRIZZE JAHVE LÁDÁJÁT.

A filiszteus fejedelmek megfogadták papjaik és pró-
fétáik tanácsát és kerítettek két szoptatós tehenet, melyeknek
borjait azonban visszatartották az istállóba, ugyhogy a tehenek
borjaik után kivánkoztak. A szekérre föltették a frigyládát s
érdekes, hogy bár a ládát megérintették nem haltak meg miatta,
mint később Uzza. Isten a tudatlanságot elnézi, övéinél azonban
szigoruan megbünteti, ha szentsége ellen/vétkeznek/ A láda mellé
vétenek.
egy másik ládát tettek, mely a kocsihoz tartozott, a kocsiházát
és abba helyezték az arany daganatokat és egereket. Ekkor aztán
megtörtént a csoda. Mintha valami láthatatlan hatalom üzte vol-
na a teheneket: azok elindultak, a láthatóan akaratuk ellenére,
folytonos bőgés között, de határozottan egy irányban, a csinált
uton haladtak Bétsemes felé. A filiszteusok ámulva nézték a jelt
és megindultak a kocsi mögött, hogy annak utját megfigyeljék. A
tehenek bőgve haladtak előre, sem jobbra, sem balra le nem tér-
tek az utról. A csodát nem lehetett letagadni: Isten kijelentet-
te Magát. A parti síkságról az ut fel-fele vitt Bétsemesnek a
hegyek közé egy olyan vizárok mellett, melyben csak esőzés után
folyik patak, az év többi részében száraz az. Ebben a szép
völgyben kanyarog ma a Joppéból Jeruzsálembe vivő vasut.

Ez a vidék még ma is bő termést ad s így a bétsemesiek a régebbi kedvezőbb viszonyok között nem hiába arattak. Gazdagságuk kisséelbizakodottá tette őket, mint az abból is látszik, hogy a frigyládát nem részesitették kellő tiszteletben, hanem abba kiváncsian beenézegettek. Hogy az életet gaddagabb emberek módjára könnyebben vették, mutatja, hogy a csapás után hamar lemondtak a frigyláda birtokáról, noha Isten elsősör az ő falujukat jelölte ki a frigyláda megőrzésére, amennyiben a tehenek a határukon levő nagy kő mellett állotak meg, ők azonban tovább küldték a ládát felfelé a szegényebb vidéken élő Kirját-Jearimba. A gazdag embernek rendszerint csak addig kell a vallás, mig gazdagságának élvezésében az őt nem akadályozza: azért mondotta az Ur, hogy könnyebb a tevének a tü fokán átmenni, mint a gazdagnak Isten királyságába bejutnia. A szegényebb vidék lakói jobban megbecsülték Istennek ládáját. Mindamellett a bétsemesiek is nagyon megörültek, mikor hét havi távollét után egyszer csak megjelent a filiszteusoktól foglyul ejtett láda. Ez az öröm kétségtelenül őszinte volt, hisz a nemzeti jólétük és dicsőségük is összefüggésben volt a ládával. A kocsit huzó teheneket Isten láthatatlan angyalai vezették s Isten akaratából nem véletlenül állott az meg annál a kőnél, amely a bétsemesi Jozsuának a mezején volt. Isten ugy látszik a bétsemesieket és ezt a Józsuát választotta ki a frigyláda őrzésére. De olyan volt ez, mint ujtestamentomi gondolkodás szerint az elhivatottak és választottak viszonya: a bétsemesiek és Józsua elhivatottak voltak, de a választottak közül kimaradtak, mert a tulajdonképpeni választás a kirjátjerimbeliekre és ott Abinádábra és Eleázárra esett. Isten kisérletezik, prébát tesz; nem azért, mintha nem tudná, hogy mi lakik az emberben, hanem hogy az emberek előtt mutassa meg, hogy nem mindenki alkalmas Isten királyságában való részvételre. Négyféle földbe jut a mag: a négy föld közül azonban egy jut termésre: a többiben a mag elvész. Örömmel fogadják sokan Isten királyságát; de mikor a nehézségek és a go-

nosz jogát követeli, az öröm halványodik, azután kialszik. A bétsemesiek szétapritják a szekeret,melyen a frigyláda érkezett, égő áldozatul elégetik a teheneket,melyek a kocsit huzták,de a magukéból nem hoznak áldozatot; a kirjátjearimbeli Abinádáb még fiát is odaadta Jahve szolgálatára. Abinádáb önkéntes, készséges, bőkező atyát jelent. A bétsemesiek maguknak nem vettek el semmit abból, ami Jahvénak volt szentelve; de a magukéból nem áldoztak. Pedig ott volt előttük a filiszteusok bőkezü ajándéka, kik nem annyit egeret adtak, amennyit a papok és jósok tanácsoltak, hanem sokkal többet: minden városuk után egyet. Isten próbát tett a bétsemesiekkel; a mai napig - mondja Sámuel könyvét összeállitó próféták irá - ott áll a kő, mely a külsőt tekintve, annyira alkalmasnak látszott arra,hogy a ládát,mint a közös imádság tárgyát,kiemelje és hordozza. De hiába volt ott a külső alkalmatosság, mikor a belső készség, az önkéntesség hiányzott, az odaadás az Isten szolgálatára. Valahogyan felülről kezelték a bétsemesiek az Isten ládáját; kivánosian belekandikáltak, minek azonban igen szomoru következménye lett,mert a tiszteletadóknak azonnal elérte Isten büntető keze.Hetvenen haltak meg a kivánosiak. A " hetven ember" mellett a héber szövegben még " ötven ezer ember" is áll,de és nélkül, ahogy az állani nem szokott az összetett nagy számnév. Ugy emiatt,mint az 50.000-es szám indokolatlan nagysága miatt mutat, hogy a második nagy szám valahonnan máshonnan tévedésből került ide. A bétsemesi halottak száma 70 volt. Erre a csapásra egyszeribe elmult a bétsemesiek kedve,hogy kiváncsiskodjanak. Gyászba borult a város; de nem bünbánat miatt,hanem a bün következményét siratták. " Ki állhat meg Jahve előtt?! Szentséges Isten Ő!"mondották, s abban igazuk volt; de ebből a tételből nem azt a következtetést vonták le,hogy szentek legyenek ők is,hogy Jahve előtt megállhassanak; hanem azt,a következtetést,hogy Jahve távolabb legyen tőlük,hogy ne kelljen szentsége miatt ujra szenvedniök. " Szentek legyetek", mert Én szent vagyok!" mondotta Isten /III. Móz.11: 44./

Szentség alatt nem büntelenséget értünk, bár a szentségből következik a bünnel való szakitás; de csak következik belőle, csak a gyümölcse s nem maga a szentség a büntelenség. Megszentelődni annyi,mint magunkat Istennek adni, Isten rendelkezésére bocsátani, hogy azzá formáljon bennünket, amivé tenni akar. Ebből következik a harc a bün ellen; de elsősorban az következik,hogy Istent mindenen át és minden ellenére is keressük. Ezt nem tették a bétsemesiek. Arról kezdtek tanácskozni,hogy - mint a filiszteusok tették- tovább küldjék a frigyládát.De kihez? Egy feljebb a hegységben fekvő város jutott az eszükbe. Követeket küldtek a városba és onnan kedvező választ kaptak: azok a veszélyek ellenére vállalták Isten közelségét. Ebben a vállalkozásban készség, önkéntes odaadás is volt Jahve iránt; de volt hit is, bizalom, hogy Jahve irgalmas lesz hozzájuk. A betsámesiekhez odaérkezett a frigyláda anélkül, hogy várták volna; a kirjátjearembeliek érte mentek a frigyládának s maguk vitték a városba. Arról is gondoskodtak,hogy legyen valaki, aki majd őrziazt. A betsémesiek örültek,hogy megszabadultak a rettenetes ládától; a kirjátjearembliek örültek,hogy megkapják a ládát. Nagy különbség volt a két hely között.

VII.2. AZÓTA,HOGY A LÁDA KIRJÁT-JEARIMBAN MEGTELEPEDETT,SOK NAP MULT EL, HUSZ ESZTENDŐ LETT BELŐLE ÉS IZRÁEL EGÉSZ HÁZA CSUPA
3 SÓHAJTÁS VOLT JAHVE UTÁN. SÁMUEL EKKOR IGY SZÓLT IZRÁEL EGÉSZ HÁZÁHOZ: HA EGÉSZ SZIVETEKKEL SZÁNDÉKOZTOK MEGTÉRNI JAHVÉHOZ, AZ IDEGENBŐL VALÓ ISTENEKET TÁVOLITSÁTOK EL MAGATOK KÖZÜL, AZ ASTERTÉKET, SZIVETEKET IRÁNYOZZÁTOK JAHVE FELÉ, ŐT SZOLGÁLJÁTOK
4 EGYEDÜL S AKKOR Ő MEGMENT TITEKET A FILISZTEUSOK KEZÉBŐL! ERRE IZRÁEL FIAI ELTÁVOLITOTTÁK A BAÁLOKAT ÉS ASTERTÉKET ÉS EGYEDÜL
5 JAHVÉNAK SZOLGÁLTAK.SÁMUEL AZTÁN KIMONDOTTA: GYÜJTSÉTEK ÖSSZE EGÉSZ IRZÁELT MICPÁBA, KIZKTXMKRITKTKKXSXKIÖNTÖTTÉKXJXMKKXKX KÉTT HOGY IMÁDKOZZAM ÉRTETEK JAHVÉHOZ- ÖSSZE IS GYÜLTEK MICPÁ-
6 BA?VIZET MERITETTEK S KIÖNTÖTTÉK JAHVA ELÉ. AZON A NAPON BŐJTÖLTEK OTT S IGY SZÓLTAK: VÉTKEZTÜNK JAHVE ELLEN! SÁMUEL MICPÁBAN ITÉLKEZETT ISRÁEL FIAIN.

Sürgöny stilusban egy csodálatos ébredés elbeszélése! Rendkivül tanulságos ennek az ébredésnek a történeti kifejlése. Először egy megszorult imádkozó asszony,ki reménységét Istenbe veti, s a kért fiut Istennek ajánlja fel. Azután egy gyermek,majd ifju, aztán férfi, aki Isten előtt jár s kinek otthona az Isten háza. Már a gyermekből próféta lesz, aki visszaállitja az istentisztelet helyének tekintélyét s ki felé várakozva tekint az ellenségtől gyötört Izráel. Istenre utaló próféta és Isten felé forduló nép kihivják Isten kegyelmét. A büntetésből elvett frigyláda visszatér és az egyik városban szives fogadtatásra talál. Sok idő mulik el, ezalatt a meggyötört nép még erősebben fordul Isten felé. A próféta látja a nép keresését,de egy ideig hallgat és vár: igy tesz Isten is, kipróbálja a várakozás őszinte voltát és kitartását. Végre Sámuel elérkezettnek látja az időt arra,hogy a népet felvilágositsa.Mert sok homálynak és a Sátán törébe tiészek az az oka,hogy az emberek tudatlanok. Nem lehet egyszerre két Istennek szolgálni: Jahvénak és a Baálnak és a Baál női istentársának Astartának. A nép megérti a próféta szavát és engedelmeskedik: a Baál-magaslatokat letarolják és a bálványokat eltávolitják. A nép megérti,hogy Jahve nem tür Maga mellett más istent és reménységüket egyedül Jahvéba vetik. Jahvénak egész szív kell: ha valaki benne bizik, az nem kisérletezik rajta kivül még mással is! Sámuel amikor a nép bünbánatra való készségéről meggyőződik, parancsot ad ki,hogy egész Izráelt gyüjtsék össze Micpába. A Szentirás 5 Micpáról is tud,itt a Benjámin területén levőről van szó, amely közel van Jeruzsálemhez és annál magasabban fekszik. Micpa őrhelyet jelent, tehát kiemelkedő pontot,valamely hegy tetején. A néppét hajtotta a vágy ujra megtalálni Jahvét és engedelmeskedett a felhivásnak. Mikor összegyültek, jelképesen vizet öntöttek a földre, mintegy Jahve elé,azt mutatva vele,hogy lelküket is igy öntik ki bünbánattal az Ur elé. /Zsolt.22:15/. " Vétkeztünk Jahve ellen!" széltak, mikor a szétömlő vizet látták.

Ebben a büntudatban jelentkezett az ébredés legfontosabb része: ráébredés az isteni valóságra, saját bünösségünkre és azzal együtt Jahve irgalmára, melyért Sámuel most már szilárdan és kitartóan imádkozott. Mivel a földi élet célja a lélek nevelése, a bünbánatot követő szabaditásnak már csak ideiglenes elmulé jelentősége van, csak egy állomás a földi zarándokutón, melyet ujabb szorongattatás és ujabb szabaditás követ. Az őszinte bünbánat azonban tartós nyomot hagy hátra a lélekben s Isten további munkájának alapját képezi. A bünbánat a rejtőzködő Istent előhozza rejtekéből: Isten cselekedni kezd. Ez az isteni cselekvés előbb Sámuel biréi munkásságában jelent meg, aztán Saul, Dávid és Salamon elhivásában, Izráal életében egy nagy kivirágzásban.

Még valamit arról a 2o esztendőről kell szólni, mely a frigyláda visszatérése után az ébredésig eltelt. Mi történt a 2o év alatt? Isten a sinai törvényadással bizonyos nevelés alapjait vetette meg, melyben választott népét részesitette. Ez a nevelés negativ volt, mert a nép erejére támaszkodott: arra, hogy a választott nép hogy őrzi és hogy cselekszi meg az Istentől adott törvényt. A nép a törvény talaját minduntalan elhagyta és azt neki jobban tetsző vallásos pótlékkal cserélte fel, t.i. pogány vallásokkal, melyek a husember izlásának jobban megfelelnek. Isten ezt nem türte, a népet minduntalan büntette, de a csapások hosszu sora a népen nem segitett. A pogány vallások azért feleltek meg az ember izlásának, mert a kicsapongás bünével szemben nemcsak türelmesebbek voltak, hanem olykor azt az istentiszteletre is követelték, az istentisztelet részévé tették. Hofni és Fineás is a kicsapongás bünével ingerelték Jahvét, paráznasággal, telhetetlenséggel, erőszakoskodással. A nép megutáltamezeket a papokat, mert képmutatók voltak; aztán maga is arra az utra lépett s ezért bálványimádóvá lett. Hofni és Fineás halála, a frigyláda eltünése, majd csendes visszavonulása Kirját-Jearimban a népet még jobban ösztönözték a bálványozásra. Ennek következménye lett Isten ujabb büntetése,

a filiszteusok részéről elszenvedett ujabb bántalmazások, kirablások. A nép megkeseredve fordult el a tehetetlen bálványoktól és lassankint magáévá tette a prófétai szót, mely Sámuel ajkáról hangzott. A nép nem a törvény után, hanem Jahve után vágyódott s s ez a vágyódás volt
az az igazi, melyet Jahve föl akart idézni; de a Jahve után való vágyódás egyuttal szentségre is intette a népet.. Kirját-Jeraim, mely magyarul erdővárost jelent, a maga jelentéktelenségével szegénységével és ismeretlenségével mindinkább valami büvert fejtett ki a népre, mert Jahve jelenlétét jelentette. A törvény, vagy helyesebb forditással a "tanitás" külső burkot, szertartásokból álló formaságot adott a népnek, melynek azonban mély jelentősége volt, mihelyt a jelképből a tartalmat kifejtették azok, akik a szertartásokkal éltek. De ha ezt a belső tartalmat nem ismerték, nem keresték, akkor a "tanitás" nem adhatott nekik sem éltet, sem fényt. A Tanitás tartalma, amire a jelképek mutattak, a könyörülő Isten volt, tehát a kegyelem. Most a prófétai igehirdetésben ez az isteni könyörület, vagy kegyelem jelképes burok nélkül, egyenes szavakban jelent, meg. A prófétai igahirdetésnek mind fenyegető, mint vigasztaló oldalát események igazolták és erősitették meg. Ez az uj "tanitás" a régi mellé lépett és azt közvetlen erejénél fogva elhomályositotta, feledésbe menetelét előmozditotta. Igy történt, hogy Mózes törvénye lassankint eltünt a szemek elől, ugyhogy századokkal később azt valósággal fel kellett fedezni és helyreállitásáról gondoskodni. / II.Kir.22: 8-13./ Akkor azonban már a prófétai kijelentés hatalmasan kifejlett és a Mózes tanitása által visszaszoritható volt. Akkor egy uj érdekes korszak vette kezdetét, melyben a törvény és a prófétai kijelentés együtt hatottak. Jelenleg Sámuel korában, egy másik korszak van kifejlődőben, melyben a prófétai igehirdetés a törvény, azaz Mózes tanitása nélkül kezd hatni a népre. A Mózes tanitásának háttérbe szorulásával együtt fogy a papság tekintélye és szerepe is; de teljesen sohasem tünik el. Háttérbe szorulását azonban élesen mutatja az a körülmény, hogy a nép fiai s még oly kegyes király is, mint Dávid, vagy Salamon

papok nélkül mutatnak be áldozatot s hozzá nem a Mézestől előirt helyen / II.Sám.2,25; I.Kir.3, 2-4./ Ha a nép nem válik hütlenné Jahvéhoz, a prófétai kijelentés nem nyomta volna háttérbe Mózes tanitását, hanem megmagyarázta és erőhöz jutatta volna azt; ugyhogy a törvény elfeledtetője igazában a nép istentelensége volt. Mikor azonban Sámuel prófétai müködése következtében a nép Istenre eszmélt, amihez csatlakozott, nem a szertartás, hanem a prófétai kijelentés volt.

Mózes tanitása és a prófétai kijelentés között a viszony nem egészen egyszerü. Mózes tanitása tele volt próféciával, de a prófétai elemet/az egyszerumindenkorra érvényes áldozatot, a szombati megnyugvást, az igazi mennyei kenyeret, a gyógyitó érokigyót, a mennyei templomot stb. illetően/ képek rejtették, takarták el és csak kevesen tudtak homolyosan olvasni bennök. Olyan volt Mózes tanitása, mint a feladott rejtvény, melynek megfejtése a következő generációk feladata. Istennek adott szív, mennyei törekvés,világtól való elfordulás és teljes Istennek adottság kellett ahhoz,hogy a rejtvény megoldásához foghasson valaki. Sőt több kellett mindezeknél: isteni megvilágositás, prófétai kijelentés.Nem csoda,ha a hus-értelmü nép, mely az uj hazában egészen a foldi dolgoknak,veszélyeknek és reménységeknek adta magát, nem indult e rejtélyek keresésére és igy azok kiestek a nép látköréből; sőt maguk a papok, a szertartások végrehajtói is mindig eltávolodtak ettől a feladattól.Ennek a nagy mindinkább növekvő hiánynak a betöltésére rendelte Isten a prófétákat,kik Izráel életében a törvény elfeledése óta mindig nagyobb tért foglaltak el. Most egyelőre háttérbe szorult a Mózes tanitása,hogy tisztán a prófétai kijelentésnek adjon tért; majd ujra felfedezik a törvényt s az mindig nagyobb mértékben foglalja el a nép életében, visszaszoritva a prófétai elemet á nép nagy tömegének lelkében.. Törvény és prófétai kijelentés együtt érik el a Messiás eljövetelét,kiben mindkettő beteljesül és igazi értelmét nyeri.Az elmondottakból az következik,hogy Sámuel idejében sem a Mózes törvénye és a prófétai kijelentés között volt ellentét

hanem a népnek a kettőről alkotott felfogása között,vagyis Mózes hamis értelmezése ellen küzdött a próféták mindjobban növekvő serege. De mi volt Mózes hamis értelmezése? Az,hogy Isten Mózes által a törvényt azért adta,hogy az ember annak megtevése által üdvözüljön és Isten igazságosságát betöltse. És mi Mózes helyes értelmezése? Az, amit maga a 1o parancsolat mond,hogy Isten nagy irgalmassága és megbocsátja a vétkeket, tehát más az igazságosság betöltésének utja,mint a törvény megtevése,mire az ember ugy sem képes. A szabadulás utja: Isten irgalmához menekülni! És ezt a másik utat hirdették a próféták: Isten segit a bünbánón,noha a bünbánat éppen a bünösségét bizonyitja. II.Móz.19:8 szerint a nép magától vállalkozott arra,hogy Isten törvényét megtartja s Isten azért fogadta el a vállalkozást, mert azt akarta,hogy a nép saját kudarca alapján győződjék meg, arról,hogy ezen az uton a szabadulást el nem érheti. A törvény a Messiáshoz vezető tanitómester lett.Ennek a vállalkozásnak az eredménye a büntetések és csapások hosszu sora lett, melykeet a nép a sivatagi vándorlás alatt és az uj hazába való bevonulás utánszenvedett el. De a büntetések voralán egyszercsak egy másik vonalon indul meg az isteni beavatkozás: a kegyelem vonalán. Ezt a beavatkozást az ember nem hivta ki,nem is számitott rá,nem is tudott róla előre, noha A Mózes törvényében rejtve benne volt és az Istentől megvilágositott elme onnan kiolvashatta volna. Éppen azért,mert ez a kegyelem-vonal uj volt és váratlan,megindulása ugy hat,mintha ez volna az isteni beavatkozás kezdete és előtte semmi sem történt volna. Ez a látszat inditotta a bibliakritikusokat arra a megállapitásra,hogy a törvény későbbi eredetü,legalább javarészben.Mivel a törvényen és a szertartásokon keresztül a szabadulás nem várható,mert ez az ut a bünös ember számára járhatatlan, azért Isten is elsorvadni hagyta ezt az utat és ennek az elsorvadásnak állomásai voltak a papok erkölcsi romlása, a frigyláda elvesztése, végül a frigyláda csendes eseménytelen élete Kirját Jearimban.Az ébredés próféciai vonalon keletkezett.

VII. 7 EKKOR MEGHALLOTTÁK A FILISZTEUSOK,HOGY IZRÁEL FIAI ÖSZ-
SZEGYÜLTEK MICPÁBA, A FILISZTEUS FEJEDELMEK FELVONULTAK IZ-
RÁEL ELLEN.AHOGY IZRÁEL FIAI EZT MEGHALLOTTÁK, FÉLNI KEZDTEK
A FILISZTEUSOKTÓL ÉS IGY SZÓLTAK IZRÁEL FIAI SÁMUELHEZ: NE HALL-
8 GASS,HANEM KIÁLTS ÉRTÜNK JAHVÉHOZ,ISTENÜNKHÖZ,HOGY SZABADITSON
MEG A FILISZTEUSOK KEZÉBŐL! SÁMUEL ERRE FOGOTT EGY MÉG TEJEN
9 ÉLŐ BÁRÁNYT ÉS FELVITTE AZT EGÉSZEN ÉVŐ ÁLDOZATUL JAHVÉNEK.EK-
KOR SÁMUEL KIÁLTOTT IZRÁEL ISTENÉHEZ JAHÉVHOZ ÉS JAHVE FELELT
10 NEKI. MIALATT SÁMUEL ÉÉPEN AZ ÉGŐ ÁLDOZATOT VITTE FEL, A FILISZ-
TEUSOK PEDIG HARCCAL TÁMADTÁK MEG IZRÁELT. JAHVE AMA NAPON E-
RŐS HANGON MENNYDÖRGÖTT A FILISZTEUSOK FÖLÖTT S EZZEL ÖSSZEZA-
11 VARTA ŐKET, UGYHOGY VERESÉGET SZENVEDTEK IZRÁEL ELŐTT.ERRE AZ
IZREALITA FÉRFIAK KIVONULTAK MICPÁBÓL Ü LDÖZŐBE VETTÉK A FILISZ-
12 TEUSOKAT ÉS BÉTKÁRON ALULIG VERTÉK ŐKET. SÁMUEL PEDIG FOGOTT
EGY KÖVET , FÖLÁLLITOTTA AZT MICPA ÉS SÉN KÖZÖTT ÉBENHAÉZER
13 NEVET ADTA NEKI: MINDEDDIG MEGSEGITETT MINKET JAHVE! - MONDOT-
TA. EZZEL MEGALÁZTATTAK A FILISZTEUSOK, UGYHOGY NEM FOLYTAT-
AZ
TÁK IZRÁEL HATÁRÁBA VALÓ BEHATOLÁST. SÁMUEL EGÉSZ IDEJE ALATT
14 A FILISZTEUSOKRA NEHEZEDETT JAHVE KEZE. VISSZATÉRTEK IZRÁEL-
HEZ AZOK A VÁROSOK IS? MELYEKÉT A FILISZTEUSOK IZRÁELTŐL EL-
VETTEK EKRONTÓL GÁTIG. HATÁRUKAT IS, MEKXKKET X KIXIXXTKUSOK
XZRÁKITŐK KKKTTKKXKKRONTÓK KIMENTETTE IZRÁEL A FILISZTEUSOK
15 KEZÉBŐL; BÉKESSÉG TÁMADT IZRÁEL ÉS AZ EMÓREUSOK KÖZÖTT.SÁMUEL
ÉLETÉNEK
EGÉSZ IDEJE ALATT TÖRVÉNYT ÜLT IZRÁELEN ÉVRŐL ÉVRE,BEJÁRTA
16 BÉTELT,GILGÁLT ÉS MISPÁT ÉS MIND EZEKEN A HELYEKEN TÖRTÉNYT
17 ÜLT IZRÁELEN. AZUTÁN VISSZATÉRT RÁMÁBA MERT OTT VOLT A LAKÁSA
S OTT IS TÖRVÉNYT ÜLT IZRÁELEN; OTT OLTÁRT IS EMELT JAHVÉNAK.

Izráel azért gyült össze Micpába,hogy xJahve előtt számadást csináljon és Vele találkozzék. A filiszteusok zsarnokságát mutatja,hogy ezt az összejövetelt ellenök irányuló harci gyülekezésnek tekintették s elhatározták megtorlását. Fölvonultak Izráel ellen. A filiszteusok fenn akarták tartani zsarolé és

és rabló uralmukat Izráelen és hogy a népet teljes szolgaságban tartsák, még a gyülekezés jogát is el akarják venni tőlük. Isten megelégelte a filiszteusok gonoszságát és Hozzá térő népén könyörült. A nép azonban az eddigi szolgaságba beletörődvén és az ostort megszokván,nagyon megijedt, mikor a filiszteusok felvonulásáról értesült. Ez a gyáva nép alkalmatlan volt a szabadságharcra, képtelen arra,hogy magán segitsen. Isten azonban megmutatta, hogy a nép közremüködése nélkül el tudja intézni az ellenséget. Ezt a segitséget annál is inkább meg akarta adni a népnek,mivel a nép most már nem a frigyládába vetette bizalmát,hanem az élő Istenbe s megkérte Sámuelt,hogy lépjen közbe értük.Nem minden vallásosság segit az embernek! A babona, az élettelen bálványokba vetett bizalom, az Istenhez való tisztátalan közeledés, a bünbánattól mentes kegyeskedés, a hazug istentisztelet nem szerzik meg Isten segitségét,mint ezt Hofni és Fineás idejében a nép is tapasztalhatta. De most őszinte szivvel és bünbánattal fordultak Jahvéhoz és Jahve segitett. Érdekes,hogy a nép nem maga fordult Istenhez, hanem Sámuelt kérte közbenjáróul. A nép keserüli,hogy Sámuel eddig nem tette, amit most tőle kérnek, hanem hallgatott. Izráeltől mintegy elzárkózva magát elkülönitve... Legalább is ez volt a benyomásuk Sámuel hallgatása felől. Bizonyos,hogy Sámuel titkon folyton imádkozott a népért; másként meg sem volna magyarázható a nép megtérése, Istenhez való fordulása, csak a próféta imádságának meghallgatásaként. A nép nagy nyilvános Istenhez-fordulást kiván, nemzeti bünbánati napon,mindenek hallatára történő imádkozást és Sámuel teljesiti kérésüket. Sámuel tudja,hogy ő is bünös; tudja,hogy engesztelés nélkül nem léphet az Isten szine elé. Azért az áldozat vérével közeledett Jahvéhoz: egy szopós bárányt áldozott fel " egészen égő áldozatul", ami azt jelentette,hogy annak husát nemették meg az áldozók,hanem mindenestől elégették, jelezve vele a készséget,hogy az áldozók is mindenestől Jahve számára Jahve szolgálatára szentelik magukat. Az

áldozók is mindenestől Jahve számára, Jahve szolgálatára szentelik magukat. Az őszintr bünbánatot és készséget mutató közeledésre Isten örvendő szemmel tekintett és a próféta kérő imádságára azonnal felelt. Vihar támadt a filiszteusok feje fölött,rettentő mennydörgések szólaltak meg, villám villámot ért és a rendkivüli még soha nem látott jelenség a filiszteusokat arról győzte meg,hogy a héberek Istene ujra odaállott népe mellé s mint évekkel előbb a frigyládáért, most megtámadott, szenvedő népéért száll harcba. Rettentő félelem fogta el a rablókat s menekülve hagyták el az Izraeliták területét. Izráal fiai látván,hogy Jahve értük harcol, nem féltek a villámoktól,melyek őket nem bántották,hanem elhagyva Micpa városát, a menekülő filiszteusok üldözéséhez fogtak és őket Bétkáron alul üldözték. Bétkárt helyét biztosan nem ismerjük; egyesek Jeruzsálemtől nyugatra mintegy 7 kr. távolságba teszik; az üldözés tehát délnyugat felé történt,Filisztea felé. Ezen a helyen az üldözők megállottak és visszafordultak. A filiszteusok veresége nagy volt s egyelőre nem merték ujra elkezdeni a harcot. Ahol az üldözés megállott, oda Sámuel egy emlékkövet állittatott,vagyis egy természetes követ a maga természetes alakjában oszlopként állitott föl oylan helyzetben, ahogy a természettől állani nem szokott s a követ valamint a helyet Ébenházernek, a " Segitség kövének" nevezte el a csodálatos isteni segitség emlékére. A felállitott kő hadd hirdesse minden arra menőnek,hogy odáig tapasztalták a leverettetés szomoru idői után az első nagy isteni szabaditást. A filiszteusok olyan leckét kaptak,hogy rablé betöréseiket teljesen beszüntették arra az időre, mig Izráel fölött a nagy próféta,Sámuel biráskodott. De a veresség hatását az is növelte,hogy Jahve keze tovább is rájuk nehezedett, azaz érezték,hogy Isten haragszik rájuk. Emiatt nem merészeltek mégegyszer Isten haragját magukra idézni. Kényszeredetten türték,hogy azok a városok is visszatértek Izráel birtokába, amelyeket megelőzőleg is a héberek birtak,de a filiszteusok országukba bekebeleztek, a filiszteus föld legkeletibb városai, mint Ekron, Gát;

Nemcsak a városok tértek vissza, hanem a hozzájuk tartozó föld, a mezei városok és tanyák is. A hosszu-hosszu szenvedés után, mely a birák ideje alatt Izráelt elgyötörte, most végre tartós béke következett a népre és a földre. A próféta gondoskodott arról is, hogy az isteni áldás állandóan a népen maradjon, s evégett állandóan gyógyitgatta őket az itéletnek igazságosságával. Jellemző, hogy működése területe kicsiny volt, a Jeruzsálemtől északra elterülő vidékre terjedt ki, mely főleg Benjámin törzsének birtoka volt. Ahol korábban félelmetes isteni itélet pusztitott, /Bir.20./ ott most áldás gyógyitotta a megtérő népet, Isten áldó keze, mely nemrég még sulyosan büntetett. A fiu aki nemet mondott, kiment Isten szőlőjébe, hogy munkálkodjék. Sámuel itélete a népet s a nép engedelmeskedett az igazságos itéletnek, helyre állitotta a megsértett jogot. Ez az itélkezés más volt, mint azoknak a modern birák-nak itélete, kik egy uralkodó osztály érdekében megalkodott törvény rendszert követve sokszor az elnyomót védelmezik az elnyomott békétlenségével szemben. Akkor Isten adta a prófétának a látást, hogy hogyan itélje népét. Hogy a próféta isteni ihlethez igazodott, mutatja, hogy Mózes törvényével szemben, mely a sátorhoz kötötte az istentiszteletet, Sámuel lakóhelyén, Rámában, külön oltárt emelt, hogy Jahvénak áldozzon, eltekintve attól az oltártól, amelyet Micpában egy alkalomra épitett, hogy a tájon élő pogányt feláldozza, Jahvénak. Isten nemcsak eltürte ebben az időben a mózesi törvénytől való eltérésthanem a próféta példájával erősitette meg, hogy a pusztai istentiszteleti mód helyébe valami mást akar tenni. Az uj isteni rendelkezés azonban sokáig késett, mert Csak Salamon alatt épült fel a templom, az istentisztelet uj központja.

VIII. 1. AMIKOR AZTÁN SÁMUEL MEGVÉNÜLT, FIAIT TETTE IZRÁELEN BIRÁKKÁ;
2 ELSŐSZÜLÖTT FIÁNAK NEVE JÓÉL VOLT, MÁSIKNAK NEVE ABIJA. EZEK BER-
3 SEBÁBAN BIRÁSKODTAK, DE NEM JÁRTAK AZ Ő UTAIN, HANEM NYERE-
4 SÉG FELÉ HAJOLTAK, MEGVESZTEGETÉST FOGADTAK EL ÉS ELCSAVARTÁK

AZ ITÉLETET. EGYBEGYÜLTEK HÁT IZRÁEL/FIAI/ ÖSSZES VÉNEI,ELMENTEK
5 SÁMUELHEZ RÁMÁBA S IGY SZÓLTAK HOZZÁ: LÁM TE MEGVÉNÜLTÉL,FIAID NEM
JÁRNAK A TE UTAIDON, IGY HÁT HELYEZZ FÖLÉNK KIRÁLYT HOGY ITÉLJEN
6 MINKET . UGYHOGY SÁMUEL JAHVÉHOZ FORDULT KÖNYÖRGÉSSEL. JAHVE EL-
LENBEN IGY SZÓLT SÁMUELHEZ: HALGASS A NÉP SZAVÁRA MINDABBAN,AMIT
MONDANAK NEKED, MERT NEM TÉGED VETETTEK MEG;HANEM ENGEM VETETTEK
MEG,HOGY NE LEGYEK KIRÁLY RAJTUK. PONTOSAN UGY,AHOGY AZÓTA,HOGY
7 EGYIPTOMBÓL FÖLHOZTAM ŐKET,A MAI NAPIG CSELEKEDTEK,HOGY ELHAGYTAK
ENGEM S MÁS ISTENEKNEK SZOLGÁLTAK, UGY CSELEKESZNEK VELED IS!
8 SÁMUEL AZONBAN ROSSZNAK LÁTTA A DOLGOT,HOGY AZT MONDTÁK: ADJ NE-
KÜNK KIRÁLYT,UGYA AHOGY A NEMZETEKNÉL VAN,HOGY AZ ITÉLJEN/FELET-
TÜNK / MINKET.
9. JAHVE AZT MONDTA SÁMUELNEK: IGY HÁT HALLGASS SZAVAUKRA,DE TÉGY
ERŐS BIZONYSÁGOT S UGY ADD TUDTUKRA A KIRÁLY JOGÁT; AKI URALKODNI
FOG RAJTUK!

Ismét nagy időt ugrunk álta, Sámuel egész kormányzásának idejét vénségéig, amikor már nehezére esett a biráskodás és annak terhét vállára rakta, kik közelében voltak s ugy gondolta,hogy irányitani tudja őket. Erről az időről Ébenhaézertől Sámuel fiainak biráskodásáig, az Irás semmi feljegyzést nem ád, ami azt jelenti,hogy ez az idő mentes volt minden háboruságtól, a filiszteusok és a nép többi ellenségei Izráelt nem háborgatták. Ez az idő,ha nem is volt eseménydus,de áldott és boldog volt. De a békesség és boldogság megszokottá, sőt megunottá válhatik, annál az embernél, kit csak a testiek érdekelnek s nem az Isten; az ilyen számára sokszor a bün élete sokszor érdekesebbnek, vonzóbbnak tünik felmint ezt a bünügyi regények közkedveltsége mutatja. Sámuel szerény,igénytelen életmódja sem volt annyi fénnyel és tekintéllyel körülvéve,mint a környező bálványimádó népek királyainak élete. Mivel pddig az emberek nagyobb része huséletet él, mind erősebben az unalom elégedetlensége s bizonyos titkos irigység a környező népek életmódja,melyről sok érdekeset hallottak főleg olyan emberektől,kik

jobban szeretnek dicsekedni,mint az igazat őszintén szemök elé állitani és azt mádoknak megmondani. Ebben a világban nagy sátáni csalás folyik, mely az Istennel élt életet hiányosnak, örömtelennek, Istent pedig fukarnak tünteti fel; ellenben Sátán oldalán gazdagságot, változatosságot és vigségot igér. Sátán az igéreteket nem szokta beváltani, de a csalédott embernek ezt nem árulja el; ellenkezőleg szivsen látják,ha nem egyedül csalédottak és nem egyedül élvezik a rosszat, mit Sátán szolgálata nyujt. Ez a magyarázata annak,hogy az emberek az Isten mellett élt életet rosszabbnak látják,mint amilyen, a bün életét pedig kivánatosabbnak. A világ gonosz és hazug hipnőzis alatt áll, mely őt légvárak felé szalasztja s a meglévő jónak hálátlan elhagyására birja. Ez a folyamat ment végbe Sámuel szerény, igénytelen biráskodása alatt.Még saját fiaitkn sem tudja megóvni a gonosz hatásoktól. Hiába volt nevük jelentése oly szép: Jóél azt jelenti: Jahve Isten, Abija jelentése: Jahve Atyám!/ Ezeknek a fiuknak kevés gondjuk volt Jahvéra, több a földi kilátásokra. Atyjuk befolyása alatt türtőztették magukat és igyekeztek atyjuknak a nagytekintélyü prófétának kivánsága szerint élni; de mihelyt a tekintély nem hatott közvetlenül rájuk egyéb befolyások érvényesültek, kezdett benük éledni a gonosz hajlam. Sámuel egyik főgyengesége volt az emberek gonosz hajlamainak fel nem ismerése, vagy mentegetése.Tudjuk,hogy Sault igen gyászolta azután,hogy Isten őt megvetette. Fiai, amikor a maguk emberei lettek s a hatalom kezőkbe került, gonosz hajlamokat mutattak; megvesztegetést fogadtak el és a megvesztegetők javára csavartak egyet a jogon és hamisan itéltek.Szerették a nyereséget! Már pedig a pénzszeretet minden rossznak a gyökere./ I.Tim.6,1o./ Judást is a pénzszeretet tette Jézus áruló-jává. Sámuel fiai tehát fenntartották volna apjuk hagyományait, ha a pénzszeretet közbe nem jön és arra csábitjaőket,hogy hatalmukkal visszaéljenek. Már maga az a körülmény,hogy biráskodásuk székhelyét Benjámin törzsének területéről áttették Juda déli részére Béérsabába, azt mutatja,hogy függetlenek akartak lenni,

atyjuktól és az atyai biráskodás hagyományaitól. A panasz ellenük jogos volt, mégis Sámuel Istenhez fellebezi az ügyet, az Isten pedig a panaszosok ellen fordul, noha kivánságuk teljesitését ajánlja Sámuelnek. Isten azt mondja Sámuelnek, hogy az izraelita vének Sámuelt ugy utálták meg, mint Istent s az Isten megvetése az oka a vének kivánságának, hogy Sámuel királyt adjon nekik. Sámuel tekintélyét mutatja, hogy a vének ezzel a kéréssel hoz á fordultak: ha Sámuel még erejének birtokosa volna, akkor bizonyára nem kérték volna király adását, de Sámuel már gyenge volt s a kérés abban állott, hogy ahogy korábban fiaira ruházta a birói hatalmat, ugy most ő legyen a királyság beállitója is. Az isteni tekintély tehát, amely Sámuelt a nép vezérévé tette még mindig ott volt Sámuel feje körül, mint az égi dicsfény földi sugárzára, de népe már elkezdett oldozkodni ettől és földi dicsfényre vágyott, a földi király pompájára és tekintélyére. Megunták a mennyeit, mert a szivük a földire volt beirányozva. A husembert nem érdekli a Szellem dolga s ezért nem csodálkozhatunk, hogy megunták a prófétát is. Mert az isteni kinyilatkoztatás kijelentésben és az ébredésben is van valami külső mozgalmasság, ami drámai hatása miatt a husembert egyideig leköti és figyelmét foglalkoztatja; mihelyt azonban a külső mozgalmasság helyét a csendes Istenszemlélet foglalja el a husember érdeklődése eltünik s az ember az Isten dolgát megunja, megutálja. A husember kedvéért változtatják át az istentiszteletet zenei élvezetté, vagy szónoki készség fitogtatásává; a husember leli kedvét a feloicomázott templomban és a pompás szertartásokban. Az Istennel való belső találkozás elmélyültségéből az ilyen külsőségek csak zavarják, azért a szellemi ember nem kavarja keveri össze Istenben való gyönyörködését a földi dolgokban való gyönyörködéssel. " Helyezz fölénk királyt... ahogy a nemzetekhez van" mondják Sámuelnek Izráel vénei, tehát ők maguk elárulják, hogy a pogány nép állapotát kivánták meg, a pogány hatalom fitogtatást, a pogány erőt, amellyel szemben a próféta szelidnek látszik, gyámoltalannak és jelentéktelennek.

Nem látták, hogy a próféta mögött ott van a láthatatlan, hatalmas, dicső Isten. Mózes is jelentéktelennek tünt fel az egyiptomi héber férfinak, kit megrótt, hogy saját testvérét ütötte; csak amikor Isten csapása a fáraóra zudultak, döbbentek meg a héberek is és engedelmeskedtek Mózesnek. Igy volt Sámuellel is: mikor a filiszteusok pusztitották őket, őt bünbánattal Istenért kiáltottak, a husukba vágó csapás és az isteni szabaditás megmozgatta és fogva tartotta érdeklődésüket; mikor Isten szellemi szemlélete maradt meg s a külső események mozgalmassága megszünt, már nem érdekelte a hus-izraelitákat Sámuel, a próféta és fel akarták cserélni egy pogány királlyal. Bár ez igy volt, Isten mégis teljesitteti Sámuellel a nép óhaját és ennek az engedékenységnek oka az volt, ami a példázatbeli atyát arra birta, hogy fiának kiadja az örökséget s beleegyezzék elköltözésébe: hadd próbálják meg, mit kivántak. Isten sokszor a mi helytelen kivánságainkat is teljesülni hagyja, hogy megizleljük, mi az, amit Istennek elébe helyeztünk s a tapasztalat győzzön meg arról, hogy a test dolgai állhatatlanok és nem boldogitanak. Ehhez a megkóstoláshoz tartozott, hogy a kivánt királynak hatalmában legyen uralmát a népen szabálytalanul gyakorolni; ezért az Isten Sámuellel kifejteti a király jogait. Majd amikor a kivánt király ezeket a jogokat gyakorolni fogja, majd, ha a nép husába vágnak, akkor fogják izlelni, hogy mit kivántak. S akkor lehet, hogy vissza fognak édesedni Istenhez és a prófécia szelid vizeihez.

VII.1o. RÉSZ AZOKNAK, **SÁMUEL** AZUTÁN ELMONDTA A NÉPNEK JAHVE ÖSSZES BESZÉDEIT, AKIK KIRÁLYT KÉRTEK TŐLE. EZ LESZ A KIRÁLY JOGA - SZÓLOTT-

11 **AKI** MAJD URALKODNI FOG RAJTATOK: ELVESZI FIAITOKAT ÉS SZEKEREI-

12 HEZ ÉS LOVAIHOZ ALKALMAZZA ŐKET; SZEKERE ELŐTT FOGNAK FUTNI. ELVI-

SZI ŐKET, HOGY EZREDESEKKÉ, ÖTVENEDESEKKÉ TEGY ŐKET; HOGY SZÁNTÁSÁT VÉGEZTESSE VELÖK, LERATTASSA VELÖK ARATÁSÁT, FEGYVEREKET ÉS LŐSZER-

13 SZÁMOKAT CSINÁLTASSON VELÖK. ELVISZI MAJD LEÁNYAITOKAT, FÜSZERKÉ-

14 SZITŐKNEK, SZAKÁCSOKNAK ÉS PÉKEKNEK, ELVESZI MAJD LEGJOBB SZÁNTÓ-FÖLDEITEKET, KERTJEITEKET ÉS OLAJFÁTOKAT ÉS SZOLGÁINAK AJÁNDÉKOZZA ŐKET.

15 VETEMÉNYES KERTJEITEKBŐL ÉS GYÜMÖLCSÖSEITEKBŐL TIZEDET SZED, HOGY
16 KAMARÁSAIT ÉS SZOLGÁIT FIZETHESSE. ELVESZI RABSZOLGÁITOKAT ÉS
RABSZOLGÁLÓITOKAT, LEGJOBB ÖKREITEKET ÉS SZAMARAITOKAT ÉS SAJÁT
17 GAZDASÁGÁBAN FOGJA HASZNÁLNI ŐKET. TIZEDET SZED JUHAITOKBÓL ÉS TI
18 MAGATOK LESZTEK SZOLGÁI. HA AZTÁN AKKOR, MIKOR A KIRÁLY ITT LESZ?
KESERVETEKBEN KIÁLTANI FOGTOK JAHVE NEM FOG FELELNI NEKTEK!
19 ÁMDE A NÉP VONAKODOTT SÁMUEL SZAVÁRA HALLGATNI.- NEM IGY VAN
- SZÓLTAK - CSAK LEGYEN KIRÁLY FELETTÜNK! LEGYÜNK MI IS OLYANOK,
20 MINT A NEMZETEK VALAMENNYIEN! KIRÁLYUNK ÜLJÖN TÖRVÉNYT RAJTUNK,
21 Ő VONULJON KI ELŐTTÜNK ÉS HARCOLJA HARCAINKAT! MIKOR SÁMUEL MEG-
22 HALLGATTA A NÉP MINDEN SZAVÁT, ELMONDTA AZOKAT JAHVE FÜLÉBE. Jahve
PEDIG IGY FELELT SÁMUELNEK: HALLGASS SZAVUKRA ÉS ADJ NEKIK KIRÁLYT.
SÁMUEL AZTÁN EZT MONDTA IZRÁEL FÉRFIAINAK: EREDJETEK EL KIKI A MA-
GA VÁROSÁBA!

Sokszor meggondolatlan földi kívánságok teljesülését kívánjuk Istentől, melynek ostobaságát és káros voltát sokszor csak a teljesüléskor látjuk be. Isten azonban nem szokott figyelmeztetés nélkül hagyni ilyenkor, s mikor a baj megjelenik, az ember csak magát vádolhatja, nem Istent. Most is két dolog történik: Isten meghallgatja a nép kívánságát, s teljesíti azt, de előre figyelmezteti népét a kívánság teljesülésének káros következményeire. A bírák és próféták ingyen szolgálták a népet; Sámuel - hogy így mondjam a népnek nem került pénzébe. De a királynak nagy udvartartás kell, sok szolgája van - a " miniszter " szó is szolgát jelent - és ezek a szolgák nagy fizetést húznak a királytól. A király élete a hatalom és fény mutogatásával jár és ehhez sok pénz kell. A király hadsereget tart fenn, hogy hatalmát megvédje, s ehhez katonák, hadsereg kellenek. A hadsereg legátütőbb fegyvere akkoriban a harci szekér volt, ami a modern tanknak felel meg. Ehhez hajtók, harcosok, lovak kellenek. A királyi udvartartás szükségleteire szántóföldek, veteményes és gyümölcsös kertek, olajfák, igavonó és teherszállító állatok kellenek. A király költségén rendkívül sok ember él: ezek ellátásához szakácsok és pékek kellenek.

A király költségén rendkivül sok ember él: ezek ellátásához szakácsok és pékek kellenek. De honnan szerezze a király a földmiveseket, kertészeket, szakácsokat, pékeket és az udvart kiszolgáló kenetkészitőket, ha nem a népből, ugyhogy sok mesterségét értő férfi és asszony hagyta el otthonát és költözik a király udvarába, vagy földjeire, s lesz a király szolgája, szolgálója. AMennyivel több kell a királynak, annyival kevesebb jut a népnek: ezt meg kell gondolniuk azoknak, akik a pogány népek szokása szerint királyt akarnak, a nép vakságát és önfejüségét mutatja, hogy ezek a józan és igaz szavak nem találtak utat a nép szivéhez: a nép beleszerelmesedett a királyság gondolatába, a szomszéd népek fényes királykultuszába és azt hitte, hogy a királyság meghozza a birodalomnak a fényt és hatalmat. Sátán torzitó tükrében látta a királyságot, mely a földi hatalmassággal akarta helyettesiteni az égi Uralkodót. A nép nem akart a láthatatlanra támaszkodni, hanem látható támaszt követelt magának; belefáradt abba, hogy higyjen és azzal akarta megnyugtatni magát, amit a testi szem lát, abban akart bizni, amit az istentelen szokott az erőforrásban látni. A husember, kit törekvései a látható világhoz kötnek, csak erőlteti a láthatatlanban való hitet, de abban megnyugodni nem tud, mert abban idegennek érzi magát. A husembernek többet ér a látható király, ki önzőn zsarolja őt, s x vámot szed tőle, mint a láthatatlan Isten, ki ingyer adja neki kegyelmét, ki végtelenül hatalmas, de őt magát nem lehet látni. Igaz volt, amit Isten Sámuelnek mondott:" Engem utalták meg! vagy " untak meg", Sámuelt legfeljebb azért unták meg, mert ezzel a láthatatlan Istennel számolt kisgyermekkora óta s enneél a láthatatlan Istennél otthon érezte magát, törekvései felé irányultak. A nagy ébredést, a mindenható Isten nagy tetteit már elfelejtették, mert azok a multái voltak, tehát nem voltak láthatók. Ámde nemcsak az isteni segitség tettei láthatók, hanem Isten mellőzésének következményei, a kudarcok, csapások is, melyet a magában bizó ostoba ember idéz magára. Éppen erre számitott Isten, mikor Sámuelnek azt a tanácsot adta: " Hallgass szavukra! majd rá-

jönnek,hogy botorul választottak! Majd saját tapasztalatuk tanitja meg őket arra,hogy három dolog a földiben bizni s az ég segitségét kevésre becsülni! Majd mikor a bajban Jahve nem fog felelni, hanem hagyja őket egy ideig a nyomoruságban evickélni;akkor fogják érezni,kit vetettek meg s ki volt az igazi tanitó, ki nekik a helyes utat mutatta. Sámuel ugyan nem fogja még megérni ezt a csalódást; nem fogja megérni a nép szellemi szomjuságát, és Isten keresését; de utját egyengeti egy későbbi ébredésnek. Sámuel után még sok próféta fog következni,kik ugyanazt a hálátlan utat fogják járni,mint Sámuel, kitől a nép Saulhoz fog fordulni; sőt ugyanigy fognak elbánni Isten fiával is. Mégis évszázadok évszázadoknak fogják általadni, a felelősséget s egyszer eljön az idő, mikor a nép a megvetett égi király felé fordul s mikor áldani fogja Azt, aki Jahve nevében jő el a világra. Most még " a nép vonakodott Sámuel szavára hallgatni ". Mentek vakon saját kivánságaik utján " csak legyen király fölöttünk! Legyünk mi is olyanok, mint a nemzetek valamennyien!" A tőlünk választott király üljön törvényt rajtunk! Ő vonuljon ki előttünk és harcolja harcainkat!" A birák korának isteni segitségei, csodái mind feledve!" Legyünk olyanok,mint a nemzetek valamennyien!" Csak semmi külön utonjárás ! Sámuel elpanaszolta Jahvénak fülébe - más ki hallgatta volna meg! a nép hálátlanságát s Jahve, ki évezredekre látta előre a történelmet, nyugodt maradt. Neki nem volt sietős a dolog. Isten tud várni! És Sámuel is nyugodtan tért vissza a néphez és kérésük teljesitését igérve, haza küldte őket. Isten olyan királyt fog adni a népnek, ki kivánságaik szerint való lesz: külsőleg mutatós!

IX.rész

1. VOLT EGY BENJÁMINBÓL VALÓ EMBER,A NEVE KIS. ABIÉL FIA VOLT,
2. AZ CSOR FIA, AZ BOKHORAT FIA, AZ AFIACH FIA,BENJÁMINI IVADÉK,TEHETŐS, VITÉZ; ENNEK VOLT EGY FIA KINEK NEVE SAUL VOLT,IFJU VOLT
3. ÉS SZÉP, IZRÁEL FIAI KÖZÜL SENKI SEM VOLT SZEBB NÁLÁNÁL; SAUL ATYJÁNAK KISNEK ELVESZTEK AZUTÁN A SZAMARAI ÉS KIS EZT MONDTA FIÁNAK Saulnak.

VÉGY A LEGÁNYEK KÖZÜL EGYET MAGADHOZ? KELJ FÖL, EREDJ, KERESD
4 MEG A SZAMARAKAT. BEJÁRTÁK EFRAIM HEGYSÉGÉT, MAJD BEJÁRTÁK SÁLI-
5 SÁ FÖLDÉT, MAJD BENJÁMIN FÖLDJÉT, DE NEM TALÁLTÁK; MIKOR A CUF
FÖLDJÉRE JUTOTTAK, SAUL IGY SZÓLT A VELE LEVŐ LEGÉNYHZE: JER
6 TÉRJÜNK VISSZA, HOGY ATYÁM ELHAGYVÁN A SZAMARAK GONDJÁT, ÉRTÜNK NE
KEZDJEN EL AGGÓDNI! AZ AZONBAN EZT FELELTE: LÁSD, ISTEN EMBERE
EBBEN A VÁROSBAN VAN, ENNEK AZ EMBERNEK NAGY A TEKINTÉLYE; MINDEN
AMIT MOND, BIZTOSAN BEKÖVETKEZIK. MENJÜNK HÁT ODA TALÁN, MEGMUTAT-
7 JA NEKÜNK AZ UTAT, AMELYEN MENNÜNK KELL! SAUL EZT VÁLASZOLTA LE-
GÉNYÉNEK: DE LÁSD, HA ELMEGYÜNK, MIT VISZÜNYK ANNAK A FÉRFIUNAK?
8 A KENYÉR KIFOGYOTT EDÉNYEINKBŐL, NINCS VELÜNK SEMMI, AMIT VIHET-
NÉNK ISTEN EMBERÉNEK! DE A LEGÉNY UJRA SZÓLT SAULNAK: NÉZD JSAK
- MONDTA - KEZEMBE KERÜLT EGY NEGYED SEKKEL EZÜST; ODAADOM AZ
ISTEN EMBERÉNEK, HOGY MEGMONDJA NEKÜNK AZ UTUNKAT. AZELŐTT IZRÁ-
9 ELBEN IGY SZÓLTAK, MIKOR ISTENT MEGKÉRDEZNI MENTEK: JERTEK MEN-
JÜNK A LÁTNOKHOZ! MERT AKIT MA PRÓFÉTÁNAK NEVEZNEK, AZT AZELŐTT
10 LÁTNOKNAK HIVTÁK. JÓ A BESZÉDED - SZÓLT SAUL A LEGÉNYHEZ. - JER
11 MENJÜNK ÉS ELMENTEK A VÁROSBA, AMELYBEN ISTEN EMBERE VOLT. MIKOR
ÉPPEN FÖLMENŐBEN VOLTAK A VÁROSBA FÖLVIVŐ UTON , LÁNYOKRA BUK-
12 KANTAK KIK VIZET MERITENI JÖTTEK KI. MEGKÉRDEZTÉK TŐLÜK: ITT VAN-E
13 A LÁTNOK? AZOK IGY FELELTEK: ITT VAN! ÉPPEN ELŐTTED JÁR, SIESS
HÁT, MERT MA ÉRKEZETT A VÁROSBA, MERT A NÉP ÁLDOZATOT ÖL A MAGAS-
LATON. MIKOR A VÁROSBA BEÉRTEK ÉPEN MEG FOGJÁTOK ŐT TALÁLNI, MI-
ELŐTT A MAGASLATRA FÖLMEGY? HOGY EBÉDELJEN, MERT A NÉP ADDIG NEM
14 ESZIK MIG Ő FÖL NEM MEGY; MÁTXKÖLXMENT MERT Ő ÁLDJA MEG AZ ÁL-
DOZATOT ÉS CSAK AZUTÁN ESZNEK A MEGHIVOTTAK; MENJETEK HÁT FÖL
MERT MA MEGTALÁLJÁTOK ŐT! BE IS MENTEK A VÁROSBA. ÉPPEN MIKOR
BEMENŐBEN VOLTAK A VÁROSBA, SÁMUEL VELÖK SZEMBE JÖTT KI A VÁROS-
BÓL, HOGY FÖLMENJEN A MAGASLATRA;

A prófétai látások nagy magaslatáról egyszerre a hétköznapi unalmas élet lapos vidékére suhanunk alá. Igaz ugyan, hogy Kisnek családfája volt, tehetős és vitéz ember is volt, de a zsidó

királyság története mégis egy szamár-históriával kezdődik,mintha Isten gunnyal felelne arra a dicsekvő tehetetlenségre,hogy az izraeliták olyan királyt akartak maguknak,mint amilyen királyuk a körülálló nemzeteknek volt. A király-jelöltről mást nem tud a történetiró mondani,minthogy szép, daliás termetü volt. Jóa diszletek közé, amelyek a nép nagyságát voltak hivatva a világ előtt kifejezni. Kell-e még egyéb a királysághoz? erre a kérdésre nem tartja szükségesnek feleletet adniza szent iró. Ifju is volt a királyság jelöltje, tapasztalatok nem nagyon befolyásolták tetteiben,hiszen a jó gondolatok legénye szájából jöttek elő,nem az övéből. Salamonról valami egészen mást fog feljegyezni a prófétai történetiráa, az fiatal kora mellett is ismerni fogja már a bölcsesség értékét s aki tudja,hogy mily becses a bölcsesség, az már maga is bölcs. De Sault szolgája tanácsa igazgatja a szamarak keresésében és a próféta megkérdezésében. Salamonról azt olvassuk,hogy egy ember sem volt bölcsebb nálánal; de Saulról ezt jegyezte fel az Irás: " Izráel fiai közül senki nem volt szebb nálánál!" Valaki szamarat megy keresni és a szamarak megtalálására nem volt képessége; helyettök más valamit talált: királyságát. Ha ezt az isteni gunyt Izráel nem érette meg, akkor csakugyan nem volt érdemes más királyra. De szépnek szép volt a király és jól mutatott a nép közül egy fejjel kiemelkedve. Utazni azonban,ugy látszik szeretett az ifju, mert hatalmas földet bejártak szolgájával,mig végre egy egészséges gondolat született meg benne: hátha apám már letette a szamarak gondját és értünk aggódik! És ebben teljesen igaza volt,mert a szamarak régen odahaza voltak. Valószinü,hogy ez egészséges gondolat létrejöttében közremüködött az a körülmény is,hogy az edényekből kifogyott már az élelmiszer, amit hazulról hoztak,/kenyér alatt a kenyérre valót értették abban az időben./ és kifogyott a pénz is,kivéve azt a negyed sékeles ezüstöt,mely a szolga ruhájában megragadt. De ne vádoljuk az urához méltó szolgát,mert lehet, hogy otthon az öreg gazda rakott a szolga motyójába kis pénzmagot

arra az esetre, ha fiatal gazdája előrelátás hijján zavarba jut. Mindenesetre a szolga sokkal szemfülesebb volt, mint fiatal gazdája, mert az közben azt is megtudta, hogy amely városnak éppen akkor jutottak a közelébe, abba a városba a próféta gyakran jár; az a híres próféta, ki akkor Izráel bírája, legfőbb kormányzója is volt és mégis oly szerény, hogy az olyan népség is megszólíthatta és tanácsot kérhetett tőle, mint amilyenek akkor a hosszu utazástól megviselt Saul és legénye. Izráel nem volt büszke erre a szerény prófétára, ki áldásért könyörgött népe számára; neki dölyfös, fejét magasan hordó király kellett, kis vasvesszővel kormányozza népet. Jelenleg azonban a szerény próféta volt a hatalmas és a jelentéktelen Saul, a kérvényező. A szolga a prófétáról is többet tudott, mint gazdája: tudta róla, hogy "mind bekövetkezik amit mond". Mily boldog volna az a nép, amelynek kormányzóiról ezt elmondhatnánk! Izráel nem volt boldog ezzel a kormányzóval, mert ennek az embernek nagy volt ugyan a szellemi tekintélye, de kevés a földi igénye: nem volt mutatós ember! Ha a nép előre látta volna, hogy a mutatós király dicsteles testvérháborúba fogja vinni az országot; előle el fognak külföldre menekülni az ország legjobbjai és végül veszedelembe fogja vinni nemzetét is, önmagát is, akkor talán jobban megbecsülte volna olyan embert, aki ha valamit mond, az beteljesedik. A mutatós férfiu annyira tehetetlen volt, hogy szolgájának kellett oktatnia: Menjünk a látnokhoz, hátha megmutatja nekünk az utat, amelyen nemünk kell. Hiszen ama hosszu idő alatt, amelyen át otthonuktól távol voltak, épen az utat nem találták, amely a szamarak nyomára vitte volna őket. Még jó, hogy Saulban volt annyi okosság, hogy az okosabb szónak a hosszu, dicstelen keresésé után engedett. De ujabb tehetetlenség jő napvilágra: nincs mivel megfizetni a látnokot a jótanácsért. Itt egy szóra jó megállnunk és megkérdeznünk: vajjon annyira le volt alacsonyodva akkor a prófétai tiszt, hogy olcsó pénzért mondott jövendőt, mint az utféli cigányasszony és a nagy országos dolgok helyett vagy mellett szamarakkal is foglalko-

zott és nyomra vezette a károsultat? Ennek a kérdésnek felvetése is hamis, mert Isten maga olyan, hogy a világmindenség igazgatása nem akadályozza abban, hogy a mindennapos élet legkisebb dolgaiban azok segitségére ne jöjjön, kik bizalommal hozzá fordulnak. Istentől épen ugy lehet kérni, hogy vezesse a királyt az országot védő háborujan, mint azt, hogy az elgurult pénzdarabot segitsen megtalálni. Az Isten prófétája, Sámuel épen ilyen volt: imádkozott az egész népért, egy város áldásáért és egy ember mindennapos bajában is megkérdezte az Urat; sőt egi Ura előre megjelentette néki azt. Saul kicsinyessége nem bajának mérlegelésében nyilvánult, hanem abban a bizalmatlanságban, hogy Sámuel nem fog segiteni, ha rögtön meg nem fizetik. Isten szolgája elfogadhatott szeretetből jövő ajándékot azoktól, akikkel szeretetből jót tett, de Istentől kapott tudását pénzért nem árulta, sem kicsiny, sem nagy pénzért. Olvassuk, hogy a prófétát régen a chéze szóval nevezték, mi szemlélőt, fürkészőt jelent; később a nabi szóval, minek jelentése: előhozó, előbugyogtató. A két szó közül a nemesebb talán a régi, mert ez a xpróféta egyéni részvételét erősebben hangsulyozza abban, hogy az isteni titkokat keresi; a másik szó a belé helyezett, az esetleg öntudatlan állapotban kapott isteni ajándék napfényre hozását, előbugyogtatását jelzi, minél a gépiesség minosen egészen kizárva. Talán mikor a prófétaságban a gépiesség elnyomta az őszintoséget és a prófétai együttlétek öntudatlan szeánszokká változtak, akkor lassankint váltotta fel a látnok nevet az előbugyogtató, ki a transz-állapot előidézésével csak a vizcsapot forditja el, hogy a tulvilági üzenet csepegni kezdjen. Sámuel látnok volt, derüs, jó akarattal, segitő készséggel megáldott látnok, ki tudta, mit kell beszélnie a különböző esetekben, mert bölcs is volt és emberismerő. Saul, kinek önálló gondolatai nehezen bben születtek, mint a szolgának ráhagyja a szolgára; Jó a beszéded! Akármilyen tökfilkó volt is Saul ebben az időben bizonyos, hogy az Isten segitségére ment és előhozta a városon kivül levő ciszternához, vagy forráshoz menő lányokat, hogy azok utba igazitsák

és megbátoritsák a kissé esüggeteg vándorokat. Hiszen Isten a tehetségteleneknek is Istene. Saullal különben nagy tervei voltak Istennek: egy esztelenül viselkedő népnek a fenyitésére akarta használni, miközben látszólag annak kivánságához alkalmazkodik.Minden kapóra jön! A lányok után a próféta is épen abban a pillanatban,amikor Saulék a városba be s a próféta a városból ki akarnak menni. Van isteni vezetés és azt a buták is ép ugy élvezhetik,mint az okosok.Isten nem személyválogató s az Isten csodás vezetéséből nem szabad senkinek sem a maga számára himet varrnia, az épen az ő kiváltsága volna.

Egy nappal
IX RÉSZ 15. EGY NAPPAL ELŐBB, MINT AHOGY SAUL MEGÉRKEZETT,JAHVE MEGNYI-
16 TOTTA SÁMUEL FÜLÉT E SZÓVAL: HOLNAP ILYENKOR EGY FÉRFIT KÜLDÖK
HOZZÁD BENJÁMIN FÖLDÉRŐL. KEND FÖL AZT FEJEDELEMMÉ NÉPEMEN,IZ-
RÁELEN! Ő FOGJA MEGSZABADITANI NÉPEMET A FILISZTEUSOK KEZÉBŐL,
MIVEL RÁTEKINTETTEM NÉPEMRE, MERT KIÁLTÁSA HOZZÁM HATOLT,MIKOR
17 SÁMUEL MEGLÁTTA SAULT, JAHVE MEGSZÓLITOTTA ŐT: IME AZ AZ EMBER,
AKIRŐL AZT MONDTAM NEKED: EZ FOGJA FÉKEZNI NÉPEMET. SAUL KÖZE-
LEBB LÉPETT SÁMUELHEZ A KAPU BELSEJÉBEN S MEGSZÓLITOTTA: MOND
18 CSAK MEG NEKEM,HOL A LÁTNOK HÁZA? - ÉN VAGYOK A LÁTNOK - FELEL-
TE SÁMUEL SAULNAK - MENJ FÖL ELŐTTEM A MAGASLATRA; MA VELEM
19 ESZTEK; REGGEL ELBOCSÁTLAK S MAJD MEGJELENTEK NEKED MINDENT,AMI
20 A SZIVEDBE VAN- AZ ELVESZETT SZAMARAKON,MELYEKET MA HARMADNAP-
JA ELVESZTETTÉL,NE AGGÓDJÉK SZIVED MERT MEGTALÁLTÁK ŐKET! S U-
21 GYAN KIÉ IRZÁEL MINDEN KIVÁNATOS DOLGA, HA NEM A TIÉED ÉS ATYÁD
HÁZÁÉ?! SAUL EZT FELELTE: VAJJON NEM BENJÁMINI VAGYOK- E ÉN,IZ-
RÁEL LEGKISEBB TÖRZSE KÖZÜL? NEM KISEBB-E AZ ÉN NEMZETSÉGEM
BENJAMIN TÖRZSÉNEK MINDEN NEMZETSÉÉGÉNÉL? HOGY MONDHATSZ HÁT
22 NEKEM ILYEN SZAVAKAT?! SÁMUEL ELFOGTA SAULT ÉS LEGÉNYÉT,BEVIT-
TE ŐKET A TEREMBE ÉS A MEGHIVOTTAK KÖZT A FŐHELYET ADTA NEKIK.
AZ EMBEREK MINTEGY HARMINCAN VOLTAK. MAJD IGY SZÓLT SÁMUEL A
23 SZAKÁCSHOZ: ADD IDE AZT A RÉSZT, MELYET ODAADTAM NEKED, MELY
FELŐL AZT MONDTAM NEKED: TEDD FÉLRE MAGADNÁL!

24 EKKOR A SZAKÁCS FÖLEMELTE A COMBOT S RAJTA LEVŐT, ODATETTE SAU
ELÉ ÉS IGY SZÓLT: IME ITT A FÉLRETETT RÉSZ, VEDD MAGAD ELÉ,EGYÉL;
MERT ERRE A KITÜZÖTT IDŐRE ŐRIZTÜK MEG NEKED,AMIKORRA ÖSSZE-
25 HIVTAM A NÉPET! AZON A NAPON SAUL EGYÜTT EVETT SÁMUELLEL.

Jahve gyorsan hozzáfogott,hogy a népnek a királyságra vonatkozó akaratát teljesitse. A személyt régen kiválasztotta már; a szamarakon keresztül összehozta azt Sámuellel és Sámuelnek is előre kijelentette,hogy a királyjelölt föl fogja őt keresni.Amikor valamit Isten rendez, akkor minden esemény ugy illeszkedik össze,mint jól kigondolt szerkezetben a fogaskerekek. Sámuelnek azt is mondja Jahve,hogy a másnap eléje kerülő férfi fogja Izráelt megszabaditani a filiszteusok kezéből. Ezt nem ugy kell érteni, mintha Saul nélkül ez a szabaditás nem történhetnék meg,mert hiszen Sámuel imádságára Ébenhaézernél olyan csodálatos szabaditás történt,amilyen Saul napjaiban soha. Saulon keresztül is Isten fogja pártját népének,de az isteni erő Saulon keresztül nem ugy hatott mint Sámuelen keresztül át. Isten kegyelme a nép mellett maradt,de a segitő erő csökkent. A nép föllendülést várt,valójában gyengülés következett. Isten irgalma mégis a nép mellett maradt s a nép nem tagadta meg Jahvét csak a bizalom csökkent Isten és a választott nép között, azzal,hogy látható királyt kivánt a nép. A nép kiáltó jelszava továbbra is eljutott Jahve fülébe. A leendő király szerepét Isten ezzel a szóval fejezi ki: " ez fogja fékezni népemet!" A király nem szerető atyja lesz népének,mint Isten, hanem állatszeliditő, fékezni fogja az elvaduló népet. Mikor a városból kimenő Sámuel és a városba bemenni akaró Saul találkoznak,minda ketten a városkapu épületében vannak, melyről tudjuk,hogy az egész ház volt,mert városháza gyanánt is szolgált: azért van szó a kapu belsejéről. Sámuelnek Isten azonnal megmondja,ki a kapu tulsó oldalán belépő ember; Saul nem tudja ki a vele szembe jövő tiszteletreméltó férfi.Sejthet azonban valamit, azért kérdezi meg afelől, hogy hol van a látnok háza,

mert azt gondolja - ez a kérdés kihozza az idegenből esetleg azt,hogy ő a keresett. Igy is történik. Ugy látszik Sámuelnek háza volt a városban s nemcsak megszálló vendég volt ott. Saul fellépése nem a legtiszteletteljesebb,mert az udvarias"kérlek" / héberül:bi / szót mellőzi s az unszoló " na " szócskát használja: mondd csak! De ennek oka nem az idős ur iránt való megvetés, hanem a falusi modor,mely az udvarias nyelvet nem ösmeri. Saul későbbi beszédéből kitünik, hogy nem szerénytelen és hogy tisztában van származásának alantosságával. A próféta ugy veszi őt,ahogy van. Gondolhatta ugyan magában: Isten ezáltal a fajanké által viszi végbez igéretét? Ő fogja Izráelt megszabaditanák a filiszteusok kezéből?! Sámuel azonban igaz próféta volt! Tudja,hogy Jahvénak mindegy az eszköz, amellyel dolgozik és kimüveletlen falusi ember által épen ugy megvalósithatja terveit,mint egy képzett hadvezér álta.Azért hát a furcsa megismerkedés nem zavarja őt és habozás nélkül meghivja őt az áldozati lakomára. Mindamelett tudja azt is, hogy Saulnak mi nyomja a szivét; hogy miért keresték őt tulajdonképpen és Saul együgyü szivének a kivánságára is gondol! Ne aggódjék szived az elveszett szamarakon,mert megtalálták őket! Itt értesülünk arról,hogy Saul vesztette el az állatokat; szórul szóra igy mondja Sámuel: "melyek elvesztek neked". Ugyan érthető ugy is a szó,hogy Saulról,mint atyja tulajdonos társáról beszél a próféta. Sámuel biztatása szó szerint igy hangzott:" Ne helyezd szived rájuk!" Vagyis: a figyelmedet ne az elveszett szamarakra irányitsd! Annál kevésbbé,mert ezek az elveszett szamarak ma már elenyésző csekélységet jelentenek Saulnak, tekintve,hogy az egész ország kincse az övé lesz. Sault meglepi Sámuel mondása. Mit beszél róla a látnok,mikor ő elég alacsony származásu; mert ha nem is szolgai sorból számrazik,de Izráel legkisebb törzséből tartozik és abban is a legtekintélytelenebb nemzetség tagja. A héberek tehát a törzsek nemzetségekre oszlottak és törzsön belül kisebb összetartozó egységet képeztek. A származási előitélet már ki volt fejlődve

és Saul e tekintetben hátrányban érezte magát. Isten választása azonban éppen azért esett rá. Sámuel nem látja azt feladatának, hogy Sault parlagias modoráért és viselkedéséért továbbá ügyefogyottságáért kigunyolja; hanem amiután Isten választása ráesett - igyekszik őt feladatának magaslatára felvezetni. Evégett azonban meghivja őt abba a választott társaságba, amely az ünnepélyes áldozás alkalmával együtt ebédelt. Aztuán leendő méltóságának megfelelően az első helyre ülteti őt és melléje szolgáját, ki ilyen módon nem várt megtiszteltetésben részesült. Amikor Saul a tiszteletheiyen ül, szól a szakácsnak, kinek neve mészárost is jelent - ugylátszik inkább a hus elkészitése képezte a foglalkozási ág feladatát - és az a már előzőleg félretett ínyencfalatot, egy combot és a rajta levő kövérjét, előhozza és Saul elé teszi. A kisérő szót a próféta mondja hozzá s beszél egy kitüzött időről, melyre a falatot félretették. Saul érkezése tehát előre várt volt. Az ifju egyik csodálkozásból a másikba esik; de nem utasitja el a megtisztelt[illegible] a sorozatát, hanem állja azok ostromát.. Bebizonyosul, hogy Saul képes bizonyos haladásra. A kisebbségi érzetet, a szögletességet, az ügyetlenséget lassan levetközi és igyekszik királyi módon viselkedni. Ez teljesen sohasem fog neki sikerülni: ahhoz nemcsak a tehetség hiányzik, hanem a nemes lelküség is. Bizonyos, hogy Saul fejlödésére nagy hatással volt Sámuellel való összeköttetése, ennek az istenfélelemmel és szeretettel telt prófétának a példája. Ennek a viszonynak a megkezdésére mutat rá az a megjegyzés, hogy " azon a napon Saul együtt evett Sámuellel." Ez az áldott viszony addig tart, mig Saul nem függetleniti magát Sámueltől és nem lép az engedetlenség utjára. Ettől fogva Saul lefelé halad, mig a veszedelem utolérni Egyelőre felfelé ivel utja.

IX.rész 25 MIKOR ALÁMENTEK A MAGASLATRÓL A VÁROSBA, SÁMUEL BESZÉL-
26 GETETT SAULLAL A FEDÉLEN. MÁSNAP KORÁN KELTEK, AHOGY FÖLKELT A HAJNAL, Sámuel fölkiáltott SAULHOZ A FEDÉLRE: KELJ FÖL, HADD BO-

27 OSÁSBALAK BE! Saul FÖLKELT, AZTÁN KIMENTEK KETTEN, Ő ÉS SÁMUEL AZ
UTCÁRRA ÉPPEN MIKOR ALÁSZÁLLÓBAN VOLTAK A VÁROS SZÉLÉN, SÁMUEL MEG-
SZÓLITOTTA SAULT: MONDD MEG A LEGÉNYNEK, HOGY MENJEN ELŐRE ELÉNK!
X.1. AZ ELŐRÉMENT ÉS SÁMUEL FOLYTOTTA: TE MEG ÁLL MOST MEG, HADD HALLAS-
SAM VELED ISTEN SZÁVÁT! ERRE SÁMUEL ELŐVETTE AZ OLAJOS FLASKÁT,
SAUL FEJÉRE ÖNTÖTTE ÉS MEGCSÓKOLTA ŐT; MAJD IGY SZÓLOTT: HÁT NEM
2 JAHVE KENT FÖL TÉGED, HOGY ÖRÖKSÉGÉN FEJEDELEM LÉGY! AMIKOR MOST
ELTÁVOZOL TŐLEM, BENJÁMIN HATÁRÁN, CELECCHNÁL, RÁKHEL SIRJÁNÁL
KÉT FÉRFIRA FOGSZ BUKKANNI, KIK EZT MONDJÁK NEKED: MEGTALÁLTÁK A
SZAMARAKAT, MELYEKET KERESNI MENTÉL! APÁD ELVETETTE MÁR A SZAMARAK
3 GONDJÁT S MIATTATOK AGGÓDIK! AZT MONDJA: MIT TEGYEK FIAMÉRT? MIKOR
ONNAN TOVÁBB MÉGY ÉS TÁBOR TÖLGYESÉHEZ JUTSZ, HÁROM EMBERREL FOGSZ
TALÁLKOZNI, KIK BÉTELBE MENNEK FÖL ISTENHEZ; AZ EGYIK HAROM GÖDÖ-
4 LYÉT FOG VINNI, A MÁSIK HÁROM KEREK KENYERET, A HARMADIK EGY TÖM-
LŐ BORT; MAJD BÉKESSÉGET KIVÁNNAK NEKED ÉS NEKED ADNAK KÉT KENYE-
RET, TE MEG FOGADD EL KEZÖKBŐL! EZUTÁN ISTEN GIBEÁJÁBA FOGSZ ÉRNI?
HOL A FILISZTEUSOK ELŐŐRSEI VANNAK; ÉPEN MIKOR BELÉPSZ A VÁROSBA,
5 A PRÓFÉTÁK EGY KÖTELÉKÉBE BOTLASZ BELE, AMINT A MAGASLATRÓL SZÁLLA-
NAK ALÁ, ELŐTTÜK HÁRFA, KÉZI DOB, FLÓTA/CITERA SZÓL MAJD, ŐK MEG
6 PRÓFÉTÁLNAK / NYELVEKEN SZÓLNAK/- EKKOR RÁD FOG SZÁLLANI JAHVE SZEL-
LEME ÉS TE VELÖK FOGSZ PRÓFÉTÁLNI ÉS ÁTVÁLTOZOL MÁS EMBERRÉ. MAJD
7 AMIKOR ELJÖNNEK RÁD EZEK A JELEK, TEDD, AMIRE KEZED TALÁL/ AMI KE-
8 ZED ÜGYÉBE JÖN ESIK/, MERT ISTEN VELED LESZ! SZÁLLJ LE CSAK ELŐTTEM GIL-
GÁLBA S AMIKOR MAJD ÉN LESZÁLLOK HOZZÁD, HOGY ÉGŐ ÁLDOZATOKAT VIGYEK
FÖL ÉS HÁLAÁLDOZATOKAT ÖLJEK: HÉT NAPIG VÁRSZ RÁM, MIG HOZZÁD MEGYEK
S AKKOR MAJD TUDATOM VELED, MIT KELL TENNED;
9 AZ TÖRTÉNT, HOGY AMIKOR HÁTAT FORDITOTT SÁMUELNEK, HOGY ELMENJEN
TŐLE, JAHVE ELVÁLTOZTATTA ŐT, MÁS SZIVET ADOTT NEKI, AZNAP MIND E-
10 ZEK A JELEK BEKÖVETKEZTEK; MIKOR BEMENTEK GILGÁLBA S EGY PRÓFÉTA-
KÖTELÉK JÖTT VELÜK SZEMBEN, ISTEN SZELLEME RÁ-SZÁLLOT ÉS KÖZÖTTÜK
PRÓFÉTÁLT. EKKOR MINDAZOK, AKIK A NÉP KÖZÜL RÉGEBBEN ISMERTÉK ŐT S
11 LÁTTÁK, HOGY A PRÓFÉTÁKKAL EGYÖTT PRÓFÉTÁL, IGY SZÓLTAK EGYMÁSHOZ-

MI TÖRTÉNT A KIS FIÁVAL? SAUL IS A PRÓFÉTÁK KÖZÖTT VAN?! EKKOR
12 MEGSZÓLALT ONNAN EGY FÉRFI, MEGKÉRDEZTE: NE ÉS KI AZ APJUK? ÍGY
LETT PÉLDABESZÉDÉ: SAUL IS A PRÓFÉTÁK KÖZÖTT VAN? AMIKOR VÉGET ÉRT
13 A PRÓFÉTÁLÁSA, FÖLMENT A MAGASLATRA. EKKOR SAUL NAGYBÁTYJA MEG-
14 KÉRDEZTE TŐLE ÉS LEGÉNYÉTŐL: HOVA MENTETEK? - A SZAMARAKAT KE-
TTÜNK KERESNI - FELELTE - S MIKOR LÁTTUK, HOGY SINCSENEK, SEMEN-
15 TÜNK SÁMUELHEZ.- MONDD CSAK MEG NEKEM, MIT MONDOTT NEKTEK SÁMU-
EL? - KÉRDEZTE TOVÁBB SAUL NAGYBÁTYJA. SAUL AZT FELELTE NAGYBÁTY-
16 JÁNAK: MEGMONDTA NEKÜNK, HOGY MEGTALÁLTÁK A SZAMARAKAT. A KIRÁLY-
SÁG DOLGÁRÓL AZONBAN NEM MONDTA MEG NEKI, HOGY MIT MONDOTT SÁMUEL.

A keleti lakos tetejü házak fedele volt alkonyatkor a legkellemesebb tartózkodási hely. Könnyü szélben a nappal nagy melege után üditő volt az ott tartózkodás. Ott lehtett magányt is találni. Olykor kis szoba volt a fedél egyik sarkába, szlére épitve, melyet vendég hálónak használtak. Sámuel házában itt kapott Saul és legénye szállást. Lefekvés előtt azonban még szót váltott vele Sámuel is bizonyára a leendő királyságról beszélt neki.Saul mind jobban kezdte megszokni a gondolatot, hogy belőle király lesz. Lent a házban korán keltek másnap, Saul kényelmesen aludt tovább. Egyszerre csak Sákuel hangja szólitja alulról, mire gyorsan felkél és alámegy. Ha Sault mélyebben érintette volna apréféta társasága, reggel ő kelt volna fel és korábban és szomjasan várta volna a préféta ébredését; de forditva történt, Sámuel ébresztette föl a nagyalvót. Sámuel azzal ébreszti vendégét:Kelj föl,hadd bocsássalak el! Ezzel arra emlékezteti,hogy nagy események várják s ezekkel jé minél előbb szembenézni. Hogy a szükségesen tul estek, utnak indiltak és Sámuel a város határáig elkisérte vendégét. A városból lefele kellett menni,hogy az utat megtalálják,mely Saul hajájába vitt. Sámuel szerény és tartózkodó, azért Sault kéri meg, küldje előre legényét,mig ő valamit elintéz vele. Mikor a legény előre ment, Sámuel elővett egy olajos flaskét, mely persze nem üvegből, hanem vala kőfajtából,vagy épen

cserépből volt és rátöltött belőle Saul fejére, ugyhogy az olaj alácsorgott fejéről. Saul már tudta,hogy ez mit jelent. A zsidó nyelv szokásaihoz tartozik,hogy bizonyos magyarázó kijelentéseket,melyeknek közlése felelősséggel jár, kérdő alakban tétet föl és ezzel mintegy tanuul hivja fel a hallgatókat. Saulnak magának is tudni kellene,hogy Jahve szólitja őt,ha nem volna olyan nehéz értelmü és nem járnának olyan csiga lassan eszének kerekei. Hogy Jahve kente fel Sault, azt jelenti,hogy Jahve adta ki rá a parancsot. Izráel népét Jahve ő örökségének " tekinti, helyesebben örökös részének, elidegenithetetlen birtokának, mint ahogy az igéret földén kiosztott birtokok is a család elidegenithetetlen birtokát képezték,mely még zálogba adás esetén is a jubileum-évben visszaszáll eredeti birtokosára. / III.Móz.25: 13./ Izráel juthat egy időre mások kezébe,kik megkinozzák, kifosztják; ám végül mégis mindig visszakerül ahhoz, akinek jogos és örökös tulajdona, Jahvéhoz. Jahve tulajdona a nép, ő hozta ki Magának Egyiptom rabszolgaságából: most arra bizza,akire akarja. Mégis tekintetbe veszi az örökségül választott nép kivánságát is és azért keneti föl most Sault Királlyá. Saul, a daliás,magas, szép férfi az a disz,melyet a nép szivesen visel majd,mellyel dicsekedhetik más népek előtt! Jahve tudja,hogy Saul nem az az ember, akire Izráelnek szüksége van; mert az azember ott van közöttük szerényen, kellően meg nem becsülve, megöregedve: Sámuel a próféta! Őt unták meg és gazdáját, Jahvét. Jahve azért nemcsak teljesiti a nép akaratát,hanem mindnyájt megtesz, amit Isten tehet,hogy a nép kivánsága szerint való királyt megkapja s amire szüksége van,hogy tisztét betöltse. Sámuel felkenése után csodajelek egész sora fogja meggyőzni arról,hogy Jahve mellette van és segiteni fogja őt minden utjján. Előbb két, majd három emberrel fog találkozni. Az első kettő hozza a jóhirt,hogy a szamarakat megtalálták és Saul apja már fiáért aggódik,nem a szamarakért: szegény öreg nem tudja,hogy mig fia a szamarakért járt,királyságot talált. Aggódik,pedig Sault Isten horfozza kezén, angyalok járnak előtte s készitik utját. A következő

három ember ajándékokkal megy Bételbe az Isten sátorához; de az ajándékokból valami belső indításra Saulnak is adni fognak, mintegy megsejtve, hogy most már nekik kell eltartaniok ezt az embert. Ezek a kenyerek nem voltak olyan nagyok, mint a mi falusi kenyerink, hiszen kemencéjök sem volt megfelelő az ilyen megsütésre; az ajándék nem volt nagy; de jól eshetett Saulnak és legényének felfrissülésére. Aztán jön egy harmadik csodajel. A filiszteusoknak előretolt megszálló csapatáik volak az országban, melyek utján megfigyelték és féken tartották a jobágyokká tett hébereket. Ilyen előőrs volt Gibeában, melyet azért nevez Isten Gibeájának Sámuel, mert ott híres magaslat volt, melyet Jahve tiszteletére rendeztek be. Saul a filiszteusok kiüzése után ide tette székhelyét, ugyhogy a város jelentősége még növekedett. A harmadik csodajel az lesz, hogy Saul egy próféta kötelékkel fog találkozni, kik zenekiséretteI jönnek a hegyről alá s révületben nyelveken szólnak, mert itt a nábá ige azt jelenti. Sault elfogja ragadni a példa és ő is nyelveken szól majd azok megrökönyödésére, akik a népből őt megismerik, mert itt már közel hazájához sok ismerősre fog találni. Az ismerősök csodálkozva fogják kérdezni: Mit keres Saul a próféták között? Nem ilyen hajlamunak ismertük eddig! A jelek közt lesz az is, hogy Saulon változás megy át. Mindez arról kell, hogy meggyőzze őt, hogy Isten vele van! Akármihez nyul is most már sikerülni fog neki mindaddig, mig Isten xxkxxxxxxix segitségére méltatlanná nem válik. Aztán ujra találkozni fog Saul Sámuellel, hogy ez nyilvánosan beiktassa őt a királyságba. Mindezek a jelek pontosan ugy következtek be, ahogy Sámuel előre megmondotta a próféta szemmel előre látta. Ez az előrelátás és előre megmondás a kezesség, hogy Jahve által szólt hozzá a próféta, mikor őt Izráel királyának nyilvánitotta! Még valami történt, mit Sámuel nem mondott meg előre: Saul nagybátyjával találkozott, ki már hallhatott valamit az unokaöccs élményeiről, mert igen kivánosian kérdezősködött afelől, hogy mit mondott neki a próféta;

de Saul belső átváltozását bizonyitja,hogy nem fecsegett neki,hanem titkot tartva tért ki a válasz elől,bizonyára a nagybácsi bosszusságára. Saul azonban most már nem sokat törődött holmi nagybácsik véleményével: ő már egy magasabb emberi osztályhoz tartozott. Nagy emgerek nem ereszkednek le az alantos fecsegésre és Saul érezte már, hogy ez nem illenék hozzá. Meg aztán nem vághatott eléje annak,amit Sámuel értesíteni akart és nem ronthatta el annak sikerét azzal, hogy előre bejelent belőle valamit. Ugyis az a haszontalan szolga fecseghetett valamit a nagybácsinak,mert lehetetlen,hogy ne látott volna valamit a felkenésről jeleneetéből s nem vette volna észre a meglepődést,melyet az egymást követő jel-beteljesülések fiatal urában keltettek.

A három jel közül az elsővel azt akarta Isten Saullal megértetni,hogy az ő gondja ezentul magasabban lesz,mint a szamarak gondvonala. A másik jel azt hirdette,hogy Jahve el fogja látni őt a szükségesekkel és nem kell a jövőtől aggódnia. A harmadik jel azt az igéretet tartalmazta,hogy belső képességgel és készséggel is meg fogja őt áldani az Isten; Szellemét adja rá s ez a Szellem ragadni fogja őt oly uton, amelyen Isten akarja őt vezetni. Ez a kezdet A jövő csak ennek lesz folytatása!

A felkenés szertartása eddig csak főpapoknak volt szánva,mivel eddig király nem volt Izráelben. A kenet, amelyet Sámuel Saulra önteött most azt hirdette,hogy Isten a főpap mellé egy másik tisztviselőt is helyezett, kit hasonló módon akar vezetni és szellemével tiszte ellátására elkalmassá tenni. Ennek a kenetnek,helyesebben a tőle jelképezett Szellemnek tulajdonithatta Saul,hogy belsőleg átváltozott. Nem ujonnanszületésen ment át, hanem Szellemkeresztségfélén. Szellemkeresztségnek mégis nem lehetett tekinteni a Saulon történt csodát, mert mértéke kisebb volt, minthogy azt Szellembemerülésnek lehetne nevezni. Bár az áltozás Saul lelkében ment végbe, mégis bizonyos értelemben azt a külső változásnak kell nyilvánitanunk,mert Saul lelkének legbelseje érintetlen maradt.

Saul lényét félretolta a szellemi hatás, melyet kapott; de vesője a régi maradt. Mert a lélek legbensőbb irányitó szervét vesének nevezi a bibliai lélektan. Sault ragadta magával valami erő s ő engedte magát ettől vitetni. De ha ez az erő egyszer vissza vonul, akkor Saul a régi lesz ujra külső viselkedésében is, nemcsak lelke legbelsejében. A Szellem-keresztségnek ma sem a legnagyobb égi ajándék,mint ezt bizonyos felekezet hirdeti. Kellemes, jó és kivánatos,ha Isten szellemi ereje megragad és visz bennünket Isten uljain; de ha bensőnk nem változik meg, ez a szellemi erő csak ideiglenes lakója lelkünknek. Az akkori próféta-kötelékek is ismerték ezt a kivülről ragadó erőt és hogy annak hatalmába jussanak, bizonyos érzelem-fölkeltést idéztek elő sippal, dobbal, hárfával, citerával. Pogányok is használták a révületbe-jutásnak ezt a mesterséges felkeltőit. Isten alkalmazkodott az emberi módszerekhez és adta szent Szellemét a mesterséggel előidézett révülethez.Sault magával ragadja a próféta csapat révülete; ha nem érintette volna a felkenés alkalmával Isten szelleme, akkor közönyösen ment volna el mellettük. Látjuk,hogy a feltünő csodák nem képezik az istenes élet legbensőbb, legszentebb részét.

Saulból a fajankót,a felusi tuskót most el fogja nyelni az a szellemhatás, mely rája ült. Sok mindent fog Saul tenni,ami nem természetéből folyik. Most már királyi lesz a viselkedése, mert a rája ülő Szellem megtanitja sok mindenre, amit magától nem tenne. De ez az átváltozás ideiglenes lesz természetétől s ha egyszer komoly engedetlenséget követ el a benne felhangzó inditás ellen, ez az inditás meg fog szünni s helyére valami más, sötét szellemi inditás léphet,mely őt gyilkossá teszi és elaljasitja. Ezért ne külső jelekre és pompázó erőkifejtésre törekedjünk, hanem Istennel való belső, titkos egységre s az Ur képére való belső átváltozásra, mely a csendben születik meg s nem arra szolgál,hogy minket dicsőitsen.

X. rész

17. SÁMUEL AZTÁN ÖSSZEKIÁLTATTA A NÉPET JAHVÉHOZ MICPÁBA. OTT IGY
18 SZÓLT IZRÁEL FIAIHOZ: IGY SZÓLT JAHVE, IZRÁEL ISTENE: VAJJON NEM
ÉN HOZTAM- É FEL IZRÁELT EGYIPTOMBÓL? VAJJON NEM ÉN MENTETTEM-E
19 KI AZ EGYIPTOMIAK KEZÉBŐL S MINDAZOKNAK A KIRÁLYSÁGOKNAK KEZÉBŐL?
MELYEK SZORONGATTAK TITEKET? TI MÉGIS MA MEGVETETTÉTEK ISTENETE-
KET KI MINDEN BAJOTOKBÓL ÉS SZORONGATTATÁSOKBÓL A TI SZABADITÓTOK
ÉS AZT MONDTÁTOK NEKI: KIRÁLYT TÉGY FÖLÉNK! MOST HÁT ÁLLJATOK
20 JAHVE ELÉ TÖRZSEITEK SZERINT ÉS EZREDEITEK SZERINT! EZZEL SÁMUEL
IZRÁEL ÖSSZES TÖRZSEIT ELŐLÉPTETTE: A SORS BENJÁMIN TÖRZSÉT ÉRTE,
MAJD ELŐLÉPTETTE NEMZETSÉGEI SZERINT BENJÁMIN TÖRZSÉT S A SORS
21 KATRÉTÁK NEMZETSÉGÉT ÉRTE, AZTÁN KIS FIÁT, SAULT ÉRTE A SORS. KE-
22 RESTÉK ŐT, DE NEM TALÁLTÁK, MÉG MEGKÉRDEZTÉK JAHVÉT AFELŐL, HOGY
ELJÖTT- E VAGY NEM AZ AZ EMBER. JAHVE AZT FELELTE: A MÁLHA KÖZÖTT
23 BUJKÁL! ODAFUTOTTAK ÉS KIHOZTÁK ONNAN. AZTÁN ODA ÁLLITOTTÁK A
NÉP KÖZEPÍBE S AZ EGÉSZ NÉP KÖZÜL VÁLLÁVAL ÉS AZON FELÜL KIMAGAS
24 SODOTT; EKKOR SÁMUEL, AZ EGÉSZ NÉPHEZ BESZÉDET TARTOTT: LÁTJÁTOK-
É, KIT VÁLASZTOTT KI NEKTEK JAHVE? NINCS HOZZÁ HASONLÓ AZ EGÉSZ
NÉP KÖZÖTT! ERRE AZ EGÉSZ NÉP UJJONGANI KEZDETT S EZT KIÁLTOZ-
TÁK: ÉLJEN A KIRÁLY!!

25 EZUTÁN SÁMUEL ELMONDOTTA A NÉP ELŐTT A KIRÁLYSÁG JOGÁT, AZT
KÖNYVBE IRTA ÉS LETÉTEMÉNYBE HELYEZTE JAHVE ELŐTT. MAJD SÁMUEL
26 ELBOCSÁTOTTA AZ EGÉSZ NÉPET, KIT- KIT A MAGA HÁZÁBA. SÁMUEL IS
HAZAMENT GIBEÁBA. ELKISÉRTÉK ŐT A DERÉK FÉRFIAK, KIKNEK SZIVÉT
ISTEN MEGÉRINTETTE, DE NÉHÁNY BELIÁLFI EZT MONDOTTA: MIT TUD
27 RAJTUNK SZABADITANI. MEGVETETTÉK ŐT ÉS NEM VITTEK NEKI AJÉNDÉ-
KOT. DE Ő UGY TETT, MINTHA NÉME VOLNA.

SKULLEL Isten Sámuel prófétán át már közölte, hogy őt jelöl. te királyául; Ezt Saul, mint láttuk, eltitkolta és Sámuel sem beszélt réla; ha valami terjedt is a dologról, az csak felelőtlen szébeszédnek látszott. Sámuel ismerte Istennek gondolatát, hogy a nép Jahve közvetlen megkérdezésével tudja meg Jahve akaratát.

Evégett Sámuel az egész népet összehivta a Sámuel városába,Miepába. Azt olvassuk,hogy Jahvéhoz hivta a népet; ez azt jelenti,hogy Jahvéval való találkozásra szólitotta őket össze. Az ilyen összehivások akkor küldöncök által történtek, kik kikiáltották a gyülés időpontját és helyét. Most is igy történt. Természetesen nem jött el minden férfi. Olyanfélekép ment ez,mint a régi magyar országgyülésekkel, melyekre az jött el, aki akart és a megjelentek határoztak. Itt azonban nem határoztak,hanem megkérdezték Jahvét sorsvetéssel. Bevezetőül Sámuel még egyszer szemrehányást tesz a népnek Isten nevében; ki erre vonatkozólag megelőzően megkérdezett imádságban. A szemrehányás először néhány kérdés alakjában jelentkezik, melyek eszébe juttatják a naépnek,hogy Egyiptom fogságából és azóta a birák alatt minden szorongattatójuk kezéből Jahve szabaditotta ki őket és a sok szabaditás Jahvét a nóp Szabaditójaként bizonyitotta meg. Mi oka volt a népnek ezeket a szabaditásokat elfelejteni és látható királyt kérni magának, embert Isten helyett? Az volt az oka,hogy megvetették Jahvét,ki láthatatlan s valami látható dicsőséget kivántak maguk fölé. A láthatatlannak ez a lenézése általános emberi vonás; még a tudósoknak elismert embereik is reálisnak csak azt fogadják el, ami látható és láthatatlan valóságról nem akarnak tudni. Ezt a durva anyagiasságot józanságnak nevezik, pedig az csak alantosság, porhoz tapadottság. A népnek a megleckéztetése után azonban Sámuel ujra leereszkedik a nép álláspontjára s hozzáfog a királyválasztáshoz, mely nem a nép, hanem Isten megkérdezésével történik. Ez persze csak a mai embernek különös a régiek előtt természetes volt, természetes még a pogányoknál is. Akkoriban az isteni akarat puhatolása sokkal nagyobb tért foglalt el, mint azt a mai ember gondolná. Csak távolodtak az emberek Istentől,de egészen meg nem tagadták őt,mint manapság, amikor még a teológusok is Isten nélkül, csak ember képességéből magyarázzák a hitet.

Isten segit is a népen! Ugy tesz,mint a bölcs atya, ki gyermekét akkor is segiti és óvja,ha az helytelenül és hálátlanul viselkedik.

A segitésben azonban büntetés is van: a választandó király olyan lesz,mint amilyennek a nép akarja s nem olyan amilyen Istennek tetszenék. A népen fog Isten segiteni többek között azzal,hogy megmutatja,hogy milyen botor volt a kivánsága. Némelyek ellentmondást látnak abban,hogy megelőzőleg Sámuel felkeni királlyá Sault,most pedig mintha semmi sem történt volna, sorsvetéssel állapitják meg ki legyen a király. De ellentmondást csak az lát a két esemény között, aki sem azt nem hiszi,hogy Isten Sámuelnek kijelentette akaratát, sem azt nem hiszi,hogy Micpában a sorsvetést Isten irányitotta volna. Vagyis ellentmondást a mai hitetlen emberiség lát az ilyesmiben,amelynél Isten akaratának tudakolása csupán a multból fennmaradt formaság,mely mögött semmi valóság nincsen. A mai keresztyén vallás legnagyobb részben a multból átörökölt formák gépies végzésében áll s a vallás szolgái vagy valami bizonytalanságot éreznek mikor a formákat végrehajtják,vagy teljes hitetlenséggel végzik azokat,mint a pogány papok tették olyan időkben, mikor a pogány vallások idejüket multák s a " filizófia" kinevette a multból megmaradt vallást. Ennek a hitetlenségnek oka az,hogy a keresztyénség megelőzőleg elpogányosult, azaz tartalom nélküli üres külsőségekké, ráolvasássá, papok könnyü és felelőtlen keresetforrásává változott. Akkor még hittek a próféta ságban,hogy Isten a próféta lással feleletet ád. A tömeg általánosságban meg volt győződve, hogy a sorsolásban Isten akarata jelentkezett. Azonban kivételképpen akadtak olyanok, kik kételkedtek és kigunyolták a megválasztott királyt. Ma a hivők a kivételek. A sorsolásnak ezt a módját már Józsua idejében alkalmazták Ai városa első sikertelen ostroma után, a vereség okának kikutatására. / Józs.7:16 skk./ E módon elég hamar rá lehetett bukkanni egy egész nép között az egyesre.Saul ugyan nem volt jelen,de jelen voltak családjának többi tagjai,kik bemondották nevét - és igy az a sorsolásba belekerült. Sault azonban a sorsolás után hiába keresték. Ujabb isteni tanácsra volt szükség annak megtudására,hogy hol van a kijelölt király.Hogy a

megkérdezés hogy történt és a felelet hogyan jött rá meg,nem mondja az Irás; mégis pontos és világos volt a válasz: Saul a táborban van, csakhogy a málha között, azaz az egyhelyre összehordott szekerek táborában bujkál. A szekértábor őrzői sem ütköztek meg azon, hogy Saul ott tartózkodik, mert időnkint mindig akadtak olyanok,akik valamit előkeresni mentek a podgyászhoz. Különben pedig Saul atyja nagy személyzettel utazott és természetes volt,hogy a gazda fia a málhának utána lát. Saul talán ugy tett,mintha valamit keresne,aztán meg elbeszélgetett a szolgákkal. Saul tehát el tudta rejteni igazi szándékát,mely abban állt,hogy izgatottságát és zavarát elrejtse. Viselkedése azonban nem volt királyi, hanem jobban illett a falusi sihederhez. A király-jelölt nem tudott kellő méltósággal szembenézni a történéssel, melynek kimenetele felől neki nem lehetett az a biztonsága,mint a Jahve utjaiban járatos Sámuelnek. A nép azonban nem vett tudomást erről a félszegségről, hanem amikor Sault előhivták a vállával kimagasodva a tömegből, daliás termete látható lett, a nép megigézve nézte.. Mikor pedig Sámuel felhivta figyelmüket Saulra, páratlan termetére, a nép nem tudta magát türtőztetni. hanem viharos lelkesedésben tört ki, ujjongtak és azt kiáltották: Éljen a király! A nép nem sejtette,hogy Sámuel szavából: Nincs hozzá hasonló az egész nép között,nem hiányzik bizonyos jóakaratu guny; mert Sámuel csak tudta,hogy a magas termet még királyságra alkalmassá nem teszi az embert. Abban azonban Sámuel sem kételkedik,hogy Isten választotta ki Sault, mint Isten választotta ki Magának Izráel népét is. Isten meg fogja mutatni,hogy a kis tehetségü ember által is meg fogja tudni szabaditani népét,mint ahogy a héberek jelentéktelen népén át is véghez tudja vinni az isteni kijelentés nagy müvét. Jahve is, Sámuel is ugy bánnak ezzel a néppel,mint kiskoru gyermekkel: leereszkednek hozá, mosolyognak tévedésén,de melléje állanak. Ugyanigy kezeli Isten is Sault mindaddig,amig engedetlenné nem lesz. Mert félszegségét, kiskoruságát elnézi Jahve,de az engedetlenséget nem! A király elfogadása és elismerése után Sámuel

a király oldalára áll a néppel szemben és ismerteti a király jogát ugy amint azt már hallottuk, A törvényt letétbe helyezi Jahve előtt, azaz a szent sátorban. Közben elbocsátja a népet. Vége az országgyülésnek; mindenki haza távozik. De kétfajta emberről még külön megemlékezik a könyv,melynek ezt a részét természetesen maga Sámuel jegyezhette föl. Az egyik emberfajta a derék emberek csoportjába tartozik,kik fogékonyak voltak az isteni inditások iránt a kiket Isten szelleme inditott,hogy a király mellé álljanak, kik azonnal készek voltak a király iránt való hüségüknek kifejzést adni ragaszkodásukat fejezték ki azzal,hogy hazakisérték a fiatal királyt,ki igy kellő kisérettel vonult be szülővárosába és családja előtt tekintélyt szerzett magának. Amásik emberfajta a Béliál fiak, azaz a semmirekellők osztálya volt,de a hatóságot tisztelni kell s minden derék embernek odaállani melléje, mégha tehetségtelen és gyarló is; sőt annál inkább. Az ilyen kritikák lezüllesztik és tehetetlenné teszik az országot és nemzetet; szükség rájuk nincs, mert semmit sem javitanak a helyzeten, ellenben rendkivül sok kárt okoznak. Isten azonban őrködött Saulon s ezek a csuforndárosak nem sokat ártottak. Saul bölcsen viselkedett ezekkel a Béliál-fiakkal szemben: " Ugy tett,mintha néma volna". A Szellem munkálta elváltozás ujra érvényesült rajta: Isten segitette és megadta a szükséges okosságot ahhoz,hogy hogyan viselkedjék. Sajnos,hogy később az engedetlensége utánn az ártatlan Dáviddal szemben ez az okosság teljesen csődöt mondott. Isten a gyatra, tanulatlan embert is tudja helyes uton vezetni,ha ez Rája bizza magát és Saul egyelőre Sámuel hatása alatt volt. Mégha nem is adott neki mindenben tanácsot az ősz próféta; de az a komolyság, amely az ősz próféta közelében érvényesült, megragadt Saulra és Saul ebben a szellemben járt. Amellett Isten szent Szellemét adta mellé. Jobbat Saul nem tehetett mint hogy halgasson. Ha szembeszáll a csufolkodásokkal, azokat a maga kisebb tehetségével meg nem győzheti.Ha nem vesz róluk tudomást, egy idő mulva a kutyaugatás magától elnémul.

XI.1. NACHÁS AMMÓNI KIRÁLY HADBA VONULT ÉS A GILEÁDBELI JÁBESNÉL
TÁBORT ÜTÖTT. ERRE A JÁBESI FÉRFIAK VALAMENNYIEN EZT MONDOTTÁK:
2 KÖSS VELÜNK SZÖVETSÉGET ÉS AKKOR SZOLGÁLNI FOGUNK NÉGED! AZ AM-
MONI NÁCHÁS EZT A FELELETET ADTA: EGY FELTÉTEL ALATT KÖTÖK VE-
LETEK SZÖVETSÉGET, HA MINDENIKŐTÖKNEK KISZURHATOM A JOBB SZE-
3 MÉT! S EZZEL EGÉSZ IZRÁELT MEGGYALÁZHATOM. JÁBES VÉNEI EZT VÁ-
LASZOLTÁK: HAGYJ NEKÜNK HÉT NAPOT, HOGY KÖVETEKET KÜLDHESSÜNK
IZRÁEL EGÉSZ HATÁRÁBA! HA SENKI SEM SZABADIT MEG BENNÜNKET, AK-
4 KOR KIMEGYÜNK HOZZÁD! ELMENTEK A KÖVETEK SAUL BIBEÁJÁBA ÉS EL-
BESZÉLTÉK A DOLGOKAT A NÉP FÜLE HALLATÁRA. ERRE AZ EGÉSZ NÉP
5 HANGOS SIRÁSBA TÖRT KI. SAUL ÉPPEN A LEGELŐRŐL HAZATÉRŐ CSORDÁT
KÖVETTE S MEGKÉRDEZTE: MI BAJA A NÉPNEK HOGY SIR?! ELBESZÉLTÉK
6 NEKI A JÁBESI FÉRFIAK SZAVAIT. AHOGY SAUL EZEKET A SZAVAKAT MEG-
HALLOTTA, ISTEN SZELLEME ROHANTA MEG ÉS HARAGJA IGEN FELLÁNGOLT.
7 FOGOTT EGY PÁR ÖKRÖT FELDARABOLTA ÉS KÖVETEK UTJÁN SZÉTKÜLDTE
IZRÁEL EGÉSZ HATÁRÁBA EZZEL AZ ÜZENETTEL: IGY FOGNAK TENNI ANNAK
MARHÁIVAL AKI NEM VONUL KI SAUL UTÁN ÉS SÁMUEL UTÁN! JAHVE FÉ-
LELME ESETT A NÉPRE S EGY EMBERKÉNT KIVONULTAK. BEZEKBEN SZEM-
8 LÉT TARTOTT FÖLÖTTÜK S HÁROMSZÁZEZREN VOLTAK IZRÁEL FIAI ÉS HAR-
9 MINC EZREN JUDA FIAI. A KÖVETEKNEK MEG AKIK JÖTTEK VOLT, EZT
VÁLASZOLTÁK: IGY SZÓLJATOK A GILEÁDI JÁBES FÉRFIAIHOZ: HOLNAP
MIKOR FÖLMELEGSZIK AZ IDŐ, ELJUT HOZZÁTOK A SZABADITÁS! A KÖVE-
TEK ELMENTEK S AMIKOR ELMONDTÁKA HIRT A JÁBESIEKNEK, AZOK IGEN
1o MEGÖRÜLTEK. A JÁBESIEK ERRE EZT ÜZTENTÉK: HOLNAP KIMEGYÜNK HOZ-
ZÁTOK ÉS AKKOR AZT TEHETITEK VELÜNK, AMI JÓNAK LÁTSZIK SZEMETEK-
BEN. MÁSNAP AZUTÁN SAUL HÁROMFELÉ OSZTOTTA A NÉPET. EZEK A REG-
11 GELI ÓRVÁLTÁSKOR BEHATOLTAK A TÁBORBA S ADDIG VERTÉK AZ AMMONI-
AKAT, MIG FEL NEM MELEGEDETT A NAPPAL. AKI MEGMARADT, SZÉTFUTOTT,
DE UGY, HOGY NEM MARADT KETTŐ EGYÜTT.

Az isteni sakkmester játszik az emberi figurákkal és csodá.-
latosan eléri célját. Jelenlegi célja az, hogy Sault a királyi
állásban és müködésben beleállitsa. Saul királysága u.i. sehogy

sem akart megindulni. Saul otthon maradt és a jábesi követek érkezésekor őfelsége a király a csorda után bandukolt haza,végezte a maga megszokott paraszti munkáját. Saul ügyetlenségét mutatja, hogy nem tudott a királykodáshoz hozzáfogni. Arra termett ember azonnal kihasználta volna azoknak a derék embereknek a ragaszkodását, akik a királyválasztásról hazakisérték,udvart alkotott volna magának és megkezdte volna a királyság jogainak érvényesitését. Ő ahelyett hazament és kereste a kenyerét ugy,mint azelőtt. Ha rajta dől el, akkor király őfelsége megmaradt volna végig parasztnak. De Isten másként gondolta s amit gondolt véghez is vitte.Isten királyt akart Saulból csinálni, nem névleges, hanem valóságos királyt. Ehhez használta föl Náchás, ammoni királyt. Náchás kigyót jelent ami egy lépcsőfok a később kifejlesztett Sátán imádásához. Már a név mutatja az elvetemültséget,mely a héberekkel közelrokon népet s különösen annak vezetőei jellemezte. De még jobban mutatta elvetemültségüket Náchás hadviselése,melyre a jábesiek semmi okot nem szolgáltattak s a feltétel,amely mellett kész volt a város elpusztitásától eltekinteni,ha kiszurhatja minden jábesi férfi jobb szemét, akkor megkegyelmez életüknek. Náchásból a testvérnép iránti gyülölet beszélt mert ezzel a tettével egész Izráelt meg akarta szégyeniteni. A gyülölet oka ugyanaz volt,mint ami a mai istentelen embereket az istenfélők iránt eltöltötte azért,mert azokat maguknál jobbnak tudják. A gyülölet Kain gyülölete volt az istenfélő Ábel iránt amiatt,hogy Kaint Isten mellőzte. A jábesiek tudták,hogy az erős ammoni seregnek ellnt sem állhatnak s azért azt kérték adjanak nekik alkalmat arra,hogy testvéreiktől segitséget kérjenek. Ha nem lesz szabadító akkor alávetik magukat a király akaratának. Miért adta meg Náchás ezt az engedélyt? Azért,mert annyire lesülyedtnek tartotta Izráelt,hogy nem hitte,hogy ellene föl mernének kelni; mindenki saját bőrét igyekszik majd menteni s igy a megszégyenités annál nagyobb lesz,mert egész Izráel tudtával és szeme láttára hajthatja végre.

Náchás azonban nem számitott az élő Istennel, ki a sziveknek is Ura és a nyulból oroszlánt tud csinálni,ha egyszer akarja! Mikor a többi város között Gibeában is megjelentek a követek s előadták a város üzenetét, az történt,amit Náchás várt: a nép gyáva sirásba tört ki. Azonban egészen más hatást váltott ki Saulból,ki mindjobban érezte helyzete félszegségét s kit mikor a nép sirásának okát megtudta, harag fogott el és a haragjától felindulva, igazán királyilag cselekedett. Nem törődve azzal,hogy apja mit szól hozzá, két marhát az előtte menő nyájtól azonnal feldaraboltatott s a husdarabokat szétküldte Izráel törzseihez azzal a fenyegetéssel, hogy aki hadba nem gyül, annak marháival ugyanigy cselekszenek. Egyszerre érezték az emberek,hogy király van fölöttük, aki tud parancsolni. Megteltek király-félelemmel és engedelmeskedtek.De mi inditotta a fészeg ifjut erre a valóban királyi viselkedésre? megmondja az Irás: Isten Szelleme megrohanta Sault. Hirtelen inditás ébredt Saulban, olyanféle,mint az állatokban az ösztönélet követelése és Saulnak engedelmeskednie kellett. Ugyancsak Isten Szelleme keltette a héberekben a félelmet,mely őket cselekvésre birta. Amit Saul tett, ellenkezett saját természetével.Olyasféle volt,mint mikor a filiszteus teheneket,melyektől borjaikat elzakitották, ellenállhatatlan kényszer vitte, mögöttük a frigyládával, ellenkező irányba,mint ahonnan borjaik bőgését hallották,azzal a különbséggel,hogy Saulnál tudatos volt ez az ösztön és jól érezte magát annak sodrában. Ilyen ösztön viszi a kezdő keresztyéneket sokszor megtérésük után, később ez az ösztön elmulik, a keresztyén Istentől elhagyatottnak érzi magát,noha csak a Szellem sodró hatása mult el és helyet adott egy szelidebb befolyásolásnak,mely az engedetlenséget könnyüvé teszi. Saul a régi tehetetlen ember maradt,de most Isten eszközévé vált,mint később Kürosz,vagy Nabukodonozor. Az ilyen isteni használatbavétel még nem jelent uj életet, csak uj müködései módot. Az ammoniak veresége ugyanily isteni hatás volt; a héber harcosok előtt Istenük járt s tehetetlen félelmet keltett az ellenségben.

A Szabaditó Isten volt, az ember csak eszköz a Kezében. Amit a fenhéjázó Náchás kapott,megérdemelte. Szörnyü veresége rajta és népén vitte végbe azt, amit ő akart tenni Izrálene: csúfos szégyen ült rajtuk! Ezzel azonban Izráel többi ellensége is leckét kapott.Ami a nép külső szerencséjét illeti Izráel viszonyaiban mindig feljebb ivelő jélét kezdődött meg, melynek a következő király alatt a tetőpontja összes ellenségeinek leverésében állott. Hogy azonban ez a külső emelkedés Izráel belső fejlődésére jéhatással volt-e az más kérdés. Izráel megkivánta a külső békességet s Isten megadta neki egy törékeny gyarló vezéren keresztül,hogy annál világosabb legyen,hogy a békességet Isten adta.

XI. rész .

12.v. A NÉP AZTÁN IGY SZÓLT SÁMUELHEZ: KI MEGKÉRDEZGETTE:SAUL URALKODJÉK RAJTUNK? ADJÁTOK KI AZOKAT AZ EMBEREKET, HADD ÖLJÜK MEG Ő-
13 KET! DE SAUL IGY SZÓLT: EZEN A NAPON EGY EMBER SE HALJON MEG /MERT MA TÁMASZTOTT JAHVE SZABADITÁST IZRÁELBEN. SÁMUEL PEDIG EZT MOND-
14 TA A NÉPNEK: JERTEK MENJÜNK EL GILGÁLBA ÉS OTT UJITSUK MEG A KIRÁLY-
15 SÁGOT! ERRE AZ EGÉSZ NÉP GILGÁLBA MENT ÉS OTT GILGÁLBAN JAHVE SZERINT JAHVE SZINE ELŐTT KIRÁLLYÁ TETTÉK SAULT. OTT AZTÁN BÉKE ÁLDOZATOKAT ÖLTEK ÉS SAUL IS IZRÁEL ÖSSZES FÉFFIAI IS IGEN NAGYON ÖRÖMMEL ÖRVENDEZTEK.

A Bibliának minden részében az az egyik fősajátossága,hogy minden szépités nélkül mondja el az eseményeket, ugy ahogy azok valósággal megtörténtek és hizelgés nélkül jellemzi az események szereplőit. Bizony nem jó világot vet a népre,hogy miután királyt kivánt, a kapott királyt nem vette komolyan,különben Saulnek nem kellett volna visszamennie atyja gazdaságába s mikor a csodálatos isteni/gondviselés/ segités következett nem Isten felé fordul,hanem egyszerre a király mellett kezd buzgólkodni. Először nem törődtek azokkal kik Sault gunyolták, most egyszerre a másik végletbe esnek és halálra keresik őket,noha mint láttuk a gunynak volt némi alapja, tehát halált nem érdemeltek a csufondárosok.

A népnek ez a viselkedése igazolja, amit előbb állitottam, hogy Saul királysága sehogyan sem akart megindulni és Jahve különös közbenyulására volt szükség, hogy Saul tényleg mekezdje uralkodását. Ha nem igy lett volna, most Sámuel nem inditványozná a királyság megujitását és Gilgálban a nép nem " tenné királlyá" Sault. Saul és a nép egymásra találtak és ennek őszinte szivvel örültek éspedig igen nagy örömmel. De ebből az egymásra találásból Jahve csak azért nem hiányzik, mert Sámuel nem feledkezik meg a szabaditó Istenről és mig a nép Saul ellenségeit keresi halálra, addig Sámuel az Istennek való hálaadásra gondol. 7, 16 szerint Gilgál Sámuel müködésének egyik főhelyevolt, tehát olyan hely ahol népgyülések tartására és áldozásra be voltak rendezkedve. Sámuel még mindig a népnek és az uj királynak jó szelleme és tenitója és a nép annyira hozzá volt szokra, hogy a gunyolódóügyében hozzá és nem Saulhoz fordulnak. Nehéz volt az átmenet Sámuel kormányzásából Saul királyságába azért, mert az előbbi volt az istenibb és helyesebb. Saul különben megint királyilag viselkedik, mikor megakadályozza a gunyolódók megölését. Bár igy gondolkozott volna Dávidról is később! Ez mutatja, hogy viselkedése lényétől idegen maradt.

XII. rész

1. SÁMUEL AZUTÁN IGY SZÓLT EGÉSZ IZRÁELHEZ: HÍT HALLGATTAM SZAVATOKRA MIND ABBAN, AMIT MONDOTTATOK NEKEM, KIRÁLYT TETTEM FÖLÉTEK
MOST HÁT KIRÁLY JÁR ELŐTTETEK, MIG ÉN MEGÖREGEDTEM, MEGŐSZÜLTEM
2 UGY HOGY FIAIM MÁR KÖZÖTTETEK VANNAK; ÉN IS ELŐTTETEK JÁRTAM IF-
3 JUSÁGOMTÓL FOGVA A MAI NAPIG! MOST AZÉRT FELELJETEK KÉRLEK, NEKEM JAHVE ELŐTT ÉS AZ Ő FELKENTJE ELŐTT, KINEK AZ ÖKRÉT VETTEM EL? KINEK A SZAMARÁT VETTEM EL? KIN KÖVETTEM EL ERŐSZAKOT? KIT NYOMTEM ÖSSZE? KINEK A KEZÉBŐL FOGADTAM EL VESZTEGETÉST, HOGY VELE
4 SZEMBEN BEHUNYJAM SZEMEMET; MEG FOGOM TÉRITENI NEKTEK! NEM KÖVETTÉL EL RAJTUNK ERŐSZAKOT - FELELTÉK AZOK - . NEM TÖRTÉL ÖSSZE MINKET, NEM KÖVETTÉL EL RAJTUNK ERŐSZAKOT - FELELTÉK AZOK- nem törtél össze minket, nem vettél el senki kezéből semmit!

6 TANUM JAHVE, SZÓLT HOZZÁJUK SÁMUEL- ÉS TANUM AZ Ő FELKENTJE
E MAI NAPON TI ELMENTETEK, HOGY KEZEMBEN SEMMIT SEM TALÁLTATOK!
ÉS SZÓLT A NÉP: UGY VAN, TANU!JAHVE LESZ TANU, SZÓLT UJRA SÁ-
MUEL - AKI MÓZEST ÉS ÁRONT ALKOTTA ÉS AKI ATYÁITOKAT EGYIPTOM-
7 BÓL FÖLVEZETTE; HÁT MOST ÁLLJTATOK ELŐ, HADD FELELJEK VELETEK
JAHVE SZINE ELŐTT, HADD TÁRJAM NEKTEK JAHVE MINDEN IGAZSÁGOSSÁ-
8 GÁT, MELYET VELETEK ÉS ATYÁITOKKAL CSELEKEDETT! MIKOR JÁKÓB E-
GYIPTOMBA MENT ATYÁITOK JAHVÉHOZ KIÁLTOTTAK, JAHVE ELKÜLDTE
MÓZEST ÉS ÁRONT ÉS AZOK ATYÁITOKAT ELHOZTÁK EGYIPTOMBÓL Ő PEDIG
LETELEPITETTE ŐKET ERRE A HELYRE, ÁM ŐK ELFELEDKEZTEK ISTENRŐL,
9 JAHVÉRÓL, UGYHOGY AZTÁN Ő ELADTA ŐKET SZISZERÁNAK, A CHÁSOR
HADVEZÉRNEK KEZÉRE ÉS A FILISZTEUSOK KEZÉRE: TOVÁBBÁ MOÁB KIRÁ-
1o LYÁNAK KEZÉRE S AZOK HÁBUROSKODTAK VELÖK; MIKOR AZONBAN JAHVÉHOZ
KIÁLTOTTAK S AZT MONDTÁK: VÉTKEZTÜNK MERT ELHAGYTUK JAHVÉT SA
BÁLOKNAK SZOLGÁLTUNK! MOST HÁT MENTS MEG MINKET ELLENSÉGEINKNEK
11 KEZÉBŐL ÉS NEKED FOGUNK SZOLGÁLNI! JAHVE ERRE ELKÜLDÖTTE JERU-
BAÁLT,BADÁNT,JEFTÉT ÉS SÁMUELT ÉS MEGMENTETT TITEKET KÖRÖSKÖRÜL
ELLENSÉGEITEKNEK KEZÉBŐL,UGYHOGY BIZTONSÁGBAN LAKOZTATOK. AMIKOR
AMMON
12 LÁTTÁTOK,HOGY NÁCHÁS FIAINAK KIRÁLYA ELLENETEK VONUL,IGY SZÓLTA-
TOK HOZZÁM: NE IGY LEGYEN, HANEM KIRÁLY URALKODJÉK RAJTUNK,BÁR
ISTENETEK, JAHVE, A TI KIRÁLYOTOK! MOST HÁT ITT VAN A KIRÁLY,
13 AKIT VÁLASZTOTTATOK, AKIT KÉRTETEK, LÁM KIRÁLYT ADOTT ISTEN FÖ-
LÉTEK. HA FÉLITEK JAHVÉT S ŐT SZOLGÁLJÁTOK,HA HALLGATTOK SZAVÁ-
14 RA S NEM SZEGÜLTÖK ELLENE JAHVE BESZÉDÉNEK,HA TI IS ÉS A KIRÁLY
IS, AKI RAJTATOK URALKODIK ISTENETEKNEK, JAHVÉNAK NYOMÁBAN JÁR;
15 AKKOR JAHVE VELETEK LESZ, DE HA NEM HALLGATTOK SZAVÁRA,HA ELLE-
NE SZEGÜLTÖK JAHVE BESZÉDÉNEK, AKKOR JAHVE KEZE ELLENETEK LESZ,
16 MINT ATYÁITOK ELLEN VOLT!ÁLLJATOK HÁT MOST ELŐ ÉS LÁSSÁTOK AZT
A NAGY DOLGOT, AMELYET SZEMETEK ELŐTT CSELEKEDNI KÉSZÜL! UGYE,
HOGY BUZAARATÁS VAN MOST? KIÁLTANI FOGOK JAHVÉHOZ ÉS Ő MENNYDÖR-
17 GÉST ÉS ESŐT FOG ADNI,HOGY MEGTUDJÁTOK ÉS MEGLÁSSÁTOK,HOGY JAH-
VE SZEMÉBEN MILYEN GONOSZAT KÖVETTETEK EL,MIKOR KIRÁLYT KÉRTETEK
MAGATOKNAK.

18 AKKOR SÁMUEL JAHVÉHOZ KIÁLTOTT S JAHVE AZNAP MENNYDÖRGÉST ÉS
ESŐT ADOTT, UGYHOGY AZ EGÉSZ NÉPET NAGY FÉLELEM FOGTA EL JAHVÉ-
VAL ÉS SÁMUELLEL SZEMBEN. MAJD AZ EGÉSZ NÉP IGY SZÓLT SÁMUELHEZ:
19 IMÁDKOZZÁL ISTENEDHEZ, JAHVÉHOZ SZOLGÁIDÉRT, HOGY MEG NE HALJUNK
AZÉRT, HOGY ÖSSZES VÉTKEINKET MÉG AZZAL IS MEGTÖLDOTTUK, HOGY KI-
2o RÁLYT KÉRTÜNK MAGUNKNAK! NE FÉLJETEK - FELELTE SÁMUEL A NÉPNEK-
HA EL IS KÖVETTÉTEK MIND EZT A NAGY GONOSZSÁGOT, MOST MÁR NE TÁ-
VOZZATOK EL JAHVE NYOMDOKAIRÓL, HANEM TELJES SZIVETEKKEL SZOLGÁL-
21 JÁTOK NEKI! NE TÁVOZZATOK EL AZ ÜRESSÉGEK KÖVETÉSÉRE, MELYEK NEM
HASZNÁLNAK ÉS MEG NEM MENTENEK, MERT ÜRESSÉGEK, HISZ JAHVE AZ Ő
22 NAGY NEVÉÉRT NEM VETI EL A NÉPÉT. HISZ AHHOZ FOGOTT HOZZÁ, HOGY
23 TITEKET NÉPÉVÉ TEGYEN! TÁVOL LEGYEN TŐLEM IS, HOGY JAHVE ELLEN
VÉTKEZZEM AZZAL, HOGY ABBA HAGYJAM AZ ÉRTETEK VALÓ IMÁDKOZÁST!
ELLENKEZŐLEG, A JÓ ÉS EGYENES UTAT AKAROM TOVÁBBRA IS MUTATNI NEK-
24 TEK ! CSAK FÉLJÉTEK JAHVÉT ÉS SZOLGÁLJATOK NEKI EGÉSZ HÜSÉGGEL
ÉS EGÉSZ SZIVETEKKEL, HISZ LÁTJÁTOK, HOGY MILY NAGY DOLGOT TETT
VELETEK! DE HA TI MINDENKÉP GONOSZAT TESZTEK ELRAGADTATTOK TI
25 IS, KIRÁLYOTOK IS-

Az a nagy vidámság, amellyel a nép és Saul egymásra találtak elkeseritette Sámuelt. Nem személyes sértődöttség kinozta; féltékeny sem volt Saulra; hanem bántotta a népnek Istennel szemben való hálátlansága. Ő maga hü maradt a néphez és továbbra is Jahvét kereste. Imádkozva tusakodott érte az Isten előtt. Imádkozás közben kapta Istentől a megbizást, hogy a néphez ujabb komoly, intelmet intézzen. Ha tudjuk, hogy később is mindvégig hü maradt a néphez és hogy Saulhoz még romlásában is ragaszkodott, nem fogjuk rossz néven venni tőle, ha most a nép és Saul örömét elrontva üneprontóvá lett." Hát hallgattam szavatokra mondabban, mit mondottatok nekem: királyt tettem fölétek" mondja a nagy örömöt látva s elkeseredve a nép vakságán. Ez a nép nem látta, hogy hová fogják a királyok őt vinni! Jött néhány istenféló jó király akik alatt a népnek alkalma lett volna az Istenhez térni;

de a királyok nagyobb része gonosz, bálványimádó volt s ezek a királyok rohanvást vitték a népet a veszély lejtőjén alá.Majd idegen népek fogják őket megalázni; majd országukból elhurcolják őket fogságba; majd a visszatérő kicsiny számon egyik erősebb ág a másik után erőszakoskodik; majd eljő a Messiás, a megkeményedett szivü, értelmetlen nép nem fogja felismerni és megöli szentségtelen kezével. Sámuelt rossz sejtelmek/gyötörtek/ha nem is látja az egész jövőt, s ezek a sejtelmek nem engedik együtt örülni a néppel. Azért szól most ünnepronté módon, hogy utját készitse annak,hogy egyszer ez a nép bünbánattal kérhessen vissza megvetett Istenéhez és a próféták szavához. Az ilyen ünneprontót nem szeretik az emberek; de szükségesebbek,mint azok, akik a népet megnyugtatják abban, ami gonosz. A nép óhaja teljesült: látható király jár előttük, daliás, mutatós, szép király, kire büszkék lehetnek; Sámuel eddigi birájuk és vezérük ellenben megöregedett,haja ősz már,tekintélyt nem tarthat. Hiszen éppen ez a próféta keserüsége,hogy a nép a külső látszatot a test tekintélyességét többre becsülia szellem erejénél, a bölcsességnél! Pedig a nép mag ismerheti Sámuelt,hiszen ifjuságából fogva előttük járt s most már megvénhedett! E hosszu idő alatt sok hasznát vették az istenfélő prófétának,-ki ugy látszik - próféta iskolát is teremtett s a népet tanitókkal látta el. E hosszu idő alatt sok veszedelemtől óvta meg a népetdiadalt aratott az ellenségen, kiknek kezébe a nép esztelensége és hütlensége j utatta Izráelt.. Sámuel sohasem élt önmagának; sohasem élt vissza hatalmával; hatalommal;/felszólitja a népet,álljon elő az aki ilyen tekintetben valami vádat tud felhozni ellene perben érdekelt féltől ajándékot fogadott el és részrehajlóan itélt, álljon elő a károsult és tegyen tanuságot ellene. De mindenki a próféta tiszta keze és teljes becsületessége mellett tett tanuságot; nem akadt egyetlen tanu sem ellene. Miért voltak hát engedetlenek vele: ezt nem tudta megérteni Sámuel. Pedig egyszerü volt a megfejtése:

A nép husemberekből állott, kiknek nehezére esett szellemi uton járni s ebben megegyeztek frissen kapott királyukkal, ki a lelkesedés pillanataiban a Szellemtől elragadtatva szivesen cselekedet de ennek az Égi Szellemnek a vezetésében állandóan megmaradni nem kivánt. Sem a király, sem a nép nem akart gonoszat tenni; sem a király sem a nép nem akart e pillanatban hálátlan lenni; de azért jobban esett nekik az, ami látható, ami földi, ami a husnak kivánatos. Abban az örömben, amelyben király és nép egyesültek, sok volt az egyformák egymásraismerésében s ebből az egységből ki volt zárva Sámuel, ki egész életén át megszokta, hogy azt keresse, amit a testi szem nem lát, husértelem fel nem foghat. A nép tehát önként, meggyőződéssel és szivesen tesz tanuságot amellett, hogy Sámuel önzetlenül szolgált. Sámuel azonban nem elégedik meg ezzel: az ő igazi tanuja nem ember, hanem maga Jahve, aki csodálatos tettek betüivel irta be Nevét a zsidó nép történetébe. S ha most Jahve tetteiről akar nekik szólani, azért van, mert egyszer megtérőnek jó lesz tudnia, kit vetett meg és mit dobott el magától.

Az első, amit Jahve tetteiből idéz az, hogy Mózest és Áront alkotta. Az eredetiben nem a teremtés, hanem az alkotás szót találjuk, tehát olyan szót, amely a már meglevőnek továbbképzését jelenti. Sámuel tehát arról beszél, hogy Isten a körülmények összerendezésével hogy csinálta Mózesből és Áronból azokat az embereket, akikre Neki épen szüksége volt. Ez a felidézése a multnak azt a célt szolgálta, hogy megmutassa a népnek, hogy a láthatatlan király mindig rendelkezik azokkal az eszközökkel, amelyekre célja elérésére érdekében szüksége van: hiszen ő teremti, ő helyezi a megfelelő időbe és ő készíti el őket a megfelelő feladatra. Földi királyoknak sokszor nincsen megfelelő segitségük, hiányoznak a feladatokra a szolgák. A második emlék a multból az Egyiptomból való szabadulás, melyet igen sokszor idéznek a próféták s mely igen mély benyomást tehetett nemcsak a megszabaditott népre, hanem a szabadulás szemlélőira is, a környező népekre.

Ha azok a csodák, amelyekről a Biblia beszámol, meg nem történtek volna, érthetetlen volna ez a nagy visszaemlékezés. Ezt az egyiptomi szabadulást aztán uj csodás szabaditások hosszu sora követte, mint az akkor köztudomásu volt a héberek között. Hogy ezeket a csodákat most Sámuel elősorolja; hogy az Egyiptomból való fölhozatal után megemliti az igéret földén való letelepitést és az igéret földén támadó ellenségek kezéből való többszörös szabaditást: Sámuel a néppel való perelésnek nevezi, annál inkább, mert nemcsak a szabaditásokat mondja el, hanem az okot is,hogy miért váltak mindig ujabb szabaditások szükségesekké. Ennek oka az,hogy Jahve a szomszéd ellenséges érzelmü királyok és népek kezébe adta Izráelt,hogy azok kinozzák őket,mert a szabaditások után mindig " elfeledkeztek Istenükről Jahvéről", mig a pogány népek nem szoktak elfeledkezni isteneikről, noha azok nem szabaditják meg őket. Sámuel nem említi,hogy a pogányok azért szeretik isteneiket,mert azok többé-kevésbbé elnézik nekik büneiket,mig Jahve szent, igazságos Isten,ki nem nézi el a gonoszságot,hanem azt megtorolja:valahányszor a nép elfeldte Istenét és a szomszéd bálványokat kivánta meg, melyeknek társaságában könnyebb volt élvezni a bünt, Isten mindig "eladta" őket egy-egy pogány nemzetnek,hogy azok kiraboljék, megkinozzákőket. Említi a filiszteusokat, Moáb királyát és korábbi időből ismert Sziszerát, ki Jábin chácori király mellett- mint nevéből következtetni lehet - az egyiptomi király küldötte volt./ Bir.4,1/ Jahve hüségét mutatja azonba,hogy valahányszor a nép bünbánattal visszatért Istenéhez, Jahve mindig megbocsátott. A bünbánat szavara:" Vétkeztünk,hogy elhagytuk Jahvét s a Báloknak és Astartéknak szolgáltunk!" mindig elküldötte Jahve a már készen tartott/e célra elkészitett,kinevelt/ szabaditót, kinek sikerült az ellenséget elüzni. Szabaditóként említi Jerubbaált, azaz Gideont / Bir.6: 32/, Bedánt, azaz Bárákot / a LXX Bárákot említit e vagy elirás, vagy annek másik neve/ és Jefte után Sámuelt, ki alatt a filiszteusok szenvedtek vereséget./I.Sám.7:9 skk./

Valahányszor hüségesen szolgálták Jahvét,mindig biztonságban/szórul-szórai bizalomban/ lakozhattak földjükön s nem kellett ellenségtől rettegniök. Mégis mikor Náchás, ammoni király megtámadta Jábes Gileádot,nem Jahvéhoz fordultak,hanem látható királyt kértek maguknak. Sámuelnek ebből az elbeszéléséből azt is megtudhatjuk, hogy Náchás készülődése Izráel ellen régebben ismerős volt és a tőle való félelem izgatta a népet és birta rá a királykérdésre.Követ mi alig vethetünk az akkori héberekre, miután még Péter is megriadt amikor a tavon járta, hatalmas hullámot látott közeledni.Péter szemében akkor a hullámot látta,nem a hatalmas Jézust és ősei is Náchást hézték,nem Jahvét: ezért kivántak olyan látható uralkodót, amilyen a támadó Náchás volt. Hiába! A husember nem tud hitben járni! Hogy Sámuel saját magát harmadik személyben névvel nevezi, onnan van,hogy ezzel magát a többi biró közé akarja helyezni és érzékeltetni azt,hogy szemmagát Jahve gondoskodása népéről nem szünt meg,hanem folytatólagos volt. Jellemző arra,hogy másolók,forditók milyen okokból változtatták meg a Biblia eredeti szövegét, az,hogy a szir és arab forditások Sámuel helyett Sámsont emlitik. Izráel fiainak nem elég ez a biztositók,hanem igy szólanak: Ne igy maradjon! Király uralkodjék rajtunk!" Nem törődtek azzal,hogy volt királyuk Jahve, ők látható királyt akartak.Meg is kapták!Isten beleegyezett a nép kivánságába s azért most már jó is igy, Csak a jövőben legyenek hüségesek Izráel fiai, se ők, se királyuk el ne hajoljanak Jahve mellől; ellent ne szegüljenek, parancsainak, melyeket a törvényből / tanitásból/ ismernek,vagy melyeket Isten prófétái által ad,hanem menjenek Ő utána, azaz bizonytalan dolgokban várják meg Jahve utasitását s ne ők járjanak elől,hanem Jahve! Akkor aztán Jahve segitsége a látható királyok alatt is biztositva lesz! Ellenkező esetben Jahve ellenök lesz éskeservesen fognak lakolni.

Hogy szavának nyomatékot adjon, nyilván Istennek történt megbeszélés alapján, tehát isteni kijelentéstől vezettetvén, Sámuel csodát jelent be.

Palesztinában van egy esőtelen és egy esős évszak,mely utóbbi elején vannak korai, végén késői esők. A mi késő tavaszunknak, ill. nyarunknak megfelelő időben nem szokott esni Palesztinában. Sámuel bejelenti,hogy esőért és viharért / mennydörgésért / fog imádkozni. A csoda megtörténik s a nép rémülten látja ujra apróféta hatalmát, ill. Istennel való összeköttetéseit és Isten hatalmát.Most a pillanatnyi ijedelemben látják,hogy vétkeztek a láthatatlan király ellen, mikor látható királyba vetették bizalmukat. Ime a próféta jól tudott imádkozni s a megöregedett őszhaju ember erősebbnek bizonyult,mint a hatalmas termetü nyalka király. Mint mikor lecsapó villám fényében hirtelen látható lesz a táj s élesen bontakoznak ki a tárgyak,ugy látta a szokatlan időben lecsapó villámok fényében a büneit a nép: vétkeztek,mikor nem a csodatevő Isten hatalmára bizták magukat. A halált érezték közeledni magukhoz, mikor Isten csodáját szemléltél. Kérve kérték Sámuelt, imádkozzék értük,hogy meg ne haljanak. De nemcsak a királykérdés büne áll előttük,hanem összes többi vétkük, vagyis egész vétkességük. Istentől távol élvén, sokszor ugy tetszik az embereknek,hogy nem bünösök: sötéthen nem lehet látni,ha a szoba piszkos. De süsön a napsugár, a mocsok kiáltani kezd. Igy látták most magukat Izráel fiai Isten fényében:s aggodalom szállta meg őket. Kinzó istenfélelem volt ez, az itélet félelme,nem az az istenfélelem,mely a bölcsesség kezdete,mely nem gyötrelmet, hanem jóérzést okoz,mint petyhüdt testnek a jól szabott cipő,vagy öv.Izráel népét gyötörte a félelem s rémülten kérték a prófétát: imádkozzék! De az ilyen kegyesség addig tart, ameddig az azt előidéző félelem. Meghallgatják a próféta intését,hogy most már ne távozzanak el Jahvétől,hanem maradjanak nyomdokaiban, azaz kövessék megmutatott igazságosságát, itéleteit és szabályait s hogy teljes szivvel ragaszkodjanak Hozzá. Most megfogadják, most tenni próbálják,de bele fognak fáradni s minden visszatér majd a régi kerékvágásba; megint kevés lesz a Jahvétól távol élt élet s ehhez jók lesznek a tartalom nélküli, üres bálványok,melyekben nincs élet, látás, okosság és kivetelés.

Jahve azonban nem fogja abbahagyni a nép nevelését! Sőt Sámuel sem fog elfáradni minden öregesége mellett sem, hanem tovább fog é- tük imádkozni, tovább fogja őket inteni. A jó és egyenes utat ne kik tovább is mutatni, tehát azt, ami nemes és hasznos, továbbá azt ami őszinte, igaz. Mert ha ezt az utat nem járják király és nép, elfognak veszni. Sa nép között a király is végighallgatja Sámuel szavait.

XIII.1. SAUL.....ÉVES VOLT, AMIKOR KIRÁLYSÁGRA JUTOTT ÉS KÉT ÉVE URAL-
2 KODOTT IZRÁELEN. HÁROMEZER EMBERT VÁLASZTOTT MAGÁNAK IZRÁELBŐL. K EZER EMBER SAULLAL VOLT MIKMÁSBAN ÉS BÉTEL HEGYSÉGÉBEN; EZER JÓ- TÁNNAL VOLT BENJÁMIN GIBEÁJÁBÁN; A NÉP TÖBBI RÉSZÉT SAUL MIND H- ZAKÜLDÖTTE HAJLÉKÁBA; JONÁTÁN AZUTÁN MEGVERTE A FILISZTEUSOK EL-
3 ŐRSÉT, AMELY GIBEÁBAN VOLT. A FILISZTEUSOK MEGHALLOTTÁK A DOLGOT; SAUL PEDIG AZ EGÉSZ ORSZÁGBAN MEGFUVATTA A KÜRTÖT, EZT ÜZENVE: HADD HALJÁK MEG A HÉBEREK! MEG IS HALLOTTA EGÉSZ IZRÁEL: MEGVER-
4 SAUL A FILISZTEUSOK ELŐŐRSÉT! MEG EZT: BÜZE VAN IZRÁELNEK A FI- LISZTEUSOK KÖZÖTT. ERRE ÖSSZEKIÁLTOTTÁKA NÉPET SAUL NYOMÁBA GIL-
5 GÁLBA, A FILISZTEUSOK IS ÖSSZEGYÜLTEK, HOGY IZRÁELLEL HARCOLJANA: HARMINC EZER KOCSI, HATEZER LOVAS ÉS OLY TÖMEGÜ NÉP, MINT A TENGE- PARTJÁN LEVŐ FÖNÉNY. FÖLVONULTAK, TÁBORBA SZÁLLTAK MIKMÁSNÁL, BÉT-
6 AVENTŐL KELETRE. MIKOR AZ IZRAELITA FÉRFIAK LÁTTÁK, HOGY BAJBAN V- NAK - MERT SZORONGATVA VOLT A NÉP - ELBUJT A NÉP BARLANGOKBA, TÜ-
7 KÉS BOZÓTOKBA, SZIKLÁK KÖZÉ, PINCÉKBA ÉS KUTAKBA. EKKENT MENTEK Á HÉBEREK A JORDÁNON TUL IS GÁD ÉS GILEÁD FÖLDÉRE. SAUL MÉG GILGÁL-
8 VOLT S A NÉP MIND RESZKETVE KÖVETTE. HÉT NAPOT VÁRT A SÁMUELTŐL
9 MEGHATÁROZOTT IDŐPONTIG-DE SÁMUEL NEM JÖTT MEG GILGÁLBA. EKKOR A NÉP ELSZÉLEDT MELLŐLE. EKKOR SAUL IGY SZÓLT: HOZZÁTOK IDE HOZZÁM AZ EGÉSZEN ÉGŐ ÁLDOZATOT ÉS A BÉKEÁLDOZATOT. S MEGÁLDOZTA AZ ÉG-
10 ÁLDOZATOT. De épen MIKOR BEVÉGEZTE AZ EGÉSZEN ÉGŐ ÁLDOZATNT FEL- ÁLDOZÁSÁT, SÁMUEL MEGJÖTT. SAUL KIMENT ELÉJE, HOGY MEGÁLDJA ŐT/ HO ÁLDÁST MONDJON NEKI. .- MIT CSELEKEDTÉL? SZÓLITOTTA MEG SÁMUEL.

SAUL EZT FELELTE: MIKOR LÁTTAM, HOGY A NÉP ELOSZLIK MELLŐLEM ÉS TE NEM JÖSSZ A KITŰZÖTT/IDŐRE/NAPRA? A FILISZTEUSOK ELLENBEN ÖSSZEGYŰLTEK MIKMÁSBA, IGY SZÓLTAM: MOST MAJD LEJÖNNEK A FILISZTEUJOK HOZZÁM GILGÁLBA S ÉN JAHVE ARCÁT MÉG NEM IS ENGESZTELTEM! MEGEMBERELTEM HÁT MAGAMAT ÉS FELVITTEM AZ ÉGŐ ÁLDOZATOT. SÁMUEL ERRE EZT MONDOTTA SAULNAK: ESZTELENÜL CSELEKEDTÉL! NEM ŐRIZTED MEG ISTENEDNEK JAHVÉNAK A PARANCSOLATÁT, MELYET PARANCSOLT NEKED! HISZEN MOST SZILÁRDITOTTA VOLNA MEG ÖRÖKRE JAHVE IZRÁELBEN KIRÁLYSÁGODAT! IGY HÁT KIRÁLYSÁGOD NEM FOG MEGÁLLANI! SZIVE SZERINT VALÓ FÉRFIT KERESETT JAHVE MAGÁNAK; AZT FOGJA JAHVE FEJEDELEMMÉ TENNI NÉPÉN, HISZ NEM ŐRIZTED MEG AMIT JAHVE PARANCSOLT NEKED!

Láttuk, hogy az ember bűnös és gyarló volta Istennek nem akadályarra, hogy az illető emberen át elvégezze, amit akar; sőt arra sem akadály, hogy az embert alkalmas eszközzé nevelje Magának. Egy akadály tartja csupán vissza Istent attól, hogy valamely embert felhasználja: az engedetlenség azután, hogy Isten az embert szolgálatába fogadta és munkába vette. Ezt az engedetlenséget követte el Saul! Ezt az engedetlenséget beszéli el jelen történetünk. Saul engedetlensége nem ez esetben jelenik meg csupán, később sulyosabb esetekkel állunk szemben. De ez az engedetlenség volt az a pont, ahol Saul kifordult abból az útból és abból a nevelésből, amelyen Jahve vezette és többé nem tudott helyreigazodni.. Ennek a mostani engedetlenségnek az alapját s az előkészületét azonban meg lehet találni az eddigi életében éspedig a komolyság hiányában, mely mindégdig többször és egészen fonák módon jelentkezett életében. Ami múla groteszk és visszatetsző volt eddig, most ugy tünik ki, mint egy akaratos, makacs, magában bizé jellemnek a balfogásaiból felaorakozé lánc. A szép arc és a daliás alkat ime ezt a fonák jellemet takarta. Jahve tudta ról ezt; hiszen Ő a szivek és vesék vizsgálója; de - mint Judásnál - félretette ezt a meglátását, mert a népet akarta megtanitani arra, hogy nem a külsőleg látható szabadit meg.

A történet Saul uralkodásának nem a legelejére esik,mert fia Jonátán már hadvezér és így éveken át tanulnia kellett atyja udvarában. Azonban a szöveg megrongálódott és kiesett a szám,mely Saul korát jelölte meg a trónralépés idejében s az a szám is hiányos lett, mely uralkodása évét határozta meg. Az ily gyarlóságok azonban nem befolyásolják a történet belső tartalmának értékelését, mert csak azt bizonyitják,hogy az Irás csodálatos kincsei és dicősége gyarló emberi köntösben lépnek elénk. Pedig a ruha még az embert sem teszi!Saul egyik uralkodói és helyes tette volt,hogy állandó katonaságot állitott maga mellé, mely mintegy testőrségként szerepelt. A katonaság nagyobbik része Saul, mellett volt Mikmásban és a Bétel körüli hegységen; kisebbik része, félannyi rész pedig Saul jeles és nemes jellemü fia mellett táborozott a filiszteusok előőrsével szemben Gibeában. Jellemző Saul önzésére,hogy a veszélyesebb helyre fiát állitotta,mintegy elővédet maga elé. A filiszteusok előnyomulása azonban elősször őt kényszeritette Mikmásból Gilgálba hátrálni. A király mellett még mindig nagy szerepet játszott Sámuel próféta. Ha a nép királyt kivánt is magának, Isten nem ejtette el az ősz Sámuel prófétát, hanem a közvetitő nép és Istene között még mindig a próféta volt.Az ő imádsága őrizte a népet és Sault is. Ebből a helyzetből az következett,hogy Isten az áldozat bemutatását a lávita származásu Sámueltől várta és nem a benjámini Saultól. Az után a hősi felvonulás után,melyben Saul az ammoni Náchást legyőzte és megfutamitotta,több hőstett nem jegyzett fel a történet; ugy látszik a király a siker után megtorpant és ennek tulajdonitható az is,hogy fiát állitotta az ellenséggel szemben. Jonátán azoban tele volt frissességgel,hősi buzgalommal és istenhittel. Fiatalos hevében neki ment egyszer a bizonnyal szemtelenül viselkedő filiszteus előőrsnek,mely a filiszteusok megszálló hadseregét képezte Izráel földjén és megfutamitotta, megverte a filiszteus sereget. Természetesen a dolognak azonnal hire ment és azt igen különbözőképen tárgyalták az országban. A filiszteusok azonnal megtorlásra és Izráel megfenyitésére gondoltak és igen

nagy sereggel támadtak az országra. Ennyi harckocsi szinte elképz
hetetlen volt oly kicsiny nép tulajdonában; miután azonban a filis
teusok ekkor rablásra, a héberek állandó fosztogatására voltak be-
rendezve, természetes,hogy ilyen nagy haderőt tartottak és azt a
vakmerő támadás után be is vetették harcba. Izráel népére a hir,h
milyen hőstett történt Gibeánál, először felvillanyozóan hatott s
lelkesedve kiáltották kimindenfelé a nagy eseményt; de amikor a r
tenges filiszteus hadsereg megjelent, a nép nagyon megrémült s n
kezdődött a menekülés. Némelyek ott az ország belsejében rejtőzkö
tek el s az országban található sok barlangot használták föl az e
rejtőzködésre. Ekkoriban sok müveletlen,vad terület volt az orszá
ban, kivált a Jordán völgyében, és sok volt a tüskés hozzáférhete
len bozót: ebbe is rejtőzködtek sokan. Megint mások hegyek megkö-
zelithetetlen vadonába, sziklák közé menekültek,vagy pedig erődit
sül használt tornyok kazamatáiban, ill, a községek határában elhe
lyezett ciszternákban leltek menedéket. Voltak olyanok, akik át-
menekültek a Jordán tulsó partjára, az ott elhelyezkedő 3 törzs k
zül a középsőnek területére és attól északra Gileádba menekültek;
ugy látszik, a déli Ruben törzs már ebben az időben kezdett a Moa
biták uralma alá jutni. Akik a Jordán nyugati oldalán maradtak,a
ra számitottak,hogy az országon átszáguldó és csakhamar hazatérő
ellenség figyelmét ama rejtekkel ki fogják kerülni. Az ellenséggе
való szembeszállásról, hősi védekezésről egy szó sem esett s a gy
vaság tengerében kicsiny sziget volt a hős királyfi, Jonátán. A
kezdeti lelkesedés,melyet Saul azánbal keltett,hogy fiának hőstet-
tát saját győzelmeként kürtöltette ki Izráelben, egészen lelohadt,
mikor az izraeliták a veszéllyel néztek szembe. A szorongató elle
ség félelme kiterjedt még arra a seregre is,mely Saul mögött az e
ső lelkesedésben összegyült s azok ha nem is menekültek még,de re
ketve álltak Saul/mögött/,a király mellett. Saul maga sem volt nyu
godt. Idegesen várta a prófétát,ki egy napot jelölt ki az Istennel
bemutatandó áldozat elvégzésére,hogy a nép Istenhez esedezzék.

Sámuel bizonyára Istenhez imádkozva állapitotta meg ezt a határiszőt. Sámuelt nem nyugtalanitotta az a megállapitás,hogy " büze van Izráelnek a filiszteusok között", mert a próféta nem a filiszteusokkal számolt, hanem Jahvéval. A nem-szeretem dolgokra,melyeket gyülölünk, szoktuk mondani,hogy azok büdösek nekünk. A kifejezés nem finom szalonokba való,de nagyon találó és megérthető.Vannak szellemi ízek és szagok is. Sámuel késett és ez nagy ujabb zavart okozott a rettegő táborban,mely Sault körülvette. Minden elő volt már készitve az ünnepélyes áldozáshoz,melyet a prófétának kellett bemutatnia. Saul igen türelmetlen lett és ekkor követte el az engedetlenséget. Ha Isten annyira kimutatta a néppel való törődést,hogy a próféta által parancsot adott a Hozzá való imádkozás idejére vonatkozólag, akkor e parancs már kezesség volt arra,hogy Jahve nem hagyja el a népét.Most már csak hinni és bizni kellett volna. De Saul nem volt a hitnek és az Istenre várásnak az embere. Őt gépiesen ragadta el a Szellem, tette prófétává a próféták között, inditotta harcra és tüzes haragra Náchás ellen s az ilyen nem szivből fakadó pályafutásba egyszer halálosan belefárad a lélek. Saul is elfáradt. Ideges volt, félt, a nép számára nem voltak buzditó szavai: elhatározta hát hogy szabadon a maga belátása szerint cselekszik. Ez a maga utjára való térés lett a végzete. Ez szakitotta ki őt az Isten türelméből. Isten nem türi,hogy Uzza kezek fogják a frigyládát.Ha a szabaditás Istentől jő, akkor mindent Istenre kell hagyni s az embernek félre kell állnia. Saul nem állott félre,hanem belenyult a dolgokba. Ahelyett,hogy az isteni parancs szerint megvárta volna Sámuelt,ő maga fogott hozzá a áldozáshoz és épen befejezte,mikor megjött a késő Sámuel. Nem kellett volna hát soká várnia,de Saul hitetlen volt; igazi hittel,melyet Istenbe vetett volna, nem rendelkezett. Esztelen volt,mikor Isten akarata helyébe a maga akaratát tolta. Isten szerszámraktárába nem illik olyan akalapács,mely nem vár az őt forgató kézre,

hanem magától kezd el kalapálni.Istennek feltétlenül engedelmes es -

közökre van szüksége,kik egészen Ráhagyják magukat az Örökkévalór Saulra nem kell azt vélnünk, hogy örökre elkárhozott,de Izráel királyságára alkalmatlan lett, Mint emberi eszközt dobta el őt Isten Magától. Sámuel késése volt a hit próbája,melynek Isten Sault alávetette és Saul ezt a vizsgát nem állotta ki. Pedig Isten szeretettel,türelemmel és legjobb iskoláival nevelte őt. Épen elég oka volt látni,hogy Isten megsegiti a Benne bizó és Rája váró embert. Épen elég oka volt látni,hogy ~~Jahxxxxxxxxxxxx~~ Jahve lépéről-lépésre vezeti a Rá támaszkodókat. Aki feltétlenül vakon bizik Istenben,az az Isten Sive szerint való ember. S most már ki volt mondva az itélet,hogy Sault Isten elvetette. Sámuel hallotta Isten szájából és Saul meghallotta Sámueltől. Ettől fogva megbélyegzett lelkiismerettel járt a király. A korábbi könnyedség elveszett életéből. Rossz oldalai szabadon jöttek elő és csakhamar eltávozik tőle az isteni Szellem,hogy tisztátalan szellemek vegyék át a szent Szellem szerpét: Saul vezetését. Aki nem engedelmeskedik Istennek, attól eltávozik az Isten Szelleme és az ily ember oda van dobva a/félelemne / Sátánnak. Jahve parancsának megőrzésére ez esetben azt jelentette: várni Jahvéra. Várni csak a hit tud. Isten nem a törvény alapján bánt Saullal, hanem a hit talaján. De Saul ezen a talajon mozogni nem tudott. Ezért az Urnak más eszközről kellett gondoskodnia.

XIII.rész SÁMUEL

15 EKKOR ~~SAUL~~ FELKEREKEDETT ÉS GILGÁLBÓL FÖLMENT GIBEÁBA,MELY
BENJÁMINBAN VAN; SAUL PEDIG SZEMLÉT TARTOTT A NÉPEN,AMELY VELE VO
16 ÉS HATSZÁZ EMBERT TALÁLTAK,SAUL, A FIA, JONÁTÁN ÉS A VELE LEVŐ NÉ
17 BENJÁMIN GIBEÁJÁBAN VOLTAK; A FILISZTEUSOK MEG MIKMÁSNÁL TÁBOROZT
A FILISZTEUSOK TÁBORÁBÓL HÁROM PUSZTITÓ SEREG VONULT KI.AZ EGYIK
REG ~~SUÁR~~ FÖLDJÉRE OFRA FELÉ FORDULT.EGY SEREG HÉT HORONFELÉ FORDU
18 ÉS EGY SEREG AFELÉ A TÁJ FELÉ,AMELY A PUSZTA IRÁNYÁBAN A HIÉNÁS
19 VÖLGYRA NYILIK. - AKKORIBAN KOVÁCSOT EGYÉSZ IZRÁEL FÖLDJÉN NEM LEHETETT TALÁLNI

19 A FILISZTEUSOK UGYANIS UGY GONDOLKOZTAK: VALAHOGY A HÉBEREK KAR-
20 DOT?VAGY LÁNDZSÁT NE KÉSZITSENEK! UGYHOGY EGÉSZ IZRÁEL A FILISZ-
TEUSOKHOZ JÁRT LE,HOGY KOVÁCSOLTASSA EKEKÉSÉT, KAPÁJÁT,FEJSZÉJÉT
21 VAGY EKEVASÁT,HA KICSORBULT AZ EKEVASAKNAK,A KAPÁKNAK, A HÁROM ÁGU
VILLÁKNAK, A FEJSZÉKNEK ÉS ÉLE S HOGY KIEGYENESITSÉK AZ ÖSZÖKE VA-
22 SÁT. HÁBORU NAPJÁN AZTÁN NEM LEHETETT TALÁLNI KARDOT,VAGY LÁNDZSÁT
AZ EGÉSZ NÉP KEZÉBEN, AMELY SAULLAL ÉS JONATÁNNAL VOLT: SAULNÁL ÉS
23 FIÁNÁL AZONBAN LEHETETT TALÁLNI. A FILISZTEUSOK ELŐŐRSE KIVONULT A
MIKMÁSI SZOROSBA.

Sámeul próféta nem maradt Saullal együtt,hanem átment Gibeába. Sámuel tisztába akart jönni a filiszteusok előnyomulásával,mi aztán hogy Izráel " büdös lett" a filiszteusok előtt,várható volt.Me tudta Sámuel,hogy a filiszteusok máris három prédáló sereget küldöttek ki az országba,hogy Izráelt Jonatán lázadása miatt megfenyi sék. Saul ezalatt szintén hadidolgokkal foglalkozott,de olyannal, amely nem jár életveszéllyel; szemlét tartott a héber seregen,mely a király és a királyfi mellett tartózkodott s megállpitotta,hogy a készenlétben levő sereg száma 6oo. Sietségével tahát nem tartóztat ta fel a szétoszló sereget; annak száma mégis ijesztően leapadt. Kitünt,hogy Saul engedetlenségéből semmi jé nem származott.Időközben Saul is átment Gibeába s ő, meg a fia,meg az együtt maradó nép ott tartózkodtak.Saul nem volt épen gyáva ember,csak dicsekvő,hiu természetü,ki nehezebb feladatokat szivesen átháritja másra; ha me emberelte magát, tudott cselekedni is. De most olyan lelkiállapotb jutott,amelyben szinte minden, amit cselekszik fonák, elsierett,va eltévesztett volt. A népszámlálásnak sem volt e pillanatban sok értelme,mert a nép leapadása szemmel láthaté volt; ezzel a néppel a filiszteusokat feltartóztatni nem volt lehetséges. Sámuel nem a népel számolt,hanem Jahvéval: épen azért őt a népszámlálás eredménye nem nagyon érdekelte. Suár Rékaföldet jelent, talán Saalimmal egy. Az egyik prédáló sereg északra indult Ofra,vagy Efron felé; a másik északnyugatra Báthoron felé;

A harmadik valószinüleg keletre, Jérikó felé ment, mert a hiénavölgyet ezen a vad, sziklás vidéken kell keresnünk; ez a táj vol termékeiten, puszta. A filiszteus főtábor Gibeától északra, Mikmánál volt elhelyezve, tehát a gibeai előőrsöt a filiszteusok bevo ták; annyira el voltak azonban bizakodva, hogy nem törődtek a Sib áhál xxxx álló héber sereggel, prédáló osztagokat küldtek ki. Mint értesülünk, a héber sereg nemcsak kicsiny volt, hanem fegyvertele is, miután a filiszteusok nem engedték meg a hébereknek, hogy kov csokat tartsanak, hanem még a mezőgazdasági eszközök kikovácsolá sát is filiszteus földön kellett Izráel fiainak végeztetniök. Je lemző volt, a nagy fegyvertelenségre, hogy komoly fegyvert csak S ulnálá és fiánál lehetett látni. Ez a helyzet emberileg nézve ké ségbeejtő volt és annak aki nem fordult egész szivével Isten fel csak kétségbe esni lehetett a helyzeten. Saul nem esik kétségbe, Jahve felé sem fordult a bajban egész szivével; ehelyett fontosk dik: szemlét tart a megmaradt maroknyi népen, királyi méltóságát t togatja, hadvezérkedik. Sámuel nem tartja érdemesnek rá, hogy tová foglalkozzék vele. De fia, Jonátán nem alkalmazkodik atyjához, han önálláan viselkedik. Fiui tisztelete és ragaszkodása nem engedik meg, hogy atyját birálja, vagy őt nyilvánosaan kevésbe vagye; de a következő történet megmutatja, hogy nem kérte ki tanácsát, vagy in tézkedését, hogy valamit cselekedhessék. Saul ebből kellett, hogy v lamit észleljen s az fia ellen hangolta őt, bár másfelől szerette derék fiut és büszke is volt rá. Láttuk, hogy Jonátán önállósága m eddig is megnyilvánult egy hőstettben.

XIV. rész 1. JÖTT EGY NAP AMIKOR SAUL FIA JONÁTÁN IGY SZÓLT FEGYVERHORDÓ LEGÉNYÉHEZ: JER MENJÜNK ÁT A FILISZTEUS ELŐŐRSHÖZ, AMELY OTT TUL VAN! ATYJÁNAK AZONBAN NEM JELENTETTE MEG. SAUL GIBEA SZÉLÉN TA
2 TÓZKODOTT A MIGRONBAN LEVŐ GRÁNÁTFA ALATT. AZ A NÉP AMELY VELE VO KÖRÜLBELÜL HATSZÁZ FŐNYI VOLT. AKKOR IKÁBÓD TESTVÉRÉNEK, AKHITUBNA A FIA, ACHIJJÁ WOLT A FŐPAP;

NAK VOLT

3 Ikábód;ÉLI FIÁNAK FINEÁS [illegible]NAK A FIAI SILÓBAN

4 Ő VISELTE AZ EFÓDOT. A NÉP NEM TUDTA,HOGY JONATÁN ELMENT. AZON A

SZOROSON BELÜL, MELYEN JÓNÁTÁN ÁTHALADNI IGYEKEZETT A FILISZTEU-

5 SOK KŐRSÉHEZ, VOLT EGY SZIKLATÖMB INNEN ÉS EGY TUL. AZ EGYIKNEK

NEVE BÓCECVOLT, A MÁSIKNAK SZENE; AZ EGYIK SZIKLA OSZLOPKÉNT E-

6 MELKEDETT FEL ÉSZAKON MIKMÁSZ ELŐTT, A MÁSIK DÉLEN GÉBA ELŐTT.-

JER - SZÓLT JONÁTÁN FEGYVERHORDÓ LEGYÉNYÉHEZ MENJÜNK ÁT EZEKNEK

A KÖRÜLMETÉLETLENEKNEK ŐRSÉHEZ! TALÁN MAJD TESZ ÉRTÜNK JAVE VA-

7 LAMIT; HISZ JAHVÉT SEMMI SEM AKADÁLYOZZA ABBAN,HOGY SOK VAGY KE-

VÉS ÁLTAL MEGSZABADITSON.- TEDD MEG MINDAZT, AMI SZIVEDBEN VAN -

MONDOTTA NEKI A FEGYVERHORDOZÓ - MENJD AMERRE VÁGYAD VISZ! ÉN VE-

8 LED MEGYEK! AZ VAN A SZIVEMBEN AMI A TIEDBEN.- HÁT AKKOR ÁTMEGYÜ

AZOKHOZ AZ EMBEREKHEZ - MONDTA JONÁTÁN - S MEGMUTATJUK MAGUNKAT

9 NEKIK. HA IGY SZÓLNÁNAK NEKÜNK: MARADJATOK NYUGTON AMIG HOZZÁTO!

ÉRÜNK! LENN MARADUNK ÉS NEM MEGYÜNK FÖL HOZZÁJUK; DE HA IGY SZÓ-

10 NÁNAK: JERTEK FÖL HOZZÁNK! FÖLMEGYÜNK,MERT AKKOR JAHVE KEZÜNKBE

ADTA ŐKET.EZ LEGYEN NEKÜNK A JEL-

Ez a történet tipikus példája a hősi kalandnak. Jonátán hő volt és nem vakmerő kalandor. Hős volt,mert hazája ellenségeit akarta elüzni és nem harci kalandot keresett. Hős volt,mert a bizonytalanba ment be,de nem vakon,mert Isten jeladásától tette függővé,hogy belemegy-e a kalandba? Az, aki Isten akaratát akarja kiolvasni az ellenség viselkedéséből, bizonyára imádkozott is,hogy Isten hogyan közölje velük szándékát,mint ezt valamikor Eliézer tette, mikor a lényka viselkedéséből akarta kiolvasni Isten akaratát. Viszont az isteni akarat kinyilvánitásának ez a módja a legfüggetlenebb volt saját gondolataiktól, mert,hogy az ellenség,vagy az ismeretlen leány mit fog nekik mondani, arra semmiből következtetni nem lehetett. A kért isteni jelt befolyásunktól függetleniteni: ez a legmegbizhatóbb ut az elfogulatlan megismeréséhez.Jonátán imádsága elárulja,hogy az isteni akarat keresésében már gyakorlott volt.

A hős királyfi korábbi életéről alig tudunk valamit s neveltetésének körülményeit nem ismerjük,miután atyjának hatása nem ebben az irányban befolyásolhatta őt.. Saul,mint láttuk hirtelenkedő, önfejü,meggondolatlan ember volt. A hirtelen elhatározást megtaláljuk Jonátánnál is; de az önfejüséget megakadályozta nála az a meggondolás,hogy az embernek utját Isten jeladásától kell függővé tennie. Jonátán Saulnak erősen feljavitott kiadása volt, annyira más,hogy a kettőnek külön utakon kellett járnia s egyszer Jonátán külön utjának atyja tudomására kellett jutnia. A mostani történetből fejlődik ki az első nagy ellentét, bár még nem összecsapás. Saul kész a halálba adni jobb uton járó fiát. Ha Jonátán a szorosba jutván a hegytetőn levő filiszteus előőrshoz való felmászást attól teszi függővé,hogy Isten milyen jelet ád, akkor bizonyos,hogy már reggel,mikor elindultak, ezért az isteni megvilágositásért/imádkozott/fohászkodott; elindulása tehát nem ötlet, nem szeszély, hanem isteni inditás volt: Jonatánnak bőven volt alkalma a próféátától Sámueltől Isten utjairól hallani, ki a család barátja volt és sokszori vendége volt, és Jonátán a /szivébe forgatta/amit Sámueltől hallott,nem mellőzte el,hanem szivében forgatta. Jonátán hitt az Istenben és Rábizta életét: Jonátán hitt az isteni szabaditásban,mely a népet sokszor megmentette már ellenségeinek kezéből s mely most is lenyulhatott a filiszteusok hatalmának megsemmisitésére. Jonátán várta ezt a szabaditást,azonban nem ölbetett kézzel,hanem magát felajánlva Jahve szolgálatára és készen arra,hogy ha kell életét is odaáldozza népe szabadulására. Igy indult el e reggel is kutatva, keresve, mimédon jönne Jahve a nép megsegitésére. Az isteni akarat keresésében csak egyik állomás volt ez az imádság,hogy Jahve mutassa meg, a szorosból felmásszanak-e a meredek hegyoldalon a szorost kétoldalt közrefogó szoros tetejére, melyet a filiszteusok tartottak megszállva s igy a héberekkel szemben igen előnyös helyzetben voltak, annyira,hogy a hegyhát elfoglalása a meredek falon szinte lehetetlennek látszott. Jonátán megkisérelhetőnek vélte a lehetetlent,mert azt, gondolta, hogy Isten előtt

nincs akadály arra,hogy szabaditást adjon s hogy ezt kicsiny,vagy nagy erő által tegye meg. Magát és a fegyverhordozót elegendőnek tartotta,ha Isten melléjük áll. Ez hit volt! A lehetetlent merészlő hit és mégcem vakmerőség,mert a hit alapja Isten volt és az Ő hatalma. Isten utját nyomozta,amikor reggel azt mondta a legényének:" Jer menjünk át a filiszteusok őrséhez,mely ott tul van! Ők Mikmásban voltak a "tul" a mikmási hegyszorost jelentette." Atyjának azonban nem szólott." Bizonyos,hogy a különben engedelmes és szerető fiu keblébe bizonyos bizalmatlanság hatolt sokszor önzőn és önfejünk cselekvő atyja iránt. Királyfi létére megtehette,hogy atyja tudta nélkül vállalkozzék valamire. Jonatán élt is ezzel az előjogával,mig Saul pihent egy gyönyörü gránátfa árnyékában. Ő harcolni indult s a pihenésével elfoglalt atya nem vette észre a fiu távozását. Saullal 6oo ember volt ekkor,mint ezt már 13,15-ből megtudtuk,e sereggel Jonátán tudott volna mit kezdeni,de Saul hiu és féltékeny természete nem engedte Jonatánt a vezetésre, noha atyjánál arra alkalmasabbnak bizonyult. A történetben egy beszurás közli velünk,hogy a főpapi hivatal ekkor is működésben volt s Éžinek egy leszármazottja töltötte be azt. A főpapi hivatal gyakorlásának egyik fontos része volt az efód-viselés, mellyel a rajta hordott hosen s az abban levő Urim és Tummim révén a főpap az isteni világosság közlőjeként szerepelt. Bár ezt a tekintélyát a kifejlődő prófétizmus erősen gyengitette. Láttuk,hogy még az elveszett szamarak ügyében is a "látnokhoz" fordult Saul és szolgája. Jonátán sem fordult Siléhoz,hogy Isten akaratát megtudja; ellenkezőleg ő maga kérdezte meg az Istent ezzel is hozzájárult ahhoz,hogy a szertartásos vallásosság mellett egy szellemi, prófétai vallás erősödött meg. Mindamellett a szertartásos vallásosság sem sorvadt el; erre Salamon templom-épitésével kapcsolatosan még nagy hivatás várt. Még egy közbeszurt megjegyzést olvasunk: " a nép sem tudta", hogy Jonátán önálló kalandra indult. Palesztinának egyik vadregényes szép természeti alakulata a mikmási szoros,melyben két sziklatömb hivja magára az átutazó figyelmét;

most mint két hatalmas fog, harapásra készen. A két sziklának neve is volt: Bócoc és Szene/ A héberben a "fog" szót találjuk "sziklafog." / A vad vidéket még félelmesebbé tette a bizonytalanság, hogy,hogy a filiszteusok hol vannak és honnan csapnak rá hirtelen a merész behatolókra. Jonátán azonban nem félt; sőt várta a filiszteusok előtünését,mert az a sejtés uralkodott a lelkén,hogy ma Isten valami rendkivülit fog tenni. Azért bátran haladt előre és buzditotta szolgáját." Jer menjünk át ezeknek a körülmetéletleneknek az őrséhez." A " körülmetéletlen" szó mögött megvetés huzódik ez alkalommal, ennek kihangsulyozása is bátoritólag hat,mert Jonátán világosan látta,hogy Jahve saját népét és nem az Isten parancsaival nem törődő körülmetéletleneket mellá fog állni. Jonátán nem az embert veti meg, hanem az elbizakodott rablót,ki a mások fáradságából és a gyengék kihasználásából él és gazdagodik. Rablók ellen jogos és istenes dolog a haro és fegyverfogás. Ez a meggondolás hozzá tartozik ahhoz a bizonyossághoz,mely Jonátán lelkét eltöltötte. Lehetetlen,hogy Jahve nem állana oda megkinzott és elszegényedett népe oltalmára. Ez a meggondolás hozta ide a filiszteusok táborába,tudta,hogy Jahve a hatalmas áll mellette. Márpedig Jahve hadsereg nélkül is meg tud mérkőzni az ellenséggel a két ember által annyit tehet, amennyit 6oo által,vagy tizezerek által. Jonátán szolgája, urának bizalmasa is volt,mintokos és hü szolga s emberséges, bölos gazda között ez rendszerint ki szokott fejlődni. A szolga tudja,hogy fiatal ura Isten utjain jár s Isten gondolatai töltik meg; azért bizakodva biztatja " Tedd csak meg mindazt, ami szivedben van!" azaz, amire gondolsz. " Menj, amerre vágyad visz! Én veled vagyok! Az van a szivemben, ami a tiedben!"- folytatja a legény. Nem arra gondol,hogy ugyanezt a tervet gondolta ki, amelyet ura,mert ura tervét még nem is ismeri; hanem korábbi beszélgetéseik alapján biztositja urát: akárhová megy is, akármit kezd is, ő vele lesz,mert osztja gondolkodását mind a filiszteusokra,mind az Isten segitségére vonatkozóan.

Ekkor aztán kipattan Jonátánból a terv, amelyet magában megalkotott: megmutajják magukat a filiszteusoknak s aztán legyen ami lesz! Jonatán megmuta a hosszas tétlenséget,melyet atyja rendelt el és cselekedni akart Istennel,mert Isten cselekvésre hivta el őket,nem arra,hogy a gránátfa alatt pihenjenek,nem arra,hogy diszszemléket tartsanak. Jonatán kéri az Istent,hogy magmutassa meg,hogy mit tegyenel az esetre,ha a filiszteusok látótávolába jutnak. Isten meghallgatja a királyfit. A történet ugy folytatódik,hogy Jonátán bátorságát és elhatározását igazolja.

XIV.11. MEGMUTATTÁK HÁT MAGUKAT MINDKETTEN A FILISZTEUSOKNAK ŐRSÉNEK.- NI- MONDTÁK A FILISZTEUSOK - HÉBEREK JÖNNEK ELŐ A LYUKAKBÓL,AHO-
12 VÁ ELBUJTAK- AZTÁN AZ ŐRSBELI FÉRFIAK MEGSZÓLITOTTÁK JONÁTÁNT ÉS FEGYVERHORDOZÓJÁT: JÖJJETEK FEL HOZZÁNK,HADD MONDJUNK NEKTEK VALAMIT! ERRE JONÁTÁN IGY SZÓLOTT FEGYVERHORDOZÓJÁHOZ: JÖJJ FEL UTÁNAM
13 MERT JAHVE IZRÁEL KEZÉBE ADTA ŐKET! JONÁTÁN MOST KÉZZEL- LÁBBAL FÖLKUSZOTT A FEGYVERHORDOZÓJA NYOMÁBAN- AZOK MEG SORRA HULLOTTAK EL ELŐTT,
JONÁTÁN ÉS FEGYVERHORDOZÓJA NYOMÁBAN ÖLDÖKÖLT.
14 AZ ELSŐ VÉRFÜRDŐ,MELYET JONÁTÁN ÉS A FEGYVERHORDOZÓJA SZEREZTEK, MINTEGY HUSZ EMBERRE TERJEDT KI, KÖRÜLBELÜL FÉL AKKORA TERÜLETEN,
15 AMENNYIT EGY IGÁVAL EGY NAP ALATT SZÁNTANAK- EKKOR NAGY RETTEGÉS TÁMADT A MEZEI TÁBORBAN S AZ ŐRS EGÉSZ NÉPE KÖZÖTT; MEGRETTENTEK A PRÉDÁDÓ CSAPATOK, ISTENNEK FÉLELME ÜLT REÁ.

Amiért Jonátán imádkozott, amit várt az megtörtént: Isten két emberrel véghez vitte, azt, amit a 600 nem mert elkezdeni.Csakhogy ez a két ember nem a gránátfa alá ült, hanem elindult az alkalmat keresni a szabaditásra. Jonátán és társa először rejtőzve, óvatosan haladtak előre; idő előtt nem akarták magukat megmutatni; aztán Jonátán elhatározta,hogy megmutatják magukat s akkor ugy folytatják utjukat,hogy összevegyék őket, ami meg is történt. A filiszteusoknak is ez volt a vesztük, ami sok ellenfél pusztulását okozta.Nem becsülték sokra az ellenséget.

A filiszteusoknak az volt a tapasztalatuk,hogy a héberek mind gyáva reszketős emberek, kik mihelyt az ellenség jön, elbujnak barlangokba, kutakba, bozótokba, s ha azt sejtik,hogy az ellenség eltávozott, előbujnak. Jonátánt és fegyverhordozóját is ilyen " lyukakból előbujó" héberekne tartották, kikkel lehet egy kis tréfát csinálni: fölcsalogatni őket nyájas beszéddel s aztán évődés után lekaszabolni őket. A tréfát azonban nem ők csinálták meg. Mikor Jonátán és legénye, valószinüleg rejtett fegyverekkel felmásztak, s a filiszteusok beszélgetésre készültek, hirtelen előrántott fegyverekkel nekik támadtak s azok a meglepetésben nem tudtak rögtön ellentállni, aztán rémület fogta el őket, melyet Jahve keltett a szivükben; a rémület tovább tartott s a szétszórtan levő őrs ide küldött őrszemei,vagy elhullottak,vagy vad futásban kerestek menedéket. A futó filiszteusok láttára azokx a csapatok,melyek nem látták a történteket, csak a futókat, ugyanattól a rémülettől megragadtatván, szintén futni kezdtek s az első husz halott után mészárlásra egyenlőre nem került sor,mert a többi élfutott, akik az őrshöz tartoztak. Szinte a föld is reszketni látszott; legalább a filiszteusok igy érezték s a kigunyolt héberekné a filiszteusok, a veszélyt sejtve nem bizonyultak bátrabbaknak. Érdekes bepillantani a világi és az istenes bátorság természetébe. A világi bátorság csakugyan vakmerőség,mert az ember nem látja,mibe megy bele, vakon, találomra vág neki valami ismeretlennek, kockára téve életét. Ellenben Isten gyermekek, mihelyt Isten ujját látja s bizonyos a Láthatatlan segitsége felől, azzal a tudattal indul harcba, hogy Isten vezeti fegyverét; Isten dolgozik az ellenfél szivében; tehát nem találomra indul és nem vakon mer. Mikor Jonátán észrevette,hogy a filiszteusok azzal a felelettel válaszolnak,melyet imádságban Istentől kért, azonnal tudta,hogy imameghallgatás történt és Isten melléjük fog állni; ennél fogva bátran cselekedett. Az "iga" más népeknél területmérték volt / joch jugere/ s kb. negyed hektárt tesz ki. Ilyen területen folyt a véres harc Jonatánék ésa filiszteusok között.

XIV. rész 16. SAUL KÉMEI BENJÁMIN GIBEÁJÁBAN LÁTTÁK, HOGY A FILISZTEUSOK ZAJONGÓ TÖMEGE FOLYTONOS MOZGÁSBAN VAN IDE ÉS ODA- 17 Saul EKKOR IGY SZÓLT A VELE LEVŐ NÉPHEZ: NÉZZETEK UTÁNA, HOGY KI MENT EL A VELÜNK 18 LEVŐK KÖZÜL! UTÁNA NÉZTEK ÉS JONATÁN ÉS FEGYVERHORDOZÓJA SEHOLSEM VOLTAK. ERRE SAUL ACHIJJÁHOZ SZÓLOTT: HOZD IDE AZ ISTEN LÁDÁJÁT! Mert AKKOR AZ ISTEN LÁDÁJA IZRÁEL FIAIVAL VOLT. DE AMIG 19 SAUL A FŐPAPPAP BESZÉLT A FILISZTEUSOK TÁBORÁBAN A TÖMEG ZAJON- 20 GÁSA MINDIG NAGYOBB LETT- SAUL ERRE IGY SZÓLT A FŐPAPHOZ: HÁTRA A KÉZZEL. EKKOR EGYBEKIÁLTOTTÁK SAULT ÉS AZ EGÉSZ VELE LEVŐ NÉPET ÉS HARCBA SZÁLLOTTAK, AMOTT MINDENKI A TÁRSA ELLEN FORDITOT- 21 TA A KARDJÁT A RETTENTŐ KAVARODÁSBAN. MEG AZOK A HÉBEREK IS, KIK EGY IDŐ ÓTA A FILISZTEUSOKKAL VOLTAK S A KÖRNYÉKRŐL VELÜK EGYÜTT JÖTTEK FEL A TÁBORBA, AZOKHOZ AZ IZRÁELITÁKHOZ PÁRTOLTAK, AKIK 22 SAULLAL ÉS JONATÁNNAL VOLTAK. MIKOR MINDAZOK AZ IZRAELITÁK, AKIK EFRAIM HEGYSÉGÉBEN REJTŐZKÖDTEK, MEGHALLOTTÁK, HOGY A FILISZTEUSOK 23 MEGFUTOTTAK, ŐK IS CSATLAKOZTAK AMAZOKHOZ A CSATÁBAN. AZON A NAPON JAHVE MEGSZABADITOTTA IZRÁELT S A HARC BÉT-ÁVENEN TUL TERJEDT.

Amig Saul a gránátfa árnyékában üldögélt, kémei figyelték a filiszteus tábort s egyszer csak meglepetve látták, hogy a tábor népe riadt mozgásba jut; kapkodva, rendszertelenül ide-oda futkosnak s a zavar odáig nő, melyet Jahve a szivökbe adott, hozta őket magukon kivül. Az emberi lélek kiszámithatatlan szerkezet, illetőleg Isten ösmeri csak egészen kezelését. Isten keze a királyok szivét ugy igazgatja, mint a viszfolyást./Példb.21,1./ Egyszerre a lélekből olyan áramlatok csapnak fel a szivben, melyek azt teljesen felkavarják s annak más irányt adnak; gyakran a békesség háboruságra fordul, mint mikor a tó felszinét vihar szántja fel. Igy történt a békében nyugvó és játékra kész filiszteusokkal. Jonatánnak és szolgájának merész tette csak egy helyen zavarta meg a nyugvó tavat s a lélekről lélekre ragadó, Istentől keltett félelem csakhamar az egész tábort vihartól feldult tengerré változtatta. A lélektan szabályainak teljes fenntartásával

állt elő az a lélek-állapot,amelyben a filiszteusok nevetségesen csekély ok miatt nemcsak teljesen megzezavarodtak,hanem fegyverüket egymás ellen is forditották. Saul élhetetlenségét és fontoskodását mutatja,hogy mikor kémei a zavarról jelentést tesznek,ahelyett,hogy égbe küldött fohásszal azonnal az ellenségre csapna, előbb szertartásos módon, tehát nehézkesen, ünnepélyesen és körülményesen Isten akaratát akarja megtudni,hogy indulnake-e háboruba. A tények kiáltják a tennivalót és Saul a főpaptól vár utasitást. Ha összehasonlitjuk ezzel a viselkedéssel Jonatán keresését,hogy mi az Isten akarata s látjuk azt a frissességet, azt a bizalmat, azt a könnyedséget,amelylyel Jonatán az Isten utján mozog, akkor valami képzetünk támad a csinált és az élő kegyesség között levő különbségről. De hasonlitsuk össze azt a módot is,amelyen Jonatán szolgájával és Saul a főpappal beszélt, Jonathán ugy beszél a szolgához,mint barátjához s aszolga engedelmesnek tisztelettel,de a lélek szerető ragaszkodásával követi a veszélybe urát. Mikor a kémek még nagyobb zavart jelentenek a filiszteusok táborából s már tovább kételkedni a csodálatos változáson nem lehet, ugyhogy valószinüleg maguk a harcosok követelhették a gyors indulást,hogy a megzavart ellenséget üldözőbe vagyék, Saul durva hangon s nyers kifejezéssel akasztja meg a főpapnak az ő rendeletére elkezdett müveletét:" Hátra a kézzel!"szórul szóra:" Fond össze a karod!" Aztán királyi gőggél indul a néppel. Az a Saul aki disszemlét tartott,mig az ősz Sámuel az ellenségnek nézett utánna; aki a gránátfa árnyékában hüsölt, mig a fia másodmagával megtámadta az ellenséget, mert nem nézhette tovább a sereg tétlenségét: most elindul a győzelmet learatni, melynek kivivásában neki semmi része nem volt. Hol maradt az a lendület,mellyel Saul Náchás királyt megverte?! Saul engedetlensége arra birta Jahvét,hogy Sault magára hagyja, s ime Saul a maga legjobb valójában kezd kibontakozni előttünk. Ez a fontoskodó,tehetetlen és kicsines lélek lakott a daliás,mindenkit megragadó termetben. Igen jellemző a Sámuel irányitása alatt felnövő Jónatán lélekirányával szemben Saulnak a régi szertartásos vallásossághoz való viszonya.Éli megátkozott családjának egyik tagja viseli

az ősödot és Saulnak ez a szertartásos istentisztelet jelenti Jahve jelenlétét és vezetését. Hogy egy szabad, könnyeg és meleg prófétai szellem leng már Izráel fölött, azt Saul nem látja, nem észleli. Hogy a felszabadultság érzete milyen kitörő, arra két példát emlit az elbeszélő: 1/ a haszonkereső és áruló héberek, kik az ellenséggel tartottak és hazájukat annak kiszolgáltatták, nagyobb hasznot reméltek attól, hogy Saul mögé álljanak s ezt haramorsan meg is tették: 2./ a félénk és gyáva héberek, akik elbujtak az ellenség elől, ahelyett, hogy azzal bátran szembeszállottak volna, előkerültek a rejtekhelyeikről, hogy ők is rugjanak egyet az ellenségen, mint a szamár a beteg oroszlánon. Nagy volt a szabadulás, amelyet Jahve szerzett és Saul boldogan emelkedett a hullámok tetejére, melyeknek felidézésében neki semmi része sem volt. Az igazi hősről, akinek ébersége és bátorsága az alkalom volt Jahve szabadítására, egyelőre senki sem tudott. Sőt olyan események jönnek fenyegetőleg, amelyek épen ezt a szabadító hőst teszik egyedül bünbakká s készülnek a közöröm és ujjongás idejére elpusztitani. Egyelőre a harc folytatódik s mindjobban kiszélesül. Tulterjed az Bét-Ávenen és nem az üldözöttből, hanem az üldözőből fogy ki a szus De éppen ez Saié ideje s eleme: a veszélytelen harc és az olcsó győzelem. Most már nem kivánkozik vissza a gránátfa árnyékába: övé a dicsőség!

XIV. rész 24.

AZ IZRÁELI FÉRFIAK AZNAP ERŐS SZORONGATTÁSBAN VOLTAK; SAUL
ÁTOKKAL KÖTELEZTE A NÉPET; ÁTKOZOTT AZ AKI ESTIG KENYERET ESZIK,
25 MIG BOSSZUT NEM ÁLLOK ELLENSÉGEIMEN. AZ EGÉSZ NÉP NEM IS IZLELT
26 KENYERET-AZ EGÉSZ NÉP / ORSZÁG / EGY ERDŐBE JUTOTT BE, HOL A MEZŐFÖLD FELSZINÉT MÉZ BORITOTTA. MIKOR A NÉP BEMENT AZ ERDŐBE, LÁTTÁK, HOGY FOLYT A MÉZ; DE SENKI SEM ÉRINTETTE KEZÉVEL A SZÁJÁT, MERT
27 A NÉP FÉLT AZ ESKÜ MIATT. JONÁTÁN AZONBAN NEM HALLOTTA, HOGY ATYJA MEGESKETTE A NÉPET; IGY AZTÁN KINYUJTOTTA A KEZÉBEN LEVŐ BOT VÉGÉT ÉS BEMERITETTE A LÉPES MÉZBE, MAJD SZÁJÁT ÉRINTETTE KEZÉVEL,
28 MIRE A SZEME FELRAGYOTT.

EKKOR A NÉP KÖZÜL VALAKI MEGSZÓLITOTTA: ATYÁD ERŐS ESKÜRE KÖTELEZTE A NÉPET,HOGY ÁTKOZOTT LEGYEN AZ AKI MA KENYERET ESZIK! A NÉP MEG ELALÉLT. ZAVART KELTETT AZ ATYÁM AZ ORSZÁG NÉPÉBEN,» SZÓ-
29 LOTT JONATÁN. NÉZZÉTEK CSAK,HOGY RAGYOG A SZEMEM, MERT EZTA KEVÉS MÉZET MEGIZLELTEM! Ó BÁR CSAK EVETT VOLNA MA A NÉP AZ ELLEN-
3o SÉGE ZSÁKMÁNYÁBÓL, MELYET TALÁLT.IGY AZONBAN A FILISZTEUSOK VERESÉGE NEM LESZ NAGY. MIKMÁSTÓL ALJONIG VERTÉK AZNAP A FILISZTEUSOKAT: DE A NÉP NAGYON ELFÁRADT.

Az a Saul, aki olyan édesen tudott pihenni a gránátfa árnyékában átváltozott türelmetlen és kegyetlen hajsárrá s hogy a filiszteusok zavarát kihasználják, azt követelte a néptől,hogy étlen kergessék az ellenséget,hogy az evéssel ne töltsék az üldözés idejét. Ez a követelés azonban nemcsak kegyetlen volt,hanem esetlen is. Ha a nép keveset pihen és vesztett erőit táplálékkal visszaszerzi, sokkal többet tudott volna teljesiteni; a diadalt jobban kimélyithették volna. A győzelem isteni csoda volt és érte csak Istennek jár hála és ha az emberek közül valakinek része volt a győzelem kivivásában, az csak Jonátán és legénye lehettek,de semmiképpen sem Saul. Saul mégis önző módon azonnal ugy viselkedik,mintha az ügy az ő személyes ügye volna. Nem a héber nép ellenségeiről beszél, hanem a saját ellenségeiről,mikor azt követeli a néptől,hogy Saul bosszuját hajtsák végre a filiszteusokon. Jonátánnak teljesen igaza volt,mikor azt/gondolta/ mondotta,hogy atyja megzavarta a népet s hogy atyja az oka annak,hogy az ellenség veresége nem akkora, amekkora okosabb és emberségesebb rendelkezések mellett lehetett volna. Saul jellemét találóan rajzolja élesebbre az a tette,hogy vad átkot kimondó esküvel kötelezte e népet arra,hogy az üldözés végéig nem fog semmi táplálékot magához venni. A " kenyér " itt is táplálékok összefoglalásaként áll és igy a mézszopás is a " kenyérevésben" van befoglalva.

Kétszerre lett másolva, azért a 136 sorszámtól ismétlődik 129-ig.

Ekkor Izráel Istenéhez Jahvéhoz szólott Saul: Adj tökéletes Választ. S megfogták Jonáthán és Saul. A nép kimenekedék.Ejtsetek sorsot köztem és Jonáthán között! - mondotta Saul s megfogaták Jonáthán. Ekkor Saul így szólt Jonáthánhoz: Mondd meg nekem mit tettél. S Jonáthán ekkor megmondta neki: bizonyos,hogy botom végével,mely kezemben volt, csekély mézet ízleltem meg.Itt vagyok, haljak meg! Mire Saul így szólt: így meg úgy tegyen Jahve, ez egyszer biztos,hogy Jonáthán meghal. De a nép ezt mondta Saulnak: Vajjon meghalhat-e Jonáthán, aki ezt a nagy szabadulást szerezte Izráelben? Távol legyen! Ahogy Jahve él, oly biztos,hogy egy hajszál se esbetik le fejéről a földre. Ellenkezőleg Jahve cselekedett ezen a napon! S a nép megváltotta Jonáthánt s nem halt meg. Saul azután visszatért a filisteusok üldözéséből; a filisteusok meg helyükre mentek.

Vannak ügyetlen emberek, akikbe rendkivül akarásvágy szorul; hadonászanak, kapkodnak és mindent lerontnek, ami kezük ügyébe esik. Saul volt ez az ember! Rettentő fáradtságba hajszolja a népet, mert nagy dicsőséget akar magának olyan tettből szerezni, amit nem ő vitt végbez. Aztán még a pihenés idején is hajszolja ezt a népet s alig hagyja őket,hogy a szerzett zsákmányból jóllakjanak. Kijönne a pihenés órája; de a szerzett zsákmány megnöveli étvágyát, még többet akar szerezni s a népet pihenés helyett további üldözésre sarkalja. Ekkor előáll a főpap, Éli utóda Achijja s akár,hogy tisztének fontosságára felhivja a figyelmet, akár,hogy elhamarkodott lépéstől megóvja a népet, azt kivánja,hogy kérdezzék meg rajta keresztül Jahvét. Hogy a főpapon át, az Urim és Tummim segitségével hogyan történt Jahve megkérdezése,nem tudjuk,de Jahve nem felelt egyébkor,ez alkalommal elmaradt a felelet. Saul meghökken,mintha valaki torkánál fogva visszatartotta volna. Nagy lendületben volt előre. A filisteus vereség, az óriási zsákmány,mely még többet igért, a királyság dicsősége,melyet a győzelem Saulnak jelentett, mind vonták előre.S ime most Isten nem viselkedik ugy,mint elvárhatta volna: mikor buzditó kijelentést kellett volna adnia hallga-

Ugy tünt fel Saulnak a dolog,mint durva merénylet az ő személye ellen.De Istennel szembe szállani nem lehetett,ugy mint emberekkel, kénytelen volt megállani és alkalmazkodni.De a lendület megvan,annak őt,ha más irányban is tovább kell ragadnia.Valaki megharagitotta Jahvét, az bizonyos,de kicsoda és mivel? Aki ezt tette; aki vétett Jahve ellen; még inkább vétett Saul ellen,hogy megakasztotta diadalutján, annak sulyosan lakolnia kell! Saul azok közé a szinjátszók közé tartozott, akik elhiszik,hogy ők azok, akiknek játszák magukat. Az uj a szerep: Jahvéért buzgólkodó s a vétkest szigoruan megbüntető biró szerepe. Hogy jutott eszébe Saulnak az,hogy a figyelmet Jonáthánra terelje s azt mondja az apa a fiuról: meghal a vétkes,mégha fiamban Jonathánban volna is a vétek! Miért épen Jonáthánt emlegeti. A nép miután megtudták,mit tett Jonáthán és szolgája,megtelt hálával és csodálattal az ifju hős iránt; Saulban az apában egy csunya hajlamot váltott ki az értesülés, féltékeny lett a fiára.Most már bizonyos méltatlankodással gondolt arra,hogy Jonáthán az ő tudta nélkül indult el kalandjára és ezzel megszegte a fegyelmet. Ha nem ő lett volna a nap igazi hőse; ha Isten nem áldotta volna meg ezt a vállalkozást, akkor már fellépett volna fia ellen; de igy semmit sem tehetett. Élvezte a dicsőséget,de egy belső hang azt mondotta neki,hogy ezt a dicsőséget nem te érdemled, igaz
s ő haragudott erre a belső hangra épugy,mint arra a fiura, aki atyja elől elhalászta a dicsőséget. Saul a Jonáthán nyomdokain indult el s ez bántotta az apa büszkeségét. A gránátalmafa alatt való lustálkodása nem jutott eszébe, nem vádolta magát, csak Jonáthánt. Amaz emberek közül való volt, akik sohasem váldolják magukat; akik mindig arról vannak meggyőződve,hogy nem ők a hibások, hanem mindig valaki más! Csak ezzel magyarázható,hogy akkor el kellett rettentenie a körülötte állókat, fiát nevezi meg példaképül az elrettentésnek.Egy ilyen szólás a lélek mttentő mélységeit mutatja meg sokszor. S ezt a mélységet Saul is érzi s megijed,menekül tőle.A 35 versben azt a megdöbbentő mondatot olvassuk,hogy uralkodásának e későbbi idejében épitette Saul az első oltárt, amelyen áldozott.

Ez a késés nem arra mutat,hogy Saul a mózesi rendelkezéseknek engedelmeskedett volna, melyek az áldozást a levita papságra korlátozták; ezek a rendelkezések ekkor feledésbe jutottak és azután keletkeztek oltárok, ugy mint ahogy az őatyák is emeltek azokat ott, ahol valami esemény őket Istennek való hálaadásra késztette. Saul nem követte ezt a szokást s már láttuk,hogy az Istenre gondolást Sámuel képviselte Saullal szemben / 11,14/.Saul azonban most felépiti az első oltárt és áldozik rajta. Elhozatja a táborba a főpapot és a frigyládát.A főpap szavára azonnal megáll és kész megkérdeztetni Jahvét,hogy mit tegyenek, persze várva,hogy Jahve helyeselni fogja, amit ő kigondolt. A vétkes kikutatásában és megbüntetésében nagy buzgalmat tanusit. Saul bujik önmaga elől s a vallásosságban keres elleplezést. A Jónáthán elleni haragot elrejti a Jahvéért való buzgóság indulatkitörése mögé.Saulnál ez a kettősség nem egészen tudattalan. Mikor megkérdi Istent a filiszteusok éjszakai továbbüldözése felől, azt mondja:" Lemenjek-e a filiszteusok után? / Mikmásból az út állandóan lefelé vitt a filiszteusok földe felé./, Izrael kezébe adod-e őket?" Saul mindig egyes szám első személyben beszél s magát teszi a választott nép helyébe,mintha minden őérette történnék, amit Jahve népéért tesz. Azt kérdi: Lemenjek-e én! Aztán észreveszi magát Jahve előtt, a lelkiismeret szól, mikor igy folytatja: Izrael kezébe adod-e őket?" Az akiért jön a segitség, a nép és Saul is csak a nép szolgája. Saul érzi,hogy Jahve előtt az üntelt beszéd káromlásként jelenik meg. Kijavitja magát. Azonban nem tud őszintén megalázkodni.Hol van ő Dániel imádságától,ki magára veszi népe bűnét, noha ő azt nem követte el! Saul nem várja Jahve itéletét a vétkesre,hanem mielőtt a vétkes megismerte volna, már kimondja saját lelke indi-tására, a sulyos itéletet,mely halál. Aki ilyen könnyen osztja a halált másnak, maga érdemli meg azt és csakugyan, az események ilyen halál felé sodorják Sault. Megdöbbentő végzet,hogy ezt a halált nem Saul egyik halálraküldöttje fogja kimondani felette,

hanem ő maga saját magára. Akit Saul jelöl ki a halálra,menekülni fog; de Saul nem fog megmenekülni! Isten türelme azonban sokáig vár! Saulból hiányzik a bűntudat.Azzal gyűjteti össze Izráel első embereit,hogy jöjjenek és lássák, tudják meg, ki a vétkes. Hogy önmagában is lehet vétek, hogy a nép együtt is felelős azzá elbizakodottságában nem gondol. Ő csak bíró lehet,ki ítél! Hol van ettől a dölyfös viselkedéstől Józsué alázatos önygtró könyörgése,mikor Ákán miatt a kis Ai megverte Izráelt!/Józs.7:6-9/. S mintha mégis az Isten Saul oldalára állana,mert mintha csak Saul/legtitkosabb/de meggondolatlan kívánságát teljesítené: Jónáthánt jelöli ki a főpapi jóslat által vétkesnek.Saul nem akarta komolyan Jonáthán halálát, csak játszott azzal; hiszen szerette fiát. Csak most tette őt ellenséggé a felébredő féltékenység. Később megbánta volna tettét, mellyel Jonáthánt a halálnak adja. Szédületes egy bánya az emberi szív,helyesebben a lélek, melybe a szív legtitkosabb vágyait rejti el! Milyen szörnyek és rémek emelik fel olykor fejüket az emberi szívben! Isten ki akarta hozni Saul szívéből a szörnyűségeket és azért jelölte ki a vétkest Saul meggondolatlanul tett átok-fenyegetése értelmében. Némileg olyan volt ez,mint Izsák halálra kivánása a Mória hegyén. Isten tudta,hogy Jonáthán nem fog most meghalni; de odavitte őt a halál szélére,hogy látható legyen Saul szivének egész sivársága. Nem Saul, a nép borzad vissza attól,hogy Jonáthán, a nap hőse, a bátor megmentő meghaljon a győzelem napján, melyet az ő bátorsága és hűsége indított el. Saul azonban nem érezte most,hogy micsoda megszégyenitése rejlik abban,hogy a nép menti meg az tyával szemben az atya ítéletétől.Az érdemes fiut. A Saul szive még keményebbé válik. Most a sötétségbe lép be mindig mélyebben a szerencsétlen király, kiben Isten azt mutatja be,hogy milyen megbizhatatlan a tetszetős külső mögött az emberi szív. Jonáthán vallomása nem a tettenért bűnös kényszeres beismerése.Ő maga nem tulajdonitott tettének akkora jelentőséget,hiszen nem is tudott

atyja kimondott átkáról. Most is, mikor vétkéről beszél,bangoztatja,hogy csekély kis mázat izlelt csupán. Jonáthán " megfogatása " tulajdonképen apja megfogatását jelenti, ki nem is sejtette,hogy az átok fiát fogja találni. Saul játszott a filiszteus veszéllyel, amikor diszszemlét tartott; játszott a nép nyomorúságával,mikor ahelyett,hogy a szabaditáson törte volna a fejét s utat keresett volna a szabaditásra,mint Jonáthán, békésen nyugodott a gránátfa árnyékában, játszott az átokkal, melyet csak a nép ösztönzésére használt; játszott Jonathán nevével,nem is sejtve,hogy a sors Jonathánra fog esni; játszott most is,mikor az önzetlen és pártatlan birót személyesitette meg: Isten megfogta őt a játékban.Most még könnyen szabadul,de jönni fog óra, mikor az örökkévalóságból az a borzalmas szó fog átvillanni az itteni időben késő! Jonathán halálkészsége őszinte,de nem mentes a keserű csalódástól,mely atyjával szemben eltölti. Ilyen könnyen adja oda a fiát az apa és épp akkor, mikor a legnagyobb győzelmet szerzi atyjának és népének! Jonathán halni kivánt! É s egyszer emiatt az apa miatt kell meghalni,csatában elesnie! Saul pedig fia elrejtett, mély bánatával szemben az esetbe Hásszámi esküdözést folytatja: " Igy meg ugy tegyen Jahve,ez egyszer biztos,hogy Jonathán meghal!" Sault elvakitja a szerep, melyet szinészként játszik, olyasmit mond, amit késóbb keservesen megbánna. De a nép szive helyén van és ellenáll a királynak,ki aztán esküdözése ellenére könnyen enged a nép szavának. Amint a nép határozott beszédét hallja arról,hogy Jonathánnal szemben mi az igazságos, azonnal vége a határozottság látszatának és ellenállása megszünik. Utóvégre nem gondolta komolyan csak szerepet jászott! A nép szava azonban komoly és ellenállást nem türő: " egy hajszál nem fog földre esni Jonathán fejéről!" Jahve cselekedett ezen a napon!" Nem Saul ekvetetlenkedő beszédében látják Jahvét megjelenni, hanem Jonathán cselekvésében. És Saul is érzi,hogy ez igy van.Ugy váltották meg Jonathánt,mint Mózes törvénye szerint az első szülöttet volt szokás.

Jonáthán tényleg elsőszülött volt, állt reá Mózes törvénye. Ismét egy bizonyiték, hogy a Mózes könyvének rendelkezései ebben a korban ismertek voltak és alkalom adtán alkalmazták őket; csak a változott viszonyok miatt a törvény megtartását elhanyagolták, módositották, mig Jahve a törvény tekintélyét ujra helyre nem állitotta.- A régi csaták után nem következett megsemmisitő üldözés; csata után győztes és vesztes fél haza mentek s mindenik élte tovább a maga életét. Csak a világbirodalmi eszme hozott más szokásokat, népek teljes és örökös alávetését. A filiszteusok ujra fel fogják emelni fejüket és komoly veszélyt jelentenek Izráel számára. Isten nem veszi el egyszerre a veszélyt fejünk fölül, hogy kipróbáljon és fegyelmezzen vele bennünket.

XIV. rész 47- 48.v.

SAUL ELFOGLALTA AZ IZRÁEL FELETTI KIRÁLYSÁGOT, AZTÁN HÁBORUT VISELT KÖRÖSKÖRÜL MINDEN ELLENSÉGE ELLEN, MOÁB ELLEN, AMMON FIAI ELLEN, EDOM ELLEN, COBÁ ELLEN, A FILISZTEUSOK ELLEN, ÉS AKÁRMERRE FORDULT, MINDENÜTT SZABADITÁST TAPASZTALT, HATALMAS DOLGOKAT CSELEKEDETT, MEGVERTE AMÁLEKET, MEGMENTETTE IZRÁELT ZSÁKMÁNYOLÓJÁNAK KEZÉBŐL.

Ez az ujabb megjegyzés: "Saul elfoglalta Izráel feletti királyságot" mutatja, hogy bár a nép maga kivánta a királyságot, mégis milyen nehezen és fokozatosan ment az áttérés a birák alatti szabadságból a királyság fegyelmezettségére. Saulnak minden egyes győzelme a külső ellenségen: növelte hatalmát a belső ellenálláson. Az is bizonyos, azonban, hogy S aul nem volt uralkodásra termett ember: egyrészt ügyetlen, közönyös, nehézkés, másrészt önző, nem népe javát szolgáló, magában gyönyörködő s emiatt Isten segitségét sokszor nélkülöző. Egy előnye volt: ott állott mögötte az imádkozó, ősz Sámuel; Sámuel mögött pedig az imádságot meghallgató Isten. Azok a győzelmek, melyeket Saul Izráel ellenségein aratott, egyszerüen ezeknek az imádság-meghallgatásoknak voltak következményei. Isten sokszor nem nézi az eszközt, mellyel dolgozik és a méltatlanon keresztül, sőt a méltatlannak is megmutatja a hüségét. Isten nevelésének nemcsak a csapás, hanem az

áldás; nemcsak a szenvedés, hanem az örüm is eszközét képezi; vizsgálja hogy hálásaknak, vagy az Adó iránt köszönyösseknek bizonyulunk-e, ha szabaditást tapasztalunk. Saul és vele együtt Izráel is sok szabaditásban részesitette,hogy kipróbálja őket./ 47.v. végén álló háber hirsia szó valószinüleg szövegromlás, van helyett az igen hasonló rés került a szövegbe s eredetileg nem hirsia, hanem hivvasa állott benne, tehát niphal, melynek jelentése:szabaditott, ugyhogy Saul a szabaditás tárgya volt, nem szerzője. Egyébként ha hirsia volna helyes, akkor ez azt jelentené,hogy Saul akármerre vordult, mindenütt kötelességfelejtőn, istentelenül, elvetemülten viselkedett, mi azonban alig-ha lehet itt helyes értelem./ Isten szabaditásának volt a következménye,Isten erején történt,hogy Saul mindenütt derekasan viselkedett, hatalmat mutatott,mert Isten mellette állott.Saul már el volt ejtve, Isten már más királyt választott magának; de az alkonyat előtt megmutatta Saulnak hüségét, segitségét,hogy lássa mit veszitett el. Ki tudja,hogy Saul számára mit jelentett ez az isteni hüség akkor,mikor már a haláltól elragadva szellemi börtönében végig gondolta elvesztett földi életét.A földi életben Isten vezetését nem lehet megérteni a nélkül,hogy tulvilági folytatást nem ismernők. Bizonyos azonban, hogy mikor Jahve a méltatlan Saulon keresztül szabaditást szerzett, nemcsak Saulra, hanem egész Izráelre tekintettel volt, főleg azonban hü szolgájának Sámuelnek imádságára, kinek szintén a szabaditásnak és Jahve hüségének tapasztalásával kellett átmennie oda, hol az Istenben bizókra nem börtön, hanem szabadság vár.Sem Saul,sem Sámuel élete nem záródott le a testi halállal e ami azután következett, az annak természetes folytatása és következménye volt, ami a halálon innan történt velök. Ugyanez áll az izráelitákra és a megfenyitett pogányokra is, minden egyes emberre, kiket Isten mind szeme előtt tart ebben a földi életben éppen ugy, mint ama tulsó létben odaát.Moáb, Ammon, Edom, Cobá, a filisteusok és főleg Amálek egyaránt tapasztalták,hogy az elvetemült rabló egyszer megkapja megérdemelt sorsát. Moáb, Ammon keletre feküdtek, Edom délre,Cobá északra,Damaszkuszon

tul, Filisztea nyugatra és Amálek délre,ugyhogy Saul csakugyan ekkfelé fordult,hogy Izraeltől távol tartsa a zsákmányoló ellenséget. Korábbi lustasága bizonyos frisseségnek, elevenségnek adott helyet, mihez nagyban hozzájárult az a megszégyenülés,melyben Jonatánnal szemben részesült, mikor ezt a nép kiszabaditotta a Saultól kimondott halálbüntetésből. Saul megszégyelte magát.Volt tehát Saulban a jóra hajlam, csak több volt a dudva,mely a jót elfojtotta időnkint s végül magával vitte a szerencsétlen királyt. Jahve szabaditó, áldó tevékenysége nem volt képes Sault teljes odaadásra birni; szive mélyén ott maradt a megkimélt gonosz és nemsokára a gonosznak megkimélése fogja Sault Istentől még jobban eltaszitani.

XIV. rész 49- 51.v.

SAUL FIAI JONATHÁN, JISVI, MALKISUA VOLTAK S KÉT LEÁNYÁNAK NEVE, AZ ELSŐSZÜLÖTT MÉRAB, A KISSEBBIK NEVE MIKÁL VOLT. SAUL FELESÉGÉNEK NEVE ACHINOÁM VOLT, ACHIMAAC LEÁNYA. A HADSEREG VEZÉRÉNEK NEVE ABNÉR VOLT, NÉR FIA VOLT,SAUL UNOKABÁTYJA.SAUL ATYJA KIS ÉS ABNÉR ATYJA ,NÉR ABIEL FIAI VOLTAK.

Mindig érdekes fényt vetnek egy család jellemére azok a nevek, melyeket törekvéseiknek, várakozásaiknak megfelelően gyermekeiknek adnak, vagy amelyeket tulajdonságaik alapján gyernek. Abiél jelentése: Áten az atyám; Nér szövétneket jelent: Kis hajlást, hajladozást, alkalmazkodást; Abnér, vagy Abinér jelentése: atyám szövétnek és Saul jelentése: a kért. Achinoám értelme: kedves fiutestvér; Achimáa bosszus fiutestvér. Jonathán: Jahve adta; Jisvi egyenlőrangut jelent; Malkisua segitségül-hivás királyát; Méráb növekedést, szaporulatot; Mikál teljeset,tökéletesset,hatalmat. A kiindulás tehát helyes volt a család lelki fejlődésében: Isten volt a kiindulás, a Tőle való származás, Istennek az emberi létbe való behatolása, mi az embert lámpással szövétnekké teszi.De aztán a figyelem az emberre fordul, s a szaporodást, a hatalmat ünneplik, a második fiugyermek egyenranguságát hangoztatják, bár ott van a gondolat,hogy isteni segitségre szorulnak.Meghajolnak Isten előtt,de talán az emberek előtt is.

Ám mit ér az Istentől származás, ha aztán elhajolunk Tőle?

XIV. 52.v.

Saul egész IDEJE ALATT HŐS VOLT A FILISZTEUSOK ELLENI HÁBORÚ; SAUL AHÁNY VITÉZ ÉS DERÉK EMBERT LÁTOTT, MAGÁHOZ CSATOLTA.-

Isten tehát nem vette el egyszerre az ostort Izráelről, hanem rajta tartotta a népen figyelmeztető, büntető kezét. A támadó ellenséggel szemben állandóan résen kellett lenniök. Saul kétségtelenül helyesen járt el, mikor a toborzásnak azt a módját választotta, hogy minden alkalmas embert, akit megösmert magához vont és seregébe sorozott. Dávid tovább folytatta a toborzásnak ezt a módját, Salamon szekerekkel és lovassággal egészitette ki az állandó hadsereget, mely a nép ügyét szivükön viselő legderekabb izrealitákból állott elő. Nem szoldos sereg volt ez, mely épen a legnagyobb szükségben mondja fel sokszor a szolgálatot, mivel tagjait az érdek vezeti és a zsákmányvágy fűti. Sault e tettében is Isten vezette. Bár ebben a vezetésben maradt volna!

XV. rész 1-9.v.

SÁMUEL MEGSZÓLITOTTA SAULT: ENGEM KÜLDÖTT EL JAHVE, HOGY TÉGED NÉPÉN IZRÁELEN KIRÁLLYÁ KENJELEK. MOST HÁT HALLGASS JAHVE SZAVAINAK HANGJÁRA! IGY SZÓL JAHVE, A SEREGEK ISTENE: SORT KERITETTEM ARRA, HOGY AMIT AMÁLEK TETT IZRÁELLEL AMIKOR AZ UTON, AMIKOR EGYIPTOMBÓL FÖLHOZTAM NEKI TÁMADT. MOST HÁT ERED, ÉS VERD LE AMÁLEKET; IRTSÁTOK KI ÁTOK ITÉLETTEL MINDENÉT! NE KIMÉLD, HANEM ÖLD LE FÉRFITŐL AZ ASSZONYIG, A VIRGONC GYERMEKTŐL A CSECSEMŐIG, A BAROMTÓL A JUHIG, A TEVÉTŐL A SZAMÁRIG! SAUL TUDTÁRA ADTA A NÉPNEK A DOLGOT, AZTÁN SZEMLÉT TARTOTT FÖLÖTTÜK TELAIMBAN: KÉTSZÁZEZER GYALOGOS ÉS TIZEZER JUDEAI VOLT. AMIKOR AZ AMÁLEKITÁK VÁROSÁHOZ ÉRT, LESBE ÁLLT A PATAK VÖLGYÉBEN. AZTÁN AZT ÜZENTE A KÉNIEKNEK: JERTEK ALJÚVÁ, TÁVOZZATOK AZ AMÁLEKITÁK KÖZÜL, HOGY VELÜK EGYÜVÉ NE SZÁMITSALAK TITEKET: HISZEN TI SZERETETET GYAKOROLTATOK IZRÁEL ÖSSZES FIAIVAL, MIKOR FÖLJÖTTEK EGYIPTOMBÓL. ERRE A KÉNIEK ELMENTEK AMÁLEK KÖZÜL. SAUL EKKOR HEVILÁTÓL ADDIG VERTE AMÁLEKET, AHOL SUR FELÉ JÁRNAK SZE BEN EGYIPTOMNÁL. ÉLVE FOGTA EL AGÁGOT, AMÁLEK KIRÁLYÁT; AZ EGÉSZ NÉPEN PEDIG KARDDAL HAJTOTTA VÉGRE AZ ÁTOK-ITÉLETET. MEGKIMÉLTE AZONBAN SAUL ÉS A NÉP AGÁGOT, A JUHOKNAK ÉS SZARVASMARHÁKNAK JAVÁT, A MÁSOD KIHORDÁSU ÁLLATOKAT, A BÁRÁNYOKAT; MINDENBŐL A JAVÁT! EZEKEN NEM AKARTÁK AZ ÁTOK-ITÉLETET VÉGREHAJTANI; DE VÉGREHAJTOTTÁK AZ ITÉLETET MINDEN DOLGON, AMI MEGVETENDŐ ÉS ELESETT VOLT.

Figyelemreméltó, hogy Isten az utasitásokat nem Saulnak adja, hanem a néptől félretett Sámuelnek. Egyszer csak megjelenik Saul hásánál a próféta és közli vele Isten parancsát, melyet ő megbízóleg Istentől kapott.

Isten tehát nem tette még félre az ős prófétát.Az isteni parancs véghezvitele pereasc a királynak a dolga, ki az Isten segitségével el is végezi.A parancs szigoru szoknak az ótestamentumi parancsoknak egyike, melyeken az észelvü uj világ leginkább "botránkozik". Isten kiirtásra itél egy népet. Ugyanezek az "észelvü" emberek,akik oly gyöngédek,hogy eltiltják a tanitónak,hogy az engedetlen és kihivó viselkedésü gyermeket megverje, gyáltalán nem botránkoznak,vagy rémüldöznek, amikor Sátán képviselői a földön ezrével,vagy épen millisszámra pusztitják el az ártatlanokat; de nem birnak a felháborodással, amikor a világ Teremtője, az erkölcstelenség és aljasság végső fokát elérő embereknek földmondja a szállást a földön és az alvilág tömlöceibe gárja őket. Mert Amálek ezt a fokot érte el. Az ilyen nép nemcsak megérdemli azt,hhogy eltávolitsák őt a többi nép,közül, hanem a többi nép érdeke is követeli,hogy a fertőző gócpontokat eltávolitsák a népek együtteséből. Melyik a kivánatosabb,hogy a tolvaj büntetlenül rabolhasson, vagy hogy a jót akaró emberek békességben élhessenek a rablók a börtönbe kerüljenek? A testi halál az istentelenek számára börtönbe zárást jelent. Nem igaz,hogy Isten a halottak börtönében külön kinzó eszközről gondoskodott volna; a halottakat a kórhozat helyén más nem kinozza,mint amit maguk szereztek össze maguknak földi életük alatt, tehát a bün aljasága, melyet odaát tisztán fognak látni s az önvád,hogy mért nem menekültek Isten irgalmához: a megvetett isteni jóság és az elmulasztott alkalmak a megtérésre.Nincs okunk tehát sajnálkozni azon,hogy Saul serege az amálekitákat elzárta a további vétkezés lehetősége elől és hogy Istennek láthatatlan angyalai átkisérték őket a tulvilág börtönébe. Inkább az isteni hosszutürést kell csodálnunk. Hiszen Amálek már évszázadokkal azelőtt elérte az elvetemültségnek azt a fokát,mely őt az itéletre érettnek bélyegezte s az Isten hosszutürése hordozta őt. Az isteni itéletxx ezt a régi bünét emliti fel: rátámadt Isten né-

pére,mikor az Egyiptomból menekült.I. Móz.36:12 szerint Amálek Ésau utóda volt, tehát a héberrel közel rokon. A rokon nép rettenetes rabságból menekülve érkezett Amálek határába s arra volt szüksége,hogy a rokon nép tárt karokkal menjen elébe az üldözöttet megsegítse. Ehelyett gyilkos fegyverrel támadt reá. Amálek bűne tényleg nagy volt,de a bűn elkövetésének ideje régen elmult; azóta más nemzedékek keltek életre,kiket az apák bűnéért késő volt már elszámoltatni.Ám ha az apák bűnét a fiak átveszik és abban kitartanak; ha a régi vétkeket ujakkal tetézik, sőt azt fölül is multják, akkor a bűn folytonossága a felelősség folytonosságát is magával hozza; ekkor az uj nemzedék megérdemli,hogy a régi nemzedékek bűnéért is lakoljon.Agág istentelen és arcátlan viselkedése bőséges igazolást nyujt arra,hogy az isteni büntetést megérdemelt- és nek lássuk. Isten sokáig hallgat, sokszor vár a büntetéssel;egyszer, amikor a gonosztevő legbiztosabbnak érzi magát s gunyolódva hangoztatja biztonságát, lecsap az isteni kéz. Isten soron tartja az isteni tartozásokat s mindenre sort kerit. Amálekre most került sor. Nem tudjuk Amálek akkori belső életét,de ahol ilyen nyegle király kezében van a kormányzás ott a nemzeti élet aligha lehet különb. Ott, ahol az istentelen uralmat a nép békén türi, az uralkodó bűnéért felelős a nép.Ha mást nem tehet a nép, kiált[2] tania kell az Istenhez,hogy vegye le róla a gonoszok jármát.Amálek meg volt elégedve uralkodójával.A nép ép oly elvetemült volt, mint királya s hogy az erkölcsi fertő iránt való undorát kifejezze az Isten is kifejezteszi a büntetést végre hajtó néppel is azért rendelte el,hogy a gyermekeket, kik e sátáni hatalom alá születtek, az oktalan állatokat a vétkező nép[1]pel együtt kiirt ják, hogy példaképp álljon a világ előtt az aljasság büntetése.Az állat levágásra rendeltetett,annak nem büntetés,ha nem étkezés céljára, az hanem az isteni harag megmutatásával végett vágják le. Az a szentimentális beszéd pedig,hogy a gyermekek ártatlanul estek a fegyver éle alá,

akkor volna jogosult,ha odaát nem volna igazságosan ítélő Isten, aki mindenkit érdeme szerint helyez el a neki megfelelő helyre és állapotba a túlvilágon. Hagyjuk tehát az Istenre a halottakat/holtakat/és ne higyjük,hogy nagy szerencsétlenség éri azt, akit Isten innen a túlsó világra hív át! A héber ólól szó a gyermeket abban a korban jelöli, amikor tehetetlen csecsemő korából az életerővel telt,mozgó, törekvő de még célt nem ismerő játszi korba megy át, ezért fordítom " virgonc gyermekkel". A chérem szónak a jelentése hasonlít az ausztráliai szigetcsoport népeinek "tabu" fogalmához,mely a közhasználatból kivettet, eltiltottat jelent s így a "szent" szó fogalmát borzolja. A hecherim szóval azt a műveletet jelezték,amellyel Isten embereket és tárgyakat magának elvett s ahhoz ember csak olykép nyulhatott,hogy azt a közhasználatból, az emberi érintkezésből kitaszítsa pl. megöléssel. A megölés nem megsemmisítést,hanem Isten akaratába való áttaszitást jelent, mert a halál birodalmában az ember tehetetlenül és az elmenekülés minden reménye nélkül áll a szent Isten Arcával szemben. Amálekot Isten a chéremmel sujtotta és Saulnak és népének kellett az ítéletet végrehajtania. Oly feladat volt ez,mint amelyet Isten büntető angyalai, az ítélet angyalai végeznek. Sámuel a kapott isteni parancsot közli Saullal, Saul a néppel.A nép egybegyül a megszámlálását is jelenti. A harcfiak száma igen nagy és több milliós népre mutat, ha ennyi a harcolni tudók száma. A Juda törzse már ekkor elkülönülten jelentkezik s ennek a különállásnak földrajzi oka az az elzártság, melyet ~~xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx~~ e törzsek lakóhelye, Juda hegységének fennsikjai biztositottak. Ámde tiszta földrajzi okokkal nem magyarázható meg egy nép egyik részétől ez a különszakadása. Juda elválásának az a valószinűbb oka, hogy Juda Istentől rendelt vezető szerepének a nép többi része s különösen Efraim ellenállott féltékenységből, makacsságból a ~~xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx~~ végzéséből, mint amilyen okok az [illegible]

Juda harcosait külön számolják meg.A nép bem sejti még,hogy a következő királyt Juda fiai közül választotta ki az Isten e ez a király Isten szives szerint való uralkodó lesz.A feladatot gyorsan és jól hajtja végre Saul,mert Isten nevében cselekszik és Isten áll mellette.Az ítélet végrehajtása előtt azonban a kegyelem cselekszik.Az amálekiek nép között lakik Kéni népe,egy midianita törzs,mely Izraelhez barátságos volt,mikor Egyptomból kijött, melynek egy része Izráellel együtt bejött az uj hazába,másik része elvegyülten élt az amálekitákkal./I.Móz. 15 : 19, II.Móz.2:16 , 3:1,18:1,IV.Móz 10:29,Bir.1:16,4:11-17, 5:24,I.Sám 27:10./ A Isten irgalma kivette őket a Chórem alól, bizonyitva,hogy Isten nem érdemtelenül büntet,az ártatlant megkiméli.Olyan volt ez az Isteni cselekedet,mint Lót kimentése Sodomából.A kéniek engedelmesen hagyt k el amálekot; nem érezték ,hogy szolidaritással tartoznak nekik;elég volt nekik eddig türni a szomszédságot.Ez alkalommal amálekiták is csatlakozhattak volna a kivándorlókhoz és bizonyára kegyelmet nyerhettek volna;de ezeknek szives kemény volt,nem hittek Saul győzelmében,és Isten ítéletében.Minden jól ment Saul részén addig,amig a bünösök ellen kellet eljárnia;de a győzelem és a zsákmány elvették ezét ; a kapzsiság az ő szivét is megkeményitette.Még valami más:titkos rokonszenv a nyegle bünös iránt.L elték a közembereket,de megkiméltek az előkelő fő bünöst, a királyt,mert szerették annak előkelő,délceg,finomkodó viselkedését s nem gyülölték arcátlanságát, s gonoszságát és elvetemültségét.Elpusztitták a rut,értéktelen állatokat,de megkiméltek a kövéret,az erőset,a használhatót. Saul és a nép részéről gonosz család volt ez,Istennel szemben és vakságukat és hitetlenségüket mutatja,hogy azt váltek,hogy Istent megcsalhatják.A bünös nem hiszi,hogy Isten mindent lát;vagy legalább vakszerőn kisérletezik,hogy hátha szemet huny Isten

mint ő szokott:Á s családtak: Isten látta,ami rótám,és Isten nem engedi,hogy packázzon vele a bünös ember.Saul meigmt nagyszerüen viselkedett,amig a kisértés nem jött,de ez alatt azonnal elesett,Saul szives mindig fondkabb és elfordültebb lett.

I V.rész 1o - 22-ig v.

JAHVE AZVA SZOLOTT SÁMUELHEZ. - MEGBÁNTA H MONDTA -,HOGY SAULT KIRÁLLY Á TETTEM,MERT ABBAHAGYTA ,HOGY ENGEM KÖVESSEN S BESZÉDIMET NEM VALÓ SITJA MEG.IZGETT A S Á MUEL LELKE ÉS EGÉSZ É JJEL KIÁ LTOTT JAHVE HO Z.REGGEL KORA H KELT SÁMUEL,HOGY SAUL ELÉ MENJEN. SAUL KÁRMELBE MENT - JELENTETTEK SÁMUELNEK - OTT EMLEKJELT ÁLLÍTOTT MAGÁNAK.AZTÁ H VISSZAKERÜLT ÉS ALÁMENT GILGÁLBAK.SÁMUEL ERRE ELMENT SAULHOZ ,SAUL IGY ÜDVÖZLETTE HEJ:JAHVE ÁLDOTTA VAGY TE , MEGVALÓSITOTTAM JAHVE SZAVÁT!SÁMUEL MEGKERDEZTE:HOVAN MIKORDA JUH BÖGÉSE JUT A FÜLEMBE? MARHABÖGÉ S AZ AMIT HALLOK ?! AZ AMÁLEKITÁK - TŐL HOZTÁK EL ŐKET FELELTE SAUL- A NÉP MEGKIMÉLTE A JUHOK ÉS MARHÁK JAVÁT,HOGY ÁLDOZNI TUDJON ISTENEDNEK JAHVÉNEK; A TÖBBIT PEDIG VÉGREHAJTOTTUK AZ ÁTOKITÉLETET? SÁMUEL ERRE IGY SZÓLOTT SAULHOZ: HAGYD IDE A! HADD MONDJAM EL NEKED, AMIT JAHVE SZÓLOTT HOZZÁM AZ ÉJJEL! - MONDD EL! - FELELTE AZ NÉKI.- UGYE HOGY KICSINY VOLTÁL A MAGAD SZEMÉBEN ARRA,HOGY IZRÁEL TÖRZSEINEK FEJE LÉGY?JAHVE MÉ - GIS KIRÁLYVÁ KENETETT FEL TÉGED IZRÁEL FÖLÖTT! AZTÁN ELKÜLDÖTT TÉGED EGY UTRA! AZT MONDTA: ERED, HAJTS VÉGRE ÁTOKITÉLETET BÜNÖSKÖN AMÁLÉKEN, VISELJ HÁBORUT ELLENE MIG KI NEM IRTOD ŐKET! MIÉRT NEM HALLGATTÁL HÁT JAHVE SZAVÁRA? MIÉRT VETETTED MAGAD A ZSÁKMÁNYRA ÉS TETTÉL GONOSZAT JAHVE SZEMÉBEN? DE HISZ HALLGATTAM JAHVE SZAVÁRA - FELELTE SAUL SÁMUELNEK.- ELMENTEM ARRA AZ UTRA, AMELYRE JAHVE KÜLDÖTT ENGEM,ELHOZTAM AMÁLÉK KIRÁLYÁT, AGÁGOT ÉS VÉGREHAJTOTTAM AZ ÁTOKITÉLETET AMÁLÉKEN! A NÉP VETT EL JUHOKAT ÉS MARHÁKAT A ZSÁKMÁNYBÓL, AZ ÁTOKRA ITÉLTNEK A SZENTÉLYTŐL,HOGY HOGY ISTENEDNEK, JAHVÉNAK, GILGÁLBAN MEGÁLDOZZA! DE SÁMUEL EZT FELELTE: VAJJON TETSZIK-E JAHVÉNAK AZ ÉGŐ ÉS VÉRES ÁLDOZAT UGY, MINT MIKOR VALAKI ENGEDELMESKEDIK JAHVE SZAVÁNAK? LÁSD JOBB AZ ENGEDELMESSÉKA VÉRES ÁLDOZATNÁL S A RÁJA FIGYELÉS A KOSOK KÖVÉRNÉL.MERT A JÓSLÁS VÉTKÉNEK FELEL MEG AZ ELLENSZEGÜLÉS ÉS A BÁLVÁNYOZÁS HÜTLENSÉGÉNEK AZ AKARATOSSÁG! MERT MEGVETETTED JAHVE SZAVÁT, JAHVE IS MEGVETETT TÉGED ÉS NEM LESZEL KIRÁLY-

A PRÓFÉTA beszélő viszonyba van az Istennel, Istem ujra és ujra megkeresi őt és közli vele gondolatait, utasitásokat ád néki, hogy azokat másokkal közölje.Mert nem mindenki alkalmas arra,hogy Jahve közölje vele akaratát. Ahhoz,hogy valaki gonosz esellenek, vegy nyugtalan tulvilági lelkek közvetitője közvetitő médiuma legyen, az kell,hogy vakon odaadja magát nekik. Ahhoz,hogy valaki Jahve gondolatainak szószólója legyen engedelmes, odaadó szív kell, mely nem jár saját utakon. Az engedetlen szivü, akaratos emberből hamis próféta lesz.

hamis próféta lesz. Láttuk,hogy Sámuel gyermekkorától megszokta, hogy Jahve szavára figyeljen és sohasem járt külön utakon; lelke mindig ki volt tárva Jahve előtt,hogy szavát meghallgassa.Áldott a nép,amelynek ilyen prófétája van; de átkozott az ember, aki ily prófétát megvet s annak szavára nem indul! Saul nem becsülte meg ezt a nagy ajándékot.S ámuel világosan küszölte vele Isten akaratát; de a királynem tartotta fontosnak,hogy egészen úgy hajtsa végre, mint ahogy Isten a próféta által üzente. Saul okosabb volt mint Isten. Látta a gögös, ünnitt király-kollégát és megkímélte; látta a kitünő zsákmányt s a javát megmentette a pusztulástól. Isten megelégedhetik kevesebbel is! - gondolta. Ez a gondolkodás Isten megvetése volt. Abban bizott,hogy ügyes kifogásokkal meg lehet kxkxxt tévesztení a prófétát s a gazda meg fog elégedni azzal, amivel a szolgája. Ez Isten lenézése volt. Saul sohasem tért meg egész szivével az Istenhez s amikor Jahve utjára lépett,mindig félszivvel tette azt. Az ürért; de mindig van egy pont,amelynél az engedelmesség megszünik,mert a hozandó áldozat tulnagynak látszik. Isten mellett az ilyen szivben mindig bálványok is helyet foglalnak: egy-egy olyan eszménykép,mint a hetyke Agág és a föld javai, melyeket most élvezünk s melyeket néhás megtagadni valami láthatatlan s a messze jövőben ránk váró jóért. Saul evilág embere volt s az istenfélelmet csak evilág örömeinek kiegészitéseképen tartotta megvalósitandónak; olyan istenfélelmet,amely egészen felolvad Istenben, Saul nem kivánt szivébe. Ez az oka,amiért Isten elvetette Sault! Isten panaszsa,hogy Saul abba hagyta az ő követését, jogos: Saul akkor hagyta abba, amikor Jahve követése tulnagy áldozatot és lemondást követelt volna tőle. Mikor Isten Sámuellel közölte,hogy megbánta,hogy Sault királlyá tette, ez nem azt jelentette,hogy Jahve csalódott Saulban s igy Jahve tévedhet. Nem! ő eleitől fogva tudta kit vesz kezébe és szándékosan adott olyan királyt az Isten királyságát megunó Izráelnek, ki külsőleg

megfelel annak, amit a héberek kivántak; belseje ellenben nem felel meg a szükségletnek,hogy igy Izráel megértse,hogy nem a külsőt kell néznie, hanem a belsőt csupán. Ha pedig a belső a fontos, akkor nem volt okuk Jahvétől elpártolni és látható királyt keresni maguknak.Az hogy Jahve " megbánta ",hogy Sault királlyá tette, nem Jahve lelkében ment végbe, hanem külső viselkedésében; vagyis Jahve elhatározta,hogy ezentul másként bánik Saullal,mint eddig és ez elsősorban abban fog megnyilatkozni,hogy más királyt ken föl helyette, bár ez az uj király egyelőre csak az üldöztetést fogja megkapni a királyságból. Az a szó, amelyet megbánással szokás forditani, voltaképpen ugyanazt jelenti,mint a görög metanoia; többet,mint külső megtérés, vagyis a cselekedetek megváltozása; azt jelenti,hogy másként fog gondolkozni arról,amit " megbánt"; tehát más lesz a bánásmódja, mások tervei vele. Mikor Sámuel meghallotta,hogy Isten megváltozik Saulla szemben, egész éjjel könyörgött, küzdött; a lelkét égette az isteni elhatározás: küzdött Saulért,de Isten elhatározása e ponton nem volt megváltoztatható. Nem aludt, vagy alig aludt valamit Sámuel az éjszaka;mindamellett már kora reggel utrakelt,hogy Saulnál az isteni megbizatást teljesitse.Amit Saulnál tapasztalt, megerősitette abban,hogy Isten nem tehet másként. Még soha ily alacsonynak , ilyen hitványnak nem látta Saul jellemét. Az az ember fokról-fokra süllyedt lefelé. Saulnak első dolga volt,hogy emlékkövet állitson magának a ló. Saulnak első dolga volt,hogy emlékkövet állitson magának a ló hizelgők körülfogták, körükben nem gondolt arra,hogy nemsokára egészen más környezetben egészen más fogadtatásban lesz része, mely kedvét le fogja rontani. Mikor végre Sámuellel szembe nézett, még benne volt az ünnepi hangulatban, melybe sajátmaga ringatta magát. Aki nagyon magasan érzi magát, van olyan bőkezü,hogy egy alacsonyabb helyen másnak is juttat valamit a dicsőségből.Mikor Saul Sámuelt meglátta, azonnal elismeréssel szólt hozzá:Jahve

áldotta vagy te" őszintén mondta ezt,tudta,hogy Jahve szereti Sámuelt másnál is jobban. De Jahve áldása e pillanatban nem volt neki olyan fontos,mint saját diadalmámora s azért nem kell a szónak tulzott jelentést tulajdonitani. Fontosabb volt a másik mondat: " Megvalósitottam Jahve szavát": Itt már határozottan azon vana hangsuly, amit Saul csinált s nem azon, amit Jahve. Milyen kár,hogy Sámuel egy tapintatlan kérdéssel azonnal lerontotta Saul ünnepi hangulatát!" Mi ez az állatbögés, amit hallok?" Saul kénytelen volt magyarázatot adni s a magyarázat hazug volta lerontott minden diadalmámort még Saul lelkében is,mert nem esik jól magunkat csodálni akkor, mikor tudjuk magunkról,hogy hazudunk. Saul elismeri,hogy Jahve szavától eltérés történt;de nem ismeri el,hogy ezzel hiba történt volna.Mert Jahve nyilván elfeledkezett saját dicsőségéről gondoskodni; legalább is nem intézkedett,hogy áldozatra való állatokat hagyjanak a megátkozott tömegből.Ezen segitett a né p. No mert Saul nem ismeri el, hogy ebben része volna: a nép tért el Jahve parancsától.Saul megpróbálja,hogy Isten parancsával érveljen Isten mostani rendelkezése ellen, mikor emlékeztet a szenge törvényére,melyet ime a zsákmányból is meg kell adni. Különben pedig a többi állatot végrehajtották az átokitéletet. Jelentéktelen kis eltérés történt jószándékkal, kár szőrszálhasogatásnak!De Sámuel nyersen félbeszakitja a dicsőség mámorában uszó királyt s rámutat arra, hogy milyen kicsiny embernek látta Sault is egykor magát,mikor Jahve királyságra hivta s minden nagyságát Jahvénak köszönheti. Jahve volt minden: Saul maga semmi! S hogy e hadjárat után,melyet végre nem Jonathán vivott ki. Saul oly magasra szállott birtelen a saját szemében, az egészen téves látás, mert Saul nem föl,hanem alászállott,mikor kapzsi mohósággal a zsákmányra vetette magát s elvette azt, ami a Jahvéé volt! Gonoszat tett Saul,nem ugyan a saját itélete,hanem Jahve itélete szerint.

Saul hiába próbálja magyarázni ujra,hogy végrehajtotta Jahve parancsát,mikor félig engedelmeskedett,mert Sámuel könyörtelenül eléje tartja hazugságát és azt Jahve milyen másként itéli meg Saul tet tét,mint a hiuelkedő udvaroncok, kik már ekkor nagy számmal voltak Saul körül; talán éppen azok, akik korábban kicsufolták faragatlanságáért. Nevezetes, örök érvényü tételt mond ki Sámuel ekkor,mely beleviligit az Ujszövetség korába is és megmutatja a hit utjának igazi lényegét.Az áldozatot az engedelmességgel veti össze a próféta és rámutat arra,hogy mig az áldozatban vagyonunk kis részét adjuk oda csak Istennek, az engedelmességgel magunkat egészen és mindenünket mindenestől Istennek rendeljük alá. Ha ezt Sámuel nem is mondja igy ki,de ez van a kijelentés mögött.A gondolatritmusban, mely a gondolatot más szavakkal kiegészitve,vagy megerősitve megismétli, a Jahvéra-hallgatást ráfigyeléssel ismétli; azt akarja mondani,hogy nemcsak a hozzánk eljuttatott isteni parancsokat kell meghallgatni és teljesiteni, hanem erősen és állandóan figyelnünk Jahvéra és igy megfeszült figyelemmel Rajta csüggenünk. Ezt a teljes odaadást nem lehet azzal helyettesiteni,hogy valamit az összeharácsolt vagyonból Jahvénak is adunk s a többivel saját belátásunk szerint bánunk. Saul elé olyan tükröt tart a próféta,melyben ő sohasem nézte meg magát,vagy legalább is sohasem volt kedve megnézni. Két pogány bünt emlit ezután Sámuel: a babonás jóslást és a bálványimádást. Nekünk pogány eredetü embereknek nem olyan kárhoztatóan hangzik ez a két bün,mint Izráel fiainak, kiknél e pogány szokások különösen utálatosaknak voltak feltüntetve,noha a választott nép tagjai sokszor megkóstolták e pogány szokások tiltott mézét. Ezekhez hasonlitja az engedetlenséget, melyet itt ellenszegülésnek és akaratosságnak, vagyis a saját akarat érvényesitésének nevez. Ehát az engedetlenség büne a legsötétebb bün, mely Izráel látóhatárán felvonult és ezt a bünt követte el Saul. Saul megretten, mikor a próféta tükrébe néz és lesállani kényszerül

arról a magaslatról, melyet maga emelt magának.

XV.rész 24- 31.v.

ERRE SAUL EZT MONDTA SÁMUELNEK: VÉTKEZTEM,HOGY ÁTHÁGOTAM JAHVE BESZÉDÉT ÉS A TE SZAVADAT; HOGY FÉLTEM A NÉPTŐL ÉS ANNAK SZAVÁRA HALLGATTAM! MOST MÉGIS ENGEDD EL VÉTKEMET ÉS TÉRJ VISSZA VELEM: HADD HÓDOLJAK JAHVE ELŐTT.NEM TÉREK VISSZA VELED - FELELTE SÁMUEL SAULNAK - MERT JAHVE SZAVÁT MEGVETETTED.JAHVE MEG TÉGED VETETT, HOGY NE LÉGY KIRÁLY IZRÁELEN. EKKOR SÁMUEL MEGFORDULT,HOGY ELMENJEN; DE AZ FELKAPASZKODOTT ÖLTÖNYÉNEK SZÁRNYÁBA ÉS ELSZAKITOTTA. MIRE SÁMUEL IGY SZÓLT HOZZÁ: ISTEN IS ELSZAKITOTTA IZRÁEL KIRÁLYSÁGÁT RÓLAD E MAI NAPON ÉS FELEBARÁTODNAK ADTA, KI JOBB NÁLAD! AMELLETT IZRÁEL ÖRÖKKÉVALÓJA NEM HAZUDTK ÉS MEG NEM BÁN SEMMIT, MERT NEM EMBER Ő, HOGY MEGBÁNJA VALAMIT! - VÉTKEZTEM! - SZÓLT AZ MÉGIS TISZTELJ MEG ENGEM NÉPEN VÉNEI ELŐTT TÉRJ VISSZA VELEM HADD HÓDOLJAK ISTENED, JAHVE ELŐTT! SÁMUEL VISSZATÉRT HÁT SAULT KÖVETVE ÉS SAUL HÓDOLT JAHVE ELŐTT.

Saul csak akkor hajlik bünvallásra, mikor már nem térhet ki előle,mert a próféta ingathatatlan és a bün rá van bizonyitva.De bünvallása nem árul el bünbánatot, mert még most is hazudik.Azt mondja,hogy félt a néptől s a nép kedvéért egyezett bele a chérem-re itélt dolgok megkimélésébe; inkább a gyávaság védjét vállalja,semhogy őszinte beismerést tenne! Hogy csak a bün következményeit igyekszik elháritani, kitünik abból,hogy a bocsánatra azért van szüksége,hogy a próféta a nép előtt, mely még mindig sokra becsülte Sámuelt,meg ne szégyenitse őt. A látszatot fenntartani: ez a jelszó nála. Komoly bünbánatról tehát szó sincs. Sámuel jól látja ezt és azért a hálaadó istentiszteleten,mely Saulnak nem a szivéből jön, hanem csak a diszhez és a pompához tartozik, melynek őt a győztes királyt megilleti. A Jahvának való hódolás tehát tulajdonképpen a Saul nagysága előtt való hódolás. Ma is sokszor ilyen célt szolgálnak az " istentiszteletek.Kiemagyülésnek,mint ahogyan az urvacsorával is visszaélnek ily alkagészitő részei ezek valami állami ünnepélynek, vagy egyházi kölommal.Saul nem tud belenyugodni abba,hogy a prófétával való szakitás nyilvánosság elé kerüljön s mikor a próféta megfordul, hogy eltávozzék, Saul oly heves mozdulattal ragadja meg ruhája lebegő szárnyát,hogy azt leszakitja. Sámuel az erőszak miatt érzett haraggal fordul SAUL ellen és megjövendöli , hogy

királyságát és épen ugy szakitják le majd róla,mint ahogy ő tépte le Sámuelről ruháját. Isten tépi le Saulról a királyságot és Saul egy felebarátjának fogja adni,ki jobb Saulnál. Sámuelnek ez a szava mélyen belefuródik Saul lelkébe,mely most megtelik gyanuval és ezentul kutatni fogja majd, ki lehet ez az Istentől kivélasztott felebarát, hogy megölje és Isten szándékát megmásitsa. Ha ezt nem is ugy viszi majd végbe,mint Heródes, hanem sokkal kevésbbé tudatosan, cselekvése lényegében ugyanaz lesz. Sámuel haragja azonban elrepül; nagyon megszánja Sault és visszatér vele a néphez.A külső látszat,mintha meg volna mentve,de a belső valóságon ez semmit sem változtat. Saul megy az itélet elé!

XV. 32 - 35 vers.

Megszólalt Sámuel: hozzátok ide hozzám Amálek királyát,Agágot! AGÁG MEGÁDÁSZÓAN ODA MENT HOZZÁ AGÁG S IGY SZÓLT: MÉGIS CSAK ELTÁVOZOTT A KESERŰ HALÁL! DE SÁMUEL EZT MONDTA: MINT AHOGY A TE KARD ASSZONYOKAT TETT GYERMEKTELENEKKÉ,UGY LESZ GYERMEKTELENNÉ AZ ASSZONYOK KÖZÜL A TE ANYÁD! ERRE SÁMUEL JAHVE ELŐTT DARABOKRA VAGDALTA AGÁGOT GILGÁLBAN.SÁMUEL PEDIG FELMENT RÁMÁBA,SAUL MEG FÖLMENT A HÁZÁBA SAUL GIBEÁJÁBA; ETTŐL FOGVA SÁMUEL NEM LÁTTA TÖBBÉ SAULT A HALÁLA NAPJÁIG,MERT SÁMUEL GYÁSZT VISELT SAULÉRT, JAHVE PEDIG MEGBÁNTA,HOGY SAULT IZRÁELEN KIRÁLLYÁ TETTE.

Sámuel visszatérésének Saul nem tulságosan örülhetett.A próféta képtelen volt a szineskedésre.Sámuel más istentiszteletet rendezett,mint amilyen Saul programmjában elő volt irva. Jahve előtt, azaz az istentiszteleten maga elé hozatta Agágot és ott a nép előtt pótolta azt, amit Saul elmulasztott megtenni. Agágot elővezették és a hetyke király ugy lépett a gyülekezet elé,mint egy fővárosi modern asztfaltbetyár, negédes lépésekkel és mozdulatokkal. Sámuel undorodva nézte.Agág azt hitte,hogy szabadulás vár rá, melyet Saul valószinüleg kilátásba helyezett neki és tréfálkozva szólt:"Mégiscsak eltávozott tőlem a keserü halál!" De csalódott: a halál jött el érte,hogy elvigye oda, abba a szomoru börtönbe,melybe Isten helyezi a kárhozat alatt levőket az itéletre. Sámuel abban látott istentiszteletet,hogy ezt a gonosz,kegyetlen, aljas királyt összeapritsa. Talán egy ut volt ennek a hitvány

embernek az eltemetett szívéhez: az édes anyán keresztül. Ezt az utat kereste meg Sámuel amikor erre az anyára való gondolással küldte őt a halálba. Agág ugy menjen át Istenhez,hogy emlékezzék azokra az anyákra, akiket fiaiktól megrabolt, mikor rabló hadjáratain ártatlanokat gyilkolt le; saját anyjának könnyein keresztül lássa azoknak a könnyeit! Ezek a könnyek kisérjék oda, ahol majd gondolkodhatik lefolyt életének szörnyüségein. Sámuel Agágnak nem utolsó földi óráit igyekezett megkeseriteni, hanem első tulvilági percére szánta azt a keserüséget, mely lelkét még valami belátásra viheti.

A látszatot tehát Saulnak nem sikerült megmentenie. Sámuel komolyan vette Isten itéletét és Saullal megszakitotta az összeköttetést. Halála napjáig nem látta őt, mert a királyt bünbánat nem ösztö a prófétához s a keményszivü királlyal Sámuelnek nem volt tárgyalnivalója. Sámuel azonban nem hidegedett el végképen Saultól; haláláig gyászolta őt és imádkozott érte. A földön nem következett be az imádság meghallgatása. Jahve nem változtatta meg többé döntését: Saul nem tért meg, rajta többé segiteni nem lehetett.Egyelőre meghagyja őt még királynak az Isten, mig felnő az, akit utódjául kiválasztott s ez megérik arra,hogy király legyen.

XVI.rész 1-5.v.

Jahve megszólitotta Sámuelt: Meddig gyászolod még Sault?! ÉN MEGVETETTEM ŐT, HOGY TOVÁBB NE LEGYEN KIRÁLY IZRÁEL FÖLÖTT! TÖLTSD MEG SZARUDAT OLAJJAL S ERREDJ! ELKÜLDELEK TÉGED BETLEHEMBE ISAIHOZ, MERT FIAI KÖZÜL NÉZTEM KI MAGAMNAK KIRÁLYT.DE SZÓLT SÁMUEL: HOGY MEHETNÉK EL?! HA SAUL MEGHALLJA MEGÜLET ENGEM! - VÉGY EGY BORJÚT,EGY ÖSZÖT, MONDTA JAHVE - S MONDD EZT: JAHVÉNAK ÁLDOZNI JÖTTEM! HIVD MEG AZ ÁLDOZÁSRA ISAIT!MAJD É N MAGAM FOGOM TUDTODRA ADNI,MIT TÉGY! KENDFÖL NEKEM AZT, AKI FELŐL SZÓLOK MAJD NEKED. SÁMUEL MEG IS TETTE,AMIT JAHVE MONDOTT NEKI.DE AMIKOR BEMENT BETLEHEMBE, A VÁROS VÉNEI REMEGVE JÖTTEK ELÉBE S MEGKÉRDEZTÉK:BÉKESSÉGES-E JÖVETELED? BÉKESSÉGES! MONDTA.- JAHVÉNAK ÁLDOZNI JÖTTEM. SZENTELJÉTEK MEG MAGATOKAT ÉS JÖJJETEK VELEM EL AZ ÁLDOZÁSRA! AZTÁN MEGSZENTELTE ISAIT ÉS FIAIT ÉS MEGHIVTA ŐKET AZ ÁLDOZÁSRA.

sámuel ismerte jól sault összes hibáival és engedetlenségével együtt; többször került vele Jahve miatt éles összeütközésébe; de többször tapasztalta oktalan gőgjét és félényességét. Sámuel nemes lelkére jellemző,hogy Sault mindezek mellett is szerette és lelkét mély bu töltötte el amiatt, hogy J ahve parancsára a

király tudomására kellett hoznia,hogy Isten őt elvetette s hogy mást választott ki Magának királyul I.Sám.23:28/. Sámuel előtt nem volt elzárva,hogy Saulra es az isteni üzenet milyen hatást gyakorolt: ahelyett,hogy megalázkodott volna s Jahve kezo alá hajtotta volna, megtelt haraggal, féltékenységgel és bizalmatlansággal,elsősorban persze Sámuel irányában, ki őt annak idején Jahve parancsára királlyá kente s kitől várhatta most,hogy más királyt fog felkenni Jahve parancsára. Sámuel lépéseit aggódva figyelte Saul s kémei a próféta utjait figyelték.Sámuel mégis gyászolta őt. Mert szerette Sault. Jahve csakugyan megtette, amitől félt s uj megbizást adott Sámuelnek,hogy királyt kenjen fől Izráel fölé.A megbizás Sámuelre életveszélyt jelentett.Kupakkal ellátott marhatülköt használtak ebben az időben arra,hogy utra olajat vigyenek magukkal,vagy hogy kisebb mennyiségben az olajat elraktározzák. A prófétának bizonyára volt szép, bizonyos művészettel elkészitett szaruja arra,hogy utjaira olajat vigyen magával. Mivel a régiek használati tárgyaikat sokkal szebben készitették el,mint a modern emberek, feltételezzük,hogy Sámuel olajtartója sokkal művészibb munkával volt elkészitve,mint a mai uti vajtartók.noha ezek annak felelnek meg.A szaru elvitele tehát magában még nem jelentette,hogy Sámuel uj királyt fölkenni megy, mert ez utazási cikk volt.Sámuel mégis nagyon megriadt az isteni megbizásra s elvetését tett,mint már oly sokan azok közül, akiknek Isten nehéz megbizást adott embertársaik között. Emberi gyöngeség ez,hiszen a prófétának tudnia kellett volna,hogy Isten megvédi azt, akinek megbizást ad és elkiséri oda, ahová küldi. Azonban emiatt nem tehetünk szemrehányást a prófétának, mert mi is olyan testi látáshoz kötött emberek vagyunk,mint ő volt. Isten sem tett szemrehányást. Sőt ellenkezőleg, megtanitotta arra,hogyan rejtheti el szándékát Saul előtt: mondja azt,hogy áldozni megy Betlehembe,hol Izai és fiai laknak, kikhez Sámuelnek az utasitása szólt.

Sokan megütődve kérdezik: Hogyan, maga Isten tanitotta a prófétát hazudni? Nem! Isten nem tanitotta a prófétát hazudni,mert valóban azt akarta,hogy Sámuel áldozzék neki. Hogy az áldozás milyen alkalommal kötődik össze, afelől Sámuel nem ad nyilatkozatot,de a hallgatás s vagy elhallgatás még nem hazugság. E téren némelyek jobbak akarnak lenni,mint Isten,ha arról van szó,hogy valakitől valamit kitudjanak,vagy hogyha valakit meg akarnak szégyeniteni s ilyen mondva csinált bünben marasztaljak el; vagy ha a maguk igazságszeretetét fitogtatni akarják.Sokszor akkor legélnekabb az emberi szív, amikor a legerenyesebbnek mutatja magát.Gonosz rosszindulatu embereknek nem kell mindent kifecsegnünk, amit azok saját gonosz céljaik elérésére használhatnak fel.Az uj király elhivásának titokban kellett maradnia,hogy azt Saul meg ne ölje időnek előtte. Igy utasitotta az Isten a napkeleti bölcseket is arra,hogy más uton térjenek/vissza/hazájukba az uj király feltalálása után, noha megigérték volt Heródesnek,hogy tudatják vele, hogy hol tartózkodik a kis király. Isten feloldotta a bölcseket meggondolás nélkül tett igéretük alól. Hüséggel ugyan a gonosz embereknek is tartozunk,de csak abban ami saját igazi javukat illeti s nem abban, amiben gonosz terveik elérésében segithetjük. Sámuel tehát az isteni utasitás szerint cselekszik és utjának igazi célját még titok fátyla fogja elfedni. Betlehem Judának egyik legrégibb és ma is fennálló városkája fenn Juda hegységében, közel Jerusálemhez,melynek akkor még alig valami hirdette későbbi dicőségét. Betlehem ellenben már rég nevezetes szentörténeti események szinhelye volt: Isai ősanyja Rut ebben a városban találta meg uj hazáját, boldogságát és rendeltetését.Isai családi hagyományai tehát istenhez utaltak azt a férfiut.Nemes családi hagyományok irányitották, nevelték őt is, fiait is és a régi események elbeszélése bizonyára mély nyomokat hagyott a legkisebb fiu, Dávid meleg, fogékony lelkében. Sámuel megszentelt családi légkörbe lépett,melyben Jahve tiszteletе otthonos volt.

Ebben a családban meg fog maradni az a titok. A város vénei azonban nem minden félelem nélkül fogadják a bevonuló prófétát, kit most is láthatatlan nimbusz övezett, ugy azonban,hogy ez a nimbusz nem felejtette azt a félelmet, amely Saul miatt Juda fiaira nehezedett. Láttuk már,hogy Juda ebben az időben bizonyos különállása biróban volt s ez a körülmény távol tartotta őket más törzsektől, de könnyen gyanut is ébresztett irántuk. Saul és Sámuel ellentéte nem maradt titokban, a nép elől rejtve s evilág szerint okos emberek az ilyen ellentétből szeretnek kimaradni: igazság, Istenhez való hüség, az igazságos ügy védelme kevésbbé befolyásolják a világi okosságot,mint saját békességük és nyugalmuk megóvása. Azért kérdik meg Sámueltől,hogy béke célja van-e? jövetelének, vagy pedig valami ellenállást szervez Saul ellen. Az okos vének az ilyesmiből ki akarnak maradni. Mikor azonban megtudják,hogy Sámuelnek ilyen zavartkeltő szándékai nincsenek, azonnal szivesen engedelmeskednek a próféta felhivásának,hogy szenteljék meg magukat,vagyis vizsgáljék meg, nincs-e a Mózes törvénye értelmében valami olyan ok bennük, ami miatt az áldozattól távol kell magukat tartaniok./III. Móz. 11-15; 21-23:15/ Isait külön meghivja Sámuel és őt külön megszenteli, valószinüleg ugy,hogy lakásán felkeresi.Ez a külön alkalmazott megszentelés valószinüleg abban állott,hogy kikérdezte a család tagjait, nincs-e bennük valami tisztátalanság. Ma a magunk megszentelése abban áll,hogy lelkiismeretünket vizsgáljuk meg,nincs-e szivünkben valami, ami Isten előtt tisztátalan.Csak miután meggyőződést szerzett a próféta arról,hogy tisztátalanitó ok nem forog fenn náluk, hivta meg őket az áldozati lakomára, amilyenre valamikor Sault hivta meg,mikor ez a szamarak keresése közben a városba ment. Sámuelnek ez az aggodalmas számonvevése mutatja,hogy Mózes törvénye egyes részeiben érvényben volt ebben az időben is és a szertartásos istentiszteletet nem később alakult ki, hanem virágzott akkor is. Sokról volt szó: annak akire az Ur

olaja hullani fog, Istennel rendben kell lennie. A külső tisztasági szabályok megfigyelése élesítette a lelkiismeretet,hogy Jahve előtt az engedelmesség tisztaságában járjanak. Isai nem volt hivatalos vén,mint külön meghivásának szükségessége mutatja; de azért a Jahvéhoz való ragaszkodás ott volt a szerény családi körben. Sokszor s nem ok nélkül épen azokat hagyja ki a világ a közügyek vezetéséből, akik Istenhez hivebbeknek bizonyulnak, mivel ezek kellemetlenek lehetnek akkor, amikor valami istentelenség,vagy erőszak láttára a "közbékesség" kedvéért szemet kell hunyni. "Nyugtalan, zavaros emberek" Isten gyermekei,kik ott is " szóraszálakat hasogatnak", ahol a világ tévát szokott elnyelni.Néha becsüljük őket, de nem kérjük tanácsukat!

XVI rész. 6-13.v.

Úgy történt,hogy amikor Sámuel belépett, Eliábot pillantotta MEG. BIZONYÁRA ENNE Ő Z JAHVE ARCA,MINT AZ Ő FELKENTJÁNE.-GONDOLTA.DE JAHVE IGY SZÓLT SÁMUELHEZ: NE NÉZD AZ ARCÁT,SE MAGAS TERMETÉT, MERT MEGVETETTEM ŐT! HISZEN NEM AZ AZ EMBER, AMIT AZ EMBERI SZEM LÁT; JAHVE A SZÍVET NÉZI.ERKOR ISAI AMINÁDÁBOT SZÓLÍTOTTA. DE AMIKOR ELMENT SÁMUEL ELŐTT,AZT MONDTA A PRÓFÉTA: EZT SEM VÁLASZTOTTA JAHVE! AZUTÁN SAMMÁT VITTE EL ELŐTTE ISAI, DE SZÓLOTT AZ: EZT SEM VÁLASZTOTTA JAHVE! ISAI ELVITTE SÁMUEL ELŐTT HÉT FIÁT, ÁMDE SÁMUEL IGY SZÓLT ISAIHOZ: EZEKET NEM VÁLASZTOTTA JAHVE! VÉGE VAN A LEGÁNYEKNEK? - KÉRDEZTE SÁMUEL ISAITÓL? EZ IGY FELELT: MÉG HÁTRA VAN A LEGKISEBBIK, AZ A NYÁJAT LEGELTETI.-Küldj csak érte HOZASD EL - MONDOTTA SÁMUEL ISAINAK, - MERT NEM TÉRÜNK VISSZA ADDIG, AMIG Ő IDE NEM JÖN! ÉRTE ÍRTE KÜLDÖTT ÉS ELHOZATTA. Ő PEDIG BARNADIRCS, SZÉP SZEMŰ, JÓ ARCU GYERMEK VOLT.- KELJ FÖL, KENDFEL, MERT Ő AZ! MONDOTTA JAHVE. ERKOR SÁMUEL FOGTA AZ OLAJOS SZARUT ÉS FÜLKENTE ŐT TESTVÉREINEK KÖZEPETTE. ATTÓL A NAPTÓL KEZDVE JAHVE SZELLEME MEGSZÁLLOTTA DÁVIDOT- SÁMUEL AZUTÁN FÖLKEREKEDETT ÉS ELMENT RÁMÁBA.

Sámuel Isait egyedül keresi fel a házában s amikor bement abba, azonnal a legidősebbre esett tekintete, ki épen a háznak abban a részében tartózkodott,melybe Sámuel belépett. Előkelő, hosszu négyszögletes udvart körülfogó épületre, melynek sok szobája és emelete is van, gondolnunk alig lehet; inkább egyszerűbb s meg alig osztott parasztházra,amilyen ma is található a régi időből Bethlehemben. Némelyik házban istálló is volt. A többi fiu szerénységből volt künn. Isai, a ki valamit megtudott előzőleg Sámueltől, legidősebb daliás termetü fiát állitotta be a szobába,

ugyhogy a próféta mindjárt vele találkozott. Sámuel tekintetét is megragadta a szemrevaló legény s magában örömmel állapitotta meg,hogy csak ez lehet Jahve választottja.De tévedett! Jahve titkon szólt a prófétához s nem azt mondja neki,hogy ezt a legidősebb fiut megvetésre méltónak kell tekinteni,hanem csak ennyit,hogy a királyválasztásnál ez a sokatigérő külsejü fiu nem vehető figyelembe.Ki is oktatja a prófétát Jahve, kinek Saul esetéből már tanulnia kellett volna:" Nem az az ember, aminek látszik" vagyis belső valójában nem az az ember, aminek kívül látszik; nem az aminek az emberi tekintet látja; hanem az ami belől van, amit Jahve lát, ki a szivet nézi. A bünös ember szive u.i. kettős; kétféleképen gondolkodik: egyik gondolkodásával megállapitja a való helyzetet, vagy legalább megállapitani igyekszik; a másik gondolkodásával megállapitja a számára legcélravezetőbbnek látszó viselkedésta és a valóságot ehhez a másik gondolatvilághoz igyekszik átformálni,mi természetesen azzal jár,hogy másokat,de legtöbbször saját magát is megcsalja. Jó modoru,vagy leginkább finom modoru emberek igen jól értenek a kettős lelki világ éléséhez; az őszinték igen sokszor ellenkezésbe jutnak a jó modoruakkal. Amit az ember őszintén gondol,az az ember szive; amit kivül él és cselekszik, az külső, csinált viselkedés. Isten a szív őszinte világát nézi, az ember való erculatát. Előbb megtanult az emberek előtt kellemesen viselkedni, ezért vetette őt meg Jahve. Neki olyan ember, kellett, ki kivül az, ami belől. Nem büntelen ember,mert olyan nincs! hanem őszinte ember, mert az ilyenmiből tud Jahve valamit alkotni. Hét jelenlevő fia közül egyet sem választott Jahve,nem azért, mert a városka leghitványabbjai voltak,hanem mert volt náluk egy alkalmasabb, akire kicsinysége miatt Isai nem gondolt a kit a nyáj mellől akkor sem hivatott be, amikor Sámuel megmondta,hogy összes gyermekei kézénél legyenek. Sámuel már régen megszokta,hogy Jahve intésére figyeljen. Ha emberi itélete nem is egyezett mindig Jahve itéletével;

de Isten hangját az emberi hangtól meg tudta különböztetni.Isai nagy tisztelettel egymás után vezette el fiait a próféta előtt, ki ülve fáradtan vetette rájuk tekintetét,mint az öreg embernél természetes. Mikor hét ifju elvonult előtte, keservetlenül szólt a próféta" Ezeket nem választotta Jahve! Vége van a legényeknek?" Ekkor szólalt meg Isai lelkiismerete.Érezte,hogy hibát követett el, amikor a próféta kérését nem egészen teljesitette s mert hibázott, annál gyorsabban igyekezett helyrehozni. Isai meg volt hivva az áldozati lakomára,mi igen nagy megtiszteltetés volt.Most egyszerre ezt mondja a próféta:" addig nem térünk vissza az ünnepi vendégséghez,mig a legkisebb fiad ide nem jön".A szavak nem barátságtalanok,de valami feddés,valami kioktatásféle hangzik belőlük. Az ünnepi ebédnél sokkal fontosabb az isteni megbizatás végrehajtása s az a mezőn hagyott kis pásztorfiu a próféta szemében most sokkal fontosabbnak látszott,mint az egész ünnepélyes közönség a város megbecsült vénei és maga az apa, Isai.Nemsokára ki a követ, egy-kettőre hozzák a gyermeket és az megjelenik igazi gyermekként; de erős, szemrevaló szép fiu alakjában,piros pozsgás arccal, mély beszédes, a lélek szépségét tükröző szemmel és szép termettel. Amikor belép, Sámuel fölélénkül, valami azonnal jelzi benne,hogy erre a gyermekre kellett várakoznia; aztán tisztán, félreérthetetlenül szól a belső,de felülről érkező hang: Kelj föl, kend föl,mert ő az!" Azonnal fölkél, a fáradtságot elűzi a belső szellemi feszültség s engedelmeskedik, Hogy mennyit értett Dávid ebben a pillanatban abból, amit tettek vele,nem tudjuk. A tiszteletreméltó aggastyán, kinek szelid szeme és kopály barátságos arca mélyen megindították az érzékeny gyermeket, maga is a tiszteletnek bizonyos nemével közeledik a gyermekhez s olajat önt a fejére. A olaj illata betölti a szobát,mert erre a célra készitett olaj volt. A gyermekben belső sejtések ébrednek. Isten közeledését érzi meg.Valami megragadja belül és csak

később tudja meg,hogy az Istennek szent Szelleme. De ez a különös belső tapasztalás többé nemhagyja el. Újra meg újra megragadja belsejét ez az erő és sodorja magával. Uj látások, megvilágosodások, biztatás, vigyasztalás, feddés szólalnak meg a szivében és meghatározott biztos utakon vezérlik. Dávid ki van cserélve; de nem úgy, mint egykor Saul a fölkenés után,mert Saul belseje a régi maradt: Dávidnál a belső is megváltozik. A gyermek vidám, gondtalan életének vége.Nagy gondolatok, nagy hivatás tudata ragadják meg Dávidot. Dávidot Isten szent S zelleme szállja meg és teszi birtokává.

XVI. rész 14- 23.v.

Jahve SZELLEME PEDIG ELTÁVOZOTT SAULTÓL S JAHVÉTÓL KÜLDÖTT GONOSZ S ZELLEM LEPTE MEG ŐT- SaulNAK EKKOR EZT MONDTÁK SZOLGÁI:NÉZD CSAK ISTENNEK GONOSZ SZELLEME TART MEGSZÁLLVA TÉGEDET- SZÓ LJON A MI URUNK ELŐTTED ÁLLÓ SZOLGÁINAK, HOGY KERESSENEK EGY CITERAPENGETÉSHEZ ÉRTŐ EMBERT S AMIKOR RÁJTAD VAN ISTEN GONOSZ SZELLEME, PENGESSEN CITERÁT ÉS JOBBAN LESZEL! NÉZZETEK KI HÁT NEKEN EGY PENGETÉSHEZ JÓL ÉRTŐ EMBERT - SZÓLT SZOLGÁIHOZ SAUL- ÉS HOZZÁTOK IDE HOZZÁM! ERRE MEGSZÓLALT AZ EGYIK APRÓD: LÁTTAM BETLEHEMBEN ISAINAK A FIÁT, AZ ÉRT A PENGETÉSHEZ; AMELLETT ERŐS VITÉZ, HARCOS EMBER, BESZÉDHEZ ÉRTŐ, SZÍP TERMETŰ ÉS JAHVE VAN VELE- EZÉRT SAUL KÖVETEKET KÜLDÖTT ISAIHOZ EZT ÜZENVE: KÜLDD EL HOZZÁM FIADAT DÁVIDOT, KI A NYÁJ MELLETT VAN. ERRE ISAI ELŐVETT SZAMÁRTERHENYI KENYERET, EGY TÖMLŐ BORT,EGY KECSKEGÖDÖLYÉT ÉS FIÁTÓL DÁVIDTÓL, ELKÜLDTE SAULNAK. DÁVID BEMENT SAULHOZ ÉS MEGÁLLOTT ELŐTTE. AZ NAGYON MEGKEDVELTE ŐT ÉS FEGYVERHORDOZÓJÁVÁ TETTE.EKKOR SAUL ISAIHOZ KÜLDÖTT EZZEL AZ ÜZENETTEL: HADD ÁLLJON DÁVID ORCÁM ELŐTT, MERT KEGYELMET TALÁLT SZEMEMBEN! MIKOR AZTÁN ISTEN SZELLEME SAULON VOLT, DÁVID FOGTA A CITERÁT S PENGETTE KEZÉVEL, ÚGYHOGY SAUL SZORONGÁSA MEGSZŰNT /TÁGAS LETT NEKI/,JOBBAN LETT S A GONOSZ SZELLEM ELTÁVOZOTT TŐLE.

Sok botránkozást ill. műbotránkozást okozott tudós és féltudós körökben az a megjegyzés,hogy a gonosz Szellem Saulra Istentől jött és Isten Szellemének is nevezi az Irás.A dolog magyarázata egyszerű: minden szellemet, azaz szellemi létfokokon élő angyalt Isten teremtett és azért csak az ő tulajdonai.Nem gonoszoknak teremtette őket,hanem jóknak,mint az embert; utóbb lettek gonoszokká,mikor felfuvalkodtak és vesztük. Sátán, Istenhez hasonló, Istennel egyenlő akart lenni. Sok angyal hitt a csábításának és Sátánt követték. Utóbb lettek tehát gonoszakká.Istentől való függésük azonban megmaradt, elpártolásuk után is; akaratuk ellenére,kényszeredetten is kénytelenek engedelmeskedni,

mint ez Jézus érdőgüzéseiből nyilvánvaló. Sőt Isten a maga végtelen türelmében meghagyta őket környezetében. Jób könyvéből látjuk,hogy Isten trónterméban helye van a Sátánnak is.Mikeás próféta látomásában Isten gonosz szellemet küld környezetéből Akhábra /I.Kir.22:19k/. Az ujszövetség idején ezek a szellemek tömlöcben láthatók,de az idők végén felszabadulnak onnan s meglepik az istentelen világot, annak rettentő gyötrelmeket okozva.Jel. 9: 1-11/. Ugyanez történik itt is: az Istentől elpártolt Saulra ilyen gonosz szellemet küld környezetéből az Ur s az kinozza Sault. Nem ugy kell a dolgot felfognunk,hogy ezeket a szellemeket Jahve avégre tartja késznél,hogy a neki nem tetsző embereket velök kinoztassa s ezzel büntesse őket; Jahve ilyet nem csinál. Uralkodását osztja meg velök. Az Ujszövetség szerint ilyen gonosz szellemek foglalják el a föld légkörét s onnan Sátán,mint evilág ura, kormányozza ezt a világot. Jogot azzal kapott ehhez Sátán,hogy az ember a paradicsomban inkább bizott benne,mint Istenben. Isten átengedte a vezetést annak, akiben az ember jobban megbizott. Azóta is valahányszor valamelyik ember megunja Isten vezetését és engedetlenül önálló utra tér, Isten visszavonul az illető embertől a akkor a visszavonuló Isten helyébe Sátán lép, az Istentől elhagyott embert hivei közé sorolja a kétesszkedés egyik szellemét adja mellé, sőt rá, sőt belé / különböző fokozatokban/,hogy vele sátáni vezetését közölje. Ilyenféle szerepben jelenik meg "Isten gonosz szelleme" helyesebben Isten egyik gonosz szelleme Saulnál is akkor, amikor Saul engedetlensége oly fokot ér el, amely miatt őt Isten elejteni kényszerül. Sátán nem szuverén, nem teljhatalmu lény, intézkedései feltételei " jóváhagyástól" függenek; Isten a tisztátalan angyalokkal is rendelkezik s ahhoz is Isten engedélye kellett,hogy Saul mellé egy gonosz szellem menjen. Sátán azt hiszi,hogy az emberek mellett szolgáló tisztátalan szellemek az ő országlását erősitik és terjesztik.Egyszer Sátán rájön,hogy a gonosz angyalok munkája

járatja le Sátán uralkodását és készíti elő a visszatérő Krisztus országlását,mert ki fog tünni,hogy a gonosz szellemvilág a föld kormányzására képtelen,hogy országuk magától dül össze,mint kártyavár,mert hazugságon birodalmat felépiteni nem lehet.Sátán, gonosz angyalok és gonosz emberek tudtuk nélkül és akaratuk ellenére Isten királyságát épitik a földön. Isten nemcsak embereket tud sugalmazni, hanem angyalokat is; igy Isten sugalmazására küldi Sátán szolgáit különböző feladatokra,melyeket Sátán helyeseknek és célravezetőknek lát; voltaképen elszámitja magát s Isten céljait munkálja. Mig Sátán Isten családi körébes"Isten fiaihoz" tartozik /Jób 2:1/; mig a tisztátalan szellemek a mennyei trónteremhe bejárásuk van, ugy tünik fel,mintha minden Istenx rendelkezésére történnék s Isten parancsára mennének a tisztátalan szellemek feladataik elvégzésére.Valósággal Isten megengedi munkájukat s bölcsen saját céljaira használja őket.- Amikor Isten szent Szelleme részállott Dávidra, ugyanakkor eltávozott Saultól és helyét egy tisztátalan szellem foglalta el. A tisztátalan szellem vezetni, irányitani kezdte Sault; közben a közvetlen érintkezés, a szoros kapcsolat révén a saját feldult, nyugtalan érzelemvilágát, felborult indulatait átadta Saulnak; nem szándékosan kinozta,hanem önkéntelenül átvitte saját lelki szétesettségét és bizonytalanságát, gyötrelmét. Mert a tisztátalan szellemek dacos ellenálló életet élnek,de állandóan rettegnek Istentől; életük tele van a démyf élvezésével és a bizonytalanság rettegő félelmével. Ez az a kin, amelytől Saul is szenvedett. Kedélye elhomályosult, buskomor lett, félelem gyötörte, őrjöngött. Az őrjöngést pogány népek megszállottságra vezetik vissza,mely Istentől való. Mi tudjuk,hogy nem Isten próféták az őrültek,hanem Sátán megszállottai. Saul is az lett. Szolgái nem először láttak ilyen jelenséget s azért tudták rá az orvosságot. A zene elkábitja a megfáradt idegeket s pillanat-

nyi könnyebséget szerez a betegnek. Ezt az orvosszert ajánlják Saulnak, ki igazat ad nekik és követi a tőlük tanácsolt utat. Az egyik apród jelentése alapján elküld Isai fiáért Dávidért, s ez megint Isten csodálatos világkormányzásának példája: a király sajét, Istentől kijelölt s tőle tulajdonképen gyülöletre méltó utódját hozatja udvarába s alkalmat ad annak, hogy a királyi udvar csinja-binját megtanulja, magát királyi hivatására kiképezze, magának akarata nélkül pártiveket szerezzen, többek között magának a királynak egyik fiát. Sőt először Saul is megszereti szép, értelmes ifjut s jobbik énje, mely még nem tünt el, más irányba viszi őt, mint később gonoszabbik énja fogja vinni. Sátán intézkedései és Isten intézkedései igy szövődnek össze a történelemben, mi csak a keveréket látjuk s értelmetlenségnek gondoljuk a történelmet; agoncszok azzal áltatják magukat, hogy az ő terveik valósulnak meg; Isten azonban jól látja a szálak bogozódását és biztos kézzel viszi a történést előre.- Amit az apród Dávidról beszél, az már nem felel meg annak az állapotnak, amelyben mi találtuk Isai fiát. Akkor még gyermek volt Dávid, most ifju, ugyhogy alkalmasnak látszik arra, hogy Saul fegyverhordozója legyen. Akkor kezdette őt Isten Szelleme vezetgetni; most már arról tanuskodik az apród, hogy kifejlett művész, kiváló harcos t.i. a vadállatokkal folytatott harcban és főleg, hogy Isten van vele. Isten szent Szelleme tehát nevelőbe vette a felvaló kent királyt, a gyermeket és megkezdette későbbi hivatására előkészitését. Most pedig kiemeli őt korábbi foglalkozásából, mely testvérei lenézés miatt lett a része, a pásztorságból és egyszerre testvérei fölé helyezi őt, a királyi udvarba. A testvérek nézhettek akkor egymagyot; talán bizonyos irigység is fogta el őket; azonban a történtek nem tőlük függtek. Nem lehettek épen gonosz emberek, csak felülről lefelé kezelték Dávidot s igy örültek is öccsük felemelkedésének, irigyelték is. Ez a Dávid nem annyira szenjével, mint a benne levő jó szellemmel fogja Saul gonosz szellemét elüzni.

XVII.rész 1-3 v.

A FILISZTEUSOK TÁBOROZÓ SEREGEIKET HARCRA GYÜJTÖTTÉK ÖSSZE; MIKOR A JUDÁHOZ TARTOZÓ SZÓKÓNÁL ÖSSZEGYÜLTEK, SZÓKÓ ÉS AZÉKA KÖZÖTT EFESZ-DAMINNÁL ÜTÖTTEK TÁBORT. SAUL ÉS ÍZRÁEL FÉRFIAI IS ÖSSZEGYÜLTEK ÉS A TERPENTINFÁS VÖLGYBEN SZÁLLTAK TÁBORBA. AZTÁN HARCI RENDET VÁLTAK A FILISZTEUSOKKAL SZEMBEN; A FILISZTEUSOK EGY OLDALON ÁLLTAK FÖL EGY HEGYEN ÉS ÍZRÁEL A MÁSIK OLDALON ÁLLOTT FÖL EGY HEGYEN.

Említettem már, hogy a régiek hadviselése különbözött a mai hadviseléstől, sőt a palesztinai kis népek hadviselése is más volt, mint valamivel később az asszirok hadviseléré. Az asszirok világbirodalom alkotására törekedtek, ha a birodalmat megalkotniok nem is sikerült nekik úgy, abban az egységben, amelyben később a második babiloni birodalom megvalósult. A korábbi nemzeti villongások nem akarták a másik felet végleg és teljesen letörni, hanem csak kifosztani akarták őket, csak le-le csapolni, mint a hangyák a levéltetveket. A filiszteusok ugyan már több izben alaposan kikaptak, mégis, nem tudván belenyugodni abba, hogy a nemzeti meggazdagodásnak ezt a kitűnő alkalmáról lemondjanak, újra próbálkoztak. Elérkezettnek látták az időt egy újabb kísérlet vállalkozására és ezért összegyüjtötték a filiszteus városállamok népét és együtt táborba szállottak. A tábor Szókónál gyülekezett és Azéka felé nyult el, központja Dámim szélén /Efesz-Dámim/ volt. Ami ezen a vidéken sok van: egy völgy egyik oldalán a hegyen helyezkedtek el és várták a hébereket, kik csakugyan össze is gyültek és a völgy másik oldalán táborozták, úgyhogy a két tábor közé esett a völgy. Természetesen egyik fél sem akarta előnyös magaslati állását könnyen elhagyni és így bizonyos várakozás kezdődött, melyet valami hadi ténynek kellett megszüntetnie, mely aztán összecsapást kirobbantotta volna. Erről a hadi tényről halunk a következőkben. Az ilyen háboru inkább lovagi mérkőzéshez hasonlitott. És csakugyan szokás volt, hogy a szemben álló seregekből egyesek, vagy csoportok kiálltak és párviadalra hivtak ki egyes, vagy csoportos ellenfeleket a tuloldalról. Ez esetben a seregek helyett egyesek mérték össze erejüket, a seregek pedig

átváltoztak nézőkösönséggé. Az ilyenfajta hadviselés kevesebb gyűlöletet szitott,mint a korábbi és alkalmat adott az egyéni bátorság,vagy vitézség megmutatására,vagy épen kifejezésére. A világ nem egyszerre,hanem lassankint telt meg gyűlölettel. Ebben a korban még kevesebb volt az emberek között a gyűlölet, több volt az egyéni megbecsülés. A héber nyelvben külön kifejezés van azoknak a bajvívóknak a megnevezésére, akik igy a két tábor között kihivóként felléptek: habbénim, ami köztes embert jelent. Ilyen köztes emberük volt most a filiszteusoknak.

XVII.rész 4- 11.v.

Eljött a filiszteusok táborából egy köztes ember, Gátból való, a neve Golját. A magassága hat sing és egy arasz. Érc sisak volt a fején, pikkelyes PÁNCÉLBA VOLT ÖLTÖZVE,PÁNCÉLJÁNAK A SULYA ÖTEZER RÉZ-SIKLUST NYOMOTT ÉRC SINEK VOLTAK A LÁBÁN S EGY ÉRC PÁRDA A VÁLLA KÖZÖTT- LándSÁJÁNAK A SZÁRA OLYAN VOLT,MINT A TAKÁCSOK ZUGOLYAFÁJA S LÁNDSÁJÁNAK A HEGYE HATSZÁZ SIKLUSNYI VAS-PAJZSHORDOZÓJA ELŐTTE JÁRT- KIÁLLOTT ÉS ODAKIÁLTOTT IZRÁEL CSATARENDJEIHEZ. HOGY JUTTOK AHHOZ,HOGY CSATARENDBEN KIVONULJATOK? - KÉRDEZTE TŐLÜK.HÁT NEM FILISZTEUS VAGYOK ÉN S NEM SAUL RABSZOLGÁI VAGYTOK TI?! NÉZZETEK KI MAGATOKNKK KÖZÜL EGY EMBERT S AZ JÖJJÖN ÁLÁ HOZZÁM! HA MEG TUD HARCOLNI VELEM S LEÜT ENGEMET RABSZOLGÁITOKKÁ LESZÜNK; HA ELLENBEN ÉN BIROM ÖT IS, AKKO R TI LESZTEK A MI RABSZOLGÁINK, SZOLGÁLNI FOGTOK MINKET! MAJD UJRA SZÓLT A FILISZTEUS: ÉN A MAI NAPON GYALÁZTAM IZRÁEL CSATARENDJEIT.ADJATOK EGY EMBERT ÉS HARCOLJUNK EGYMÁSSAL! MIKOR SAUL ÉS EGÉSZ IZRÁEL MEGHALLOTTÁK A FILISZTEUSOK E SZAVAIT, MEGRETTENTEK ÉS NAGYON FÉLTEK.

A köztes ember, aki a filiszteus táborból előjött,egy óriás volt. Gátból származott, hol Józs.11.22. szerint még Enák-fiak maradtak, azaz óriások leszármazottjai. Sirokban megmaradt csontvázak ezeknek az óriás termetü embereknek a létét igazolják.Golját majdnem 3 méter magas volt,kétszerese egy apróbb termetü embernek.Az óriás embernek megfelelt a fegyverzete:páncélja,mely apró, egymást részben fedő s ott összeillesztett fémlemezekből állott, majdnem 82 kg-ot nyomott s ezt a súlyt ugy viselte magán a harcos,mint mi a pár kilónyi ruhát. A lándsa szára olyan volt, mint a takácsok zugolyafája,melyre a szövőszéken a fonál feltevődik,hogy azt kifeszitse; mivel valamennyi hosszanti szál rája tekerődik, erősnek kellett lennie. A lándsa hegye majdnem

száz kg-ot nyomott. Góliát pajzsát előkelő harcosok szokása szerint külön pajzshordozó viselte. Akármilyen nagytestű volt is a filiszteus óriás, lelki nagyságra nem volt. Közönséges, alantos emberek módjára elbizakodottan lenézte az ellenfelet, ócsárolta annak erejét; mint olvassuk:" gyalázta Izrélt". Isten rendesen már e földön megfizetteti az ilyen gőgnek a jutalmát és ez esetben a fizetés gyorsan és alaposan jött. Góliát annyira lenézte Izrél népét,hogy azt a jogukat is kétségbe vonja,hogy a többi népek példájára csatára vállalkozzanak a szomszéd népekkel. A S.v. szórul-szóra igy hangzik:" Miért jöttök ki,hogy csatát rendezzetek" vagy"hogy csatasorokat állitsatok fel?" A mondat értelmáta forditás helyesen adja vissza,mert értelmileg a felháborodás van e szavak mögött: hogy juttok arra a vakmerőségre,hogy ilyesmit csináljatok? ez titeket nem illet meg! Az akkori kedélyesebb háborut jellemzi Góliátnak az a kivánsága,hogy ne a szemben álló két ellenfél vivjon meg a maga egészében, hanem minden oldalról 1-1 ember és azok viadalának eredménye döntse el,hogy melyik fél szolgálja a másikat. A gondolat nem rossz, csakhogy nem Góliáttól származik,mert másutt is, később is, máskor is csináltak ilyet a harcoló felek, korábban is később is. Góliát csak azért ajánlja ezt a megvetett hébereknek,mert igen biztos a maga győzelmében s igy könnyebben elintézhetőnek tartja őket. Természetes és csöppet sem kell nagyobb gyávaságra gondolni,hogy Izrélből senki sem vállalkozott arra,hogy ekkora óriással összemérje erejét s hogy a gondolat már megrettenést, félelmet idézett elő a népben is,de nagy termetü királyukban, Saulban is. Most tünt ki,hogy a dicsekvő jellemi Saul nem bátrabb és nem vitézebb az átlag embernél, ha gyávábbnak sem mondhatjuk. A Nákhás elleni vitéz kiállás a lelkesülés pillanatában, Isten Szellemének magával ragadó hatása alatt történt, tehát bizonyos narkózisban,melyben a lélek való természete nem tünik ki. Saulnál az Isten Szelleme jelenléte nem megalázkodást váltott ki, hanem lelki fölemelkedést, tehát " lelkesedést s most mikor Isten

Szellemét visszavonta tőle, elmult a lelkesedés, vége volt a vitézségnek . Goljátot nem lelkesültség töltötte meg,hanem elbizakodottság. Ezek az óriások Isten fiainak eltévelyedésekor születtek/I.Móz.6:4./ s bár az özönvizelőtti óriásokat mind elvitte az özönvíz, a későbbiek születése is hasonló okra vihető visszavezethető: az ember Isten nélkül álmodott erőről, hatalomról / I.M. 10:8./ s álmát valóra váltotta Isten,hogy meglássa elbizakodottságának gyümölcseit. A történelem az ember álmainak teljesedése, de mindinkább paródiában. Istenhez akar hasonló lenni az ember, s mélyen az alá süllyed, aminek Isten teremtette. Nem származásunk visz a majmokhoz, hanem kifejlődésünk.

XVII.rész 12-19.v.

Dávid annak az efrata embernek volt a fia JUDA BETLEHEMÉBŐL AKINEK ISAI VOLT A NEVE. VOLT HÉT FIA.EZ AZ EMBER SAUL NAPJAIBAN ÖREG VOLT MÁR, ÉVEKBEN ELŐREHALADOTT.ISAINAK HÁROM FIA,az IDŐSEBBEK KÖZÜL ELMENTEK SAUL NYOMÁBAN A HÁBORUBA; ÉLIÁB AZ ELSŐSZÜLÖTT,A MÁSODIK AMINÁDÁB,A HARMADIK SAMMÁ.DÁVID VOLT A LEGKISSEBBIK- A HÁROM IDŐSEBB ELMENT VOLT SAUL UTÁN.DÁVID MEG HOL ELMENT SAULHOZTHOL VISSZATÉRT MELLŐLE,HOGY ATYJA NYÁJÁT LEGELTESSE BETLEHEMBEN. A FILISZTEUS REGGEL IS ESTE IS ELŐJÖTT ÉS NEGYVEN NAPIG ÁLLOTT KI MAGÁT MUTOGATNI.ISAI EZIDŐBEN AZT MONDTA FIÁNAK DÁVIDNAK: VIDD EL EZT AZ EGY EFA PÖRKÖLT GABONÁT ÉS EZT A TIZ KENYERET A TESTVÉREIDNEK, FUSS VELÖK GYORSAN A TÁBORBAN TESTVÉREIDHEZ! EZT A TIZ SZELET SAJTOT MEG VIDD EL AZ EZREDESNEK! NÉZZ UTÁNA TESTVÉREIDNEK,HOGY HOGY VANNAK ÉS HOZZ TŐLÜK KEZESSÉGÜL VALAMIT.

Látszik,hogy Sámuel könyve fennmaradt apróbb elbeszélések és feljegyzések gyüjtéséből keletkezett és amikor az összegyüjtött részeket egybeilleszteték, bizonyos korábban szükséges visszautalások bennmaradtak az elbeszélésben,melyeket összefüggő folyamatos fogalmazás esetén elhagyott volna a szerző. Ez a körülmény azonban nem teszi értéktelenné a könyvet,hanem inkább növeli hitelességét,mert a szerzetés idejét közelebb visni az eseményekhez idejéhez. Az olvasónak már ismétlés gyanánt tünik fel, hogy Isainak Dávidon kivül még hét fia volt; hogy Dávid volt a legkisebb; hogy e nagy fiuk birtokában Isainak idős embernek kellett lennie s hogy a család Bethlehemben lakott. A család kötelességtudását mutatja,hogy a három idősebb fiu elment Saul után a háboruba s a táborban SAULLAL EGYÜTT éltek át a filisz-

teus óriás megszégyenitő viselkedését. Az erős, derék legények azonban épen ugy nem tudtak segiteni Izráel gyalázatán,mint Saul maga,mert egyiknek sem volt kedve magát a hatalmas vitéztől levágatni. Ismétlés a három idősebb fiunak nevének emlitése is;de egy magába álló elbeszélésben helye van. Negyven napig állt ki a két tábor közé a filiszteus,hogy gunyját és szidalmait érezteesse a héberekkel; e negyven nap alatt mind mélyebben furódott a szégyen és elégületlenség Izráel fiaiban. Sokszor a bátorság ragadós, de a gyávaság is. A csatában bárkit utólérhet a nyil, az elhajitott kopja; a csatába nem magukat mutogatni mennek a vitézek,hanem életüket kockára tenni; mégis a filiszteus óriással kiállani Izráel becsületéért életét kockára tenni senkinek sem volt kedve. Pedig az összetartozás érzése, a nemzeti és családi közös szégyen és közös dicsőség hordozása erős volt az izraelitáknál. Mutatja az összetartozás érzésének kifejlett voltát az a gyöngéd gondoskodás, amellyel az öreg Isai fiairól és azok elöljáróiáról megemlékezett. Mennyi szeretetet takar fel ez a küldemény. Hogy a legkisebb fiut választotta ki annak elvitelére s nem a még otthon maradt négyet, annak oka az,hogy Dávid ismerős volt már az udvarban s könnyel eligazodott a hadra kelt seregben. Dávid mégis fiatal volt, igen fiatal arra,hogy a harcosok közé küldjék; de fiatal volt még a négy otthon maradott testvér is. Ellenben a három idősebb kifejlett, erős dalia lehetett, erre mutat,hogy közvetlen az ezredes alá lehettek rendelve,különben Isai nem ennek, hanem alantosabb tisztnek küldte volna az ajándékot.Valószinü,hogy a négy következi fiu is alkalmas lett volna már a katonai szolgálatra; de a család a háromma1 eleget áldozott már a közért s az otthoni munkát is végezni kellett valakinek, annál inkább,mert Isai már öreg volt. Későbbi korok szokásától abban is eltér ez a kor,hogy a családok becsületére volt bizva,hogy hány tagját küldi a háboruba. A kötelességtudat ekkor még erősebb volt.

A pörkölt gabona olyanféle inyenc étel volt akkor,mint ma a pörkölt tökmag,vagy a pattogatott kukorica,egy még kevésbbé elkényeztetett kor igénytelenségét mutatja.Ennivaló volt a táborban,csak a szeretet megemlékezése volt az elszakadt családtagokról, amit Isai küldött; hiszen a lo kenyér nem volt akkora,mint a mai hatalmas falusi kenyerek,mert a sütés tudománya annyira kifejlődve nem volt; a kemenoók kisebbek voltak és vékonyabb kenyereket sütöttek át. A lo sajt már finomabb étek volt, ezzel a hatalmas ezredes urnak kedveskedik az ősz apa, kinek jóindulatát megszerezni a fiu érdeke volt.Az a körülmény, hogy a fiuk nem kaptak sajtot, arra mutat,hogy Isai nem tartozott a gazdag betlehemiek közé. Otthon is szükösebbre kellett fogni az életet, miután három dolgos kéz a gazdaságból hiányzott; ellenben a hadbamentek családját el kellett tartaniok.

XVII. rész 19- 30. versek.

MIG SAUL MEG AZOK AZ ÖSSZES IZRÁELI FÉRFIAK A TERPENTINFÁS VÖLGYBEN ÁLLOTTAK HARCBAN A FILISZTEUSOKKAL, DÁVID KORA REGGEL FÖLKELT, A NYÁJÁT RÁHAGYTA A PÁSZTORRA, FOGTA A BATYUT ÉS ELINDULT,HOGY ATYJA ISAI PARANCSOLTA. AMIKOR A SZEKÉRTÁBORBA ÉRKEZETT, A HAZAFIAK KIMENTEK VOLT MÁR A CSATASORBA ÉS HARCI KIÁLTÁSBAN TÖRTEK KI. HARCI RENDBEN ÁLLOTT IZRÁEL IS ÉS A FILISZTEUSOK IS, HARCI REND ÁLLOTT HARCI RENDDEL SZEMBEN. DÁVID LEDOBTA MAGÁRÓL A HOLMIT A PODGYÁSZ EGYIK ŐRÉRE BIZVA AZT S A CSATASORBA FUTOTT, BEMENT ABBA S TESTVÉREI HOGYLÉTE FELŐL KÉRDEZŐSKÖDÖTT. AMIG VELÖK BESZÉLGETETT, A FILISZTEUSOK HARCI RENDJÉBŐL FELJÖTT EGY KÖZTES EMBER, NÉVLEG FILISZTEUS GOLJÁT GÁTBÓL S A MÁR MEGITETT MÓDON BESZÉLT; MEGHALLOTTA DÁVID.MIKOR AZ IZRÁELI FÉRFIAK MEGLÁTTÁK AZ EMBERT,MIND MEGFUTOTTAK ELŐLE ÉS IGEN FÉLTEK.- LÁTJÁTOK EZT AZ EMBERT, AKI FELJÖTT? SZÓLALT MEG AZ EGYIK IZRÁELI FÉRFI- IZRÁELT GYALÁZNI JÖTT EZ FEL; HA VALAKI LEVÁGJA ŐT NAGY GAZDAGSÁGGAL AJÁNDÉKOZNÁ MEG AZT A KIRÁLY NEKI ADNÁ LÁNYÁT ÉS CSALÁDJÁT FELMENTENÉ IZRÁELBEN AZ ADÓFIZETÉSTŐL! DÁVID ERRE MEGSZÓLITOTTA A MELLETTE ÁLLÓ EMBEREKET: MIT TESZNEK AZZAL AZ EMBERREL, AKI LEVÁGJA EZT A FILISZTEUST ÉS LEVESZI A GYALÁZATOT IZRÁELRŐL? MERT UGYAN KI EZ A KÖRÜLMETÉLETLEN FILISZTEUS,HOGY GYALÁZZA AZ ÉLŐ ISTEN HARCI RENDJEIT?! A NÉP UGYANASZERINT A SZÓ SZERINT FELELT NEKI: IGY MEG IGY TESZNEK AZZAL AZ EMBERREL,AKI LEVÁGJA ŐT! MIKOR LEGIDŐSEBB TESTVÉRE ELIÁB MEGHALLOTTA,HOGY EMBEREKKEL BESZÉL, HARAGRA GYULLADT ÉLIÁB DÁVID ELLEN ÉS IGY SZÓLT: MIÉRT IS JÖTTÉL LE? S UGYAN KIRE HAGYTAD AZT A PICINYKE NYÁJAT A PUSZTÁBAN? ÉN ÖSMEREM VAKMERŐSÉGEDET ÉS HOGY VALAMI GONOSZSÁG VAN A SZIVEDBEN: KÜLÖNBEN MIÉRT JÖTTÉL VOLNA LE A HÁBORUT NÉZNI?! - HÁT MIT TETTEM MOST?! - KÉRDEZTE DÁVID - HISZEN SZÓBESZÉD AZ EGÉSZ! AZZAL KERÜLT, FORDULT EGYET MÁSFELÉ S MEGKÉRDEZTE UGYANAZT;

A NÉP PEDIG PONTOSAN AZ ELŐBBI SZÓVAL FELELT NEKI-

HOGY Izráel és a filiszteusok a terpentinfás völgyben haroban állottak egymással, annyit jelentett, hogy napról napra kivonultak hadállásaikba - éjjeli őröket hagytak hátra- az apróbb csetepatéktól eltekintve, nem sok kárt tettek egymásban. Úgy tettek, mint két viador, kik sokáig állanak támadás nélkül farkasszemet nézve egymással s várva mig az ellenfél olyan gyönge pontot mutat, mely a támadást lehetővé teszi. A két fél közül mégis Izráel érezte magát szorongatottabbnak az óriás hetvenkedése és káromló beszéde miatt. Napról-napra várták, hogy valaki kimozditja mozdulatlanságából a háborut. A király, ki már öregedő volt ekkor, a régi romantikusabb idő eszejárása szerint nagy gazdagságot, leánya kezét igérte annak, aki Izráelről a szégyent leveszi, no meg a családnak azok közé emelését, akik a magosabb, adót nem fizető társadalmi osztályba tartoznak- későbbi fogalmak szerint nemességre való emelést. A király ajánlatát többször kihirdették, mert az egész nép beszélt róla s igen foglalkoztatta az embereket, már csak azért is, mert a szégyent, amely a királyt nyomta, mindnyájan érezték. A háborunak ebben a szakaszában indult el Dávid hazulról, hogy atyja megbizását teljesitse. Az Isai-féle gazdaság szerényebb méreteit bizonyitja, hogy a nyájnál Dávid mellett csak egy pásztor lehetett s Dávid távolléte alatt erre maradt a nyáj gondja, melyről Eliáb is bizonyos gunnyal beszélt, miután a hadra kelt seregben jobbmódu, gazdagabb emberekkel is érintkezett és ezek előtt atyja gazdaságát kissé szégyelte. Dávid napfölkelte előtt indulván még a délelőtti

Dávid a korai órákban érkezett meg a héber táborba, akkor,amikor a reggeli után a hadfiak már kivonultak a csatasorokba. Az ifju friss, fáradtságbiró és a kivitelben gyors volt. A gyalogolás és a teherviselés nem vette el tettekre való készségét. A Saul körül összesereglett nép kocsikkal, podgyásszal jött el hazulról, eledelt hozva magával s ezt a készletet időnkint pótolták hazulról; bár a későbbihez hasonló rendszeres "hadtápellátás" nem volt még meg ezidőben, valamennyire Saul is gondoskodott a sereg ellátásáról. A hadi nép áz örök felügyelete alatt állottak. A hátulról közeledő Dávidnak tehát először a szekértáborba kellett megérkeznie. Ott valószinüleg ismerős volt már - atyja nem először küldhette testvérei után - azért nem sok időt töltött hátul, hanem egy ismerős őrre bizva a podgyászt, azonnal előre futott; futott, miután a tehertől megszabadult. Nem a kiváncsiság,hanem a belső harci vágy, a harc iránt való érdeklődés fütötte a bátor gyermeket. A katona-élet rugói között nemcsak a gyilkolási vágyat kell keresnünk, nemcsak alantos prédaszomjat, kapzsiságot,hanem -ha a hadviselés valami nemes októl történik, mint a haza, a nők és gyermekek védelme - akkor azt a nemes készséget is,hogy a férfi életét tessi kockára a tőle hőn szeretett otthonáért. Dávid igen jól tudta,hogy mit jelentettek hazájának a filiszteus rabló hadjáratok s lelke tele volt vággyal,hogy valamit a csatamezőn tegyen övéiért. De a gyermek lelkében egy még nemesebb összön is mozgatta a tettvágyat: " az élő Isten" szolgálata,kinek harci rendjeit látta Izráel harci rendjeiben a körülmetéletlen filiszteusokkal szemben, kiknek Dávid nem tudatlanságát vetette meg, hanem pogány erkölcstelenségét,mely dologtalanul rablásból akar élni. Korán volt még, amikor kiérkezett az első sorokban,mert a hadinép éppen akkor hallatott hatalmas harci kiáltást, mellyel mintegy magukat akarták belelovalni a bátorságba, a támadó kész-ségbe.De hiába volt a nagy hang, a lelkesedés azonnal félelembe csapott által, amint a másik oldalról átjött s a héberek oldalán

a lejtőn fölmerészkedett a filiszteus óriás és aznap ujra elkezdte x hetvenkedő beszédét. Dávid tanuja volt ennek az átváltozásnak s erős értelmi felajzottsága, a harc utáni érdeklődés hamar átláttatták vele a helyzetet, noha tapasztalatlanabb volt,mint az idősebb katonák s mint saját testvérei. A fiatal gyermek lelkét jobban égette a szégyen,mint a gyalázatot napról-napra viselő katonákét,kik kezdtek a változhatatlanba beletörődni. Először mégis otthoni megbizatásának tett eleget és felkereste testvéreit,kik szivesen fogadták; de ez a szivesség azonnal kelletlenségnek adott helyet, különösen a legidősebb testvérnél, mikor azok öccsükben észrevették a lobogó lángot,mely ott égett szemében s eltöltötte egész viselkedését. Vannak az emberben tudaton kivüli sejtések, melyeket az ember szelleme ébresst s melyek a tudattalan lélekben helyezkednek el. Eliáb szerette testvérét,de hiuságát bántotta s bizonyos féltékenységre ingerelte az a részben tudat, részben sejtés,hogy fiatal, még szinte gyermeki sorban álló öccse többre van hivatva mint ~~nagy~~ nyájuknál. Ilyesmibe az idősebb testvérek nehezen tudnak beletörődni s ez a testvéri féltékenység akkor is megmaradt Dávid bátyjaiban, mikor Dávid már a királyi széken ült, mert testvérei távol maradtak a király udvarától,vagy legalábbis abban szerepet nem játszottak. Dávidot nem érthették meg testvérei, mert Dávidra Isten szent Szelleme ült rá s őt olyan szellemi utakra vezette, amelyek testvérei előtt ekkor is, később is ösmeretlenek voltak; megmarat bizonyos rokoni összetartozás közöttük, de szellemi téren szakadék tátongott közöttük. Isten utjain magános emberek járnak! Csodálatos az a körültekintés és megfontoltság, amely a gyermekben jelentkezik, mikor nem egy-két embertől, hanem sokaktól akarja hallani a tényállást, egyuttal azt is,hogy a királyi családba hogyan emelkedhetik fel az, aki az óriást legyőzi. Nem a hiuság felfelé kapaszkodása nógatta Dávidot,hanem egy benne mindinkább tért foglaló tudat,hogy legfelülre, a király mellé hivja hivatása.

Lelkében boldogan ott rezeg a sejtés, hogy Isten vonja őt s felfelé
ismeri, hogy ez az alkalom épen az övé s azon keresztül kell a hatalmas ugrást megtennie, hogy Juda egyik szerény családjából a királyi trónra emelkedjék. Hiszen akkor már Jahve felkentje volt! Amit a testvére vakmerőségnek nevez benne, az a hit adta bátorság volt, melyet testvére nem érzett. Amiben bátyja gonoszságot látott, mert sértette bátyja gögjét, isteni hivatás mozgalma volt, melyet testvérei nem érthettek. Sokszor látja a világ a szent Szellem legszentebb inditásaiban a gonoszság munkáját, mert ami titokzatos, mert ami felülmulja a közönséges emberi felfogás befogadóképességét, az istentelennek és gonosz merényletnek tünik fel a hus-ember szemében. Hogy Dávid eljött a harcot nézni, másnál vitézség, bátorság, nemes érdeklődés, de Dávidnál gonoszság kell, hogy legyen, mert ez az érdeklődés zavarja bátyjait és féltékenyekké teszi őket. Isten gyermekei felőli könnyen támad a világ fiaiban rossz benyomás és az első rossz benyomás alapján magyarázzák azután egész viselkedésüket. Dávid nem száll szembe idősebb bátyjaival, hanem kitér előle: ez gyermeki bölcsességét és mérsékletét mutatja, melyet Isten Szelleme fejlesztett ki benne. Isten neveli a kedve szerint való királyt s már eddig nagy haladást tett a tanitvány. Csakhogy erről az embereknek sejtelmük alig van. Isten lénye s erkölcsi természete minden emberre kisugárzik halványabb, vagy erősebb fénnyel: de tudatos, tiszta alakot csak azokban ölt, akik Isten iskolájába járnak, akiken szent Szelleme ül rajtok. Dávid testvéreinek valami homályos sejtelme volt arról, hogy nemes, nagy ügy szolgálatában harcolnak; de Dávid többet látott: az élő Isten ügyéről van szó! Neki ez az élő Isten élő valóság volt, akiv állandóan együtt járt s kivel mindig számolt.

MIKOR KÖZTUDOMÁSRA JUTOTT, AMIT DÁVID MONDOTT, MEGJELENTÉK AZT SAULNAK ÉS SAUL ELHOZATTA ŐT; EGY EMBER SZIVE SE LE ÓMIATTA - MONDOTTA DÁVID SAULNAK- SZOLGÁD ELMEGY ÉS

ezzel a filiszteussal! De Saul így SZÓLT DÁVIDHOZ: NEM VAGY TE KÉPES MEGVÍVNI EZZEL A FILISZTEUSSAL,MERT TE GYERMEK VAGY,Ő MEG IFJUSÁGÁTÓL FOGVA A HARC EMBERE! - PÁSZTOR VOLT A TE SZOLGÁD ATYJA NYÁJA MELLETT - SZÓLT MOST DÁVID SAULHOZ - ÉS HA ELJÖTT AZ OROSZLÁN VAGY A MEDVE ÉS ELVITT A NYÁJBÓL EGY JUHOT, UTÁNA MENTEM, LEÜTÖTTEM ÉS KIMENTETTEM SZÁJÁBÓL;FELTÁMADT ELLENEM,DE MEGRAGADTAM SZAKÁLLÁNÁL FOGVA,LEÜTÖTTEM ÉS MEGÖLTEM! AZ OROSZLÁNT IS,AZ MEDVÉT ISLEÜTÖTTE SZOLGÁD ÉS EZ A KÖRÜLMETÉLETLEN FILISZTEUS OLYAN LESZ,MINT AZOK KÖZÜL EGY,MERT GYALÁZTA AZ ÉLŐ ISTENNEK HARCI RENDJEIT.- JAHVE- SZÓLT AZTÁN DÁVID,AKI MEGMENTETT ENGEM AZ OROSZLÁN KÖRME KÖZÜL ÉS A MEDVE KÖRME KÖZÜL,MEG FOG MENTENI ENNEK A FILISZTEUSNAK A KEZÉBŐL IS! ERRE SAUL RÁADTA DÁVIDRA SAJÁT ÖLTÖNYEIT,RÉZ SISAKOT ADOTT A FEJÉRE ÉS PÁNCÉLBA ÖLTÖZTETTE ŐT; RUHÁJA FÖLÖTT KARDDAL ÖVEZTE FÖL MAGÁT DÁVID S MEGPRÓBÁLT JÁRNI,MERT EDDIG MÉG NEM KISÉRLETTE MEG. Ekkor így szólt DÁVID SAULHOZ: NEM TUDOK JÁRNI ÍGY EZEKBEN,MERT MÉG NEM PRÓBÁLTAM!EZZEL DÁVID ELTÁVOLITOTTA MAGÁRÓL, AMIT SAULTÓL KAPOTT - KEZÉBE FOGTA BOTJÁT, KIKERESETT MAGÁNAK A PATAKBÓL ÖT SIMA KÖVET ÉS ELTETTE ŐKET PÁSZTORTARISZNYÁJÁBA,MELY NÁLA VOLT, a ZSEBÉBE; KEZÉBEN VOLT A PARITTYÁJA S ÚGY KÖZELEDETT A FILISZTEUSHOZ;

Itt tünik ki a fontosabb ok, miért hintette el Dávid a tábor több pontján azt a véleményét,hogy a filiszteus garázdálkodását tovább türni nem lehet. Dávidnak az okosságát mutatja, hogy sok helyen elhelyezte megjegyzéseit a filiszteus óriás felől és igy annak el kellett jutnia a királyhoz is. Saul meg is hallotta és azonnal hivatta az ifjut,kit ő már jól ismert,hiszen lantpengetője volt, azonban a táborban keletkezett szóbeszédből egyelőre nem állapithatta meg az azonosságot. Mikor már előtte állt a jelentkező, akkor látta Saul,hogy az fiatalabb,minthogy ilyen feladatra vállalkozhatnék. Dávid jól tudta,hogy Saulnak ez lesz a véleménye, ezért is nem jelentkezett nála közvetlenül, azért készitette elő a talajt, hogy a hadi nép megmozdulása, a közszégyen erősebb érzése mintegy kényszeritőleg hasson Saulra avégre,hogy a kiállást engedélyezze és szégyenszemre,mint egy gyermeket el ne kergessék. Mikor Saul mindenfelé látta a lelkesedést,hogy végre akadt valaki, aki szembe mer nézni a gonosz óriással, már alig lehetett visszakozásra fujni a riadót.Dávid tehát elég ravaszul tette meg magát Izrael bajnokává; de ezt a ravaszságot semmi hamisság nem kisérte és Isten adta ezt a Dávid szivébe. Egy bizonyos: ha nem is korban,de bátorságban, az ellenféllel dacoló higgadtságban férfi volt már a gyermek.

" Egy ember szive se csaák le miatta" kezdte beszédét Saulhoz. Saulra kétségtelenül hatást tett ez a beszéd, hiszen az ő szive éppen ugy a porba omottx alá,mint a héber hadfiaké. Az általános csüggedés mocsarából ez a gyermek ugy állt ki,mint egy szikla. S mégis gyermek volt arca, lelek, csak Istenbe vetett hite tette kősziklává. Lénye bátorságot sugárzott maga körül. Saul felemelve érezte magát. Valami fogékonyság a jó és nemes iránt mindvégig maradt benne; valami ami a jó felé vonszotta. Saul mégis ellenkezni próbált s lebeszélte szándékáról az ifjut. Akkor ez olyan dolgokat mondott el életében, amelyek lefegyverezték a királyt, a személyes bátorság olyan eseteit, melyek erős férfiakat szégyenitettek meg. Dühödt kutyákkal szemben a bátor a nyugodt fellépés sokszor hat ugy,hogy az állat megbüvölve áll meg s ezt a hatást gyakorolta Dávid a ragadozó oroszlánra és medvére, mikor utánuk ment és elvette tőlük az áldozatokat, melyet szájukkal vittek, még nem marcangoltak azét, legfőljebb megsebestek. A gyermek szórén ragadta meg az állatot s ugy közelről mért rá halálos csapást. Vakmerőség volt ez? Nem! Istenbe vetett hit, a Szellem titkos bátoritása,hogy a haroban Isten mellette fog állni.Dávid tehát nem volt gyakorlatlan a fenevadakkal vivott haroban. S a filiszteus óriást fenevadnak tekintette. Most is a Szellem titkos küldetését érezte meg; most is tudta,hogy a mennyei seregek Ura, Jahve vele lesz. Szinte látta ezeket a mennyei seregeket maga előtt menni.Istennel az oldalán mit sem számit,hogy ő gyermek,a másik pedig ifjuságától fogva gyakorlott bajvivő. Több az aki ómellette van!" A körülmetéletlen fanatxus filiszteus csak olyan lesz,mint egy fenevad,mert az élő Istennek haroi rendjeit gyalázta!" Itt az élő Isten dicsőségéről van szó s ezt ő nem fogja hagyni sárba taposni! Isten bizonyára vele lesz. Ez az ő ügye: Isten ügyéért áll ki, még ha gyermek is! Ős ha senki sem áll ki, akkor kell,hogy Isten melléje álljon, aki ezt a gyalázatot nem türi az élő Isten haroi rendjein!

Dávid tehát nem homályos indítások után indul,melyek sokszor megcsalják és saját vágyainak utján inditják el a csalárd szivü embert, hanem világos és tiszta meggondolások vezetik, melyeknek fontolgatása mellett tiszta marad fölötte a szellemi ég s igy az értelem szava és a szellem suttogása kiegészitik, megerősitikegymást. Saulnak nincs több ellenvetése,most már nics más hátra,mint emberileg mindent megtenni a gyermek védelmére,megerősitésére. Saját ruháját adja az ifjura,mit nem tenne,ha eddig nem ismerte volna őt.Amit Saul mond és tesz,világosan mutatja,hogy ismeri Isai fiát. Saját fegyvereit adja az ifjunak; saját nehéz páncélját s nem az erő,hanem csak a gyakorlat hiányzik,hogy a gyermek nem tud ezekben járni." Még nem próbáltam" - mondja Dávid.Felnőtt ember sem tud gyakorlat nélkül páncélban harcolni s a fejnek is szoknia kell a sisakviseléshez.Dávid rosszul érezte magát Saul fegyverzetében,mint ahogy az Istenben bizó szív kényelmetlenséget érez,ha azt kivánják tőle,hogy a hus-emberek érvelését használja az isteni igazság megvédésére. Saul fegyverei a hus védelmét jelentették Dávidnak: ő Istenre akart támaszkodni,Istenre egyedül. Először megpróbál Saul fegyvereiben járni,ruhája fölé még kardját is fölköti,de aztán gyorsan leveti magáról és visszatér azokhoz a fegyverekhez, amelyeket pásztor korában használt és amelyekkel Isten sokszor megsegitette. Bottal a kezében, parittyával felfegyverezetten, a patakból hozott öt szép sima kaviccsal tarisznyájában: ez illik hozzá ez az egyszerüség, ez a kezdetlegesség, amely mellett legjobban kitünik,hogy a segitség Istentől való s nem az embertől, nem a fegyverektől.Most, hogy a saját elemében találta magát és csak Isten volt a reménye, egyszerre készen érzi magát és habozás nélkül indul az ellenség ellen. Minek a további beszéd, kérlelés, tartóztatás,tanácsolás? Isten van vele! S kivül a hetvenkedő filiszteus és a lehangolt héberek meglepetve látják,hogy egy bajvivó indul ki

a héberek sorai közül. Amaz gunnyal, emezek kétellyel fogadják a bátor ifjut.

XVII rész 41 - 47.v.

A filiszteus lassan közeledve haladt Dávid FELÉ S AZ EMLITETT EMBER VITTE A PAJZSOT ELÖTTE. MIKOR A FILISZTEUS ODANÉZETT ÉS LÁTTA DÁVIDOT, MEGVETETTE ÖT, MERT GYERMEK VOLT, PIROS, SZÉP ALAKU. KUTYA VAGYOK ÉN- SZÓLT ODA A FILISZTEUS DÁVIDNAK - HOGY BOTTAL JÖSSZ REÁM? S ISTENÉVEL ÁTKOZTA MEG A FILISZTEUS DÁVIDOT- - JÖJJ HOZZÁM -SZÓLT UJRA A FILISZTEUS DÁVIDHOZ- s majd husodat AZ ÉG MADARAINAK ADOM ODA ÉS A MEZEI BARMOKNAK! DÁVID AZONBAN IGY SZÓLT A FILISZTEUSNAK: TE KARDDAL, DÁRDÁVAL és SZURONNAL JÖSSZ REÁM: ÉN ELLENBEN A SEREGEK JAHVÉJÁNAK, IZRÁEL HARCI RENDJEINEK ISTENÉNEK A NEVÉVEL MEGYEK ELLENED, KIT TE GYALÁZTÁL! E MAI NAPON KEZEMBE AD TÉGED JAHVE? MEGÖLLEK? FEJEDET LEVÁGOM RÓLAD S ÉN ADOM ODA E MAI NAPON A FILISZTEUS TÁBOR HULLÁIT AZ ÉG MADARAINAK S FÖLD VADJAINAK UGYHOGY AZ EGÉSZ FÖLD MEGTUDJA, HOGY VAN ISTENE IZRÁELNEK! MAJD MEG FOGJA TUDNI EZ AZ EGÉSZ GYÜLEKEZET, HOGY NEM KARDDAL DÁRDÁVAL SZABADIT MEG JAHVE, HANEM JAHVÉ A HÁBORU S Ö A MI KEZÜNKBE AD TITEKET!

Mikor Dávid kiállott a csatarendből, hogy a hatalmas óriással fölvegye a harcot, a filiszteus távol állott a harcól másik részén. Csak lassan közeledett. Meglepetéséből először magához kellett térni, hogy felbecsülhesse ellenfelét. Azért közeledett hozzá lassan; nézte és fontolgatta magában, mit tegyen a szerencsétlen gyermekkel. Kiméletet, irgalom nem volt benne; ellenben megszégyenitésnek tartotta, hogy egy juhászfiu, kezében a juhászok megszokott botjával, ahrci öltözék és fegyverzet nélkül egy menjen rá, mint egy kóbor, tolvaj kutyára mennek rá a pásztorok. Nem az ifju vette komolyan Dávidot, ezért közeledett hozzá lassan, gondolkodva, hogy mit is csináljon ezzel a nem várt jelentséggel. Nem akart párviadalra menni vele, mert azt megszégyenitésnek tartotta. Átkozni kezdte, átkozni azonban lenetett az ifjut és azt meg is tette takarékosság nélkül, bőven szórta az átkot a fiura, népére, hogy ilyen bajvivót tud csak kiállitani és Istenüket, akinek nincs ereje megvédeni népét ő vele szemben. De épen ez a szidalom ingerelte fel Istent és Isten bajvivóját a gyermek Dávidot. Ezzel az elbizakodottsággal szemben most már itt is elfogyott minden türelem és irgalom: az óriásnak meg kellett halnia épedig a megvetett pásztorfiu kezétől. De a filiszteus nem is számitott tulról

irgalomra. Ami érző emberi lelket másnál szánalomra indított volna: a gyermek piros arca, ifju külseje, szép alakja, az az óriást inkább haragra ingerelte a gyülölettel töltötte meg. Aljas lelkek nem tudnak az ifjukor bájában gyönyörködni. Nemcsak ijesztőképen mondta, hogy a fiu húsát az ég madarainak és a mezei vadnak adja oda: örömét találja abban, hogy ezt teheti. Vérben ázva, piszoktól fedve, ragadozó állatoktól széttépve akarja látni a gyermek piros arcát, szép termetét. De a gyermek nem ijed még a fenyegetésétől. Dávid nem a filiszteust látja szemével, hanem a vele tartó és őt segitő Jahvét, kiben még nem csalódott mióta a szellem titkos indításait követte. Biztos volt a dolgában, nem önhittségből, mint a filiszteus, hanem Istenébe vetett hitén alapján. Ez tünik ki bátor, mérsékelt és határozott szavaiból: "Te karddal, dárdával és szuronnyal jössz rám: én ellenben a seregek Jahvéjának, Izráel harci rendjei Istenének Nevével megyek ellened, kit te gyalázтál! E mai nap kezembe ad Jahve". A fiu tehát jól látja a különbséget aközött, amije neki van és aközött, amije az óriásnak van. Az óriásnak hatalmas kardja van, melynek egyetlen csapása szétvághatja az ifjut; hajitó dárdája van, melynek kezelésébe igen gyakorlott s melynek ütése halálos és végül " kidön" je van, azaz a lándzsánál jóval kisebb szuró fegyvere, melyet közelharcra használtak, amellyel szemben a fiunál semmi megfelelő fegyver nincs. A gyermeknél pásztorparittya van, mellyel köveket lehet lövöldözni, de amely nevetséges fegyver az óriás hatalmas fegyverzetével szemben. A gyermek tehát védtelen a hatalmas bajvivő ellenében. És mégsem védtelen, mert vele van Jahve, a hü és erős Isten, Izráel harci rendjeinek élő Istene. Ennek az Istennek Neve van az ifju ajkán s a láthatatlan Isten odaáll a gyenge ember hallható szava, bizonyságtétele mellé! Ezzel a Névvel az ajkon menni annyi, mint Istent vinni magával. Isten Dávid mellé áll, annál inkább, mert Góliát ajkán Isten Nevét káromló szó van. A szentül, odaadással kiejtett Jahve szóval

csatázik a gyalázón maga felemelésével kimondott átokészával. Ez a csata akkor dült el,mikor Dávid Jahvét hivta és Goljátot Jahvét káromolta. A többi már csak ennek az első párviadalnak volt a következménye. Dávid tisztán látja és nyugodtan mondja el ezeket a következményeket:" e mai napon Jahve kezembe adott, megöllek, fejedet levágom és én adom oda a vadállatoknak a filisztheusok holttesteit. Goljátot csak Dávid holttestéről beszél; az ifju bátorsága az egész filisztheus tábor megsemmisülését látja maga előtt. Ám ez nem elbizakodottság,hanem föltétlen hit Isten segitségében. Dávidot nem is saját dicsősége foglalkoztatja,hetvenkedésnek,mint Goljátnál nála semmi nyoma! Isten dicsőségéről van szó:" Majd megtudja az egész föld,hogy van Istene Izráelnek!" Ebből pedig a földnek, a nemzeteknek lesz hasznuk,mert megismerik az egyetlen Szabaditót, az egyetlen élő, igaz Istent! Összehasonlithatják az élő Isten segitségét saját holt bálványaik tehetetlenségével. A világnak az üdvössége,ha az élő, igaz Isten ismerete terjed. Ám nemcsak a föld nemzetei tanulhatnak,hanem Izráel népe a gyülekezet,amely az ellenséges népek között szorongatva, üldöztetve él: meg fogják tudni,hogy az ellenségtől nem a kard és a dárda szabadit meg,hanem Jahve a háboru Ura a ő annak adja a diadalt, akinek akarja!" Jahvéé a háboru" ez azt jelenti,hogy Jahve inditja vagy engedi meg s a győzelmet benne annak adja, akinek akarja, mert a körülményeket s a körülmények utján a seregek szerencséjét, vagy épen harci készségét és erejét ugy befolyásolja,ahogy akarja. De ugy is lehet érteni e mondatot,hogy Dávid a Jahve háboruját harcolja az akivel Golját szemben áll, maga Jahve! Jahve Izráel kezébe fogja adni a diesekvő óriást és annak rabló népét!

XVII.rész 48-54.v.

EKKOR AZ TÖRTÉNT, HOGY AMIKOR A FILISZTEUS FÖLKELT S KÖZELEDVÉN DÁVIDDAL SZEMBE FERÜLT, DÁVID IS GYORS FUTÁSSAL SIETT A CSATATÁBOR FELÉ A FILISZTEUS ELÉ. A KEZÉT KINYUJTOTTA TARISZNYÁJÁBA, KIVETT ONNÉT EGY KÖVET,KILÖDBTA ÉS HOMLOKÁN TALÁLTA A FILISZTEUST.

ugyhogy as a földön ARCRA ESETT,IGY KERESKEDETT DÁVID PARITTYÁJÁVAL A FILISZTEUS FÜLE / IGY LETT DÁVID A PARITTYÁJÁVAL ERŐSEBB A FILISZTEUSNÁL/ , KÖVEL LEÜTTTE ÉS MEGÖLTE A FILISZTEUST ANÉLKÜL, HOGY KARD LETT VOLNA NÁ LA. AZTÁN ODAFUTOTT DÁVID,MELLÉJE ÁLLOTT A FILISZTEUSNAK, MEGFOGTA ANNAK KARDJÁT S KIHÚZTA AZT A HÜVELYÉBŐL S LEVÁGTA VELE ANNAK FEJÉT- MIKOR A FILISZTEUSOK LÁTTÁK,HOGY HŐSÜK HALOTT, MEGFUTAMODTAK; EKKOR FÜLEMILTEK ISRÁEL/FIAI/ÉS JÚDA FÉRFIAI, HARCI KIÁLTÁSBAN TÖRTEK KI S ÜLDÖZŐBE VETTÉK A FILISZTEUSOKAT. MIG CSAK EL NEM ÉRTÉK A VÖLGYET ÉS EKRON KAPUIG,UGY - HOGY A FILISZTEUSOK ELESETTJEI EGÉSZEN GÁTNÁL ÉS EKRONNÁL A KARUK UTJAIN HULLOTTAK EL.INNEN ISRAEL FIAI VISSZATÉRTEK A FILISZTEUSOK TÁBORÁBÓL S KIFOSZTOTTÁK A TÁBORT. DÁVID PEDIG FOGTA A FILISZTEUS FEJÉT S ELVITTE JERUZSÁLEMBE; FEGYVERZETÉT AZONBAN SÁTORÁBAN HELYEZTE EL.

A szóbeli márkózás után,melyet döntőnek mondottam, mert az Isten Dávid mellé állitotta,kivel eddig is tartott és elforditotta Goljáttól,ki Vele eddig sem törődött, most a testi márkózás következik, mely igen gyors, váratlan és emberileg kiszámithatatlan eredménnyel végződött. A dolog lefolyása végtelenül egyszerü volt, de nem emberi kéz munkája. Igaz, Dávid célzott, Dávid hajitotta el a parittyájából a követ, Dávid pedig gyakorlott volt az ilyen követésben: mégis Isten erősitette meg a rettegő héber tábor közepette ennek az egyetlen ifjunak a szivét, Isten tette biztossá kezét, mikor két tábor sorsa, Isten dicsősége függött a dobás eredményétől s Isten vezette a követ a kivánt célpontba. Ha a kő célt téveszt, a következő pillanat Dávid halála lett volna. A filiszteus nem bocsátotta volna meg a szemtelenséget,hogy küzdőnéges parittyával támadják meg őt, a felkészült, jó fegyverekkel ellátott és félelmetes hőst. Erre a fegyverre nem volt felkészülve a filiszteus s ezzel a fegyverrel szemben nem volt védelem. Dávid oly gyorsan tette, amit tett,hogy a filiszteusnak nem volt alkalma körülnézni s a veszedelmet felfogni. Nem történhetett volna meg ha,Dávidban a legkisebb félelem lett volna s emiatt habozott volna azt tenni, amit a fenevadakkal szemben már eddig is többször tett. Ezzel az egyszerü megoldással szemben használhatatlanok/voltak/és értéktelenek voltak az óriás fegyverei,de az óriás ereje is, melyben bizakodott. Ha a kő mellén, vagy combján találta volna a filiszteust, kibirta volna; de a homloka s azon

keresztül az egyveló érzékenyebbek volak. Góliát meghalt a kő okozta ütéstől. Fejének levágása a halálhoz nem volt szükséges, csak a diadaljel kitüzésére volt jó. A fiu lélekjelentését mutatja,hogy mikor az óriás lebukott, Dávid azonnal hozzáfutott, még mielőtt a filiszteusok magukhoz térhettek volna csodálkozásukból, levágta és kardra tüzve felmutatta Góliát fejét. Erre tört ki a háberekből a diadalkiáltás és a látvány s a kiáltás hangja idézték elő a filiszteusok vad menekülését,melyet a reggeli harcikiáltás nem volt képes elérni. Hjah! Most az élő Isten Szelleme működött. Az töltötte meg Dávid szivét; az vezette kezét és a követ; az sugta meg a gyermeknek,hogy mit tegyen; az lelkesitette a meglepett hébereket és töltötte meg félelemmel az ilyen fordulatra nem számító filiszteusokat. Milyen más az eredmény, ha valahol emberi erő hat és ha isteni Szellem ereje működik! A Szellem alászállása előtt az első pünkösdkor a tanitványok szivét félelem töltötte el, ugyhogy bezárt ajtók mögött mertek csak imádkozni; a szellem kitöltése után bátran előléptek rejtekükből és kiálltak a sokaság elé,hogy vétküket szemükbe mondjék. Ezt a Dávid-Góliát viadalt Sámuel próféta sok imádsága készitette elő azok imádságával együtt, kik az ősz próféta nyomdokain haladtak. A megindulo üldözés saját országukba verte vissza a filiszteusokat Gátig és Ekronig tartott az üldözés, az 5 filiszteus városállamnak ama két fővárosáig, amelyek a tengerpartól beljebb feküdtek s igy határállomások voltak. Az 52. vers vége a " völgy" helyett Gát neve áll, ami talán a következő mondat visszaverődése. Mivel Gát délebbre van,mint Ekron, valószinübb a héber szöveg olvasási módja; Gátnak csak második helyen van létjogosultsága a felsorolásban, mivel az üldözöttek és üldözők csak később érhették el. Dávid céltudatos cselekvését, egyuttal isteni vezetettségét mutatja az a tette,hogy Góliát levágott fejét Jeruzsálembe vitte el,hogy a jebuzeusoknak megmutassa. A jebuzeusok Jeruzsálem akkori lakói voltak,ha nem is kizárólagos lakói talán.

Váruk a délkeleti halmon épült, a későbbi Sionon, melyet utóbb Dávid foglalt el tőlük. A héberekkel szemben ellenséges jebuzeusok a filiszteusok természetes szövetségesei voltak s az erős jebuzeus vár hadműveleteik alapja volt. A filiszteus hős levágott feje baljóslatu jövendölése a jebuzeus uralom küszöbi végére. Dávidot hőstette egyszerre elismert vitézzé s a tábor megtiszteltt tagjává tette. Külön sátort kapott,mint a vezérek s ott maradt a seregnél. Golját elvett fegyvereit diszül s diadaljelvényül sátorában akasztotta fel. Testvére éliáb, ki győzelme előtt annyira megszégyenitette,nem sejtette ezt a fordulatot. Hogy most milyen arcot vágott hozzá,nem tudjuk. A könyv hallgatása azt jelenti,hogy a megérdemelt elismerés valami hangos nem lehetett.

<u>XVII.rész 55- 58. XVIII. rész 1- 5 v.</u>

Saul, AMIKOR DÁVIDOT NÉZTE, HOGY HOGY MEGY A FILISZTEUS ELÉ, IGY SZÓLT ABNERHEZ, A HADSEREG FŐPARANCSNOKÁHOZ: KINEK A FIA EZ AZ IFJU? ABNER? - LELKED ÉLETÉRE, ÓH KIRÁLY - FELELTE ABNER - NEM TUDOM. - KÉRDEZŐSKÖDJÉL - SZÓLOTT A KIRÁLY - KI FIA EZ AZ IFJU? MIKOR AZTÁN DÁVID VISSZATÉRT A FILISZTEUS LEVÁGÁSA UTÁN? ABNER MEGFOGTA ÉS BEVITTE SAUL ELÉ, MIALATT A FILISZTEUS FEJE A KEZÉBEN VOLT. - KINEK A FIA VAGY FIU? - KÉRDEZTE TŐLE SAUL. DÁVID EZT FELELTE: SZOLGÁDNAK, A BETLEHEMI ISAINAK. DE AMIKOR SAULHOZ INTÉZETT SZAVAIT BEFEJEZTE, JONATHÁNNAK A LELKE ÖSSZEKÖTŐDÖTT DÁVID LELKÉVEL. UGY MEGSZERETTE ŐT JONATHÁN,MINT A SAJÁT LELKÉT. AZNAP SAUL MAGÁHOZ VETTE ŐT ÉS NEM ENGEDTE VISSZATÉRNI ATYJA HÁZÁBA.JONATHÁN ÉS DÁVID PEDIG SZÖVETSÉGET KÖTÖTTEK, MIVELHOGY UGY SZERETTE ŐT, MINT SAJÁT LELKÉT. AMELLETT JONÁTÁN LEVETETTE A FELSŐ RUHÁJÁT,AMELY RAJTA VOLT ÉS ODAADTA DÁVIDNAK,VALAMINT A RUHÁIT,MÉG A KARDJÁT, AZ IJJÁT ÉS AZ ÖVÉT IS. DÁVID ETTŐL FOGVA KIJÁRT S AHÁRHOVÁ KÜLDTE IS ŐT SAUL, ORSZÁGOS VISELKEDÉSTT, SAUL AZTÁN EGY HARCI CSOPORT FÖLÉ HELYEZTE. DÁVID TETSZETT AZ EGÉSZ NÉPNEK,MÉG SAUL SZOLGÁINAK IS!

Saul, miután Dávid elhagyta őt, utána nézett és látta a fiu bátor, bizakodó viselkedését s rendithetetlen nyugalmát, mellyel a filiszteus elé ment. Csodálkozva szemlélte a csüggedt tábor közepette ezt az egyetlen lényt, akinek helyéne volt a szive s nem egészen értette a dolgot. Ő rá is hatott Isten Szelleme; de ő csak föltámadó érzelmet és indulatokat érzett magában, személyes viszonyban ő sohasem volt Istennel. A szellemi ajándék nem szivén át hatott,hanem öntudatlan kedélyén keresztül. Dávid pedig,mintha csak

Istennel volna dolga, nem látszott foglalkozni az óriással; es fegyverével és ijesztő külsejével együtt kívül maradt a számitásán. Saul mellett ott állott unokatestvére és hadvezére, Abner.A király egy idő mulva odafordult hozzá s megkérdezte: " Kinek a fia ez a fiu Abner?" Vajjon Saul nem ismerte Dávidot. Vajjon most látta először? Mintahogy a bibliakritikusok megállapitják, kik a Bibliában egymásnak ellentmondó részeket igyekeznek találni. Pedig nem erről van itt szó! Saul ismeri Dávidot; nem felejtette el lantpengetőjét. De most,hogy az ifju egészen uj megvilágitásban lép eléje, bővebbet szeretne tudni származásáról, s nem a név, hanem a foglalkozás, a családi körülmények, a leszármazás érdekli. Abner is ismerte Dávidot,de származásáról még kevesebbet tud mint Saul. Egyébként nem volna csodálatos,ha egy uralkodó elfeleti egy udvari alkalmazottjának sohasem látott atyját és egyszer csak utána érdeklődik. Isai egyáltalában nem volt fontos Saulnak, Dávid is csak, mint egy mulattató eszköz. Most azonban már nagyon érdekli a királyt a feltünő és egyedülálló jelentőségü ifju eredete,kiről már tudja,hogy legvitézebb katonái és udvarának jelentősebb tagjai közé fog tartozni. Közben - épedig villámgyorsasággal - megtörténik a viadal, melynek Saul is minden bizonnyal szemtanuja.Abner, akit megbizott azzal,hogy a fiut kérdezze ki, ugy is,mint hadvezér, közelebb megy a bajvivóhoz, csakhamar a filiszteus óriás fejével látja a gyermeket közeledni. Izgatottan fogja meg karját és viszi magával a királyhoz. A lelkesült csodálkozó héberek utat nyitnak Abnernek és a fiunak. Abner nem a válasszal tér vissza, mint akkor tette volna,ha a viadal nem szerencsésen végződik,hanem azzal, akinek eredete felől tudakozódnia kellett . A király, most még több bámulattal megkérdezi az ifjut magát apja felől s Dávid bizonyára nemcsak az apja nevét mondta meg,hanem valamit családi viszonyairól is beszélt, különben nem mondaná az elbeszélő: " amikor Dávid Saulhoz intézett szavait befejezte..." Olyan

~~beszédet amelyet~~ el se igen kezdett ~~befejezni nem lehet~~.

Azután a rövid szó után,melyet a könyv közöl Dávid beszédéből:"Szolgának, a betlehemi Isainak" nem lehet ezt a méltatást adni:"amikor befejezte beszédét". Dávid tehát beszédet intézett Saulhoz s a piros arcu, kedves gyermek kezében közben ott lógott a vérea,otromba fő. A gyermeki szépség és a háboru rutasága ritka látvány volt az ilyen együttesben. A szépség legyőzte a rutaságot, a hit a gyávaságot, a bizalom az aggódást. S mint a győztes gyermeki megjelenésében ott állt a szerencsétlen kedélybeteg király előtt, valakinek a szive enyhületet talált ennek a gyermeknek a lényében és ez a valaki Jonátán volt, a király fia, kinek idősebbnek kellett már lennie Dávidnál, aki épen ezért - ebben a pillanatban - a pártfogó, a védő szerepében lép a gyermekkor határát alig átlépő Dáviddal szemben. Jonátán tetteivel többször megelőzte atyját s annak megmutatta a királyi cselekvés utját. Saul ment is, amerre Jonátán lépéseit látta annál inkább,mert a fiu mindig átengedte atyjának a siker dicőségét. Saul szinte megszokta már,hogy amit Jonátán cselekszik, az helyes.Jonátán nem ütheti lovaggá Dávidot / persze a lovaggá ütés későbbi kor szokása /, vagyis nem mondhatja ki a szót,hogy Dávidot felveszi a hadseregbe s neki abban megérdemelt helyet ad. De Jonátán cselekszik valamit, ami felér a lovaggá ütéssel és a bajtársak küzé fogadással: leveti szép felső ruháját és a királyi ruhadarabot odaadja Dávidnak; saját fegyvereit adja át neki más ruhadarabokkal együtt. Az ifju Dávid megérti az ajándék jelentőségét és boldogan fogadja el azt. Tulzott szerénységgel eszébe nem jut tiltakozni ellene. Tudja,hogy ez az ut,melyen Isten vezeti őt. A lelke mélyén őrzött titkot,melyet Sámuel felkenése helyezett belője,most sem árulja el, csak látja Isten utját, ki végéhez viszi azt, amit elkezdett. A két ifju szive összedobban ebben a pillanatban. Az Irás ugyan csak Jonátánról beszél,de Dávid oldalán nem kisebb a megértés és közeledés. Dávid nem most ismerte meg Jonátánt, ki azonban eddig elérhetetlen távolságban lebegett fölötte,mint a király fia,mint a trón örökőse.

Jogos és érdemes örökösé. Dávid tudott Jonátán hőstetteiről.És most egyszerre elenyészik a távolság a két ifju között.Mivel Dávid szive eddig is szerethette és onnan a társadalmi mélységből felfelé tekintve szerethette Jonátánt, most csak arra van szükség,hogy Jonátán indulatát és közeledését vázolja a próféta szerző. Nagyobbat nem mondhat erről a kapcsolatról,mely e pillanatban keletkezett,mint amit azzal mond,hogy Jonátán ugy szerette meg Dávidot,mint a saját lelkét. Mert a lélek az én! Dávid hősi tettével és egyszerü, szerény gyermeki viselkedésével ugy behatolt Jonátán lelkébe,hogy ez nem tudta, hol végződik Jonátán a szivében és hol kezdődik Dávid. Mert a szív szereti a lelket és a szív olvas a lélekben. Jonátán szive lelkébe mélyedt és ott mindenütt Dávidot érezte. Mikor ruháit,fegyvereit odaadta és ezzel a két lelket a kivülvalók előtt is egynek nyilvánitotta, Dávid szive ugyanazt érezte. Nem a király fia állott előtte a várakozás boldog beteljesüléseként. A király talán sohasem jutott volna arra az elhatározásra,hogy Dávidot bevegye seregébe éspedig azonnal tiszti rangban,ha Jonátán nem mutatja előtte az utat. Saul a beteg lelkü király nem ellenkezett;ment a fiutól mutatott uton. Magához vette Dávidot és nem engedte visszatérni atyjához. Bizonyára robaná követ vitte a nagy tett hirét a betlehemi otthonba. Dávid egy harcoló csoport parancsnoka lett s ifjusága miatt nem vetették meg,hanem szerette az egész nép, még Saul szolgái is, azaz a miniszterek, államférfiak. Ki sejthette volna ezt a változást még aznap reggel, mikor a batyuval hátán hazulról elindult testvéreit üdvözölni s az ezredes ur jóindulatát szerény ajándékkal megszerezni.Isten utjai csodálatosak és végtelenül egyszerüek!

XVIII.rész 6 v 14.v.

EGY HAZATÉRÉSÜK ALKALMÁBÓL, MIKOR DÁVID IS VISSZATÉRT A FILISZTEUSOK VERÉSÉBŐL,AZ TÖRTÉNT,HOGY AZ ASSZONYOK IZRÁEL ÖSZSZES VÁROSAIBÓL KIMENTEK SAUL KIRÁLY ELÉ,HOGY ÉNEKELJENEK ÉS

körtáncot lejtsenek csörgődobokkal, nevetésbül, három hurú citerával. A kacagó asszonyok igy beszéltek: megverte Saul az ő ezerét és Dávid is az ő tízezerét. Saul nagy haragnak gyulladt, igen bántónak találta ezt a dolgot.- Dávidnak tízezeret tulajdonítanak, neki csak ezeret! -szólott. Semmi sem hiányzik már neki, csak a királyság! Saul attól a naptól fogva szemmel tartotta Dávidot. / rossz szemmel nézett Dávidra-/ másnap istennek egy gonosz szellemi szállta meg Sault, ugyhogy prófétált benn a házban. Dávid pedig, mint napról napra tette, pengette a hurt, a dárda ott volt Saul kezében. Saul egyszerre elvetette a dárdát e szóval: Dávidot a falhoz szögezem! Dávid kétszer kitért előle. Saul azért félt Dávidtól, mert Jahve Dáviddal volt, Saultól pedig eltávozott. Azután Saul eltávolította őt magától. Ezredessé tette meg és mint ilyen ki és bejárt a nép előtt. Dávid minden utjában okosan cselekedett s Jahve volt vele. Mikor Saul látta, hogy szerencsésen okosan cselekszik, megrémült tőle.

A filiszteusok a nagy rémület és futás után csakhamar magukhoz tértek és folytatták csatározásaikat; hiszen csak egy hősük veszett el és a megfutás csak lélektanilag volt indokolt. Dávidnak a hadseregbe való befogadásával azonban egy nagy változás történt az izraelita lélekkel; most már a héberek is támadókká lettek és igyekeztek végképen harcképtelenné tenni a gonosz rablókat. A petyhüdtségnek és a gyávaságnak a szellemét az eleven bátorság szelleme váltotta fel; nem a kedélybeteg király, hanem Dávid szelleme lett urrá az izraelitákon. Sa a hébereknek tetszett ez az uj szellem. Dagadó szivvel mentek a harcba, mely rájuk nézve mindig sikeres volt, mert vezérükkel együtt volt Jahve és mindig győzelmet adott. Saul sem maradt el a csatákból és Dávid értett hozzá, hogy a királynak kijáró tiszteséget és az elsőséget megkapja. Dávidnak ez az igyekezete azonban hiábavalónak bizonyult, mert mindenki látta, hogy az élete Dávidot kiséri s amikor egyszer egy győzelmes csatából vidáman hazatért a sereg, mindenünnen jöttek a hősöket köszönteni az asszonyok s az akkori szokás szerint énekkel és körtánccal ünnepelték őket. Tánc közben rögtönözött szöveget szoktak énekelni s ez alkalommal az énekszöveg nem volt elég diplomatikus, amennyiben Sault ünnepelték ugyan ezer ellenség megölésééért, de Dávidnak tízezret tulajdonitottak. Az asszonyoknak igazuk volt ebben a szétosztásban, de a féltékeny Saul megharagudott érte. Ő szokva volt Jonátán eljárásához, ki minden hősi tettének aratását

apjára hagyta és még a halálát is kész volt egyszer apja ostobaságáért elviselni. Dávid nem keresete magának az elsőséget,de valóságos egyénisége előhitta azt az önkéntelen megnyilatkozást. Saulnak be kellett volna látnia,hogy az asszonyoknak igazuk volt; de Saul a maga makacs önhittségében és vak elbizakodottságában erre képtelen volt. Saulnak,ha korábbi engedetlensége miatt bűnbánat ébredt volna benne, bele kellett volna nyugodnia Isten ítéletébe,hogy az örökkévaló félretette őt. De ő tovább is engedetlen maradt és dacolt Isten itéletével.Az a nyilvánvaló áldás, mely Dávid utjait kisérte,nem ok nélkül keltette fel benne a gyanut,hogy Dávid az Isten kiválasztottjam s mivel az isteni végzések ellen való ellenállása megérett szándékká lett benne, az ujabb s még gonoszabb engedetlenségéért teljes erővel visszatért a betegsége,melyet épen Dávid jelenléte enyhitett. Tisztátalan szellem szállotta meg a kedélye ujra teljesen elborult. Sok elmebajnak az oka az Isten iránt való engedetlenség. Világi orvosok képtelenek a baj igazi okára rábukkanni,mert az ő életükben is fennforog ez az ok; azért az alkalmazott gyógyitási módszerek inkább rontják a beteget, mintsem hogy gyógyitanák.Dávidban megvolt a gyógyitó erő: nem zenei tudása, hanem Isten jelenléte, mely Saulra is hatott. Saul azzal adta oda magát a tisztátalan szellem munkájának,hogy üldözte azt, akit Isten kiválasztottjának vélt,hogy tőle és házától az uralkodást átvegye. Világ uralkodói ilyen esetben meg szokták ölelni a vegyélytársat és Saul is ezt próbálta tenni. De Isten népének igazi királya Isten és az ő határozata előtt meg kell hajolnia a királynak is, kit egy időre kegyelme egy nép élére állitott. Először Saul visszariadt a tisztátalan szellem önuralkodásától s Dávidot messze küldte magától: előléptette, ezredessé tette s önálló utakra eresztette. De ezzel nem mult el a kisértés,mert a bűn alkalmának elvágása a bűnöst nem gyógyitja meg: a bűnt kell kivetnie Istennek a szivből a bűnös kitartó kérésére.

De Saul ezt nem tette; türte magában a bűnt, ápolgatta azt.S a Sátán ujabb kisértéséről gondoskodott az asszonyok énekével.Ekkor Saul kétszer elkövette a szörnyü tettet: gyilkos fegyvert dobott az ifjura. Dávid egyszerüen kitért a dobások elől,de nem csinált esetet a dologból; annak vette Saul gyilkos szándékát, ami az volt; tisztátalan szellemi befolyásnak. Ma ugy mondanók: őrültségi rohamnak. Ugy bánt Saullal, mint betegápoló a beteggel. Az ifju Dávid higgadtabb, mérsékeltebb, bölcsebb viselkedésü volt,mint az idős király. Az a tény,hogy Saul ezredessé tette Dávidot, különböző indítóokok eredője volt. Viszza is riadt attól,hogy Dávidot megölje, emiatt távol akarta tartani attól a lehetőségtől,hogy egyik rohamában elkövesse a tettet. Azonban az is valószinü,hogy amikor szabadjára eresztette a merész ifjut,nem látta kisértnek, hogy az egyszer egy vakmerő kirándulás, fegyveres támadás alkalmával az ellenség prédájává lesz s ilyen módon nem Saul kezétől vész el. Dávidot azonban őristék: őristék Isten angyalai, kik tudták,hogy Dávidra Isten tervei szerint nagy jövő vár s őrizte maga Isten, kinek szeme rajta volt az ifjun és okosságot adott szivébe, hogy ifjui merészség meggondolatlanságra ne ragadja. Az okos viselkedés azonban egyáltalán nem szoritkozott az óvatosságra,hanem kiterjedt az emberekkel való viselkedés minden oldalára.Hogy Saullal szemben milyen nemesen viselkedett, már mondottam. Jonátánnal szemben barátí volt, amellett tiszteletadó és szerény.Az őt dicsérőkkel szemben mogmaradt viszahuzódó, magát előbbre nem tolta. Amire azonban Isten küldötte, azt bátran és határozottan tette meg és abban nem engedte magát viszatartani. Isten nyilván való áldása volt tettein s ezt senki nem tagadhatta el; de annál féltékenyebb lett vele szemben Saul!s Megrémült tőle". Attól szoktunk megrémülni, amiben valami titokzatos, érthetetlen van. Ezt az isteni titokzatosságot látta Saul Dávid életében és ezért fogta el a rémület. Mit akar Isten, ki prófétája által hadat üzent

az engedetlen Saulnak. Vigasztalta ugyan magát azzal,hogy eddig még semmiféle isteni ítélet el nem érte a megátalkodott bünösök módjára beleringatta magát abba az önáltatásba,hogy Isten nem veszi komolyan fenyegetését. Mégis, mikor Dávid szokatlan és senki máson nem észlelhető viselkedését látta,vagy arról hallott, bizonytalanság érzete vett rajta erőt és rettegett. Ez azonban nem megalázkodásra birta őt,hanem még jobban belekergette a zavartságába.

XVIII.rész 1c-3o.v.

MIALATT EGÉSZ IZRÁEL ÉS JUDA SZERETTE DÁVIDOT, MERT Ő JÁRT KI ÉS BE ELŐTTÜK, SAUL IGY SZÓ LOTT DÁVIDHOZ: LÁSD IDŐSEBBIK LÁNYOMAT, MÍRÁBOT NEKED AKAROM ADNI FELESÉGÜL: TE CSAK LÉGY DERÉK EMBER ÉS HARCOLD JAHVE HARCAIT. AZT IS MONDTA SAUI: NE AZ ÉN KEZEM LEGYEN RAJTA? HANEM A FILISZTEUSOK KEZE ÉRJE EL ŐT! DÁVID AZONBAN EZT FELELTE Saulnak: KI VAGYOK ÉN ÉS MI AZ ÉN ÉLETEM, ÉS MI AZ ÉN NEMZETSÉGEM, HOGY ÉN A KIRÁLY VEJE LEHETNÉK?! DE AZ TÖRTÉNT,HOGY AMIKOR A KIRÁLY LÁNYÁT MÍRÁBOT DÁVIDNAK KELLETT VOLNA ADNI, ODAADTÁK ŐT A MECHOLÁTI ADRIÉLNEK. ÁM SAUL MÁSIK LÁNYA MIKÁL DÁVIDOT SZERETTE ÉS AMIKOR MEGJELENTETTÉK SAULNAK, az HELYESNEK LÁTTA AZT.- ODAADOM NEKI - SZÓLOTT SAUL- LEGYEN A LÁNY NEKI KELEPCÉVÉ; HADD ÉRJE EL A FILISZTEUSOK KEZE! MAJD EZT MONDTA SAUL DÁVIDNAK: MA MÁSODSZOR VŐMMÉ LEHETSZ. MAJD MEGPARANCSOLTA SZOLGÁINAK HOGY MONDJÁK MEG DÁVIDNAK TITOKBAN TETSZÉSÉRE VAGY A KIRÁLYNAK ÉS ÖSSZES SZOLGÁI SZERETNEK,LÉGY HÁT MOST A KIRÁLY VEJE! MEG IS SUGTÁK SAUL SZOLGÁI DÁVID FÜLÉBE EZEKET A DOLOGKAT; MIRE DÁVID EZT FELELTE: HÁT OLY KÖNNYŰNEK LÁTJÁTOK TI,HOGY VALAKI A KIRÁLY VEJE LEGYEN? ÉN SZEGÉNY ÉS JELENTÉKTELEN KKXXXK EMBER VAGYOK! SAUL SZOLGÁI AZTÁN JELENTETTÉK A KIRÁLYNAK-: EZT S EZT MONDOTTA DÁVID! - SZÓLJATOK IGY DÁVIDNAK- MONDTA ERRE SAUL - MÁS JEGYAJÁNDÉKOT NEM KIVÁN A KIRÁLY? MINT SZÁZ FILISZTEUS ELŐBŐRÉT, HOGY BOSSZUT ÁLLJANAK A KIRÁLY ELLENSÉGEIN. ARRA GONDOLT SAUL,HOGY DÁVIDOT ILYEN MÓDON A FILISZTEUSOK KEZÉRE JÁTSSZA. SZOLGÁI HIRŰL VITTÉK E SZAVAKAT, DÁVID MEG HELYESNEK LÁTTA, HOGY ILYENMÓDON LEGYEN A KIRÁLY VEJE; NEM TELTEK EL MÉG A NAPOK ÉS AMIKOR DÁVID FÉLKÉSZ, EMBEREIVEL ELMENT ÉS KÉTSZÁZ FILISZTEUST LEVÁGOTT, AZTÁN ELŐBŐRÜKET ELVITTE ÉS TELJES SZÁMBAN LETETTE A KIRÁLYNAK, HOGY A KIRÁLY VEJE LEHESSEN? ERRE SAUL ODAADTA NEKI MIKÁL LEÁNYÁT FELESÉGÜL. EKKOR LÁTTA ÉS TUDTA MEG SAUL,HOGY JAHVE DÁVIDDLA VAN. MIKÁL PEDIG SAUL LÁNYA, MEGSZERETTE ŐT. MINTHOGY SAUL TOVÁBB IS FÉLT DÁVIDTÓL, EGÉSZ ÉLETE ALATT ELLENSÉGE LETT DÁVIDNAK. A FILISZTEUSOK FEJEDELMEI KI-KIVONULTAK S VALAHÁNYSZOR KIVONULTAK, DÁVID SAUL ÖSSZES SZOLGÁINÁL OKOSABBAN VISELKEDETT, A NEVÉNEK IGEN NAGY BECSÜLETET SZERZETT.

HA a király egy egyszerü kis apródot megöl haragjában,lehet hogy nem nagy esetet csinálnak belőle c valami hamis okkal,vagy a " véletlenséggel" meg is magyarázzák a dolgot. Dávid azonban, ki többé nem volt egyszerü kis apród,mind több gondot okozott Saulnak. A háborut Saul eddig is inkább messziről szerette a hős-

tetteket fiának Jonátánnak hagyta hátra; most pedig Dávid járt "ki és be",azaz el hasulról és ujra hasam egész Izráel előtt. Saul otthon ült és igen kényelmes volt számára, hogy a fiatal hadvezér a nyugtalanitó filiszteus támadásokat visszaverni, sőt ha kell, alkalomadtán maga üt az ellenségen és győzelemmel tér vissza vállalkozásaiból. Jonátán, ugylátszik,átengedte a kalandokat az uj csillagnak,mely Izráel egén feltünt. Mindenki hálás volt Dávidnak, hogy a korábbi folytonos veszteségek helyében állandó győzelmet biztositott Izráel seregeinek.Saulban azonban kényelem és biztonság érzete mellett felkélt és állandóan erősödött a már korábban is jelentkező féltékenység indulata; de mivel Dávid nevének igen nagy lett a becsülete, többé az ifjut oly könnyen eltüntetni nem lehetett az élők sorából. A korábbi nyilt támadás helyett tehát Saul cselvetésekhez folyamodott és azon volt,hogy Dávid másnak keze által pusztuljon el:de okvetlenül elpusztuljon. Saul nem átallotta a játékba saját lányainak nevét és sorsát is belevonni, ami Saul lelkének igen nagy elaljasodását mutatja. Az aljasság annál nagyobb,mert leányainak nemcsak nevét, hanem lelkét is rátette a játékra,nem törődve azzal,hogy ha Dávid családjának tagja lesz, annak megölésével saját gyermekeinek életét és boldogságát is ezét fogja rombolni. Először idősebbik leányát, Mérábot vitte a vásárra felajánlotta Dávidnak képmutatással, holott a filiszteus óriás megölése által Dávid rég megszerezte a jogot ehhez a házassághoz.Nem mindenkivel lehet igy packásni; Dáviddal lehetett.Nemes lelkü, lemondó és megbocsátó lelkeket hamar kiismer a világ és észreveszi,hogy a megcsalatáshoz és durva igazságtalansághoz is tudnak jó képet csinálni. Saul látta,hogy Dávidot lehet orránál fogva vezetni; hogy bizakodó és talán hiszékeny ember.Pedig bizakodás és hiszékenység nem ugyanaz és Dávid nem volt kiszékeny; meg lehetett csalni, félre lehetett állitani; szerény volt,de mindezt azért tette és azért türte az igazságtalanságot, mert Istenre bizta életét.

s bizalma nem volt hiábavaló,mert Isten előkereste szolgájának igazságát. Saul Méráb kezét igéri Dávidnak, azzal a gondolattal, hogy annál inkább kockára teszi életét a leányért a harcban majd csak elpusztul egyszer. Most még csak általánosságban hangoztatja a feltételt:" légy derék ember és harcold Jahve harcát".Saul durva, számító lelke nem látszik tudni Isten megőrző hűségéről,mely azok élete felett őrködik, akik életüket Rája bizták. Igaz,hogy Dávid szerényen magát méltatlannak mondja a királylány kezére, mert kicsiny ő maga, jelentéktelen atyjának nemzetsége és szerény keretek között folyt le eddigi élete, hiszen pásztor volt; de azért tudja, Isten fel fogja őt magasztalni. Ezt a felmagasztalást azonban egészen Istenre bizta. Saul Dávid igénytelenségének látára hirtelen meggondolja/magát/ a dolgot és Méráb kezét másnak adja: a méhóláti Adriélnek. Dávidot mélyen érinti az igazságtalanság; de elfojtja lelke mélyén és senki sem veszi észre; azonban sok-sok év multán is felsir belőle az elszenvedett sérelem és a méhóláti Adriélnek meg kell bűnhődnie azzal,hogy társa elől elhalászott királyleányról le kell mondania.: sőt a házasságból születendő két gyermekre is szomoru sors vár. Dávid kezéhez sok vér tapadt s emiatt volt alkalmatlan arra,hogy Jahve szentélyét ő épitse fel Jeruzsálemben. Micsoda ellentét van az ő élete és a Sátánnal harcoló késői Dávid-sarj élete között,ki a maga életében annyit szenvedett, amennyi szenvedést Dávid okozott másoknak. Most Dávid a szenvedő fél; majd eljön a megtorlás ideje és annyi bizonyos,hogy am késő Dávid sarjnak kiontott vére sem mossa el a meg nem bánt és helyre nem hozott bűnt. Ennyiben Dávid későbbi megtorló intézkedéseinek isteni alapja van. Hogy azonban az Ábelméhólából való Adriélnek nem lett volna szabad Saul igazságtalanságába belemennie s a Dávidnak odaigért királyt feleségül elfogadnia, az bizonyos. Adriél tehát,kiről egyébként semmi nem maradt fenn a szomoru házasság néhány részletén kivül,eggyé tette magát Saul bűnével s a későbbi szomoru sorsot ezzel magára idézte.

szolgálattevőkön keresztül kellett megtudnia, Saul nem lánya szempontjából mérlegelte a hallottakat,hanem a Dávid elleni gyűlkös terv szempontjából,mi ujra mutatja azt a mélységet,amelybe Saul alácsuszott. " 'etszádre volt a királynak" lányának vonhalma,nem azért,mert jót akart leányának,hanem mert rosszat akart Dávidnak, még ha ez lánya lelki gyötrelmét, sőt tönkrejutását idézi is elő. Sőtát szellemi hatalmak fogságában van az a lélek,mely saját gyermeke sorsá iránt ilyen közönnyel viseltetik. Képmutató nyájassággal fordul Dávidhoz:" Ma másodszor is itt az alkalom,hogy vőmmé legyek!" Hogy az első alkalom az ő hibájából és nem Dávid mulasztásából veszett el s nem olyan baleset következtében,melyen Saulnak nem volt módjában segiteni, azt elhallgatja a király s ezzel a hányiveti beszéddel azt is elárulja,hogy egyéltalában nem bánja azt,amit Dáviddal jogtalanul tett. Dávid hallgat és nem mutatja,hogy átlátja Saul megvető, semmibevevő és hazug viselkedését. Ha Saul őszinte lett volna, akkor többi mondanivalóját is nyomban elmondta volna Dávidnak; de mivel csak ugratni akarta Dávidot, azért szolgáihoz fordul és azok sugdosását veszi igénybe,hogy Dáviddal közöljék,hogy mind Saul nagyon kedveli Dávidot, mind pedig szolgái igen szeretik. Saulnak bizonyára voltak szolgái, kik Dávidot szerették,de erre a csunya játékra csak tányérnyalói vállalkoztak,hacsak nem voltak annyira hizelkedők,mint Jonátán is, hogy még mindig azt hitték,hogy és Dávid viszonya megjavulhat. De Dávid okosan felel,mert nem árulja el igazi véleményét és várakozását. Ugyan erre azt mondhatja valaki,hogy ha Dávid is alakoskodik, akkor semmivel sem különb Saulnál; de az ilyen itélet felületes és igazságtalan. Mert hamis és hazug emberrel szemben megnyilni és elárulni benszőnket annyi,mint a drágagyöngyöt szórni a disznókelé. 'Isten is hagyja,hogy a hazugok eltévedjenek és saját hazugságuk fogja meg őket. Dávid szivesen lenne a király veje; szivesen elvenné Mikált, Isten neki kijelentett terveivel egyezőnek tartja a királyságra,melyet Jahve neki szánt,

a királylánnyal való házassága épitse az utat. Mégis, a tényleges földi helyzetnek megfelelően saját méltatlanságát hangoztatja erre a kitüntetésre. Igaza volt,mert ő csak Isten hozzá leereszkedő kegyelme tette alkalmassá arra,hogy Izráel királya legyen majd egykor és igy a Saullal kötendő rokonság elnyerésére is. Dávidnak semmi rossz szándéka nincs,mint Saulnak; nem tör a király életére ellen,mint az az ő élete ellen; nem akarja megcsalni a királyt szive igazi szándékai felől,csak éppen annak tudatát hangoztatja,hogy jelenlegi állása még nem teszi alkalmassá arra,hogy oly előkelő házasságba lépjen. Szegény is volt, jelentéktelen is,mint pásztorfiu. Soljáton aratott győzelme Isten kegyelméből sikerült,nem az ő érdeme. Nem őneki kell magát ajánlgatnia, hanem a királynak kell hozzá leereszkednie,ha azt akarja,hogy veje legyen.Dávid viselkedése őszinte és helyes. Saulnak nincs arca arra,hogy a Mikhállal kötendő házasság feltételét ő maga mondja meg Dávidnak: megint szolgáinak sugdosását veszi igénybe, tehát a pletyka utját: leo filiszteusnak az előbőrét kivánja,mivel több célt ér el: 1./ megszégyeniti a filiszteusokat, kik ezt a szertartást nem gyakorolták; 2./ megöl et több filiszteust, hiszen önként nem fogják magukon végrehajtani hagyni a héber szokást; 3./ ha ez nem sikerül, elpusztul Dávid és ez a harmadik a királytól legjobban óhajtott lehetőség. Dávid azonban felveszi az eldobott kesztyüt: Isten segitségével nem látta nehéznek a kivánság teljesitését és csakhamar a dupláját hozza annak, amit a király akart. Ugy látszik a király bizonyos határnapról is beszélt és ezt Dávid nemcsak betartotta, hanem előbb megszerezte a kivánt igen furcsa ajándékot,melyet Mikhál nem kivánt s mely nagyon furcsán illett a hajadon leányhoz. De hát nyilvánvaló volt,hogy a jegyajándék Saulnak szól.Az is nyilvánvaló,hogy Dávidnak már is voltak ilyen bizalmas hivei, kikre ilyen utaknál mindig számithatott. Megkapta hát Mikhált,ki mégjobban megszerette őt vitézsége és odaadása miatt.

De a rokoni kapcsolat semmit sem javitott a helyzeten és a viszonyon,mely a király veje között eddig volt. A helyzet inkább elmérgesedett és ennek oka nem Dávidnak viselkedésében,hanem Saul gyülöletében rejlett. Mikor a "jegyajándékot" Saul kétszeresen megkapta, Dávidnak semmi baja sem történt, akkor"látta és tudta meg" ujra és még erősebben"Saul,hogy Jahve Dáviddal van." Amig Mikhál szeretete nő Dávid iránt épedig az együtt-lakás, Dávid alaposabb megismerése következtében, addig Saulban a gyülölet fokozódik. Ennek a gyülöletnek alapja azonban nem Dávidban van, hanem magában Saulban, abban a félelemben,melyet Dávid iránt érzett. Dávidtól azért félt,mert látta,hogy Jahve vele van és igy a Dávid iránti harag forrása a Jahvétól való rettegés. Dávidnak azért kellett szembe-
vednie,mert ő volt Jahvéhoz,ki őt királlyá akarta tenni. Saul tudta,hogy Jahve mást akar az ő helyén látni és a félelem,hogy Jahve egyszer megvalósitja szándékát, kinozta Sault. Mivel pdig Jahvéval szemben tehetetlen volt, félelme harag alakjában keresett levezetést,mely Dávidot választotta céltáblául. A keresztyén-üldözések oka mindig az Isten elleni gyülölet volt s Jézus hiveit Jézus miatt gyülölték. Mivel Sault nem hagyta el a félelem,hogy Isten esetleg Dávidot jelölte királyul, azért a gyülölet is egész élete alatt tartott. Időnkint Saul megkönnyebbült, a tisztátalan szellemek befolyása gyengébb lett és ilyenkor tudott elfogulatlan lenni Dávidhoz; de a gyülölet volt az állandó. Állandónak kellett lennie, mert Dávid emelkedése is állandó volt,mit Saul megakasztani nem volt képes.Minden erőlködése,hogy Dávidot tönkre tegye kudarcot vallott. Dávid okos viselkedése a népet megszerezte számára és nevét mindig nagyobb tisztelettel emlegették. Igy épült lassankint fel a szivekben Dávid királyasága. Isten semmit sem csinál természetellenesen,hanem minden isteni természetesnek, magától értetődőnek tünik fel. Természetes lett bizonyos idő mulva, hogy Dávid vegye át Saul örökét. A népet Dávid tettei meggyőzték, hogy ő az Istentől kijelölt király e a királyság érett almaként hullott Dávid ölébe.

XIX. rész 1 - 7 rész.

Saul nyíltan megparancsolta fiának, Jonátánnak és valamennyi szolgájának, hogy meg kell ölni Dávidot. Jonátán, Saul fia azonban igen kedvelte Dávidot ugyhogy Jonátán hírül vitte Dávidnak: atyám Saul azon igyekszik,hogy megöljön téged! most hát légy óvatos; reggel bújj el és tartózkodjál rejtekhelyen! Mikor majd kimegyek s atyám oldalán állok a mezőn, melyen te is ott leszel, beszélek rólad atyámnak s meglátom, hogy mi van s majd hírül adom neked! Jonátán aztán kedvezőnek beszélt atyjának, Saulnak, Dávidról. Azt mondta neki: ne vétkezzék a király szolgájának Dávid ellen, mert nem vétett ő neked, mert amit cselekszik igen hasznos javadra válik! Markába vette a lelkét, úgy vágta le a filiszteust és Jahve egész Izráelnek nagy szabadítást szerzett. Te láttad és örültél. Miért vétkeznél hát ártatlan vér ellen azzal, hogy Dávidot ok nélkül megölöd! Mikor Saul Jonátán szavát hallotta, megesküdött: amily biztos,hogy Jahve él,nem ölöm meg! Erre Jonátán elhívta Dávidot s mindezeket a dolgokat megjelentette neki. Aztán Jonátán bevitte Dávidot Saulhoz és minden úgy volt mint a megelőző időben.

Ezek a versek hű képet adnak arról a vergődésről, mely egy tisztátalan szellemtől megszállott embert állásfoglalás-megvál. toztatására kényszeritenek aszerint, hogy a szellem vonszolja magával,vagy hogy ez magára hagyja egy időre s a lélek alkalmassá válik józan és igaz szavak meghallgatására. A szivnek semmi szándéka nem marad elrejtve; egy idő mulva az ember maga árulja el legrejtettebb titkait. Saul még eddig eltitkolta,hogy Dávid iránt nem a rokonszenvezés barátságos indulata fűzi el,hanem gyilkos szándék. Miután tervei nem sikerülnek,nem tudja magába rejteni vágyódását s fiának és környezetének nyiltan megmondja,hogy Dávid halálát kivánja. Jonátán azonban nem tudta és nem is akarta elrejteni Atyja elől,hogy Dávidot igen szereti s várta az alkalmat arra,hogy atyját megpróbálja jobb belátásra birni. Egyelőre nem szól atyjának,de nem késik Dávidot a veszélyre azonnal figyelmeztetni. Ebben a tettében még akkor sem volt volna árulás atyjával szemben, ha atyja egészséges; mert még a szülőt is meg kell akadályozni abban,hogy megokolatlan gonosz tettet elkövessen és ez a gyermeknek éppenugy kötelessége,mint a szülőknek; de kötelessége volt Jonátánnak a hőn szeretett barátot megmenteni is. A gonosztett megakadályozására minden lehetőt el nem követni: részesség a gonosztettben.Jonátán nem

gyülöletre ingerli Dávidot Atyja ellen, hanem óvatosságra inti,elrejtőzésre,míg a dolog valamerre fordul. Dávidnak nincs is szüksége arra,hogy valaki visszatartsa attól,hogy önvédelemre kezét felemelje a király ellen,mert még saját élete veszélyeztetésével is óvja a királyt. Ez a királytisztelet Dávid egyik legszebb jellemvonása. Másnapra valami utat beszéltek meg a városon kívül fekvő mezőre. Valószínűleg Dávidnak is részt kellett volna azon vennie. Jonátán megbeszélé Dáviddal,hogy előre menjen ki a megbeszélt helyre és ott rejtőzzék el egy mindkettőjüktől ismert/helyen/ rejtekén. Az elbeszélésből látszik, hogy a királyi udvarokban divatos feszesség,mely még a legközelebbi családtagokat is elválasztja egymástól, már Saul udvarában is meghonosult,mert Jonátán nem remélhette,hogy előbb tudjon beszélni Atyjával. Jonátán nem ravaszkodással igyekszik kitudni atyja álláspontját,melyről remélte,hogy kedvezőre fordul, hanem nyíltkozik atyja előtt Dávidról és ezzel eldurulja,hogy Dávid oldalán/áll/ van és Dávidért kész atyjával szembe szállni. Egyszerű, őszinte szavakkal mondja el Dávidról az igazságot és ezek az igaz szavak nem Saul meggyőződését változtatják meg, hanem felismerésre birják Sault,hogy Dávid iránt való gyülölete tisztátalan hatás rajta. Most a király arca képmutató; bizonyos örömmel fogadja fia szavait és felszabadultnak érzi magát,mikor elhatározza,hogy Dávid iránt megváltoztatja érzelmeit. Saul felismeri,hogy oktalan gyülölete nem az ő érdeke,hanem sötét befolyás,mely lelkét rabul ejti. Most hát eldobja magától ezt a befolyást. Jonátán rámutat arra,hogy Dávid csak a király hasznára törekszik; hogy semmi oka sincs Saulnak gyanakodni rá; hogy milyen nagy hőstettet vitt véghez,mikor a filiszteus óriást megölte. " Markába vette lelkét" fejezi ki magát igen érdekesen: azaz kész volt lelkét eldobni magától mikor szembe ment a harcedzett óriással. Saulban volt még lelkiismeret,hogy visszaborzadjon attól, amit Jonátán elébe vázol: ártatlan vért ontani ki. Ha józanul meggondolja,Saul nem akar

fűzet tenni.

Magukban nem bizó emberek mintájára, Saul az eskühöz menekül,hogy biztositsa magát a kisértéssel szemben; megesküszik,hogy Dávidot nem fogja megölni. Sajnos, mikor a kisértés pillanata ott van, az eskü elhalványodik s az akarat nem tud engedelmeskedni. Ugyelőre azonban a békesség helyre van állitva és Jonátán, kinek szivéről egy hegy gördült le, boldogan viszi Dávidot atyja elé,hogy a kettőt ujra békességben együtt láthassa. Vannak jóakaratu és emberi természetben bizó lelke, kik szivesen és igen nagy örömmel csinálnak kibéküléseket olyanok között, kiknek ellentéte kivül esik az emberi elhatározások területen, mert a szellemvilág harcán alapszik. Ilyenkor a szellemvilág engedelme nélkül az ember nem köthet békét; a szellemek fel fogják az ilyen békét okvetlenül dönteni. Sault a sötét szellemvilágnak sikerült a maga számára megszereznie azáltal,hogy engedetlen lett Istennel szemben és Isten kiejtette őt kezéből. Pál szavaival: átadta őt a Sátánnak.Ilyen zsákmányt a sötét szellemvilág nem olyan könnyen enged ki a kezéből. Dávid ellenben tudatosan s feltétlenül Istennek adta magát. Ilyen ellenfelet nem lehet kiengedni a harcból!

XIX. rész 8- 17.v.

MIKOR AZTÁN A HÁBORUSKODÁS TOVÁBB FOLYTATÓDOTT S DÁVID KI-KI VONULT, HARCOLT A FILISZTEUSOKKAL ÉS NAGY VERESÉGET OKOZOTT NEKIK,UGYHOGY AZOK FUTOTTAK ELŐLE: JAHVE ISTENTŐL SZELLEME RÁSZÁLLOTT SAULRA, AMIKOR ÉPPEN HÁZÁBAN ÜLT DÁRDÁVAL A KEZÉBEN ÉS SAUL IGYEKEZETT DÁRDÁVAL A FALHOZ SZÖGEZNI DÁVIDOT. DÁVID AZONBAN KIHAJOLT SAUL ELŐL UGYHOGY A DÁRDA A FALBA FURÓDOTT. DÁVID EKKOR MEGFUTOTT ÉS ELMENEKÜLT; AZON AZ ÉJJEL SAUL KÖVETEKET KÜLDÖTT DÁVID HÁZÁHOZ, HOGY ŐRIZZÉK ÉS REGGEL ÖLJÉK MEG. EZT AZONBAN TUDTÁRA ADTA DÁVIDNAK FELESÉGE MIKHÁL ILY MÓDON: HA MA ÉJJEL MEG NEM MENTED LELKEDET, HOLNAP MEGÖLNEK! MIKHÁL AZTÁN LEBOCSÁTOTTA DÁVIDOT AZ ABLAKON ÁT; EZ FUTVA MENT EL ÉS ELMENEKÜLT. MIKHÁL AZTÁN FOGTA ÉS AZ ÁGYRA HELYEZTE A TERÁFOT.FEJTŐL ODATETTE A KECSKESZŐRÁLÓT ÉS A TAKARÓT RÁTERITETTE. MIKOR SAUL AZZAL KÜLDÖTT KÖVETEKET,HOGY AZOK NÉZZÉK MEG DÁVIDOT.- ÁGYASTÓL HOZZÁTOK ŐT FEL HOZZÁM,HOGY MEGÖLJEM ŐT! - MONDTA; MIKOR A KÖVETEK MENTEK, A TERÁF VOLT AZ ÁGYBAN S FEJTŐL OTT VOLT A SZUNYOGHÁLÓ. SAUL EKKOR MEGKÉRDEZTE MIKHÁLT: MIÉRT CSALTÁL MEG ÉS ENGEDTED EL ELLENSÉGEMET, HOGY ELMENEKÜLJÖN?! AZT MONDTA: BOCSÁSS EL, KÜLÖNBEN MEGÖLLEK!- FELELTE MIKHÁL SAULNAK.

Saul és Dávid megbéküléséne k az volt a következménye,hogy Dávid ujra végezte korábbi munkáját:

harcot viselt a megnyugodni nem tudó s mindig ujabb rabló kalandokat kereső filiszteusokkal. Isten nyilvánvalóan vele volt s oly sikeressé tette hadjáratait,hogy a filiszteusok mindig vereséget szenvedtek és futva menekültek Dávid elől. Dávid sikerei azonban ujra felkeltették Saul gyanuját és félelmét,hogy Dávid az Istentől kijelölt uj király és igy Dávid életbenmaradása az ő házának alásülését jelenti. Ebbe nem tudott belenyugodni dacos és büszke lelke s megint fölkött benne a szándék,hogy az isteni intézkedésnek elejét vegyi. Megtérése nem lelke mélyéből jött; csak felületes meggondolás volt, melyet a lélekből, azaz a jelleméből és lelke irányzatából fakadó törekvései most félresoroltottak. Mikor szivében megjelent a régi bün és Saul nem harcolt ellene. Isten gonosz szelleme szállotta meg ujra. Fontos megállapitanunk,hogy nem ez a gonosz szellem volt a felbujtó, hanem az csak a kivitelre hozta meg a szellemi lendületet, az őrültséget, mely nem válogatja eszközét, hanem vadul tör képzelt ellenségének vesztére. Isten nem engedte meg előbb a gonosz szellem Saulra szállását, mig Saulban a bünös törekvés fel nem ébredt, ugyhogy a gonosz szellem nem a bünt ébresztette fel, hanem a bünnek lendületet adott. Ugyanez volt az eset a fáraónál is, kinál a gonosz szellem munkáját a megkeményedés szó fejezi ki. A szellemvilágban megkötözött, fogságban tartott gonosz szellemek vannak a ezek, mikor szabadságot kapnak ők, körülnézenek,mint a sipkájától megfosztott sólyom és a befogadásukra kész emberi lelkekbe beleköltözznek. Jézus ki tudta üzni az ily megszálló szellemeket; de figyelmeztetett,hogy visszaesés esetén a tisztátalan szellem hetedmagával tér vissza s a megszállottak sorsa gonoszabb lesz,mint azelőtt./Luk.11.26./ Igy történt Saullal is! Saul, mint a történet mutatja,most már nem tudott megállni s minden akadályon keresztültörve, igyekezett megölni a neki nem vétő Dávidot. A gonosz szellemnek Saulra szállása nem lassu lelki folyamat volt,mely Saulban keletkezett és belső lelki indítékokból nőtt ki;

hanem kívülről jövő támadás,mely hirtelen szállta meg és vette birtokába Sault. "Jahve gonosz szellemének" azért nevezi ezt a szellemkitöltést az Írás,mert Jahve akaratából kap a bűnös szellem erőt arra,hogy bűnét egésszen kifejlessze és teljességre vigye.Ám nemcsak Jahve tisztátalan szelleme volt Saul házában,hanem ott voltak Jahve angyalai is és megakadályozták a gonoszstettet,melyre a tisztátalan szellem Sault nívitte. Az elmondottak egy sajátságos történeti tünteményre világítanak rá. Az emberek sokáig játszanak a bűnnel s ugy látszik, mintha veszélytelenül tennék; semmi nagyobb bajuk nem származik belőle. Egyszer csak a bűnnel játszó emberek, mintha valami kiszámithatatlan forduiat történnék, vad irammal követik az előbb/játszi/játékos/kis ördögnek látszó bűn karjaiba,mintha földcsuszamlás,mintha lavina sodorná őket, vétkesnek tartózkodás és határ nélkül.Az történik ilyenkor,hogy Isten sok gonosz játék után felszabaditja a gátat, szabaddá teszi a fogoly szellemek utját az emberekhez és az emberek megszállottakká lesznek.

Különben ez a történet nemcsak a bűnnel való kacérkodás szomoru következményeire vet éles fényt, hanem az emberi békitési kisérletek hiábavalóságára is abban az esetben,ha az emberek közti békitési kisérletek hiábavalóságára is abban az esetben,ha az embereknek Istennel való kibékülése, tehát őszinte, igazi megtérése. Jonátán egyszerüen nem akarta elhinni,hogy apja oly konokul rabja a bűnnek, könnyen hitt a látszatnak,mely azt mutatta,hogy Saul megbánta Dávid elleni haragját. Csak külső, felületes megbánás történt,mely Saul lelkébe mélyen nem hatolt be; mivel Saul mindvégig megtartott valamit abból a meggyőződésből,hogy Dávid gonosztevő,mert ellene és háza ellen tör. Ennek a makacsságnak oka a megtérni s bűnt bánni nem akaró makacsság volt, mely Isten itéletébe nem nyugodott bele, tehát a Dávid elleni gyülölet oka az Istennel szemben való ellenállás volt. Jonátán ezt nem látta,valószinüleg atyja iránt való elfogultságból nem akarta látni.

Mivel atyja bünét nem itélte el teljesen, azért békitési kisérlete kudarcba fulladt. Rövid idő multán ujra repül a dárda s Dávidot nem találván a falban áll meg,vagy a falról bukik alá. Mivel,mint a salamoni épitkezésekből látszik, uri házak belső falai faburkolatot kaptak, Saul háza is ilyen lehetett s a fában a nagy erővel dobott dárda belefuródva megállhatott. Salamon pompás épitkezéseit azonban a Saul épitkezése nem érhette el,még a Dávidé sem. A fa akkor nem a szegényesebb,hanem a gazdagabb kivitelt jelentette az épitkezésben, mivel elég kő állott rendelkezésre,de épitésre alkalmas faanyagot külföldről kellett nagyobbrészt behozni.Csak ciprus és olajfa volt Palesztinában beszerezhető.

Dávid nemcsak lélekjelenlétének a hajlékony ügyes tettének köszönhette,hogy ki tudott térni a dárdadobás elől, hanem sokkal inkább Isten védelmének,mert aligha várta a történtek után,hogy Sault olyan éktelen és fékezhetetlen harag fogja el. De amit látott, elég volt arra,hogy menekülését most már sokkal komolyabban vegye, mint az előző esetben. Saul szemének gonosz villogása megmutatta, hogy itt emberi rábeszélés többé nem segit. A békesség helyre nem állitható. Egyelőre saját házába menekül,hogy feleségével Mikállal a Saul kisebbik lányával lakott együtt. A nő Dávid oldalán állott,mint bátyja Jonátán; Saul oktalan haragját nem osztották a Dávidot becsülték és szerették; bár remélték,hogy a két hozzájuk közelálló embert még kibékithetik. Valószinü azonban,hogy a nő esze is élesebb volt s azért küldötte el Dávidot minden áron Gibeából, hol Saul lakott. Nagyon érdekes jelenség az is,hogy az okos,ügyes és erélyes Dávid menekülését nem ő maga intézi, hanem felesége a ravasz élesszemü Mikál, a nő. A terafok házi bálványok voltak,melyek minden valószinüség szerint a római és kinai házi bálványokhoz hasonlóan a meghalt ősöknek a család körül való időzésével,hazajárásával függöttek össze. Ilyen bálványok voltak a rómaiaknál a lares és a penates. Mivel a teremtett lények holt emberek voltak a házi istentiszteletek tárgyai s mivel bálványokhoz voltak kötve

Jahve tiszteletével nem volt összeférő tiszteletük. Nem valószinü, hogy Dávid hosta őket be a házba; valószinü,hogy mint egykor Ráhel tette, Mikhál édesanyja,most is asszonyi praktika volt a házban tartásuk s Dávid egyelőre nem csinált nagyobb esetet az ügyből. Terafim többesszámban áll az eredetiben; azonban mivel az egész gyüjteményt jelenti a terafim szó, azért, ha csak egy volt is belőle, a többesszámu névvel illették. Lehet,hogy Mikhál, a Judánál babonásabb Benjámin törzsének a leánya, rejtegette ezt az egy az atyai házból hozott bálványt. Mivel az elmenekülő Dávidot az ágyban valamivel helyettesiteni kellett, az emberi testhez hasonló alaku terafot dugta be hirtelen Dávid ágyába az asszony. Itt,dél ellen rettentő csapás volt a mozgató tömeg,mely éjszaka kecskeszőrből készült szunyoghálót tettek a fejükre az alvók,mely mögött perege a fejet nem lehetett jól látni. Dávid távolléte tehát elég jól leplezve volt. Dávid, ki magától talán nem menekült volna a városból, engedelmeskedik feleségének. Saul küldöncei; kik a kedélylányt tiszteletben tartották, csak akkor mertek az ágyhoz közeledni s a takarót felhajtani, amikor Saul azt külön megparancsolta nekik: Dávid tehát meglehetős egárutat nyerhetett. Saul, kinek családját az istenfélelem nem kormányozta ugy,mint Isai családját, nem ütközik meg tulságosan leánya engedetlenségén és feleletein s mivelhogy maga is erőszakos ember volt és most is erőszakos,sőt igazságtalan ügyben buzgólkodott, elfogadja a leány védekezését,hogy Dávid erőszakkal kényszeritette őt a menekülés elleplezésére.Igy az okos Mikhál kivágta magát.

XIX. rész 18- 24.v.

DÁVID FUTVA MENEKÜLT EL: SÁMUELHEZ MENT RÁMÁBA ÉS MEGJELENTETTE NEKI MINDAZT, AMIT SAUL VELE TETT. EKKOR Ő IS SÁMUEL IS NÁJOTBA MENTEK ÉS CITT TELEPEDTEK MEG. JELENTÉS MENT AZTÁN SAULHOZ:IME DÁVID A RÁMABELI NÁJOTBAN VAN! SAUL UJRA KÖVETEKET KÜLDÖTT HOGY FOGJÁK MEG DÁVIDOT. MIKOR SAUL KÖVETEI EGY CSAPAT NYELVEKÉN SZÓLÓ PRÓFÉTÁT LÁTTAK, KIKNEK SÁMUEL ÁLLOTT ÉLÜKÖN, RÁJUK IS RÁSZÁLLOTT ISTEN SZELLEME, UGYHOGY ŐK IS EL KEZDTEK SZÓLNI NYELVEKEN. MIKOR SAULNAK EZT IS MEGJELENTETTÉK, MÁS KÖVETEKET KÜLDÖTT,DE AZOK IS NYELVEKEN KEZDTEK SZÓLNI.SAUL ERRE HARMADIZBEN IS KÖVE-

teket küldött,DE AZOK IS NYELVEKEN KEZDTEK SZÓLNI. SAUL KARJA MAGA IS RÁMÁRA MENT.MIKOR A NAGY VIZMEDENCÉHEZ ÉRKEZETT, AMELY KILÁTÓS VAN,MEGKÉRDEZTE: HOL VAN SÁMUEL ÉS DÁVID? - A RÁMABELI NÁVÓTBAN VAN FELÉLTÉK. MIKOR EZEKET A RÁMABELI NÁVÓTBA, ISTENNEK SZELLEME ŐT IS MEGSZÁLLOTTA, UGYHOGY MIALATT MENT, Ő IS NYELVEKEN SZÓLOTT MINDADDIG AMIG A RÁMABELI NÁVÓTBA NEM ÉRT. AZTÁN Ő IS LEVETTETTE RUHÁIT S NYELVEKEN SZÓLOTT SÁMUEL ELŐTT ÉS EGÉSZ NAP ÉS EGÉSZ ÉJJEL MEZTELENÜL FEKÜDT.EZÉRT MONDOGATJÁK: SAUL IS A PRÓFÉTÁK KÖZÖTT VAN?

Saul most már nem bírt magával. Mióta a tisztátalan szellem ujra birtokába keritette, megálláe nélkül tettx meg mindent,hogy az Isten választottjának mondott Dávidot megölje. Dávidnak végleg menekülnie kellett,hogy a halálát kikerülje. Első útja atyai barátjához, az Isten prófétájához, Sámuelhez/vezetett/ vitte. Egyelőre menedéket, főleg pedig tanácsot kért tőle.Sámuel adott menedéket, minden valószinüség szerint tanácsot is és a tanács abban állhatott,hogy Saul engesztelődésére egyelőre ne számitsam. Még tovább sem menekülhetett Dávid, már is ott voltak Saul küldöttei,mert árulók mindig voltak és most is azonnal ment a jelentés Dávid útjáról. Hogy Saul mennyire rajta volt,hogy Dávidot megölje, mutatja,hogy három követséget is küldött s végül maga ment el,hogy Dávidot kézre keritse. De Sámuelnek volt hatalma, hogy Saullal szembe szálljon: nem a fegyverek,hanem a Szellem hatalma. Emlitettem,hogy a héberben a nábá ige jelöli legáltalánosabban a prófétálás fogalmát; de a szó, melynek jelentése előjövés, kibugyogás, felöleli a prófétálás egész területét,tehát nemcsak azt, amit a görög prophéteüein, hanem azt is amit a glossais lalein fejez ki. A Sámuellel kapcsolatos nábá legtöbbször a nyelveken szólást jelenti,mely révületben és nem éber állapotban történt, amelynél a próféta nem maga rendelkezett nyelvével,hanem egy titokzatos szellemi hatalom mozgatta azt. Ilyen tudattalan testi működés,mely mégis a teljes logikaszerüség/ törvényei szerint történik, igen általános az emberi és állati szervezetben. Mikor irógépemmel ezeket a sorokat irom, ujjaimat nem tudatos értelmem vezeti, hanem bizonyos"begyakorlottság",mely azonban nem értelmem,hanem agyellemem területére utal, mely értelmem kikerülésével mozgatja testi tagjaimat.

Az emberi szellem idegen szellemek behatására is mozgásba hozhatja testi tagjaimat,az emberi értelmének kikerülésével. Ez a szellemi hatás lehet olyan erős,hogy az ember értelmének a tudatban való működését az ember akarata ellenére is félreszorithatja,megszüntetheti, ugyhogy a tudat kihagy s az ember álomszerü lelkiállapotba jut. Ilyesmi történik a hipnotizálással. A nyelveken szólót, tehát egy ráható szellem hipnotizálja. A hipnotizáló lehet ember s kikényszeritheti az elaltatott embert bizonyos szavak kimondására; de lehet szellem is, éspedig mind tiszta,mind tisztátalan szellem. Természetes,hogy a szellemek tökéletesebb gondolatátvitelt tudnak végezni,mint az emberek s az is figyelembe veendő,hogy a tiszta szellemeknek az emberre való hatása lehet fárasztó,de nem egészségtelen; mig a tisztátalan szellemek befolyása megbetegedést hozhat létre s az emberi szervezetre káros befolyással van. Nyelveken szólás tehát háromféle eredetü lehet. a./ emberi befolyásra történő; ám az ilyen nyelveken szólás mindig tökéletlen, sokszor értelmetlen nyögés, sóhajtozás, hangzürzavar csupán, b./ tisztátalan szellemi eredetü,mely a világosságot a sötétséggel keveri s igy nehezen felismerhető; c./ tiszta szellemi eredetü,mely isteni kijelentéseket közöl.Ezért minden nyelveken szólásnál elengedhetetlen a nyelveken kapott kijelentésnek a férfiak részéről való megitélése,mint ezt Pál apostol előirja./I.Ko.14:29./ Csupán a tény,hogy valamely gyülekezetben nyelveken szólás hangzik el, még nem bizonyitja,hogy ott Isten jelen van,mert a nyelvek jöhetnek a tisztátalan szellemvilágból, vagy származhatnak az istentisztelet vezetőjének szuggeráló hatásából. Sőt ugyanannál az embernél s ugyanazon istentiszteleten jöhetnek nyelveken kimondott szavak az illetőnek önszuggesztiójából, sőt tisztátalan sugallatra, amellett,hogy az illető Isten prófétája. Jemle fia, Mikeás erős félelem hatása alatt először saját lelke sugallatából kezdett prófétálni; csak azután szállott magába s lett a tiszta isteni kijelentés tiszta szócsöve

/1.Kir.22: 13-23/ Aki ebben az esetben a próféták lást,mely nyelveken szólás alakjában történhetett,vagy átmeneti állapotban, megitélte és Mikeást helyreállitotta,maga a gonosz király,Acháb volt /16.v./. A nyelveken szólás által kapott isteni üzenet tehát nem olyan megbizható,mint a Biblia igéje s nem olyan megbizható,mint az Istentől vezetett bölcsesség,vagy ismeret ajándékaival felruházott tanitók szava: azért az I.Kor. 12 8-10-ben adott felsorolásban a bölcsesség és ismeret első helyen állanak, a nyelveken szólás az utolsó helyen. Ennélfogva a legnagyobb baráteágok közé tartozik a nyelveken szólást az ujonnan születés, vagy a szellemkitöltés próbaköveként tekinteni. Beteg az a gyülekezet, ahol a nyelvekenszólást,vagy akár a ~~próféciát~~ gyógyitást, szóval a " csodákat" az első helyre állitják. Beteglelkületre vall a csodaszomj. Sámuel hatalma Saulon abban állott, hogy a prófétákban levő magasabb szellemi képesség szuggeráló, sőt hipnotizáló erejánál fogva előbb Saul három követségét,azután magát Sault hipnotizált állapotba tudta juttatni s ezzel szándékuk keresztülvitelében őket megakadályozni.Hogy ebben Sámuelnél szándékosságot tételezzünk fel, az természetes; a hipnotizáló hatást Sámuel azonban nem vagy nem csupán akaratátvivő hatalmával végezte, hanem főleg imádságával,mely a szellmi világot mozgósitotta és Sámuel hatását szellemi hatással fölerősitette. A magasabb szellemi hatás / helyesebben a tiszta szellemek hatalma/ a Saulon lévő tisztátalan szellemi hatást félrenyomta szoritotta/, ugyhogy Saul tiszta szellemi hatás alatt prófétálni / nyelveken szólni/kezdett. Tehát ebben a prófétai gyülekezetben a tisztátalan szellemhatást Saulnál tiszta szellemhatás váltotta fel és a nyelveken szóló Saul, valamint katonái,mind küszöbös,vagy épen Sátántól elfoglalt emberek, tiszta szellem hatása alatt nyelveken szóltak. A nyelvekenszólás tehát nem ismertető jele a megtérésnek,vagy ujonnanszületésnek.

Saul gonosz gyilkos, szándékkal küldi el katonáit s azok a próféták gyülekezetben nyelveken szólanak. Saul a gyilkos, Dávidot üldözve s annak helyét keresve maga is megjelenik a próféták gyülekezetében s maga is nyelveken kezd szólani. Bálám engedetlenül, Istennel ellenkezve Bálák udvarába megy és ott tiszta isteni kijelentéseket készül tudattalan állapotban. A népet nem téveszthette meg Saul nyelveken-szólása; nem gondolt arra, hogy Saul megtért, hanem csodálkozva kérdezte:" Mit keres Saul a próféták között?! " Sámuelben nagyobb erő nyilvánult, mint Saulban és katonáiban; de Sámuel életének fénypontja nem az erő használatában az a csodálatos ideje: hanem az engedelmesség, amelyet a királlyal szemben alkalmazott, mikor az Isten parancsának teljesitését megtagadta. A vizhiányban szenvedő Palesztinában a városok mellett óriási viztároló földalatti medencék voltak, melyek az esővizet nyáron megőrizték s a község lakói az ilyen vizmedencékhez / ciszternákhoz/ járultak, hogy a család viszükségletét hazavigyék. Saul tehát nem ment be Rámába; már a városon kivül, a vistartónál megtudta, hogy Dávid hol van s lépteit egyenesen odaigazitotta, felfelé a kilátóhoz, hol Sámuel tartózkodott. Saul már utközbenn révületbe jutott s ebben a révületben maradt, mig csak a próféták csoportjához nem ért; benne maradt ott időzése alatt is, ugyhogy Dávid tovább meneküléséről nem vett tudomást. Saul érkezésének hirére Sámuel és Dávid eltávoztak a próféták közül s mire Saul nyelveken szólva megjelent, már nem voltak jelen; Saul pedig révületben nem szerzett tudomást arról, hogy Dávid nincsen ott. Mig Saul és szolgái prófétáltak, Dávidnak ideje maradt egérutat kapni. I. Sám. 18:35 is igaz maradt; mire Saul megjelent, Sámuel Dávidot kisérve, elment már. Sámuel nem kivánt Saullal találkozni s a gyilkossal szóbaállani; Saul, ha Dávidot meg nem kaphatta, szintén nem kivánt Sámuellel találkozni.

XX. rész 1 - 4 v.

[illegible] Dávid elfutott [illegible] ELMENT, ÉS IGY MENEKÜLT

ATYÁD ELŐTT,HOGY LELKEMRE TÜRT AZ IGY FELELT: SZÓ SINCS RÓLA! NEM HALSZ MEG! LÁSD ATYÁM SEM NAGY SEM KIS DOLGOT NEM CSELEKSZIK ANÉLKÜL,HOGY AZT FÜLEM ELŐTT FÖL NEM TÁRJA. MIÉRT ÉPPEN EZT A DOLGOT REJTENÉ EL ELŐLEM ATYÁM ? SEMMI SEM IGAZ ABBÓL ! DE DÁVID MÉGIS ESKÜVEL ÁLLITOTTA: NAGYON IS TUDJA TYÁD, HOGY SZERETNÉM KEGYELMET LELTEM S AZT GONDOLJA: NE TUDJA EZT JONÁTÁN,HOGY ŐT FÁJJON NEKI! DE TALÁN AMILY BIZTOS, HOGY JAHVE ÉL ÉS A TE LELKED ÉL, OLYBIZTOS, HOGY CSAK EGY LEHETŐS VÁLASZT ÉL ENGEM A HALÁLTÓL. JONÁTÁN ERRE IGY VÁLASZOLT DÁVIDNAK: AMIT LELKED SZÓ L MEGTESZEM NEKED!

Amig Saul nyelveken beszél a önkivületi állapotban,melyben még a ruha akadályát sem türte a révületben lévő, ott feküdt a próféták kel együtt a Rámá melletti kies magaslaton az érdeklődő és bámuló tömeg esemé láttára: Dávidnak ideje volt elfutnia Gibeába és ott Jonátánt megkeresnie. Nem szándékozott a városban maradni;tovább akart menni; csak kebelbarátjától, Jonátántól akart bucsut venni s vele szándékát tudatni, Jonátánt nemcsak a barátság szálai füzték hozzá, hiszen hugát vette feleségül s bizonnyal Michál felől is volt mondanivalója, házát is valamennyire rendezni akarta. A Sámueltől szerzett időhaladék minderre alkalmat nyujtott. Dávid elől azonban nem volt rejtve,hogy életével játszik s utja sietés nak és amit tesz, titokban kell tennie. Az eddigi üldözések után megvolt az összeköttetése és módja abhoz,hogy Jonátánnal titokban találkozzék. Jonátán azonban nem látta a dolgot olyan veszélyesnek. Emlitettem,hogy sok rossz tapasztalata ellenére atyjáról jobb véleménye volt,mint amit Dávidnak a tények mutattak s ezt a véleményét most is kifejezte. Dávid méltatlankodását:" Mit tettem? Mi a bünöm, mi a vétkem atyád előtt?" nemcsak megérti,hanem teljes szivvel osztja is. Mindennél inkább tudja,hogy Dávid ártatlan; de atyja vétkét kisebbnek akarja látni,mindenképen a jobbat akarja róla feltételezni." Szó sincs róla!.....Semmiképen sem!" bizonygatja atyja jóhiszeműségét,vagy azt a lehetőséget,hogy atyja nem akar végül sem rosszat. Hiszen nincsen kettőjük között semmi titok! Saul igen bizik Jonátánban és semmit sem rejt el előle. Ám Dávidnak igaza van abban,hogy éppen a leggonoszabbat,amiről tudja,hogy Jonátán azzal nem ért egyet, el fogja titkolni,nemcsak azért ,hogy Jonátánnak fájdalmat ne okozzon;

hanem főleg azért,hogy ne ellenezze tervét s hogy ne kelljen vele vitába szállnia. Saul még annál is gonoszabbul gondolkozott,ahogy ahogy Dávid feltételezte,mert hallgatásának oka önzőbb és szennyesebb annál, amit Dávid mond Jonátánnak. Vagy talán éppen ő nem akart Jonátánnak fájdalmat okozni s ezért beszélt enyhébben Saulról. De Jonátánnak még ez sem volt eléggé enyhe, ő atyját még szebb színben akarta látni. A vonakodás attól,hogy a tények szemébe nézzen; a szándék,hogy takargassa, eltakarja atyjának vétkét, volt oka későbbi tragédiájának. Az igazság szeretéséhez hozzá tartozik,hogy az ember inkább szeresse azt,mint atyját,mint a legkedvesebbet a földön. Dávid nem kegyetlen Jonátánhoz s ezért csak Saulnak Jonátánhoz való szeretetét hangoztatja okul a titkozlózására. Azonban egészen határozottan állitja,hogy életét csak egy lépés választja el a haláltól. Egy lépés, melyet Saul készül megtenni és azért Dávidnak nem lehet maradnia: életével játszik.És itt következik egy bizonyosság arról,hogy Jonátán szeretete mily erős, mily feltétlen volt Dávidhoz s mikor arról volt szó, akkor Jonátán nem ismert határozatlanságot,vagy tartózkodást:" Amit lelked szól, megteszem Neked!" A lélek a szív leraktározó helye.Emlékek, elhatározások, élmények a lélekbe kerülnek és ott az emlékezetet, a jellemet, a törekvésvilágot hozzák létre. Jonátán nem a szív kivánságára gondol,mert ezek ideigvalók a pillanatnyi alkalom szülöttei rendszerint; hanem a lélek törekvéseire,melyek a szivben felhangzó szavakban, gondolatokban jelennek meg sokszor.Ami Dávidban megállapodott; amit Dávid jellemévé engedett válni; amire Dávidot, lesznrt, megállapodott vágyak sarkallják: arra törekszik Jonátán is; azzal magát feltétlenül azonositja. Talán nem cselekednék meg Dávid gondolatai szerint valamit,ha az Jonátán érdekeit szolgálná; de Dávidért mindent kész megtenni."Megteszem neked!" Mégha meggyőződésem mást mond is. Ime az igazi barátság beszédje: megvakulok saját magammal szemben,csak neked használjak.

XXI.rész 8- 11.vers.

Akkor DÁVID IGY SZÓLOTT JONÁTÁNHOZ: HOLNAP ÚJHOLD S NEKEM OKVETLENÜL A KIRÁLY ASZTALÁNÁL KELLENE ÜLNÖM. DE BOCSÁSS EL ENGEMET HADD REJTŐZZEM EL A MEZŐN AZ ESTE HARMADIK ÓRÁJÁIG! HA ATYÁM ÉPEN ÉSSREVESZI HIÁNYOMAT, MONDD NEKI: NAGYON KÉRTE DÁVID TŐLEM,HOGY BETLEHEMBE SIETHESSEN, MIVEL OTT AZ EGÉSZ NEMZETSÉGNEK ÉVI ÁLDOZÁSA LESZ. HA AZT FELELI ERRE: JÓL VAN AKKOR BÉKESSÉGBEN VAN SZOLGÁD, DE HA NAGY HARAGRA GYULLAD,TUDD MEG,HOGY ELHATÁROZTA FELŐLEMA ROSSZAT! CSELEKEDJ KEGYESEN SZOLGÁDDAL,JAHVE SZÖVETSÉGÉVEL KÖTÖTTED MAGADHOZ SZOLGÁDAT. HA BŰN TERHEL ENGEM, ÖLJ MEG MAGAD ENGEM.MIÉRT VINNÉL ENGEMET ATYÁDHOZ?!- TÁVOL VAN EZ TŐLEM - FELELTE JONÁTÁN - HISZEN HA BIZTOSAN TUDOM,HOGY ATYÁM ROSSZAT HATÁROZOTT FELŐLED,HOGYNE JELENTENÉM AZT MEG NEKED. HA VALAKI MEGJELENTENÉ NEKEM,HOGY KÉNT SZÓVAL FELELT-E NEKED ATYÁDI - FELELTE DÁVID— S JONÁTÁN EZT VÁLASZOLTA DÁVIDNAK: JER MENJÜNK KI A MEZŐRE S KIMENTEK KETTEN A MEZŐRE.

A Dávid és Jonátán között levő vélemény-különbség felderitésére mindjárt mutatkozott lehetőség. A héberek az ujholdat, azaz az uj hónap kezdetét, Mózes törvénye értelmében megünnepelték. Ezeken az ünnepeken a királynál ünnepi lakoma volt,melyekről Dávid, ki vezér és a király veje volt nem hiányozhatott. Saul számitott arra, hogy az ebéden megjelenő Dávidot elfogatja.Ha valóban ez volt a szándéka a királynak, akkor az a lelkiállapot, amelyben Dávid távolmaradását fogadni fogja, eláruljа a király belső törekvését. Hogy a király hangulatát más körülmény ne zavarja, Dávid azt kérte Jonátántól,hogy mint a király helyettese, adjon neki engedélyt arra, hogy távol maradjon a ürügyül családja évi betlehemi ünnepét hozza föl,melyen áldozatot szoktak bemutatni Jahve előtt. Ha a király elfogadja a kimentő okot nincs baj; Dávid békességét veszély nem fenyegeti; de ha a király nagy haragra gerjedne, akkor világos,hogy oly tervei zavartattak meg,melyek Dávidra jót nem hozhattak. A gondolat helyes volt: Jonátán azonnal látta a terv okosságát s ahhoz hozzájárult; mert hiszen ő is őszintén akarta megtudni a király való szándékát. Dávid még kifejezte azt a vágyát,hogy valaki sürgősen tudassa vele a király válaszának béke vagy kemény voltát,hogy idejében elmenekülhessen a haragvó király ujabb üldözése elől. Dávid nem meri tulságosan igénybe venni barátjának szolgálatát e nem kéri,hogy Jonátán maga adja hirül neki a dolgot.De Jonátán még többre kész: azonnal kimegy Dáviddal a mezőre,hogy ott Dávid tartózkodó

helyét s a hiradás módját megbeszéljék s azzal már utban is volt a két barát a helyszin felé.

XX.rész 1§ - 17.v.

Jonatán aztán IGY SZÓLOTT DÁVIDHOZ: IRZÁSD ISTENÉRE?JAHVÉRA ELKÖSZÖM,HOGY ÉN HOLNAP UTÁN HARMADNAPON EBBEN AZ IDŐBEN KIKÉMLELEM ATYÁMAT S HA JÓ AZ EREDMÉNY DÁVIDRA NÉZVE, AKKOR HA ÉN EL NEM KÜLDÖK S TÁROM FÜL FÜLED HALLATÁRA A DOLGOT,EZT MEG EZT TEGYE JAHVE JONATÁNNAL S FOLYTASSA EZZEL-AZZAL. HA ATYÁMNAK TETSZIK,HOGY BAJT HOZZON DÁVIDRA, KINYILVÁNITOM FÜLED HALLATÁRA,ELKÜLDELEK TÉGED ÉS TE VONULJ EL BÉKÉVEL. legyen JAHVE VELED,AMIKÉNT ATYÁMMAL VOLT! S NE CSAK AMIG ÉLEK CSELEKEDJED VELEM JAHVE KEGYELMÉT,HOGY MEG NE HALJAK,HANEM SOHA EL NE VONDD KEGYELMEDET HÁZAMTÓL SÉ,MÉG AKKOR SE,AMIKOR JAHVE KI FOGJA IRTANI TALAJ SZINÉRŐL DÁVIDNAK MINDEN EGYES ELLENSÉGÉT! KÖSSÖN JONÁTÁN SZÖVETSÉGET A DÁVID HÁZÁVAL S JAHVE KERESSE ELŐ AZ IGAZSÁGOT DÁVID ELLENSÉGEINEK KEZÉBŐL! JONÁTÁN AZTÁN MÉGEGYSZER MEGESKÜDT DÁVIDNAK LELKE SZERETETÉRE, MERT UGY SZERETTE ŐT,MINT SAJÁT LELKÉT.

Kint a mező magányában a két barát kiöntötte szivét egymás előtt, különösen azonban Jonátán, kinek beszédéből az a szilárd meggyőződés sugárzik ki,hogy Dávid győzni fog ellenségein,mert Jahve áll mellette s hogy akkor Dávid lesz abban a helyzetben, hogy kegyelmet gyakoroljon Jonátánon és Jonátán utódain,amint most Jonátán teszi azt Dáviddal. Jonátán segitsége jelenleg abban állt alakot,hogy Dávidnak pontos értesülést ad Saul szándékáról Dáviddal. Két eset lehetséges: vagy jó lesz a kikémlelés eredménye Dávidra nézve, ez esetben Jonátán azonnal értesiti Dávidot; vagy megtudja,hogy Saul Dávid elpusztitását látja jónak; ez esetben is értesiti Dávidot s Dávid idejében elvonulhat s megmentheti életét. Ha az utóbbi válik valóra, akkor Dávid és Jonátán elszakadnak egymástól ez esetben Jonátán már is jókivánságát közli Dáviddal ugy, ahogy atyjával volt, mig az Jahve áldását élvezte s tudjuk,hogy Jahve minden durvaság, esztelenség, sőt engedetlenség ellenére megvédte őt ellenségeitől, sőt diadalmak hosszu sorát adta neki ellenségein,hol saját,hol Jonátán, hol Dávid keze által.. Ha azonban Dávidnak bujdosnia kellett, mivel a bujdosásnak egyszer vége lesz és Jahve Dávidnak diadalt ad, Dávid a diadalmas időben ne feledkezzék meg Jonátánról,akár él Jonátán, akár nem;

hanem él, akkor a Jonátán iránt érzett hálát utódjaival gyakorolja Dávid. Beszédje végén még egyszer megesküdött Jonátán, hogy hű lesz Dávidhoz. A beszéd elején tett esküjében Jahvéra hivatkozott; a másik, a beszéd végén tett esküjében pedig szeretetére esküdött meg, melyet Dávid iránt szivében hordott, mely oly erős, hogy Dávidot nem szerette kevésbbe saját lelkénél, azaz magánál. Kétszer is hangsulyozza Jonátán, hogy okvetlen Dávid füléhez juttatja a hirt, tehát lelkiismeretesen teljesiti kötelességét; gondja lesz rá, hogy egész Dávid füléhez jusson el a leggyorsabban a hir. A 14. versben nem a "föld szinéről", hanem a "talaj szinéről" való kiirtásról hallunk, mivel nem térmegjelölést akar Jonátán adni, hanem a tápláló talaj éltető hatásától való megfosztást. Ha valakit ugy szeretünk, mint magunkat, ezzel a legmagosabb foku szeretetet akarjuk megjelölni, hanem azt az ösztönszerü, lélekből természetesen ébredő szeretetet, melynek az ember nem tud ellenállni. Dávid iránt oly természetes szeretet /kedvelés/ ébredt Jonátánban, melynek ellenállni lehetetlen volt. Mintha Jonátán ezt mondta volna: akár akarlak, akár nem szeretni: kénytelen vagyok veled! Belső kényszer visz rá, hogy szeresselek. Ilyen ösztönszerü szeretet, melyet a természet olt belénk, a szülői szeretet, a bárati szeretet. De legmagosabbfoku szeretet Isten szeretete a bünös iránt, mely oly erős lehet, hogy életet ad oda a méltatlanért. /V.ö. Róm. 5:7-8; Ján. 15:13./ Jézus először ugy szeret bennünket, mint bünösöket; azután megszentelő szent Szellemével szeretetre méltókká tesz bennünket és mentő szeretete baráti szeretetre változik át. Ennek a baráti szeretetnek árnyképe Jonátán szeretete Dávidhoz. Jonátán szeretete a szivnek a rokon-lényhez való vonzódása, mely viszontszeretetet vár, nem önzésből, hanem mert a szeretet viszontszeretet nélkül nem tud lenni. Ha Jonátán saját szeretetére esküszik meg, akkor azzal nem magát helyezi felsőbb fórummá, melyre hivatkozni s épiteni lehet; hanem a benne levő szeretet-kényszer szent eredetére utal.

XX.rész 18-23 ig

HOLNAP UJHOLD LESZ - SZÓLT HOZZÁ UJRA JONATÁN- S HIÁNYODAT ÉSZREVESZIK, MIKOR A HELYEDRE NÉZNEK. HARMADIK NAPON AZTÁN MENJ SIETSÉGGEL ALÁ ÉS JÖJJ ARRA A HELYRE, AHOL AKKA TETTNEK A NAPJÁN ELREJTŐZTÉL- ÉS TELEPEDJ LE AZ ÉZEL SZIKLA MELLÉ! ÉN HARMADNAPON NYILAKAT FOGOK AMELLÉ LŐNI,MINTHA CSAK UGY MAGAMNAKK CÉLBA L ŐNÉK. MAJD ODA KÜLDÖM LEGÉNYEMET: KREDJ, TALÁLD MEG A NYILAKAT.HA AZT MONDOM A LEGÉNYNEK, A NYILAK RAJTAD INNEN VANNAK; SZEDD ÖSSZE ŐKET,AKKOR JÖJJ MERT BÉKESSÉGBEN VAGY; NINCS SEMMI BAJ OLY BIZONYOSAN MINTAHOGY JAHVE ÉL! DE HA IGY SZÓLANÉK AZ IFJUNAK: NEZD A NYILAK RAJTAD TÚL VANNAK, akkor KREDJ EL, MERT JAHVE KÜLD EL TÉGEDET! AMI AZT A SZÓT ILLETI, AMELYET TE MEG ÉN BESZÉLTÜNK;ABBAN JAHVE LEGYEN KÖZTED ÉS KÖZÖTTEM ÖRÖKRE!

Jonátán aztán előreláthatólag megállapitja a következő napok programmját.Másnap ujhold ünnepén, észre fogják venni,hogy Dávid helye üres,de még emiatt lármát nem ütnek,mert máskor és másokkal is megtörtént már,hogy hiányoztak valami okból. Harmadnap lesz a kritikus nap,mikor az ismételt hiányzás már komoly gyanura ad majd okot. Ekkor elérkezik a cselekvés ideje. Ekkor Dávid jelenjék meg itt a mezőn, hol tanácskoznak most és bujjék el az ézel szikla kő mellett. Lehet,hogy ez a kőszikla később kapta ezt a nevet,vagy pedig - bár a történet nem emliti - Jonátán és Dávid nevezték a bucsu alkalmával igy el: Elválás kősziklája. Ázal elmenést jelent. A korábbi megbeszélés alapján Jonátán máris e néven emliti a szikl át s e név megmaradt az emberek emlékezetében. Hogy Jonátán nem egyedül megy ki majd e harmadik napon a mezőre,annak oka az,hogy a gyanut el akarja terelni magáról,hogy Dáviddal találkozni megy: a tanu, a legény vele lesz. Otthon azt fogja mondani:Kimegyek célbalőni a mezőre s viszi magával ijját, tegezét és pedig a szolga vállán, ki vele megy. A gyanu igy csakugyan elterelődik róla, mi Saul miatt fontos, ki bizonyára lesett fiával után is, kinek Dávidhoz való barátságát ismerte. Persze Jonátán kitünően lőtt és gyermekjáték volt neki a féloldalt állitott szolga helyén innen vagy tul lőni s aztán utasitást adni az ifjunak, hogy állóhelyétől Jonátán felé,vagy az ellenkező irányban keresse a kilőtt nyilakat. Ezzel az ártatlan csellel egyuttal Dávid is megértette

hogy Jonatán felé visz jövőben az utja,vagy tőle el az idegenbe; a békességbe-e vagy a zaklattatásba.Néhány szót szól még Jonátán arról a szerződéről, melyet előbb kötöttek egymással,mely szerint Dávid akkor, mikor Jahve felhozza csillagát, viszonozni fogja Jonátán mostani barátságát Jonátán,vagy ennek magva iránt. Ebben Jahve legyen közted és közöttem örökre. Jonátánnak ez a mondása kifejezi az ifju hitét Izrael Istenében,ki rajta tartja szemét a Hozzá hü emberek sorsán és vigyáz arra,hogy akik hozzá hüek, azok egymáshoz is hivek legyenek. Jonátán Dávidot e szóval is Jahve előtti felelősségre emlékezteti; de imádság van kijelentésében, amennyiben kéri, kivánja,hogy kettőjük viszonya fölött őrködjék a láthatatlan Isten.

XX. RÉSZ-ET— 34.ig.

Dávid tehát elrejtőzött a mezőn.MIKOR PEDIG ELJÖTT AZ UJHOLD A KIRÁLY EBÉDHEZ ÜLT,HOGY EGYÉK; HELYÉRE ÜLT A KIRÁLY ODA,AHOL ALKALOMRÓL ALKALOMRA ÜLNI SZOKOTT: A FAL MELLETTI HELYRE.JONÁTÁN FÖLKELT. ABNÉR SAUL MELLÉ ÜLT,DÁVID HELYÉT PEDIG ÜRESNEK TALÁLTÁK. AZON A NAPON SAUL EGY SZÓT SEM SZÓLT,MERT AZTGONDOLTA,VALAMI TÖRTÉNT VELE, NEM TISZTULT MEG,BIZONYÁRA NEM TISZTA! DE MÁSNAP, A HÓNAP MASODIK NAPJÁN, MIKOR DÁVID HELYÉRE NÉZTEK,IGY SZÓLT SAUL JONÁTÁNHOZ; A FIÁHOZ: MIÉRT NEM JÖTT EL AZ EBÉDRE ISAI FIA SEM TEGNAP, SEM MA? - NAGYON KÉREDZETT TŐLEM DÁVID BELEHEMBE - FELELTE JONÁTÁN SAULNAK.- AZT MONDTA: BOCSÁSS CSAK EL ENGEM,MERT NEMZETSÉGÜNKNEK ÁLDOZÁSA LESZ ABBAN A VÁROSBAN! A TESTVÉREM MEGPARANCSOLTA NEKEM,HOGY OTT LEGYEK. MOST HÁT HA KEDVESSÉGET TALÁLTAM SZEMEDBEN,HADD SURRANJAK EL, HADD LÁSSAM MEG TESTVÉREIMET!EZÉRT NEM JÖTT EL A KIRÁLY ASZTALÁHOZ. EKKOR FELLOBBANT SAUL HARAGJA JONÁTÁN ELLEN ÉS IGY SZÓLT HOZZÁ: TE MAKACS? ELFAJULT FIU, NEM TUDOD AZT,HOGY SAJÁT GYALÁZATODRA ÉS ATYÁD SZÉMÉRMÉNEK GYALÁZATÁRA KEGYELSD / VÁLASZTOD KI MAGADNAK/ ISAI FIÁT?! MERT MINDADDIG, AMIG ISAI FIA ÉL E FÖLDTALAJON SEM MARAD NEM ÁLLASZ BIZTOSAN, SEM KIRÁLYSÁGOD! KÜLDJÉL HÁT ÉRTE ÉS HOZASD IDE HOZZÁM, MERT HALÁL FIA Ő! - MIÉRT HALJON MEG,MIT CSELEKEDETT? - KÉRDEZTE JONÁTÁN ATYJÁTÓL,SAULTÓL.EKKOR SAUL JONÁTÁNRA EMELTE DÁRDÁJÁT? HOGY LEÜSSE.EZ MEGÉRTETTE JONÁTÁNNAL,HOGY ATYJA ELHATÁROZTA,HOGY MEGÖLI DÁVIDOT- NRRE JONÁTÁN IZZÓ HARAGGAL FÖLKELT AZ ASZTALTÓL S UJHOLD MÁSODNAPJÁN NEM EBÉDELT,MERT FÁJDALOM GYÖTÖRTE DÁVIDÉRT S MERT ATYJA MEGBÉCSÜLETTE ŐT.

Sault a rajta ülő tisztátalan szellemi hatalom mind nagyobb erővel sodorja a gyilkosság utján, hogy a neki mit sem vétő Dávidot megölje; megölje féltékenységből, irigységből, amiatt az isteni vágyás miatt,melyet Saul mind világosabban felismert, akárcsak fia Jonátán,hogy Dávid legyen a trón örököse.- Dávid nem volt lázadó, sem trónkövetelő, akaratán kivül esett,hogy

Sámuel próféta titokban őt királlyá kente föl. Azt isteni ígéret birtokában semmit sem tett,hogy az meg is valósuljon,hanem ezendben és nyugodtan várt Istenre és Isten órájára.Saul csak sejtette,hogy Dávid Isten kiválasztottja; Jonátán hit által tudta,de atyjának nem árulta el; Dávid egyiknek sem szólott afelől,amit Sámuel tett vele. Dávid üldözése tehát nem a trónkövetelő elleni védekezés volt,hanem Isten akarata elleni lázadás. Dávidtól nem kellett félnie Saulnak,mert Dávid a maga királyságának felállitéséért semmit sem cselekedett. Saul azonban mégis félt Dávidtól, mert lelkiismerete rossz volt; a Dávidtól való félelem tulajdonképen az Istentől való rettegés volt s Dávid megölésével Isten kijelentett akaratát próbálta meghiusitani, tehát Isten ama végzése ellen hadakozott, mely őt a királyságra érdemtelennek nyilvánitotta. Mialatt Dávid a mezőn rejtőzött,Saul az ünnepi ebédhez ült -"enni",mint külön hangsulyozza az elbeszélés,mi bizonyos mohóságra mutat a király részéről. Akinek lelke beteg, sokszor keres bizonyos pótlást és kábulatot a testi dolgok élvezésében.Szokott helyén a fal mellett ült,hol háta mögött senki sem állhatott, mi talán az üldögöktől kinzott ember üldözési téveszméjével állt kapcsolatban. Két oldalán fia Jonátán és fővezére Abner szoktak, ugy látszik ülni; Abnér most is ott ül; fia azonban belső nyugtalanságában fölkelt.Dávid világosan látta Saul lelkének irányulását Jonátán, kit a fiui szeretet elvakulttá tett, próbálta elhitetni magával atyjáról a jobbat,de az nehezen ment neki,mert a jelek mind világosabban szóltak Dávid látásának igaza mellett. Többeknek feltünhetett,hogy Dávid helye üres; többen, akik csak Saul dolgairól tudtak, sejthették a távolmaradásának okát. De mivel Saul még nem közölte a nyilvánossággal Dávidra vonatkozó szándékát,csak találgatásra lehettek utalva az udvarbeliek. A hangulat feszült volt; érezte ezt Jonátán és ezért lett nyugtalanná, azért nem tudott helyén nyugodtan ülni.

Saul nem volt nyugtalan; Dávid távollétét valami kösönséges durva, dolog-gal magyarázta meg. A lakoma ünnepi, vallásos jellegü volt,melyhez csak Mózes tisztasági szabályainak figyelemben tartásával lehetett leülni; bizonyára valami kaland,mely az ifjut tisztátalanná tette, tartotta távol Dávidot. Amilyen a kópé, olyan a gondolkodása!Más-nap azonban már nyugtalan lett Saul is. Kérdezhetjük,hogy miután Dávid világosan látta Saul szándékát, Saul pedig világosan kimu-tatta indulatát, egyáltalában elképzelhető volt Dávid megjelnése Saul udvarában, Dávid szerint nem; de Saul szemében igen.Saul dur-vább lelkü volt Dávidnál; még eltompultabbá tette őt betegsége,me-lyet a tisztátalan szellem jelenléte okozott és ebben a lelki el-tompultságban nem tudta mérlegelni tetteinek jelentőségét; Jonátán az emlitett elfogultság miatt atyja nézetén volt: még nincs itt az idő,hogy a legrosszabbat higyjük. Saul azt hitte,hogy mások nem tudnak olvasni a lelkében s hogy Dávid,mint erre kötelessége is haj-totta,nem fog távol maradni a lakomától. Jó alkalomnak látta a la-komát Dávid elfogatására és ártalmatlanná tételére.Ha az első na-pon nem jelent is meg, ott volt még a második nap,melyet Mózes u-gyan nem rendelt ünneppé; de tudjuk,hogy az ünnepek terjedelme az idők folyamán nőni szokott és Saul szivesen nyujtotta volna a társa-sági együttlét idejét. Első nap nyugodt volt még a király; majd más-nap elintézi az ifjut! De mikor másnap sem jelent meg, többé nem tudta indulatát fékezni és megkérdezte a helyettes királyt, Jonátánt, kiről sejtette,hogy valamit tud Dávid dolgairól:" Miért nem jött el az ebédre sem tegnap,sem ma Isai fia?!" Jonátán a Dáviddal történt megbeszélés alapján válaszolt s Dávid betlehemi utjával magyarázta a távolmaradást. Amit Jonátán mondott nem volt igaz; Dávid nem Bet-lehembe ment,hanem kösel künn a mezőn várta a hireket, melyek kül-désére Jonátán kötelezte magát. Ezzel a hazugsággal Dávid és Jonát-tán senkinek sem akart ártani,csak Dávid bujását akarták fedezni. Nem olvasunk az irásban,hogy Isten az ily hazugságokért megfeddet-te,vagy megbüntette volna, azok elkövetőjét.

De az is bizonyos,hogy Jézus ilyen hazugságokat sohasem mondott, noha sokszor rótták fel neki,hogy pl. az egyik ünepre való felmenés tagadásával elkövette ezt a hazugságot. Ez nem igaz,mert Jézus mikor tagadta,hogy fölmegy a sokasággal való együttes felszarándoklást tagadta meg, külön indulásra pedig még nem kapta meg az Atya utasitását. Pálról semolvassauk,hogy ilyen menedékhez menekült volna. Van tehát e téren egy magasabb és egy alacsonyabb ut s hit dolga, hogy ki melyiket választja. A hazugság nem az igazság birodalmát épiti, s igy a hit utjának nem mondható.De Isten elnézi a gyöngeségnek ezt az alakját,mig a lélek a magasabb utra föl nem küzdi magát. Az isteni alnézés azonban nem fedi a gonosz, ártó hazugságot, a rágalmazó pletykát, melyek Isten szemében utálatosak. Saul nem veszi észre, a hazugságot s elhiszi, hogy fia engedélyt adott Dávidnak a xtávozásra. Ezz a távozás ártatlan dolog lett volna, ennyi szabadságot a király rokonától az ország sokszoros megszabaditójától nem lehetett megtagadni. Hogy egy családi ünnepélyen részt vegyen, mialatt a király s a fővezér is az asztal örömeinek szenteli magát, amivel tehát kötelességet nem mulaszt, részt-vegyen. Különösen miután családja kivánja tőle ezt, olyasmi, aminek megtagadása csak szarnoki önkénnyel magyarázható. Jonátánnak,mint atyja állandó helyettesének, volt joga ilyen engedélyt adni: Jonátán, tehát semmi megrovást nem érdemelt. A király mégis gyilkos fegyvert emel rá haragjában; nem bántja,de nagyon megszégyeniti az ünnepi lakoma részt-vevői előtt, mi nemcsak csunya, hanem oktalan dolog volt. De Saul régen elveszitette önuralmát; sok soha sem volt belőle benne.Sault az elveszitett jó alkalom bántja, hogy Dávidot meggyilkoltathassa. Haragja a tisztátalan szellem müve. Saul haragja a gezerénus örömöngösök megszállottságával szemben arra a megszállásra példa,amelyben az emberi lélek helyesli a megszálló ördög lelkületét és indításait.

A megszállott ember és megszálló szellem okozatának ez a találkozása mélyenszántóbbá, bár leplezettebbé teszi a megszállottságot. A megszállott emberek felelőssége igen eltérő. Néha semmi, néha mindenem teljes értékű. Saul esetében a mentő körülményt csak királyi hatalmának féltése képezi; de ezt a mentő körülményt erősen csökkenti az a másik körülmény, hogy ezzel Isten ellen lázadt a király. Saul felelőssége tehát ijesztően emelkedik Isten szemében, annál együtt nő azonban az isteni segítség amellyel Dávidnak oltalmazására siet. Saul durva kifakadása Jonátán ellen, mellyel feleségét Jonátán anyját is érinti, még erőteljesebben mutatja Saul különben is durva lelkületét,de azt a romlást is, melyet a tiszta talan szellem munkája benne okozott. Az ilyen szellemi hatás az ember természeti durvaságátmég aljasabbá teszi. " Makacsságnak,elfajultságának fia," -ként említi Saul Jonátánt, mit kissé szabadon fordítunk makacs és elfajult fiunak, néha az eredeti nem egészen ezt jelenti. Az eredeti kifejezés azt fejezi ki,hogy Jonátán makacsága volt az ok, amelyiatt Jonátán elfajult, azaz formákká változott. Elfajultságának makacsága adta meg a jelleget. Az elfajulás fia kifejezés pedig azt jelenti,hogy Jonátán részese az ilyen elfajulásban; a fiu szó ezt a részességet fejezi ki.Saul tehát nem saját fiaként említi Jonátánt,hanem a makacsságból származó elfajulás fiaként, azaz részesként. Saul nem veszi közben észre,hogy amivel Jonátánt vádolja, az mily áll fenn teljes mértékben. Ő lázadt Isten ellen, ő állott neki makacsul ellen és áll még a jelen pillanatban is és ez a lázadás tette fonákká,kifacsarttá, elfajulttá az isteni lényegtől idegenné őt; ez idegenítette őt el könnyedén és kitartóan szerető fiától, kinek látását csak az apja iránt való szeretet tette homályossá az apjával szemben; egyébként látása józan, világos és nemes. Általános jelenség,hogy ki-ki a lelkében levő szennyet a másik lelkére látja rá, a szemében levő foltot a másik lényében látja. De Saul szerette

Jonátánt s a harag, mellyel fegyvert fog rá, ebből a hamisan alkalmazott szeretetből, továbbá abból az ingerültségből folyt,melyet a tisztátalan szellem terhelése lelkéből kiváltott. Saul szenvedett e betegség miatt,melynek oka azonban csak ő maga volt. Az Istennek való ellenállás elfajulttá teszi az ellenálló lelkét, mely összeveri, elcsavarja, kificamitja, mert ezzel az ellenállással a lélek önmagán tesz erőszakot. Saul azt gondolta,hogy amig Dávid él addig nem biztos Jonátánnak sem élete, sem a királysága; pedig aki Saul gondolatainak ellenáll, az nem Dávid, hanem Isten, aki Saultól elvette és Dávidnak adta a királyságot. Saul bonok ellenállása fenyegeti Jonátán életét halálos veszéllyel, valamint saját életét is. Jonátán megértette atyját, nem rá volt annyira dühös, hanem Dávidra és Istenre, aki Dávidot segitette; a tehetetlenség érzete öltött alakot ebben a dühben, amely Saullal a dárdát fiára emeltette. Most már megértette Jonátán,hogy Dávid halálát atyja eltökélte és itt segitség nem található másban, mint a menekülésben. Az első érzés, amelyet Jonátán érzett a harag volt apja iránt; csak későbben tudott neki megbocsátani, hogy vele maradjon.Jonátán haragjának oka egyrészt az igazságtalanság felismerése volt, amellyel Saul Dávidot üldözte, másrészt a megszégyenülés,melyet a lakomán résztvevők szemeláttára neki kellett elviselnie. Mindkettő annyira megokolatlan és aljas volt,hogy Jonátánból természetszerüleg pattant ki az apja viselkedése ellen lázadó harag.Később a harag bizonyos szánalomnak adott helyet, mikor Saul szenvedését látta a fiu.De Jonátán is annyira szenvedett, hogy aznap ebédkor az evésről is megfeledkezett. Fölkelt, otthagyta apját és az ebédlő társaságot; mely Saul betegsége miatt már régen szokva volt idegizgató jelenetekhez. Azért a nézők nagyobb dolgot nem is csináltak a látottakból, nem vették tulkomolyan Saul haragját. Nem sejtették,hogy ez a mostani harag egy hosszu bujdosásnak a kezdete és Saul háza pusztulásának oka lesz.

XX. rész 35 - 42.v.

REGGEL AZTÁN JONÁTÁN A DÁVIDDAL MEGSZÉLT IDŐBEN KIMENT A MEZŐRE ÉS EGY KISFIU VOLT VELE. AZT MONDTA A KISFIUNAK: SZALADJ,SZALÁLD CSAK MEG A NYILAKAT, MELYEKET KI FOGOK LŐNI! MIG AZ IFJU SZALADT,A NYILAT ELŐTTE FELETTE. A FIU A NYIL HELYÉRE SZALADT,AMELYET JONÁTÁN KILŐTT S JONÁTÁN A FIU UTÁN KIÁLTOTT,UGY HOGY A NYIL RAJTAD TUL VAN. MAJD MÉG UTÁNA KIÁLTOTT A FIUNAK JONÁTÁN:SIESS,IPARKODJÁL,MEG NE ÁLLJ! A FIU FÖLSZEDTE A NYILAT ÉS URÁHOZ MENT. A FIU AZONBAN SEMMIRŐL SEM TUDOTT CSAK JONÁTÁN ÉS DÁVID ÉRTETTÉK A BESZÉDET. AZUTÁN JONÁTÁN ODAADTA A FEGYVERT A FIUNAK,AKI SZOLGÁLATÁRA VOLT S IGY SZÓLT HOZZÁ: EREDJ, VIDD A VÁROSBA! A FIU KIMENT, DÁVID PEDIG ELŐJÖTT A DÉLI OLDALRÓL,ARCÁRA BORULT ÉS HÁROMSZOR MEGHAJOLT.AZUTÁN MEGCSÓKOLTÁK EGYMÁST ÉS SIRTAK EGYMÁSON MIBEN DÁVID TÚLTETT A MÁSIKON, AZUTÁN JONÁTÁN IGY SZÓLT DÁVIDHOZ: EREDJ EL BÉKESSÉGGEL, AZZAL, AMIRE MEGESKÜLTÜNK MIND A KETTEN JÁHVE NEVÉRE IGY: JÁHVE LEGYEN KÖZTED ÉS KÖZTEM AZ ÉN MAGOM ÉS A TE MAGOD KÖZÖTT! AZZAL DÁVID FÖLKELT ÉS ELMENT; JONÁTÁN PEDIG BEMENT A VÁROSBA.

A hirvivés és a hir következményeinek levonása ugy történt,ahogy előre megbeszélték. Jonátán egy apród, egy kisfiu kiséretében , mialatt talán 13 - 15 éves fiut kell értenünk, kiment a mezőre; de nem volt türelme több nyil ellövésével tölteni azt időt, már az első nyil ellövése után,melynek a megbeszélt szavakkal küldte utána a fiut, odaadta a fegyvereket, a fiunak és hazaküldteőket a városba,hogy Dávidtól elbucsuzhassék. Nagyobb elővigyázatosságot beszéltek meg, személyesen nem kellett volna elbucsuzniuk, de Jonátán nem birta ki az ilyen válást,meg kellett élelnie Dávidot. Egymást csókolva sirva váltak el. A sirásban Dávid volt a hangosabb, kire a terhek nagyobb része nehezedett jelenleg.Később kevesebb lett a terer Dávidon, több Jonátánon. Isten igazságosan és szükség szerint méri ki a terheket; egyikünkön előbb,másikunkon később végzi el a szükséges munkát, kezében a vésővel és kalapáccsal, melyekkel kialakit Magának minket. A fiu nem értette a jelbeszédet s Jonátán ügyesen választott ilyen kis segédet,ki még gyanutlan volt arra,hogy valamit Jonátánnak megindult hangon elkiáltott szavai mögött sejtsen. Értelmesebb embernek gyanut keltett volna szivében izgatott, megindult lénye. Mikor a fiu eltávozott Dávid felkelt arról a helyről, ahol a megbeszélés szerint rejtőzött,mely ugylátszik a mező déli részén volt és előre jött a felé

haladó Jonátán felé. A keleti ember tiszteletttudásával ad neki hálát,mit a mai ember meg nem ért meg. Jonátánnak nem kellett sokat magyaráznia a megbeszélt szavakon tul, Dávid ugy sem igen várt mást és ugy is kinos lett volna az apja gonoszsága miatt tulontul megszomorodott fiuval sokat latolgatni a történteket,melyeket Jonatán bizonyára kevés szóval,vázlatosan érintett. Dávid nem volt vájkáló természetü és megelégedett a ténnyel magával. Dávid ebben a pillanatban kevésbbé haragudott Saulra, mint annak fia.De Dávid számára nem volt alkalom arra,hogy Saulhoz közeledjék.Jonatán visszatért atyjához. S aztán egy idő mulva, ami a dolog természetének megfelelt visszatért a rendes érintkezés fiu és apa között; Saul feledte fia ellenállását, s a fiu lemondott arról,hogy atyját jobb belátásra birja. Jonátán kikapcsolódik Saul és Dávid közül. Ezzel azonban kikapcsolódik a szent történésből is, melynek eleinte egyik lényeges előrevivője volt. Szép a fiui szeretet,de van annál egy szentebb és nemesebb kötelesség is,szolgálni az igazságot. Jonátán lemondott arról,hogy ezt tegye és hü maradt apjához.Szivében hü maradt Dávid emlékéhez is, érte már nem volt alkalma tenni semmit. Talán kereshette volna! De nem kereste. Jonátánnak Jahve harcait kellett volna tovább harcolnia, ő Saul harcait harcolta tovább. Mert Jahve e szakadás után Dávid oldalán állott, ki nem harcolt Saul és hazája ellen,hanem bujdosó lett inkább. Itt a bujdosók között lett volna a helye Jonátánnak és az igazság oldalán kellett volna tovább szeretnie atyját ki visszatarthatatlanul ment a sötét végzet, a bukás felé.Mit használt Jonátán atyjának azzal,hogy mellette maradt? Tovább segitette a pusztulás felé. Bizonyos,hogy a két ifju őszintén szerette egymást; de Jonátán egyedül engedte el az igazságtalanul üldözött bartátot és rokont." Dávid fölkelt és elment.Jonátán pedig bement a városba."

XXI. rész 3-10.v.

DÁVID NÓBBA MENT ACHIMÉLEK FŐPAPHOZ. ACHIMÉLEK MEGREMEGETTI MIKOR DÁVIDDAL TALÁLKOZOTT S IGY SZÓLITOTTA MEG: MIÉRT VAGY EGYEDÜL ÉS NINCS VELED SENKI? DÁVID EZT FELELTE ACHIMÉLEK FŐPAPNAK: A KIRÁLY VALAMI PARANCSOT ADOTT NEKEM S AZT MONDTA: SENKI MEG NE TUDJON SEMMIT ERRŐL A DOLOGRÓL AMELYBEN MOST ELKÜLDELEK, AMELY FELŐL PARANCSOT ADTAM NEKED. A LEGÉNYEKET EGY BIZONYOS HELYRE RENDELTEM. MOST HÁT HA VAN ÚT KENYÉR A KEZED ÜGYÉBEN, ADD IDE, VAGY AMIT MEGTALÁLSZ. KÖZÖNSÉGES KENYÉR NINCS A KEZEM ÜGYÉBEN - FELELTE A FŐPAP DÁVIDNAK - HANEM CSAK SZENT KENYÉRRŐL VAN- HA UGYAN A LEGÉNYEK ASSZONYTÓL MEGTARTÓZTATTÁK MAGUKAT! DÁVID EZT FELELTE A FŐPAPNAK: SŐT AZ ASSZONY EL VOLT ZÁRVA ELŐLÜK AZ UTÓBBI IDŐBEN A FELSZERELÉSE SZENT VOLT A LEGÉNYEK ESZKÖZEI SZENTEK VOLTAK. VAJAK KÖZÖNSÉGES UTRÓL VAN SZÓ, DE MA SZENTSÉG KERÜL A FELSZERELÉSBE! ERRE A FŐPAP ODAADTA NEKI A SZENT KENYEREKET, MIVEL NEM VOLT OTT MÁS KENYÉR, MELYEKET MÁR ELTÁVOLITOTTAK JAHVE SZINE ELŐL, MIUTÁN ELSZEDÉSÜK NAPJÁN MELEG KENYEREKET TETTEK KI. ÁM SAUL SZOLGÁI KÖZÜL OTT VOLT EGY FÉRFI JAHVE IRÁNTI KÖTELEZETTSÉGBŐL KIFOLYÓLAG, NEVE AZ EDOMI DOÉG, SAUL PÁSZTORAINAK LEGDEREKABBJA. DÁVID MÉG MEGKÉRDEZTE ACHIMÉLEKET: NINCS ITT DÁRDA, VAGY KARD A KEZED ÜGYÉBEN? MERT A KIRÁS SIETŐSEN ADTA A PARANCSOT; A FILISZTEUS GOLJÁT KARDJA- FELETE A FŐPAP, AKIT LEVÁGTÁL A TERPENTINFÁS VÖLGYBEN; OTT VAN EGY KÖPENYBE CSAVARVA AZ EFÓD MÖGÖTT. HA EL AKAROD VINNI, VIDD EL. AZON KIVÜL MÁS NINCS ITT - NINCS AHHOZ HASONLÓ! ADD IDE NEKEM- FELELTE DÁVID.

Nób városa Gibeától délkeletre s Jeruzsálemtől északkeletre fekszik. Silóból, hol éli alatt volt a sátor s benne a fgigyláda, miután a filisztensok a frigyládát elrabolták a legfontosabb tartalmától megfosztott s igy bizonyos árnyék-jelentőségre lefokozott sátor Nóbba került és többet a frigyládát, mely ettől fogva külön életet élt, viszont nem látta. Itt Nóbban és nem a visszakapott frigyláda mellett időzött a jelenlegi főpap Achimélek, éli sarja. Dávid menekülés közben ösztönszerüleg ide tart: Isten közelében és Isten papja mellett keres menedéket. Dávidnak ez a vonzódása éles ellentétben áll Saul lelki irányzatával, kinél ilyen vonzódás a szent felé hiányzik. Amit azonban Dávid itt tapogatózva keres, nem találja meg. Bizonytalanságában, nem tudva hova, merre induljon, valami támaszt, valami biztosat remél Isten főpapjánál. E biztonság helyett megrémülő embert talált Isten sátora mellett ki - mikor a kiséret nélkül, sietségben érkező királyi vőt meglátta, remegni kezdett. Dávid látta a főpap megrettenését és azért mellőzte az őszinteséget. Vajjon szabad-e Isten gyermekének csalhez folyamodnia és embertársait, ha szükségből is megtévesztenie? Erre a kérdésre a felelet nem olyan

egyszerü,mint ahogyan különböző gondolkodásu emberek megadhatónak tartják. Vannak akik azzal végják el a fontolgatást,hogy mindig a teljes igazságot kell mondani, akármibe kerül is: Istenre kell bizni a dolgunkat. Vannak, akik könnyen veszik az ügyet és szükségből bizonyos könnyü hazugságokat megengednek; de nem mondják meg milyen foku szükségben szabad hazudni és meddig terjed a hazudozás könnyebb fajtája. A két szemben álló állàspont mindenikéről azt gondolom,hogy felületes szemlélet gyümölcse. A kérdést az isteni utak megfigyalése dönti el. Isten sokszor tévedésben hagyja azokat az embereket, akik nem őszinte és becsületes szivvel járnak; sőt olyan látszatokról gondoskodik,melyek ezt az eltévelyedést lehetővé teszik. A farao, valahányszor szivét megkeményitette,előzőleg mindig azt észlelte,hogy a helyzet számára könnyebb lett s igy a ránehezedő nyomás enyhülése vitte bele a megkeményedésbe. Hogy Isten valaha hazugságot mondott volna, azt soha sem észleljük; de hogy egyidőre tévedésben hagyta a nem őszinte embert, az kétségtelen. Ameddig Isten megy, addig nekünk is szabad, sőt kötelességünk elmenni, amikor Isten ügyét képviseljük e ostoba és szükségtelen fecsegéssel nem szabad veszélybe sodornunk magunkat s a ránk bizott testvéreket. Dávid azonban itt nem hazudott.Az a csalódás vitte rá, amely Isten főpapjának gyáva viselkedése láttára ébredt benne.Ha az igazat megmondja, akkor két eset lehetséges: vagy megtagadja a főpap a kért segitséget és igazságtalanul, a főpaphoz méltatlanul Saul mellé áll; vagy tudatosan Dávidot segiti Saul ellenében,mivel okvetlenül kihivja maga ellen Saul bosszuállását.Dávid sem az egyikat, sem a másikat nem akarta,hanem meg akarta nyerni Achimélek segitségét anélkül,hogy őt ezért felelőssé tenné; ezért tudatlanságban hagyta Achiméleket a való helyzet felől,hogy ugy segitse őt meg,mint aki a királlyal rendben van. Doég, aki kihallgatva a beszélgetést meggyőződhetett Achimélek páratlanságáról, mégis megtévesztő jelentést tett később Saulnak

és Saul oly őrült és gonosz volt,hogy a főpapot ugy büntette,mintha pártütő lett volna. Saulnak és szolgájának erre a gonoszságára Dávid ismétnem volt elkészülve. Dávid megtévesztő beszéde feltünően hasonlit ahhoz a látszatkeltéshez,melyet hazug és gonosz embere megfogdására Isten is alkalmazni szokott; hogy tulment bizonyos határon és a cselből hazugság is lett, az az emberi gyarlóság rovására,de nem Dávid gonoszságának, hazug természetének rovására irandó. Ha tehát Dávid hazugsága bizonyos kifogás alá esik is, azért Dávidot elitélnünk nem lehet,mintahogy Isten sem itélte el.A sátor menedékhely volt; ha bünösöknek az üldöző elől menedéket lehetett ott találnia, mennyivel inkább az ártatlanul üldözöttnek! Csakhogy ehhez Isten mellett egész szivével álló, bátor főpapra lett volna szükség,nem éli-ivadékra, ki ősz gyöngeségét láthatóan örökölte, Valószinünek tartom,hogy Isten,ha Achimélek egész szivével állott volna Isten és főpapi kötelességének teljesitése mellett, megsegitette volna s nem adta volna oda Saul prédájául. Ha Achimélek Dávid mellé áll, Dáviddal együtt menekült volna meg. Isten a félszivüeket leghamarabb hagyja veszni! Mikor Achimélek Dávidot egyedül és zilláltan jönni látta, nem főpapi kötelességére gondolt, hanem saját érdekére és ezért reszketni kezdett; ezzel az önzéssel veszitette el Isten segitségét. Dávid menedéket keresett Achiméleknél a fiatal az idősebbnél, a világi foglalkozásu a főpapnál. Ehelyett magánál gyöngébbet és Istenben kevésbbé bizót talált. A fonák helyzet váltotta ki nála a mesét, melyet hirtelen kitalált és Achimélek elé adott. Hogy Achimélek mennyit hitt a meséből,nem tudjuk, mert ha gyönge jellemü volt is,de nem volt értelmetlen. Valószinüleg megtartotta kételkedését Dávid előadásával szemben,mi azonban Dávidot nem zavarta,mert hiszen az ifju célja az volt,hogy a rettegő Achiméleknek olyan alapot tákoljon össze, amelyen a segitségnyujtás lehetővé válik,miután Achimélek,ha óvatos volt is,de nem volt szándékosan rosszakaratu Dáviddal szemben,kinek nagy tehetsége és esetleges nagy jövendője felől nem kételkedett.

Igy Dávid élelmiszerhez és fegyverhez jutott. A sátor elhagyatottságát mutatja,hogy Achiméleknek más kenyér,mint szent kenyér nem állott rendelkezésére; nem volt tehát forgalom a sátor körü,hiányoztak a szentélylátogatók, kiknek kedvéért áruscknak és élelmiszer készleteknek kellett volna a sátor mellett lenniök. Dávid meséje valami harci kalandra,filiszteusok elleni meglepő támadásra engedne következtetni,melynek titokban tartása hadi érdek s melynek pártolása a főpapnak kötelessége lett volna. Dávid tehát hamar feltalálta magát és ügyesen segitett magán. Eddigi élete elég alapot nyujtott neki az ily csel kieszelésére. Emberei / legényei/ nem voltak vele; azonban tényleg valahol várhattak reá az elbeszélés e részben igaz; csakhogy ezek a legények nem Dávid rendes környezetét képezték, hanem olyan megbizható és Dávidhoz feltétlenül ragaszkodó emberek lehettek, akik állandóan figyelték Dávidnak Saulhoz való viszonyát és idejében megtudván,hogy Dávid menekülni kénytelen, vele találkoztak és neki kiséretüket felajánlották. Az üdvözitő is arra hivatkozik,hogy Dávid és a vele levők ettek a szent kenyerekből./Máté 12:3,4,/ Igaz volt; tehát Dávidnak az a mondása,hogy legényeit bizonyos helyre rendelte. A kenyerek a szent helyen az arany asztalra hetenkint kihelyezett 12 kenyérből kerültek ki, melyeket a következő héten friss kenyerekkel váltottak fel s ekkor a régi kenyerek a papság élelmét szolgálták./v.ö. III.Móz. 24: 5-9./ A kenyeret csak Áron fiainak és azoknak is csak a szent helyen volt szabad elfogyasztaniok; a szent helyre pedig tisztátalanul, tehát halott érintése,vagy asszonnyal való háló után senki sem léphetett. Achiméleh főpap most csak az utolsó követelményhez ragaszkodik,hogy akik a szent kenyereket eszik, tiszták legyenek; a többi rendelkezéstől eltekint; szabadelvüsége bizonyos lazaságra mutat, miután a szertartás szerint való tisztasághoz ragaszkodik. Dávidot nem tartóztatja a szertartásos előirás:könnyedén megnyugtatja meg a főpapot; pedig Dávidban is istenféló bb szív lakozott,mint Achiméleh-ben.

Dávid nem abban a pillanatban és nem a pillanatnyi szükség kényszere alatt alakitotta ki magában azt az elméletet,hogy szabad a megszentelt kenyerekhez hozzányulnia. Már Sámuel korában,már Saul és Jonátán viszonyában megfigyeltük a szertartásos és egy szabad prófétai irányzat különbségét és azt a hanyatlást,amelybe a sátor szolgálatát maga Isten hagyta süllyedni. A sátor elárvulása, a jelentéktelen Nóbba költözése egyaránt mutatják,hogy a régi életnek, tekintélynek és fontosságnak csak az árnyéka maradt már meg. A külső testi szentély némelyeknél a betolakodó bálványozásnak az ostroma alatt veszitette tekintélyét,másoknál ellenben a növekedő és erősödő prófétai kijelentések hatása alatt valami belső és nemesebb szentélynek adta át szerepét.Igy történt ez Dávid lelkében is. A szent sátor egyáltalában nem volt kösönyös Dávidnak és menekülésében is ide husta valmi benső honvágy; de az Achimélekben tapasztaltak bizonyos mértékben visszalökték és még inkább abba az irányba forditották,hogy Istent a szivben bent,nem a külsőben kell keresnie. Ez a meglátás adta neki a bátorságot,hogy tultegye magát a szertartásos törvényeken és az előtte álló nehéz utra magának és társainak abból szerezzen enyhületet és felerősitést, ami az ő láthatatlan Istenéé, kihez és kinek kegyelméhez őt belső hit füzte és üzte. Ugy érezte, mintha itt ő volna a rendelkező főpap és Achimélek a tudatlan, közönséges " világi". Ilyen átfordulás sokszor volt már olyanok köst, akik magukat a szertartás révén Isten hivatalosainak gondolták és olyanok között, akik erre a hivatást belölről meg is kapták. Az Achiméleknek adott biztositás,hogy a legények felszerelése elindulásuknál szent volt, azaz semmi olyan szenny nem érte,amelyet halott,asszony,tisztátalan eledel szerezhetett , bizonyára igaz.ő maga napok óta künn a mezőn rejtőzött s legényei vele virraszthattak vagy összeköttetését vele állandóan fenntarthatták: amit tehát mondott közvetlen megfi-

gyelés alapján mondhatta. Amit Achimélek lazaságból tett, azt Dávid teljes hittel és az Isten kegyelmében bizó szív szabadságával tette.

Izráel népe között sok idegen fajtáju lakott és erre a tényre a Szentirás sokszor teszi célzást. Lehet az idegeneket olykor szigas Isten után való vágyakozás, olykor valami érdek hozta Izráel földjére. Sokan már ott születtek. Doég, Saul bizalmasa, sötét lelkü férfinak látszik. Minden ember előtt nyilvánvalónak kellett lennie, hogy a héberség nagy hősét Saul igazságtalanul és féltékenységből üldözi; aki tehát ugy állott Saul oldalán, hogy Dávidnak Saul módjára ellensége lett, azt ugyanolyan sötét és gonosz indulatok fütötték, mint Sault. A sötét lelkü ember is lehet vallásos; de vallásossága inkább szertartásos, mint akár értelmi, akár érzelmi; a külső szokásokhoz tapad rajta a lelkét ilyennel kábitja el. Doég valami szertartásos felajánlás miatt jelenleg a sátor mellett tartózkodott. Dávid érkezésekor jelen volt s mivel Dávid és Saul viszonyában a legujabb fejleményeket ismerte, azonnal tisztában volt azzal, hogy Dávid előadása mese. És azonnal betelt a szive gyülölettel. Még jobban felkaprikázta későbbi kardjelenet. Később látni fogjuk a következményeket.

Dávid még fegyverek felől érdeklödik a főpapnál s ürömmel hallja, hogy Goljót kardja, mely az ő szakmánya volt s melyhez igy neki joga volt, a sátorban van elrejtve, egy köpenybe csavarva. Perese nem ujjas köpenyeget kell értenünk, hanem azt a lepedőszerü felső ruhát, amelyet ezidőben viseltek és amelyet még Jézus idejében is takarúl használtak. Talán azért rejtegették, hogy a filiszteusoknak ezzükbe ne jusson egyszer rajtaütésnek kezükbe keriteni a megszégyenitő vereség emlékét. Dávid megkapja a kardot, melyet most már könnyebben forgat, mint ahogy a pásztorgyerek használta, mikor vele a filiszteus óriás fejét levágta. Achimélek gyanutlanul bőkezüsködik, nem gondolja, hogy Doég milyen árulást forgat fejében s csak az örömöt látja, mely a rokonszenves ifju arcát elönti.

Isten mozditotta Achimélek szivét; Isten gondoskodott a menekülő szegény ifjuról s Dávid hálásan látta,hogy Isten kegyelemmel tekint le rá; mégsem jött tehát hiába Isten szentélyéhez! A pap,a sátor már nem a régi,de Isten nem változott. A megviselt sátorban mintha ujra feltünt volna Isten dicsősége és Dávidnak szivébe nyilallott,hogy a szent sátor épen olyan megviselt most ebben a világban,mint ő.

XXI.rész 11- 16.v.

DÁVID AZTÁN FÖLKELT ÉS FUTOTT MÉG AZNAP SAUL SZEME ELŐL GÁT KIRÁLYÁHOZ,ÁKISHOZ MENT.ÁKIS SZOLGÁI IGY SZÓLTAK URUKHOZ: NINI, HISZEN EZ DÁVID,AZ ORSZÁG KIRÁLYA; HISZEN ENNEK HÖDÖGATTÁK A KÓRTÁNCBAN: LEVÁGTA SAUL AZ Ő EZERÉT; DÁVID MEG A MAGA TIZEZERÉT! DÁVID SZIVE JÓL MEGFIGYELTE EZEKET A SZAVAKAT S NAGYON FÉLT GÁT KIRÁLYÁTÓL,ÁKISTÓL.EGYSZERRE MEGVÁLTOZTATTA GONDOLKOZÁSÁNAK IZLÉSÉT; A SZIMÓK LÁTTÁRA BOLONDNAK TETTETTE MAGÁT,MÍG A KEZÜKBEN VOLT.JELEKET IRT AZ AJTÓ SZÁRNYÁRA S NYÁLÁT CSORGATTA SZAKÁLLÁRA.ÁKIS IGY SZÓLT SZOLGÁIHOZ: NÉZZÉTEK CSAK MILYEN ESZTELENÜL VISELKEDIK!MIÉRT HOZTÁTOK HOZZÁM?! HIJJÁVAL VAGYOK AZ ESZELŐSÖKKEL,HOGY EZT IDE HOZTÁTOK,HOGY RAJTAM ŐRÜLJÖN?! ENNEK KELL A HÁZAMBA JÖNNIE?

Dávid előtt egyelőre semmi egyéb nem lebegett,minthogy Saul elől messze meneküljön a bizony nem gondolta meg, kihez megy,milyen környezetbe.Mivel sok izraelita vette utját a filiszteusok földjére./ v.ö. I.Sám.14.21./ Dávid is ezt az utat választotta.Gondolta ő is ellehet ott,míg valami változás lesz. De nem gondolta,meg, hogy rá fognak ismerni s a hires filiszteus verővel máskép fognak elbánni,mint jelentéktelen honfitársaival. Hogy Gát királyához, Ákishoz ment,nem azt jelenti,hogy magától jelentkezett a királynál; ilyesmi eszében sem volt, hanem azt csupán,hogy Ákis területére futott. Itt azonban felismerték és a király elé vitték azzal a jelentéssel,hogy a szomszéd ország királya, a nagy filiszteusverő kezük közé jutott. Dávid oly jelentőségre emelkedett,hogy a szomszéd népek már az ország urának tekintették. Ez is fájhatott Saulnak. Dávid élesen megfigyelte beszédjüket és azonnal átlátta, hogy élete forog veszélyben. A filiszteusok részéről nem számithat könyörületre; a bosszuvágy, a megszégyenitése kerserü érzete tulerősen dolgozik még ebben a népben. Szokott éleslátásával és gyors tájékozódásával kész volt a haditrvvel;

őrültnek fogja magát tettetni. A keleti népek általában a régi pogányok az őrülteket megszállottaknak s igy az istenek kijelentő eszközeinek tekintették,őket tiszteletben részesitették a megsértésüket a bennük megnyilatkozó istenség megsértésének gondolták Dávid számitása kitünő volt.Ügyességével sikerült az őrülteket kitünően utánoznia.Mint aki tudomást sem vesz a jelenlevőkről és a király személyéről, odament a terem hatalmas ajtajához és az ajtószárnyakra mindenféle alakot kezdett rajzolni; majd mikor a király elé vezették, nyálát csorgatta le és az végigfolyt szakállán. Ezt a tettetést a héber szöveg az izlés elváltozásának mondja,azaz az izlés eltorzulásának. Az"izlés" szó itt tágabb értelmet kap, mint a magyar nyelvben ez megszokott.Bizonyos,hogy gondolkodásnak, viselkedésnek ize van; de a magyar izlés szó nem ezt jelöli.Külön ize van a különböző nemzetiségi, társadalmi osztályunk,foglalkozásu, müveltségü és neveltetésü emberek gondolkodásának és viselkedésének. Más az ize annak, ahogyan egy őrült viselkedik és ahogyan az egészséges ember. Szinészek kitünően értik a különböző izek mutatását, Dávidban megvolt ez a tehetség. A király azonnal elhitte,hogy amit Dávid mutat, valódi. Amit pedig a király lát,azt alattvalóinak sem illik másképen látnia! Most már Dávid elfogói is látták,hogy őrültet hoztak a király elé. A király szidta őket,és ők megszégyenülten vitték ki Dávidot s mivel őrült volt,nem akartak és nem is mertek semmit ellene tennie,hanem az őrült iránt való babonás tartózkodásból és istenfélelemből szabadon engedték. Amit Dávid csinált, hazugság volt: bünt követett-e el vele? Ezek a vérszomjas filiszteusok Isten választott népének állandó kirablói voltak; érdemeltek-e mást,mint, amit kaptak? Isten ugyanigy csufolja meg az irgalmatlan rablót. Azok, akik annyira kényesek az igazmondásra, vajjon mit szólnak ahhoz,ha a feltámadott Mester, ki a földi illemhez igazodott, mely szerint meghivás nélkül senki sem térhet be idegen házba, az emmausi tanitványok otthonánál ugy tett,mintha tovább akarna menni, noha az volt a szándéka,hogy

betér oda? Színészkedett az Ur,vagy nem volt őszinte? Én Dávid színészkedését nemcsak célirányosnak,hanem jogosultnak és Istentől vezetettnek is tartom. És épen az isteni vezetés az a főtárgy, amelyről itt minden más előtt szólni kell! Azok, akik Isten népies vezetését hirdetik,mint amilyent a héberek a sivatagban kaptak, Dávidnak szemére vethetik; ha jobban figyelt volna Isten vezetésére, Isten megkiméltе volna a gyilkos-vágyu filiszteusok kellemetlenkedésétől. De vajjon egyáltalában akart-e Isten ilyen vezetést adni Dávidnak,vagy engedte őt a természetes emberi uton menni s aztána bajban állt melléje s mutatta meg,hogy sohasem vette le róla Szemét? Az,hogy Dávid szokatlan lélek-jelenléttel felismerte a helyzetet s ahhoz azonnal alkalmazkodott, Isten vezetése volt! Isten irányitotta értelmét és adta a képességet a kellő viselkedésre. Isten próbára tesz, megengedi,hogy bajba jussunk s aztán megadja a kimenekedést: néha csudálatos módon angyalát küldi megszabaditásunkra, sokszor éspedig az esetek többségében természetes utakon hozza el a szabaditást. Hogy mikor melyiket tesz: Tőle függ!

XXII. rész 1-4.v.

Hogy Dávid ONNAN ELMENT, ADULLÁM BARLANGJÁBA MENEKÜLT.MIKOR TESTVÉREI ÉS ATYJÁNAK EGÉSZ HÁZA EZT MEGHALLOTTÁK, LEMENTEK HOZZÁ ODA; VALAMINT HOZZÁGYÜLEKEZTEK MIND A SZORONGATOTT EMBEREK, MINDAZOK AZ EMBEREK,AKIKNEK SZORONGATÓ HITELEZŐJÜK VOLT,AZ ÖSSZES ELKESEREDETT LÉLKÜEK ÉS EZEK FÖLÖTT VEZÉRRÉ IS LETT,UGYHOGY MINTEGY NÉGYSZÁZ EMBER TARTOTT VELE. INNEN DÁVID A MOÁBBELI MIZPÉBE VENT S AKÉVETKEZŐKET MONDOTTA MOÁB KIRÁLYÁNAK: HADD KÖLTÖZHESSÉK KI ATYÁM ÉS ANYÁM HOZZÁTOK,AMIG TUDNI FOGOM,HOGY ISTEN MIT CSELEKSZIK VELEM! AZZAL KIVITTE ŐKET MOÁB KIRÁLYÁNAK KÖRNYEZETÉBE ÉS VELE LAKTAK AZ EGÉSZ IDŐ ALATT,AMIG DÁVIDA HEGYI ERŐSSÉGBEN VOLT.GÁD PRÓFÉTA AZONBAN AZT MONDTA DÁVIDNAK: NEM LAKOZHATOL A HEGYI ERŐSSÉGBEN; EREDJ, MENJ BE JUDA FÖLDÉBE! ERRE DÁVID UTNAK INDULT ÖRÉRET ERDEJÉBE.

Dávidnak tehát ujra menekülnie kellett; mégis, filiszteai ut. ja nem volt hiábavaló,mert ujjat készitette a későbbi filiszteai idézésnek s igy utólag bebizonyult,hogy Isten nem tévedett,mikor Dávidnak ezt a csalódást is megengedte. Dávid most visszatér Juda földére s ott egy barlangban telepedik meg egy időre,az Adullám barlangjában.

Annak a barlangnak,vagy talán helyesebben barlangrendszernek helyét teljes bizonyossággal nem sikerült megállapitani. Két máig ismert barlangot szokás megnevezni; egyiket az egyházi hagyomány említi Betlehemtől délre, nehezen hozzáférhető helyen,hol barlangok csatlakoznak egymáshoz s azok egy alább fekvő barlanggal összeköttetésben vannak,melyben forrás ered; a másikat ujabban a tudósok ajánlják Juda hegységének lábánál a mai Deir-dubbán közelében,több fehér mészkőbe vájódott barlang van, amelyek igen alkalmasak nagyobb tömegek befogadására. Akármelyik is az igazi, az számunkra fontos,hogy Isten Dávidot, ki ki akart menni az országból,hogy Saultól nyugodtan élhessen, visszavezette az országba, a küzdelembe, mert ott volt célja vele. S csakugyan alighogy Dávid megjelent az otthoni földön, azonnal keresni kezdették őt azok, akiknek okuk volt - ahogy most mondanánk- a fennálló rendszertől félni. Mindenekelőtt saját családjának tagjai, akiket az a veszedelem fenyegetett,hogy Dávid miatt üldözni fogja őket Saul és vagy rajtuk áll bosszut,vagy tuszokul viszi el őket,hogy rajtuk keresztül kényszeritse Dávidot. A róluk használt kifejezés:"lementek hozzá", inkább a hegység aljában levő barlangokra mutat, bár jelölheti azt a kisebb barlangot is,mellyel a hegység tetején levő barlangrendszer össze volt kötve,melyben a forrás is volt. Mindig és mindenütt voltak erőszakoskodó emberek, kik a gyámol nélkül állókra rávetették magukat,hogy őket megkárositsák; az ilyen szorongatottak most Dávid felé kezdtek érdeklődni s lassankint szivárogni kezdtek az emberek Dávid rejtekhelye felé. Voltak olyanok, akik szerencsétlenül gazdálkodtak, hitelezői kezére jutottak,kik szorongattták őket, esetleg rabszolgaság fenyegette őket; ezek is Dávidhoz menekültek. Végre csalódott, elkeseredett emberek tömege rótta az utat Adullám barlangja felé, kiknek nem sikerült az élet s most uj reménység csillant fel előttük.

kb. 400 ember gyült össze köréje; nem nagy hadsereg,de elszánt emberekből elég nagy tömeg arra,hogy Dávidot komoly hadviselő féllé tegye rajtaütésekkel, gerillaháboruval. Azonban Dávid nem akart Saul ellen lázadni; ő csak védte magát. Szüleit kivitte Moáb barátságosabb királyához, ki hirből jól ismerte és megbecsülte az ifju hőst; mivel nemcsak Filiszteában,hanem Moábban is ugy kezdtek vele számolni,mint az ország jövendő királyával, a moábita király szivesen fogadta és udvarában telepitette le Dávid szüleit. Ő maga visszament a határra és ott egy vadászvárnak,vagy hegyi erősségnek nevezett / mecudá/, bizonyára természettől jól megerősitett ponton telepedett meg. Ám ujra utána megy Isten; most egy prófétát küld utána. Gádot és az visszaparancsolja az országba. Ott kell lennie, nagyobb veszélyben,de akaratlanul is királyságát készitve elő,nem Saul ellenes lázadásaival,hanem Saul gonosz támadásainak nemes elviselésével. Dávid nem látta a célt,melyet Isten el akart vele éretni,csak azt tudta,hogy királlyá kell lennie. Ezt fejezi ki az,amit Moáb királyának mondott:" amig tudni fogom Isten mit tesz velem." Isten vezetéséhez tartozik,hogy a jövőt elrejti előlünk,csak a legvégső cél áll teljes fényben szemünk előtt. Dávidnak nem volt sejtelme a tenger szenvedéséről,mely még előtte állt. Amellett Isten minduntalan kidobta a nyugalomból a zaklatottságba. S nem volt elég a maga terhe: családjának és számaknak terhét kellett már fiatal éveiben viselnie,kik vagy miatta szenvedtek,vagy rájuk bizták sorsukat. De igy nevelte Isten Magának azt a " szive szerint való férfiut", aki Izráel királyságának szegeletkövévé lett, az eljövendő Örök Szegeletkő tipusa.

XXII. rész 6- 23. versek.

MIKOR SAUL EGYSZER RÁNÁBAN EGY MAGASLATON EGY TERPENTINFA ALATT ÜLT KEZÉBEN DARDÁJÁVAL ÉS SZOLGÁI ELŐTTE ÁLLOTTAK,MEGHALLOTTA,HOGY DÁVIDOT ÉS A VELE LEVŐKET FELFEDEZTÉK.HALLJÁTOK CSAK BENJÁMIN FIAI - MONDOTTA ELŐTTE ÁLLÓ SZOLGÁINAK - HÁT KÖZÜLETEK IS MINDENKINEK ÁD ISAI FIA MEZŐKET ÉS KERTEKET? TITEKET IS MIND MEGTETT EZREDESEKNEK

MEGK SZÁZADOSOKNAK? HISZEN MIND ÖSSZEESKÜDTETEK ELLENEM ISAI FIÁVAL? SENKI MEG NEM SZÁNNA ENGEM ÉS MEG NEM MONDANÁ KÖZÜLETEK

HOGY FIAM FÜLLÁSITOTTA ELLENÉBE A SZOLGÁKAT, HOGY LEGYEN ÁLLJON, MINT AHOGY MA TÖRTÉNIK! EKKOR MEGSZÓLALT AZ EDOMI DOÉG, KI OTT ÁLLT SAUL SZOLGÁI MELLETT, MEGSZÓLALT: LÁTTAM ISAI FIÁT, AMINT NÓBBA NEXT ACHIMÉLEK FŐPAPHOZ ACHITUB FIÁHOZ ÉS EZ JAHVÉT KÉRDEZTE MEG AZ Ő SZÁMÁRA; AMELLETT UTRAVALÓT IS ADOTT NEKI, MAG GOLIÁTH NAGY A FILISZTEUS GOLJÁT KARDJÁT.

EKKOR A KIRÁLY MAGÁNAK KÜLDETTE ACHITUB FIÁT ACHIMÉLEKET FŐPAPOT S ATYJÁNAK EGÉSZ HÁZÁT, A PAPOKAT AKIK NÓBBA VOLTAK ÉS AZOK MIND ELMENTEK A KIRÁLYHOZ.- VISSZAJ ONAK IDE ACHITÓB FIA - SZÓLITOTTA MEG AZ IGY SZÓLT: HALLOM URAM! MIRE SAUL MEGKÉRDEZTE TŐLE: MIÉRT ESKÜDTETEK ÖSSZE ELLENEM TE MEG ISAI FIA HOGY KENYERET MAG KARDOT ADTÁL NEKI? ISTENT IS MEGKÉRDEZTED ÜGYÉBEN? UGY HOGY LESSE ÁLLITTATOTT ELLENEMRE AHOGY EZ MA TÖRTÉNIK IS! ACHIMÉLEK EZT FELELTE A KIRÁLYNAK: VAJJON KI OLYAN HŰSÉGES MINDEN SZOLGÁDD KÖZÖTT, MINT DÁVID A MELLETT A KIRÁLY VEJE! Ő TEBENNÁLLÓDNAK A PARANCSOKRA S NAGY A TEKINTÉLYE HÁZADBAN. HÁT MA KEZDTEM EL AZ Ő ÜGYÉBEN ISTENT MEGKÉRDEZNI? TÁVOL VAN AZ ILYESMI TŐLAM! NE TULAJDONITSON A KIRÁLY SZOLGÁJÁNAK, DE ATYÁM EGÉSZ HÁZÁNAK SE ILYET, MERT NEM TUDOTT A TE SZOLGÁD MINDEBBŐL SEM KEVESET SEM SOKAT! DE SZÓLOTT A KIRÁLY: MEG FOGSZ HALNI MINDENKÉPPEN, ACHIMÉLEK TE IS, ATYÁD HÁZA IS! AZZAL IGY SZÓLT A KIRÁLY A MELLETTE ÁLLÓ FUTÁROKNAK:. IRTSATOK ÖLJÉTEK MEG JAHVE PAPJAIT, MERT AZ Ő KEZÜK IS DÁVID MELLETT VAN S MERT TUDTÁK, HOGY ELFUTOTT DÁVID S NEM JUTTATTÁK A FÜLEMRE! DE A KIRÁLY SZOLGÁI VONAKODTAK KINYUJTANI KEZÜKET, HOGY JAHVE SZOLGÁIT ÉRINTSÉK. EKKOR DOÉG REZ SZÓLT SAUL: INDULJ TE ÉS VÁGD LE A PAPOKAT. AZ EDOMI DOÉG INDULT ÉS NEKIVÁGOTT A PAPOKNAK: MEGÖLT AZNAP EVOLCVANÖT VÁSZON EFÓDOT VISELŐ FÉRFIT; NÓBOT PEDIG, A PAPOK VÁROSÁT KARD ÉLIVEL VÁGTA, férFIT IS, NŐT IS, GYERMEKET IS, CSECSEMŐT IS; KARD ÉLÉVEL ÖLTE BE A MARHÁT, A SZAMARAT, A JUHOT.

DE ABJÁTÁR ACHITÓB FIÁNAK, ACHIMÉLEKNEK EGY FIA, KINEK ABJÁTÁR VOLT A NEVE DÁVID UTÁN FUTOTT. ABJÁTÁR JELENTETTE MEG DÁVIDNAK, HOGY SAUL MEGÖLTE JAHVE PAPJAIT. DÁVID EZT MONDTA ABJÁTÁRNAK: MÁR AZNAP TUDTAM, HOGY AZ EDOMI DOÉG OTT VOLT, HOGY BIZTOSAN MEGJELENTI SAULNAK. MAGAMAT HIBÁZTATOM ATYÁD HÁZÁNAK VALAMENNYI LELKÉÉRT! TELEPEDJÉL LE NÁLAM! NE FÉLJ! MERT AKI AZ ÉN LELKEMRE TÖR, az TÖR LELKEDRE IS; MERT JÓL MEG LESZEL ŐRIZVE NÁLAM!

AZ A RENDÍlyes kép, amely Sault béke nyugalomban festi elénk Rámá magaslatán egy terpentinfa árnyékában, emint miniszstereinek társaságában üdül, mint akkor, amikor Jonátán merész vállalkozására indult a filiszteusok ellen, nem sejteti azt a véres drámát, az mely nek alapját a Rendélyesnek induló beszélgetés alkalmával nelyeselték le. Az Istentől teremtett természet szépségét, hogy homályositja a tisztátalan szellemek jelenléte, mely az ember engedetlensége és lázadása következtében üli meg az emberek együttlétét. Saul és Doég, az Isten ellen lázadó király és a gonoszságát vallásos mázzal takaró áruló bizonyára nem egyedül képviselték ebben a természetfölöttiségben a gonosz szellemvilágtól való megterheltetését. Hiába fénylett körön a szép természet, ha benn a szíveken sötétség ült! A szel-

lem sötétsége: a bizalmatlanság, a féltékenység, a gyűlölet és a mindezek nyomában járó félelem. Ez a sötétség ott ülhetett a szemekben. Miért találjuk most Sault Rámában? Olvastuk,hogy Sámuellel többé nem találkozott, tehát nem a próféta társaságát kereste!Talán közeléggével akarta megakadályozni,hogy a próféta és Dávid egymással találkozzanak? Hogy állandóan résen volt Dáviddal szemben azt a következő történet mutatja. A prófétának nem lehetett kellemes, a közelében tartózkodó,de neki a tiszteletet meg nem adó király; viszont ő sem erőlködött,hogy a király hódolói között megjelenjen. Saul hát fenn ült a magaslaton,melynek oldalában Réma városa terült el. Udvari emberei körülötte foglaltak helyet, tiszteletet is adva a királynak,de bizonyos tartózkodó megszokottsággal is,melyből valami a király tudatába is elj utott, éreznie kellett abból valamit, hogy udvaroncai betegként kezelik őt. A király,ki tudta, hogy lelke beteg, mégis sértette az a gondolat,hogy betegségét mások is tudják. Azért fölösleges ingerültség ült rajta szolgáival szemben. Szó- szót követett a meg-meg akadó társalgásban: valami ma azonban különösen rajta ült a királyon. Vagy már ezzel a hírrel ment ki reggel, vagy künn hallotta valakitől,hogy az eltűnt Dávidot látták: az ifju holléte fel van fedezve. Miért nem szóltak neki erről udvari emberei? Lehetetlen,hogy azok nem tudtak volna valamit Dávid holtartózkodásáról! Miért titkolóznak? A kipattant titok szégyenette a királyt. Gyanakodva nézte udvaroncait; aztán, mikor ezek nem akartak elébe menni, megkérdezte gunyosan őket: " Halljátok, Benjámen fiai! hát közületek is minden egyesnek ád Isai fia mezőket, kerteket ajándékba? Titeket is mind megtett már ezredesekké és századosokká? Hogy mint az ő pártján vagytok?Ingyen megcsaltok és őt fedeztek hallgatástokkal! Mert ezeket a gyanusitásokat fejtették Saul ingerült szavai. Az udvari emberek hallgattak, mert tudták, hogy Dávid[illegible] királynak minden vall-

kozdeában megáldott ifjut elárulni. Nem adott nekik a szegény, üldözött ifju sem mezőket, sem kerteket, sem ezredesi, sem századosi állásokat, mégis mindeniket fogva tartotta az ifju rendkivüli egyéniesége és igazságtalan sorsa. Ám az udvaroncok serege mellett most épen ott kulloncsoskodott a Saul főpásztora, az edomi Doég. Ő nem tartozott bele abba a titkos megegyezésbe, amely inkább közös látáson, mint közös megbeszélésen alapult, hogy Sault nem kell pártolásával belelovalni Dávid üldözésébe. Saulnak ez a tevékenysége sem az ország érdekeivel nem egyezett, sem az udvari emberek törekvéseivel, amennyiben Dávid annyira kimagaslott, hogy vetélytárskánt nem is került szóba. Doégnek sem volt e téren más álláspontja; de benne két szempont dolgozott ellentétes irányban: fölfelé törekvő akaratának kedvezett az, ha Saul kegyébe valamivel beletornázhatja magát s igy bizonyos hüséget öltött magára Saul iránt s abban tetszelgett magának; másfelől sötét, a vallás külsőségeihez tapadó, rosszindulatu lényét visszatartotta Dávid egyenes, szabad természete. Ezért mikor a többiek hallgattak, Doég megszólalt:" Láttam Isai fiát, amikor Nóbba ment Achimélekhez." Hogy ezzel Saul nem juttatja közelebb céljának eléréséhez, csak az ártatlan papnak árt, azzal Doég nem foglalkozott; neki az alkalom kellett Saul kegyének megszerzésére s az ut vagy áldozat mellett nem jött számitásba, t.i. az, hogy más kéréra ilyen áldozatot hoz. Az őrjöngő ~~főpap~~ király egy községet mészároltatott le azért, mert a főpap az üldözöttnek kenyeret és kardot adott, amelyhez az üldözöttnek mindenki más előtt joga volt, mert ő vette el azt a tőle legyőzött filiszteus óriástól. Achimélek azért is ártatlan volt, mert nem tudott a Saul és Dávid közötti szakitás végbeviteléről. Saulról nem volt nehéz látni, hogy beteg, hiszen legbivebb embereit, saját törzsének fiait, kik közül legszükebb környezetét összeválogatta, meggyanusitotta már azzal, hogy Dávid cinkostársai. Ilyen embernek kiadni megfontolatlanul ártatlan embereket a lelkiismeretlenség és gonoszság egészen különös fokát jelenti.

A király rendkivüli elfogultságát és az itélkezésre való képtelenségét mutatja,hogy tart ugyan egy látszólagos kihallgatást,melyben Achimélek előadja védekezését; de a védekezést éppen csak meghallgatja, ám figyelembe nem veszi, az Achimélektől hallottaknak utána nem néz, bizonyítást el nemrendel; a gyanú nál egyet jelent a bizonyitással. Igy csak egy őrült viselkedhetik, ki fixa-ideajét követi s azon kivül mástól nem mozgattatja magát. Ugy látszik, Saulnak is frisen ideák vezették, mert a gonoszságnak is meg van a maga őrülete,melyben az igazság megtalálása mellékes.Saul Dávidnak való összeesküvéssel vádolja Achimélekot és ezt a következőkre alapitja:1./ Achimélek kenyeret és kardot adott Dávidnak, vagyis az ellenséget táplálékkal és fegyverrel látta el; 2./ megkérdezi Dávid dolgában Istent és ezzel őt lázadásba belebiztatta. E két tettével Dávidnak lehetségessé tette,hogy Saul ellen háborut inditson e annak során most lesben áll. Ha Achimélek nem segiti, Dávid nem tudott volna ily erőre jutni.Achimélek védekezése ez volt: 1./ Dávid hü Saulhoz és nem lázadó,sőt Saul összes szolgái között nincs hivebb Saulhoz; 2./Dávid a király veje: nem volt hát ok arra,hogy Dávidban a lázadót lássan, hiszen családja legszükebb körének tagja: 3./ mai napig a testőrség parancsnoka,ha tehát a király maga nem mozditotta el Dávidot a legnagyobb bizalmat igénylő állásából, honnan tudhatta ő, hogy Dávid lázadó? 4./ Saul egész házában nagy Dávid tekintélye, miért ne bizott volna hát ő, a főpap, Dávidban, ki kivül áll Saul házán? Achimélek érvei a legmeggyőzőbbek; de Saul,mintha egyetlen szót sem hallott volna, elereszti a főpap védekezését a füle mellett. A cáfolás legkisebb kisérlete nélkül kimondja a halálos itéletet és azt rögtön végre is akarja hajtatni. Ámde az eljárás igazságtalan volta oly szembetünő; az elitéltek személye annyira tiszteletet keltő,hogy a király csatlósai közül, kikre a hóhérmunka kiszva volt,egyetlen egy sem mozdul,hogy az őrülttől kimondott itéletet végrehajtsa.

Saul tehetetlenségét mutatja,hogy most nem az engedelmességet megtagadó katonák ellen fordul; érzi azok vonakodásának jogosságát; hanem mást keres az ítélet végrehajtásához,mert annak azonnal végre kell hajtva lennie. Itt nem a királyi tekintély fenntartása a fontos, hanem a fixa-idea megvalósítása. Saulnak egyszeribe megvilágosodik a lelke előtt,hogy az áruló és feljelentő Dóég a számára megbízható ember és őt szólítja fel a gyilkosságra. Dóég vállalkozik. Nem döbbenti meg a katonák engedetlensége, sem a megdöbbentő csend,mely Saul környezetére ül: lelkiismeret nem szól bele; mintha állati ösztön vezetné; ilyen a gonoszság szellemétől megszállottak viselkedése. Hogy a jelenlevő sok főpap nem védekezik, annak nemcsak fegyvertelenségük az oka, hanem a megdöbbenés is,mert ezt a fordulatot nem várták s a vadság,mellyel Dóég dolgához látott; továbbá a papsággal járó odaadottság és ennek a megkövültségnek a látása,amely Saul szolgáin urrá lett. Hogy Nób városán ki hajtotta végre az ítéletet,nem mondja az Irás, ebhez lehet,hogy Dóég vezetése mellett, Saul már olyan embereket választott ki,kik nem voltak finnyásak: hóhérok,kik nem gondolkodnak, hanem ölnek mindenkor születtek erre a világra. De ha Saul bűnt volt,vétkesek udvaroncai,kik nem tették félre a hibás fia Jonátán,kiről nem olvassuk,hogy apja ítélete ellen felzudult volna. Jonátán elnyomta már magában az ébredező belső figyelmeztetést és eltökélte, hogy végig hű lesz szerencsétlen apjához. De ezzel összekötötte sorsát, apja sorsával.

A nóbi papság lemészárlásával nem pusztult ki az egész papság; voltak Áronnak más ágon leszármazó fiai is; ezeket eddig félrenyomták fiai utódai,kik ugylátszik Nóbot lakták. Voltak más papi városok is,melynek lakói most előjöttek és a sátor szolgálatát átvették. A sátort Saul ez alkalommal saját lakóhelyéhez,Gibeához közelebb, a Jeruzsálemtől északra fekvő Gibeonba vitette, hol még Salamon idejében is ott találjuk./I.Kir.3:4.II.Krón.1:3/

A sátor mind megviseltebb lett, ugyhogy a frigyláda más hajlékot kapott,de ehhez az uj sátorhoz,vagy hajlékhoz nem fűződött az ősrégi hagyomány és isteni rendelés megszenteló emléke. Annál inkább fölkelhetett a vágy és törekvés,hogy a frigyláda s a magasságos Istennek az emberek közt lakozó szent Neve méltóbb, diszesebb és maradandó lakóhelyet kapjon. Dávidot később nagyon foglalkoztatta ez a gondolat,de csak Salamon idejében kerülhetett az megvalósitására. Sault ilyen kérdések nem emésztették; ő saját királysága érdekelte,nem a Jahvéé! Frigylása, sátor, vallás és Jahve neki csak eszközök voltak,melyek csak akkor foglalkoztatták, mikor királyságának biztositására használta őket. Jahve papjainak legyilkolása világosan mutatja azt a közönyt,melyet Jahve akarata iránt érzett. Igaz ugyan,hogy ez a gyilkosság, félelmetes beteljesülése volt annak amit Jahve a kis Sámuelen keresztül juttatott Éli tudomására: Levágom karodat és Atyád házának karját,hogy házadban senki meg ne vénüljön... egész házad, néped férfikorban hal meg!"/I.Sám.2: 31-33./ Ha Éli fiai más szellemben végezték volna papi tisztjüket,mint Éli, Hofni,Fineás, bizonyára Isten megváltoztatta volna itéletét.De alapos és őszinte megtérés nem következhetett,mint ezt az utolsó férfisarjnak, az öldöklésből elmenekülő Abjátárnak későbbi sorsa mutatja. A könnyelmüség és az önzés szinhomályositotta el a család papi működését, vetett árnyat e család papi működésére. Milyen önzetlennek tünik fel ezzel szemben Dávid szomoruusága,melyet Abjátár elbeszélése hivott ki belőle,mikor az ifju egyedül menekülvén meg az öldöklésből Dávidhoz futott,hogy Saul okoltalan bosszuja utól ne érje. Dávid magát okolja a papok haláláért, holott Saul éktelen dühét és őrjöngő tettét ő épp oly kevésbbé láthatta előre,mint Achimélek maga. Nem emberi,hanem ördögi vonalon mozgott ekkor már Saul gondolkodása. És ha ebből az ördögi elsötétülésből még fölébred és a valóságra ráismer, csak annál sötétebbnek tünik fel az őrjöngés ideje,szemben azzal a néhány órányi megvilágosodással, amely még Saulnak adatik ezen a földön.

Dávid bűnbánatával és állandó megtérő készségével világit előttünk: Saulban éppen ez a kettő hiányzott legjobban. Dávid ugyan előre látta, hogy Saul áruló lesz, de hogy a vesszu ily sötét lesz, arról még neki sem volt sejtelme. Saul óriási lépésekkel halad a bün lejtőjén lefelé; mind széditőbb örvényeket mutat a nyomor, amelybe alattvalóit dönti a szerencsétlen király! Az igéret, melyet Dávid Abjátárnak tesz, azon alapul, hogy mindkettőjük ellensége ugyanaz; még inkább azonban az a beismerés, hogy Dávid az oka Achimélek és a papság legyilkolásának. Az utóbbi Dávidnak, az előbbi Abjátárnak adott okot arra, hogy most kötött szövetségen őrködjenek. Annak a szeretetnek, amely Jonátán és Dávidot szövetségeseggé tette, itt nem halljuk hangját. Dávid jó megőrzést igér, mert szive hajtja a segitésre; Abjátárt a szükség üzi Dávidhoz. Dávidnak Absolontól való üldöztetése idején Abjátár családja jó szolgálatot tesz Dávidnak; de Salamonhoz ez a hüség már megszünik; végül is elökerül a szivből annak legmélyebb és legigazibb tartalma. Isten választottairól leválnak azok, akik csak ideig-óráig tartanak velök; egyik előbb, másik később!

XXXII.1.. 5.v.

EKKORIBAN DÁVID JELENTÉST KAPOTT: A FILISZTEUSOK KEGILLÁBAN HÁBORÚT VISZNEK S FOSZTOGATJÁK A SZÉRŰKET. DÁVID MEGKÉRDEZTE JAHVÉT: FÖLVONULJAK-E ÉS RAJTUK ÜSSEK-E AZOKÉN A FILISZTEUSOKON? JAHVE EZT FELELTE: ERRE, ÜSS A FILISZTEUSOKON ÉS SZABADITSD MEG KEGILLÁT. DÁVID EMBEREI AZONBAN IGY SZÓLTAK HOZZÁ: ITT JUDÁBAN IS RETTEGÉSBEN VAGYUNK S MÉG MENNÜNK KEGILLÁBA A FILISZTEUS CSATARENDEK ELLEN?! EKKOR DÁVID UJRA MEGKÉRDEZTE JAHVÉT: ÉS JAHVE IGY FELELT NEKI: KELJ FÖL, MENJ ALÁ KEGILLÁBA ÉS ÉN KEZEDBE ADOM A FILISZTEUSOKAT; DÁVID MOST EMBEREIVEL EGYÜTT ELMENT KEGILLÁBA; HARCBA SZÁLLT A FILISZTEUSOK ELLEN, ELHAJTOTTA NYÁJAIKAT ÉS NAGY VERESÉGET OKOZOTT NEKIK. IGY SZABADITOTTA MEG DÁVID KEGILLA LAKÓIT.

A hirnek mindenkor kiszámithatatlan és messzi utjai voltak. Hogy Dávidnak milyen szándékkal mondották meg a kegillai filiszteus rablóhadjáratot, nem tudjuk; lehet, hogy kihivás volt a hirhordás segitségére. Ha csak kószahir jutott el Dávid füléhez, annál jellemzőbb Dávid lelkületére, hogy azonnal a segitésre gondolt. Izráel nyomorusága az ő nyomorusága volt a bár igen kis csapattal

rendelkezett a nagy filiszteus hordával szemben, ezzel nem törődött, mert Istent tudta maga mellett. Istenhite azonban nem volt kihívó vakmerőség, istenkisértés; alapja az istentől való függés volt, a teljes engedelmesség és azért nem indult el a hadjáratra addig, mig Isten akarata tisztán nem állott előtte. Emlitettem, hogy Dávid prófétai szabadsággal tul tudta magát tenni a tételes törvény szertartásos szokásain anélkül, hogy ezeket a szertartásokat lenézte volna. Bár ő maga közvetlen összeköttetésben állott Istennel, a nála tartózkodó papon, Abjátáron át, szertartásos uton kérdi meg Istent. A hangsuly itt nem az uton van, hanem áson, akihez az ut visz: Istenen. Olyan ez, mint az a kérdés, hogy a test gyógyulásához az olajjal való megkenés, vagy a puszta imádság segit el: a kérdést az dönti el, hogy Istentől várjuk-e a gyógyulást. Az olaj, ha babonás lélekkel alkalmazzuk, lehet a gyógyulás akadálya. Épen igy a szertartás lehet az Isten akarata megismerésének utja, ha hittel alkalmazzuk; de lehet annak akadálya és a Sátán csalásának utja, ha a szertartásban bizunk, nem Istenben. Dávidnak az a tény, hogy a filiszteus hordák héber szérüket fosztogatnak, elég oknak tünt fel arra, hogy támadjon; mégis várni akart Isten akaratának kijelentésére. Hiszen nem maga felől határozott egyedül; seregét, mely még nem volt eléggé hozzá hangolva ugyannak a hitnek kellett áthatnia, amely benne volt. Azért minden katonája épugy hallotta Isten akaratát, mint ő. Annyi azonban bizonyos, hogy isteni akarat papi kihirdetése nem győzte meg a sereget, mert ennek tagjai ellenvetést tettek. Azt mondották nagy őszintén, hogy ők harc nélkül is állandó félelemtől gyötörve élnek és nem látják célját, hogy a Saul f elől fenyegető veszélyhez még ujabb veszélyforrást is csatoljanak: az filiszteusok ellenségeskedését. Ellenkezésül sajátságos önzésre mutat: őket saját nyomoruságuk kergette Dávidhoz és nem az idegen nyomoruság, azért menekültek Dávid védelméhez, hogy magukat mentsék és nem hogy másokat, az Isten utjain járó embernek

lassankint kell kigyógyulnia az emberrel született önzésből.

Ennek a gyógyulásnak az utja a bizalomra nevelés. Ezt teszi Dávid, mikor ismételten megkérdezi Jahvét s az isteni válaszok ismétlődése a hitet szárnyra segíti; ha Isten segiteni fog, mért ne próbálnók meg?! Dávid emberei nemek és a vállalkozás sikerül, a filiszteusokat leverik. Valami pusztító osztag lehetett,nem tulnagy filiszteus sereg; bár mögöttük ott volt az egész filiszteusság,mely mint láttuk, kezében akarta tartani az Izraelen való uralkodást,hogy ennek munkájából és javaiból állandóan gazdagodjanak. Dávid ezzel a filiszteus szokással egy másik szokást szögezett szembe: visszaüzni és megbüntetni a rablókat.Már eddig, Saul alatt is mellette állott Jahve ilyen vállalkozásaiban; Dávidnak ekkor természetesnek tünt fel,hogy ezeket a hadjárásokat folytassa. Kegilla Jeruzsálemtől délnyugatra,Hebrontól ax északnyugatra Juda hegységének nyugati lejtőjén fekszik, közel a filiszteusok lakta parti síksághoz;az egyik, veszélynek legjobban kitett község volt,de mivel Judához tartozott, Sault kevésbbé érdekelte, ugyhogy Juda fiatal hősére rá volt utalva. Ebből azonban nem következik,hogy hálás is volt iránta.

XXIII. 6- 13.rész.

Amikor Achimélek fia, Abjátár Dávidhoz futott Kegillába,egy efódot vitt le magával a kezében. Midőn Saulnak megjelentették, HOGY DÁVID KEGILLÁBA MENT,IGY SZÓLOTT: MEGTAGADTA ŐT ISTEN,A KEZEBE ADVA ŐT, MIVEL AKKOR KAPUVAL ÉS RETESSZEL ELZÁRT VÁROSBA MENT,MAGÁT ZÁRTA BE.SAUL EKKOR AZ EGÉSZ HADI NÉPNEK KIHIRDETTE, HOGY MENJENEK ALÁ KEGILLÁBA ÉS VEGYÉK OSTROM ALÁ DÁVIDOT ÉS EMBEREIT.AMIKOR DÁVID MEGTUDTA,HOGY SAUL GONOSZAT TERVEZ ELLENE, ICY SZÓLOTT ABJÁTÁRHOZ A FŐPAPHOZ: HOZD ELŐ AZ EFÓDOT!- IZRÁEL ISTENE JAHVE- SZÓLOTT DÁVID- BIZTOS HÍRÉT HALLOTTA SZOLGÁD, HOGY SAUL KEGILLÁBA IGYEKSZIK JÖNNI,HOGY MIATTAM ELPUSZTITSA A VÁROST. VAJON VÉR BE ADNAK-E ENGEM A KEGILLAI ELŐLJÁRÓK?! ALÁJÖN-E SAUL, AMIKÉPEN SZOLGÁD HALLOTTA? IZRÁEL ISTENE,JAHVE JELENTSD EZT MEG SZOLGÁDNAK! JAHVE EZT VÁLASZOLTA: ALÁ FOG JÖNNI. KIADNAK ENGEM ÉS EMBEREIMET A KEGILLAI ELŐLJÁRÓK? - KÉRDEZTE DÁVID. JAHVE FELELTE: KIADNAK! EKKOR DÁVID FÉLKÁLT MINTEGY HATSZÁZ EMBERÉVEL EGYÜTT KIMENTEK Kegillából ÉS IDE-ODA KÓSZÁLTAK.MIKOR SAULNAK HÍRÜL VITTÉK,HOGY DÁVID ELMENEKÜLT KEGILLÁBÓL,LEMONDOTT A KIVONULÁSRÓL.

Abjátár nem volt fejvesztett ember a mikor a nagy öldöklésből,melyet Saul emberei Nóbban vittek véghez, elmenekült, magával vitte papi öltözékül és egyuttal az Isten megkérdezésével járó szertartáshoz szükséges eszközül szolgáló efódot is. Tudta,hogy családja kihalása következtében ráháramlik a főpapi tiszt, s hogy ebben a minőségben igen hasznossá teheti magát Dávidnak. Dávid ugy fogadta az efóddal érkező papot,mint Isten ajándékát s csakhamar használni is kezdte az isteni segitséget.Volt más a közvetlen módja is Isten megkérdezésének,melyet Jonátán gyakorolt, /I.Sám.14.8.skk./ Dávid is ösmerte ezt,de mivel mellette volt a főpap és az efód, használta az utóbbiakat. Mivel a prófétai elbeszélés nem krónikaszerüleg adja elő a történteket, itt értesülünk,hogy mikor Abjátár Dávidhoz menekült, ez Kegillában volt,helyesebben Kegilla előtt, arról tépelődve,hogy elmenjen-e a város megszabaditására s tépelődése közben érkezett hozzá a pap az efóddal. A pap megérkezése intés volt Dávidnak: kérdezd meg Istent és ne járj saját fejed után! Az események sajátos összejátszását Isten egyszerre sok cél elérésére használja fel. Dávid hálával fogadta Abjátár érkezését: ime Isten vezetni akarja őt; ime az efódon át jelen akar lenni táborában. Ez az isteni kegyelem igen emelte Dávid bátorságát és biztosság érzetét. Saul ellenben nem kérdezte meg Istent,hanem kémjeit; Isten papjait kiirtotta s igy mind nyilvánvalóbbá lett,hogy Jahve Dáviddal van és nem Saullal. Mikor Saul hallja, hogy Dávid Kegillában van, azonnal azt következteti,hogy Dávid ebben a körülkeritett városban, s igy a városfalon kapuval és reteszzel ellátott városba a menedéket keresett s megörült,mert tudta,hogy ott Dávidot kiéheztetheti és sokkal nagyobb seregével sikerrel megostromolhatja.Ámde Dávid nem a megerősitett városban bizott,hanem Istenben és Isten megkérdezése után könnyü szivvel hagyta el a várost,hogy ujra földönfutó legyen,de a számkivetettségben Isten legyen vezére és védelmezője.

Azért hallván,hogy Saul szándéka komoly s hogy a kegillaiak hűségével nem számolhat, elhagyja a megbizhatatlan várost. Élete ettől fogva ujra a bizonytalanság,az ide-oda való kószálás. Azt hitte már,hogy abban a városban,melyet ellenségétől megmentett, nyugalmat, otthont találhat. Most szerte foszlott ez az álom is: az emberi önzés nem ismeri a hálát s mivel Saul serege nagyobb volt a Dávidénál a város vezetői Saul felé kezdtek tájékozódni nagy titokban. Isten ezt megjelentette Dávidnak s Dávid bosszu helyett inkább tovább megy. Mihelyt Dávid ujra mozgó állapotban van s fáradságosabb az üldözése, Saul azonnal lemond üldözéséről és él tovább kényelmének. Később az aggódás és a gyülölet ki fogja rettenteni Sault ebből a kényelemből, a terpentinfa alatti üldögéléséből. Egyelőre Dávid nyugton lehet- a pusztaságban,mely hazája lett.

XXIII. 14- 18. részek.

DÁVID MOST MÁR SIVATAG HEGYEN,HEGYI ERŐSSÉGEKBEN TARTÓZKODOTT. TARTÓZKODOTT A HEGYSÉGBEN A ZIF PUSZTÁJÁBAN; SAUL EGÉSZ IDŐ ALATT ELLENE TÖRT,DE ISTEN NEM ADTA A KEZÉBE. DÁVID LÁTTA,HOGY SAUL AZÉRT VONULT KI,HOGY FÉLTÉRE / LELKÉRE/ TÖRJÖN.MIALATT DÁVID A ZIF ERDŐS PUSZTASÁGÁBAN VOLT,FÖLKELT JONÁTÁN,A SAUL FIA ÉS DÁVIDHOZ MENT AZ ERDŐBE ÉS MEGSZILÁRDITOTTA KEZÉT AZ ISTENBEN.-NE FÉLJ! - MONDTA NEKI - NEM TALÁL MEG TÉGED ATYÁMNAK SAULNAK KEZE! TE FOGSZ URALKODNI IZRÁELBEN; ÉN PEDIG A MÁSODIK LESZEK UTÁNAD. SAUL, AZ TYÁM IS IGY TUDJAK EZT!! S A KETTŐ SZÖVETSÉGET KÖTÖTT EGYMÁSSAL JAHVE SZINE ELŐTT.DÁVID TOVÁBBRA IS AZ ERDŐBEN LAKOTT, JONÁTÁN MEG HAZATÉRT.

Isten mindig nehezebbé és evilág szerint reménytelenebbé teszi Dávid helyzetét: a nyomoruság teljes poharát ki kellett innia,hogy Jahvéhoz való hüsége a legnagyobb próbát kiállja.Kegilla után az erdő lett otthona,melyből azonban má méreemmi sem maradt, miután az emberi lustaság és henyeség az egykor szép tenyészetet a pusztitó szelek és árvizek martalékává hagyta eni.Ma a Juda hegyságának gerince,vagy fennsikja és a Holttenger közé első hirtelen alászálló lejtő három tagozatból áll: legfelül hullámzó dombvidék,mely még termékeny; jó legeltető hely; alatta kréta képződményekből álló sivatag vidék kupaszerü dombokkal;

legalul a parti síkság,melyből Engedi vidéke válik ki,mint a név mutatja forrással. Később az esszénusok remete népének tartózkodóhelyéül szolgált a vidék; Dávidnak is jó volt. Zif Hebrontól délre eső kupalaku dombon fekvő város,hossá erdős vidék csatlakozott a Dávid idejében, ami ma eltünt. Közel volt ide, még délebbre Karmel,melyről még hallani fogunk,peraze más Karmel,mint a meggidó hegye / Harmageddon/. Ez a félreeső,vad,de legeltetésre alkalmas és nem lakatlan vidék lett Dávid otthona egyelőre,mig Saul innen is ki nem üldözte. Egyelőre még nyugodtan élheti sanyaru életét bizonyos hegyi erősségekben,melynek tömör falmaradványai még ma is láthatók. Mikor a hatalmas filiszteusverő hős és Izráel jövendő királya ebbe a nyomoruságba suhan alá, Jonátán, a Saul fia ujra megjelenik a történet szinpadán és ujra szövetséget köt Dáviddal; ezzel a szövetségkötéssel azonban megerősiti Dávid kezét Istenben,azaz életkedvet és tettrekész lendületet ád neki. S a sivatagban,amelyben most Dávid él, oázis a baráti szeretetnek és hűségnek ez a megnyilatkozása. Mialatt Isten a sivatagon át vezérli övéit, gondoskodik arról,hogy oázisok üditsék fel őket utjokban. Jonátán passziv, türő természete csak abban tetőegessé válni a atyja ellen fellázadni,hogy titokban Dávidhoz megy és vallást tesz arról,hogy ő Izráelnek Istentől kiszemelt királya.Nem szabad Jonátánnak ezt a tettét lekicsinyelnünk.Jonátán maga nagy hős volt és Isten rajta keresztül kezdett szabaditást szerezni Izráelnek. Mig azonban az ellenség ellen vitézül harcol, atyja gonoszságával nem tud szembeszállni, hanem inkább félreáll. Emiatt az engedékenysége miatt nem alkalmas arra,hogy a szabaditás teljes harcát ő harcolja ki s át kell engednie helyét a nálánál fiatalabb és nem királyi családból származó Dávidnak,ki Izráelt a dicsekvő Golját gyalázásából menti meg. Jonátán örömmel fogadja keblére a nálánál is nagyobb hőst s egy pillanatig sem habozik őt magánál feljebb emelni.Ha ebben a lealázkodásban pas-

passziv természete is segiti, kétségtelen,hogy nemes lelkére,hűséges szivére vall az első helynek ez az átengedése. Ritka baráti viszony fejlődik ki a két ifju között,mely mindenkor példaképp marad. Mikor Dávid nehéz helyzetbe jut, Jonátán nem tart ugyan vele,de mennél mélyebbre jut Dávid a földi szerencsében, annál magasabbra emeli őt lelkében Jonátán. Amikor hazátlanul, kivert kutyaként bujdosik a meg nem érdemelt sorsot viselő barát,akkor Jonátán otthagyja kényelmes otthonát és elmegy barátját felegyenesiteni és megerősiteni,hogy el ne csüggedjen." Téged szemelt ki Jahve Saul utódjának,nem engem! És ezt atyám is tudja jól!" Mikor Saul kárörömmel állapitja meg:" Isten megtagadta Dávidot s kezembe adta!" akkor Jonátán hitet tesz amellett,hogy Isten magasra fogja emelni a nehezen megkisértett ifjut.Önzetlenség, baráti szeretet Isten utjainak világos látása jellemzik Jonátánt: mint egykor Keresztelő János, örömmel látja Jézus fölemelkedését,mely az ő alászállásával jár együtt, ugy most Jonátán vidáman nézi Dávid belső kifejlődését,mi neki a félreállást hozza. Saul nem tud ebbe belenyugodni,de Jonátán örömmel teszi meg. Saul Dávidtól az életet akarja elvenni; Jonátán elmegy őt megerősiteni. Valami a Jonátán passziv természetéből Dávidban is megvan." Mikor látja,hogy Saul életére tör" nem tervel Saul ellen semmit; nem védi magát másual, mint hogy félreáll Saul utjából; visszahuzódik Ziff pusztájába és erdejébe. Istenre vár és nem ragadja saját kezével magához az Isten igéretét. Hogy Jonátán a második helyet kéri magának Dávid mellett az nem nagyravágyásra és arra az igyekezetre mutat,hogy legalább azt akarja magának biztositani amit lehet; hanem arra az igaz baráti bizalomra,hogy ők ketten összetartoznak, és hogy Dávid mellett akarja élni életét azon a helyen, amely őt megilleti. Isten másként határoz; Saullal együtt fog elmenni Jonátán; de amit innen magával visz abba a néma világba, az valami egészen más,mint amit Saul visz majd magával, gyülölettel, lázadással telt lelkében!

Hogy Jonátán szive mennyire együtt volt Dáviddal, mutatja az a vigasztaló szava: Hiába törnatyám ellened,nem fog megtalálni téged. Odahaza a királyi palotában nem Saul vállalkozásának sikeréért imádkozik a fiu, hanem az üldözött Dávid életéért.De hát akkor mit keresett ott a királyi palotában? Ez az a kérdés,amelyre Jonátán a feleletet nem találta meg! Dáviddal együtt azok fognak felemelkedni, akik megosztották vele a számüzetés keserü kenyerét!Ehhez nem volt elég egy királyi palotából tett önzetlen kiránduláa,mely azzal végződött,hogy Dávid ott maradt az erdő elhagyatottságában, Jonátán pedig visszatért a királyi palota kényelmébe. Ez volt a másik oldal, Jonátán életének árnyoldala!

XXIII.r19- 24.versek

A ZIFFIEK AZONBAN FELMENTEK SAULHOZ GIBEÁBA S ELMONDTÁK:DÁVID NÁLUK FEJTŐZŐDIK AZ ERDŐBEN A HEGYI ERŐSSÉG MACHILLA DOMBJÁN, MELY A PUSZTÁTÓL DÉLRE VAN! MOST HÁT AMIKOR A KIRÁLYNAK KEDVE LESZ ÁTJÖNNI,JÖJJÖN ALÁ S A MI DOLGUNK LESZ ÁTADNI ŐT A KIRÁLYNAK! - JAHVE ÁLDOTTAI VAGYTOK TI - FELELTE SAUL,HOGY KÖNYÖRÜLTEK RAJTAM! MENJETEK HÁT, ERŐSEN FIGYELJÉTEK ÉS TUDJÁTOK MEG, NÉZZÉTEK MEG A HELYET, AHOVÁ LÁBÁT TESZI; HOGY KI LÁTTA ŐT OTT, MERT AZT MONDTÁK NEKEM,HOGY IGEN RAVASZ Ő! SZEMLÉLJÉTEK MEG ÉS ISMERJÉTEK MEG AZ ÖSSZES REJTEKHELYEKET, AHOL TARTÓZKODIK ÉS AZTÁN JERTEK VISSZA HOZZÁM BIZTOS HÍRREL? HOGY AZTÁN HOZZÁTOK MENJEK. HA AZTÁN AZ ORSZÁGBAN VAN, KIKERESEM ŐT JUDA VALAMENNYI EZERE KÖZÜL! ERRE AZOK FELKERESKEDTEK ÉS SAUL ELŐTT ELMENTEK. DÁVID ÉS EMBEREI EZALATT MÁON PUSZTÁJÁBAN VOLTAK A SIVATAGBAN A PUSZTÁTÓL DÉLRE.

JONÁTÁN szép cselekedete után ujabb árulás következett:Zif lakói, akik judabeliek voltak, elmentek Saulhoz,ki nem nagy barátja volt a judabelieknek és beárulták saját vérüket.Dávidot, hogy közöttük bujdosik; egyuttal meghivták a királyt,hogy jöjjön le közéjük és fogja el a menekülőt.Megigérték a királynak,hogy segitségére lesznek; sőt,hogy az ő dolguk lesz Dávidot a király kezébe adni. Vajjon mi inditotta a ziffieket erre az árulásra? Semmi egyéb,mint könnyü hasznokeresés, felebarátjuk rovására. Jelenleg Dávid volt a gyönge és Saul az erős; helyesebben Dáviddal kevesen tartottak s a hadsereg Saul kezén volt és a ziffiek ugy látták,hogy csak Saul lehet a győztes,annál inkább,mert Dávid a menekülésen kivül semmit sem tett a maga érdekében.

Lám megszabaditotta Kegillát a filisztusok kezéből, de saját magát nem tudta megszabaditani! Mint Judás,mikor Jézus ügye veszni látszott elárulta őt harmine ezüstért,ugy a zifiek is, mikor Dávid ügye veszni látszott, elárulták őt,hogy az árulás diját megkapják. Haszonleső hitvány emberek módjára vakok voltak s nem látták,hogy a legnagyobb szövetséges, az igazság, Dávid oldalán van; helyesebben ezt nem is vizsgálták,ez nem érdekelte őket.Alantos,hitvány embereket a hatalom, a pénz, a földi haszon érdekli,nem az isteni értékek, amilyen az igazság is; a látható,tapinthaté ezüst; a hátuknak szegezett fegyver és nem a láthatatlan jog, mely a láthatatlan Isten által fegyverré változik. Ők maguk féltek Dávidot megtámadni, lefegyverezni és Saulnak elvinni,ezzmivel még nagyobb érdemet szereztek volna; arra számitottak,hogy Saul hadsereggel jön el hozzájuk s akkor mutatni fogják neki az utat,amelyen Dávid rejtekhelyét megtalálhatja. Igy veszély nélkül és áldozat nélkül csak a hasznot fogják élvezni. Amit Saul a zifieknek felel, igen jellemző Saulra: nem királyilag felel nekik,hanem elhagyatott alamizsnát kapó koldus hangján! Mondhatta volna,hogy"jól tettétek,hogy kötelességeteknek eleget tettetek!" Mondhatta volna: " az ország, a nép érdekét szolgáltátok" vagy Jahve törvényének engedelmeskedtetek" Saul azonban nem ebből a szempontból nézi a dolgot, hanem saját egyéni szempontjából,hogy vele mit tettek; ez nem királyi mérlegelés volt. Sőt még ezt is ugy mondja,mint aki elhagyott,meg nem értett,aki árulóktól van körülvéve; mintha Dávidal volna a hadsereg e ő volna az üldözött; azt mondja: könyörültetek rajtam!" Dávid erejét hangoztatja azzal,hogy elmondja: " azt mondják,hogy igen ravasz ő" Mintha ő nem ismerné Dávidot eléggé a mások véleményére volna utalva; mintha a ravaszság,vagy eszesség volna a mérlegen a suly,mellyel szemben ő ellensulyt állitani nem képes és igy a zifiek könyörületére van utalva; pedig a Dávid okosságával szemben ő egyszerüen lusta volt;helyesebben

nem volt körülötte semmi lelkesedés a Dávid 600 embere ellen folytatott hadjáratra és hiányzott a saját szivéből is a meggyőződés, a lelkiismeret biztató hangja,hogy az igazságnak,mely az ő részén van, győznie kell, Isten áldottainak nevezi az áruló Zifieket,noha tudja,hogy Isten elhagyta őt is,ügyét is és Dávid oldalán van,mint ezt fia elárulta Dávidnak,mikor meglátogatta. A rossz lelkiismeretü ember módjára szalmaszál után kapkod és abból az aljas tettből, hogy a zifiek árulók lettek, azt magyarázza ki,hogy Isten inditotta őket és Isten Dávidot elhagyta,mintahogyan ezt hitte Kegilla esetében is. De éppen Kegilla esetében Isten csak megengedte,hogy a rossz erősebbnek mutatkozzék, Dávidot ellenben előre értesitette a készülő áruláról s igy az akadályok nagyobbitásával nagyobbá tette a szabaditás dicsőségét. Különben az elhagyott és szenvelgő Saul, ki Dávidot ravaszsággal vádolja, sokkal ravaszabbnak mutatkozik,mint Dávid; mert ugyan kioktatja a zifieket az árulásra, a kémkedésre, mikor lelkükbe véési,hogy minden rejtekhelyet kikutassanak, ahová Dávid rejtőzhetik; hogy jöjjenek el mégegyszer pontosabb értesülésssel. Ha Saul tettre kész, szerény ember lett volna,nem a zifieket bizta volna meg a nyomozással,hanem rögtön indult volna maga s nem szájában lett volna a hősködés,hogy Juda ezrei közül is kiveszi Dávidot,hanem elment volna és kivette volna.De ez a hősködés nemcsak a régi Saulra emlékeztet,/hisz/Jonatán hősi tettéből magának csinált dicsőséget s Jonátánt akár el is vesztette volna; hanem a terpentinfa alatt ülő Sault is eszünkbe juttatja,ki békésen ül,mig mások az ő munkáját elvégzik. Különben Juda ezrei nem siettek földijük védelmére,hanem hagyták őt sorsára és Saul üldözése elől egyedül Jahve védte meg Dávidot,kiről Saul azt vélte, hogy Dávidról lemondott. Az istentelenek vallásosságukkal,melyet nem őszintén vallanak,nem Istent,hanem magukat csalják meg. Zif és Kármel alatt fekszik Máon, Juda hegységének déli végén,szintén kup alaku hegyen. Itt ér véget Juda fennsikja s innen lassu menettel száll le a hegység a sikságba alá.

Ezektől a városoktól keletre ~~xxxx~~ ~~xxxxx~~ ~~xxxx~~ ~~xxx~~ xxhegység fekvő terméketlen, sivár vidék, melyet azonban ebben az időben részben még erdő borított, igen alkalmas volt a rejtőzésre. Rejtekhelyeit csak a helybeliek ismerték jól s így a zifiek nélkül Saul sem boldogulhatott Dávid ellenében. Dávid ezen a vidéken készült, helyét foltyon változtatva s ezáltal az üldöző szemét kikerülve. Veszélyt a zifiek árulása jelentett számára.

XXIII. rész 25- 29. versek.

A zifiekkel történt megállapodás szerint Saul csakugyan elindult Dávid megkeresésére és el is érték Dávidot Máon pusztájában

MIKOR SAUL ÉS EMBEREI ELINDULTAK DÁVID MEGKERESÉSÉRE, MEGJELENTETTÉK EZT DÁVIDNAK S ERRE Ő LEMENT AHHOZ A SZIKLÁHOZ, AMELY MÁON PUSZTÁJÁBAN VAN ÉS OTTTARTÓZKODOTT. AMIKOR SAUL EZT MEGHALLOTTA ÜLDÖZVE DÁVIDOT UTÁNA MENT A MÁON PUSZTÁJÁBA. SAUL A HEGYNEK EGYIK OLDALÁN MENT, DÁVID ÉS EMBEREI PEDIG A HEGY MÁSIK OLDALÁN MENTEK. AMIKOR DÁVID NAGY SIETSÉGGEL IGYEKEZETT SAUL ELŐL ELKERÜLNI ÉS SAUL ÉS EMBEREI ELZÁRTÁK AZ UTAT DÁVID ÉS EMBEREI ELŐL. HOGY ELFOGJÁK ŐKET, HIRTELEN KÜVET ÉRKEZETT SAULHOZ, KI EZT MONDOTTA: JÖJJ SIETVE, MERT A FILISZTEUSOK FOSZTOGATVA BETÖRTEK AZ ORSZÁGBA. SAUL ERRE MEGTÉRT DÁVID ÜLDÖZÉSÉRŐL ÉS ELÉJE MENT A FILISZTEUSOKNAK. EZÉRT NEVEZTÉK EL AZT A HELYET, SZÉTVÁLÁS SZIKLÁJÁNAK. DÁVID EKKOR VONULT EL ONNAN ÉS ENGEDI ERŐSSÉGÉBEN TELEPEDETT MEG.

A zifiekkel történt megállapodás szerint Saul csakugyan elindult Dávid megkeresésére és el is érték Dávidot Máon pusztájában, hová közben elvonult. Ezeket a pusztákat, amelyek a Juda hegységének keleti lejtőjén terültek el azokról a városokról nevezték el, amelyek fölöttük a hegy tetején levő fennsikon, termékeny földön s művelt vidéken épültek. A városok alatt elterülő sivatag helyek, mintegy a fölöttük uralkodó helyzetben lévő városokhoz tartozóknak tekintettek. A Máonhoz tartozó pusztaságban egy hatalmas sziklahegy volt, melynek oldalában menekült Dávid Saul elől, míg Saul a hegy másik oldalán ment embereivel. Sault a zifiek vezették és hozzásegitették, hogy Dávidnak elébe kerülve a menekülés utját elzárják előle s igy őket foglyul ejtse. Dávid nagy sietségében, hogy Saul elől eltünjék, nem vette észre Saul mozdulatát és majdnem befutott a kelepcébe, mikor egy váratlan hir Sault az üldözésben megakasztotta és azonnali visszatérésre kényszeritette.

Egy filiszteus rablóhorda törtbbe az országba, valószinüleg nem Judéba,hanem mélyebben Benjámint fenyegetve,ugyhogy Saulnak siet-ve kellett segitséget vinnie szorongatott honfitársainak. Dávid és Saul tehát szétváltak ez alkalommal és a sziklát,melynél ez történt,erről a szétválásról nevezték el. Ez a szójjelvélés Isten gondviselése volt,ki ujra megmentette hüségen szolgáját, ellensége kezéből. Saul támadása és a zifiek árulása arra kényszeritették Dávidot,hogy a lakott helyektől még távolabb,még vadabb,kietlenebb vidékre menjen; lement tehát Engedi környékére,közel a Holt-Tengerhez. Elhagyatottsága igy még nagyobb lett,de az elhagyatott, aivér helyre egy ujabb diesö tapasztalás kisérte el: Isten akkor is meg tud szabaditani, amikor emberileg az már lehetetlennek látszik s akkor is örködik rajtunk,amikor mi nem vagyunk eléggé éberek s amikor az ellenség cselével és erejével szemben tehetetlennek látszunk.

XXIV.rész 1- 7 versek.

Történt aztán, HOGY SAUL - MIUTÁN VISSZATÉRT A FILISZTEUSOK ÜLDÖZÉSÉBŐL, MIUTÁN JELENTÉST TETTEK NEKI, HOGY DÁVID ENGEDI PUSZTÁJÁBAN VAN - HÁROM EZER VÁLOGATOTT EMBERT VETT MAGÁHOZ EGÉSZ IZRÁELBŐL S ELMENT,HOGY DÁVIDOT S EMBEREIT A VADKECSKÉK SZIKLÁJÁNÁL FELKUTASSA.MIKOR SAUL A JUH-KARÁMOKHOZ ÉRKEZETT, HOL EGY BARLANG VOLT,BEMENT ABBA,HOGY DOLGÁT VÉGEZZE! DÁVID ÉS EMBEREI PEDIG ÉPEN A BARLANG HÁTSÓ RÉSZÉBEN IDŐZTEK.EKKOR DÁVIDHOZ IGY SZÓLTAK EMBEREI: NÉZD CSAK,MA TELJESEDETT BE,AMIT JAHVE MONDOTT NEKED: IME KEZEIDBE ADOM ELLENSÉGEIDET! UGY TÉGY HÁT VELE,AHOGY JÓNAK TETSZIK SZEMEDBEN! DÁVID ERRE FÖLKELT ÉS TITOKBAN LEVÁGTA SAUL KÖPENYÉNEK SZÉLÉT.DE DÁVID AZUTÁN,HOGY LEVÁGTA SAUL KÖPENYÉNEK SZÉLÉT? MEGVERTE A SZIVE S IGY SZÓLOTT EMBEREIHEZ: TÁVOL LEGYEN TŐLEM,JAHVE MIATT,HOGY MEGTEGYEM EZT A DOLGOT URAMMAL, JAHVE FÖLKENTJÉVEL,HOGY KINYUJTSAM KEZEMET RÁ,HISZ JAHVE FÖLKENTJE Ő! DÁVID AZTÁN SZÓVAL LEKAPTA EMBEREIT ÉS NEM ENGEDTE MEG NEKIK,HOGY SAUL ELLEN TÁMADJANAK; SAUL PEDIG FÖLKELT KIMENT A BARLANGBÓL ÉS UTJÁRA MENT.

Saul,hogy a filiszteus támadást visszaverje,mely nagy kárt okozhatott volna az országban s neki is, abba tudta hagyni Dávid üldözését; de alig hogy visszaverte az ellenséget,mihelyt hirét vette,hogy Dávid hol bujdosik azonnal elindult,hogy a gyülölt vélt ellenséget megsemmisitse. Most már dübe ödig fokozódott, hogy legyőzte természetes kényelemszeretetét és vad vidékekre

is kész volt behatolni, olyan helyekre,hol csak a természet vad állatai, a sziklákról-sziklákra ugráló vadkecskék tanyáztak. Dávidnak ez időben-mint láttuk 600 embere volt; Saulék hát majdnem hatszor annyit vesz magához, kipróbált hadfiakat,hogy Dávid-dal megmérkőzzék; ily sokra becsüli Dávid harci tudományát e ily elszánt szándékkal tör ellene. A terület gazdasági szempontból már csak juh legelésre volt alkalmas s az állatok befogadására éjjeli szállásul a fenevadak elleni védelem okából körülkeritett, de be nem fedett türeégek, karámok szolgáltak. Dávid és emberei, mert valami védelemre nekik is szükségük volt,egy hatalmas barlangot választottak ki lakóhelyül. Ugy történt,hogy Saul a barlang szája előtt ment el és bizonyos természeti szükség végzésére egyedül belépett a barlangba. Dávid és emberei, kik értesülve voltak Saul arra járásáról,de erre a látogatásra nem számitottak,a legnagyobb csendben huzódtak meg a barlang sötét hátterében,Saul köpenyét bizonyára ledobta magáról, odább ment s igy nem vette észre,hogy Dávid halkan odalopózkodik s akezében éles késsel,vagy karddal; nyugodtan ment vissza, dolgát végezvén, köpenyéértmés nem vette észre a sötétben annak megrövidülését. Dávidot azonban nem erre a kis tréfára bistatták emberei,hanem elkeseredett,vad lélekkel ugy értelmezték az esetet,hogy most következett el az a pillanat, amelyben Jahve Dávid kezébe fogja adni legfőbb ellenségét,Sault. Ha volt is istenfélelem ezekben az otthonukból kiüldözött s elvadult emberekben, Dávid szivének nemességétől távol voltak s annak vonakodását nem értették. Vajjon miért verte meg, azaz nyugtalanitotta, bántotta Dávidot lelkiismerete? mely a tudatban, azaz a szivben jelentkezik,de a szellem-hangjaként a lélekben és szellemi lények érintésére kél fel a védel,vagy felment? Azért-e,hogy urával, a felkent királlyal tréfát üzött?Vagy inkább azért, mert egy pár pillanatig Dávid arra gondoltkhogy egy megérdemelt dühével véget vethet a maga s társai nyomorúságának?

Miatta őt életre-halálra kereste Saul: miért tartoznák ő megkímélni halálos ellenségét?! De a kísértés,ha megvolt is, rövid ideig tartott,mert a szíve erősen tiltakozott. Saul Sámuel kente föl Isten szent kenetével s akármilyen ember volt is Saul,de Isten szent kenetét hordozta; Isten hívta el s csak Istennek van joga ezt az elhivást megváltoztatni vagy megszüntetni. Megelégedett azzal,hogy Saul ruháját megcsonkítsa s jelét szerezze annak, hogy Saul a kezében volt. Még ez ellen is tiltakozott a szívében levő tisztelet-érzés.Milyen különbözőképen tudják emberek Istennek szavait, a Bibliát magyarázni másképp a durva lelkű,másképp az, akinek lelke Isten iskolájában kifinomult! Az ember igen hajlamos arra,hogy a Bibliát ne valódi érdekek,hanem pillanatnyi kívánságai szerint magyarázza.Nem önfegyelem kell ahhoz,hogy az ember Isten akaratát saját magától függetlenül kutassa,mert az önfegyelmet gyakorló szív épen olyan elfogult és csalárd lehet, mint a fegyelmezetlen; hanem a megfeszítettség szellemi megvalósulására van szükség, melyről Pál a Róma 6-ban beszél s mely abban áll,hogy az ember szeretetből a maga helyére Krisztust helyezze s Ő rte éljen. Vajjon volt-e valami ebből Dávidban,ki a Golgota felé haladó Jézust a földi életben nem ismerhette? Minden esetre kevesebb,mint abban, aki előtt a kereszt titka kibomlott! Dávid igen tapogatózott még e tekintetben.De ha tekintetbe vesszük Sémeivel szemben való viselkedését / II.Sám.22: 1o-13./, megértjük,hogy Isten saját szenvedéseivel tanította meg Dávidot arra,hogy az igazságosnak gyakran kell igazságtalanságot tűrnie e világban. Ilyen isteni próba volt a számi is. Emberei a megtorlás, a maguk megszabadítása szempontjából értelmezték Istennek ezt a mondását,hogy Dávid ellenségeit Dávid kezébe fogja adni, Dávid ellenben Isten szempontjából nézte a történetet s várt arra az időre,mikor Isten maga fogja levenni róla súlyos terhét. Nabal királyával szemben saját védelmére nem akarta kihúzni fegyverét. Még ebben a félhomályban is Dávid sokkal messzebb ment.Mint

ahogy mai bírálói cselekedni szoktak. Éles szavakkal kelt Saul védelmére,melyeket mégis oly suttogva mondott,hogy Saul azokból semmit meg nem érthetett. Lehet,hogy a kor miatt Saul ekkor már kissé nehezen hallott: Dávid tudhatta ezt.

XXIV.rsz- 15.v.

EZUTÁN DÁVID SÓLTAT, KIMENT A BARLANGBÓL ÉS SAUL UTÁN KIÁLTOTT.- URAM KIRÁLY! - MONDTA. Saul PEDIG FELÉJE TEKINTETT,DÁVID PEDIG ARCÁVAL A FÖLDRE BORULT ÉS UGY HÓDOLT. AZTÁN IGY BESZÉLT DÁVID SAULHOZ: MIÉRT HALLGATSZ AZOKNAK AZ EMBEREKNEK A SZAVÁRA, AKIK AZT MONDJÁK: DÁVID ÁRTANI AKAR NEKED? LÁSD A MAI NAP SAJÁT SZEMED LÁTHATTA,HOGY MA JAHVE A BARLANGBAN KEZEMBE ADOTT. AZT MONDTÁK,HOGY ÖLJELEK MEG TÉGED; DE/SZEMEM/ MEGSZÁNT TÉGED ÉS IGY SZÓLTAM: NEM NYÚJTOM KI KEZEMET URAM ELLEN,MERT JAHVE FÖLKENTJE Ő! NÉZD MEG ATYÁM NÉZD MEG CSAK A KÖPENYED SZÉLÉT A KEZEMBEN.HOGY MIKOR LEVÁGTAM KÖPENYED SZÉLÉT, NEM ÜLTELEK MEG! TUDD MEG ÉS LÁSD BE,HOGY KEZEMBEN SEMMI GONOSZ VÁGY,VAGY LÁZADÁS / PÁRTÜTÉS/ NEM VOLT,HOGY NEM VÉTETTEM ELLENED S TE MÉGIS VADÁSZOL A LELKEMRE,HOGY AZT ELVEDD! JAHVE ITÉLJEN KÖZTEM ÉS KÖZÖTTED.JAHVE ITÉLJEN ENGEM ÁRTATLANNAK VELED SZEMBEN / TÉGED ILLETŐLEG/- DE A KEZEM NEM LESZ ELLENED,MINT AHOGY A PÉLDABESZÉ MONDJA: AZ ELVETEMÜLTEKNÉL ÖSSZEKÉNT KIVONULT AZ ELVETEMÜLTSÉG, DE AZ ÉN KEZEM NEM LESZ ELLENED! VAJJON KI UTÁN VONULT KI IZRÁEL KIRÁLYA?! KIT ÜLDÖZÖL TE?! DOGLÓTT KUTYÁT! EGYETLENN BOLHÁT! DE JAHVE DÁVIDDAL LESZ ÉS ITÉLNI FOG KÖZTEM ÉS KÖZÖTTED; MEGTEKINTI ÉS KEZEMBE FOGJA AZ ÉN PEREMET; ITÉLETÉVEL KIVESZ ENGEM A KEZEDBŐL!

MIKOR Dávid a barlangból távozó Sault megszólította és saját tettét a király cselekvésével összehasonlította,nem a vitatkozás ösztöne,vagy Saul fölé kerekedés vágya vezette,hanem az az őszinte vágy,hogy Sault meggyőzze és az áldatlan háboruskodásnak véget vessen.Nem a maga igazát kereste,hanem az igazságot; azért tudta Istenre hagyni kettőjük peres ügyének eldöntését. Hogy enyyire hiányzott belőle - ügye igazságos voltának teljes tudatában - a felsőbbség, mutatja,hogy Saulhoz intézendő beszédjét az alattvalói hódolat teljes kifejezésével kezdi meg, azaz arcával a földet érinti, oly mélyen borult le előtte.Az akkori idők tulzottabb kifejezési módja jelenik meg ebben a meghajlásban,ma már az ilyesmi aligha képzelhető. Dávid védekező beszédét azoknak megemlitésével kezdi, akik a királyt Dávid ellen ingerelték.Ilyen eszközökkel akarták megnyerni maguknak, mint amilyen egy igazságtalan hajlam tálalása volt. A Dávid elleni gyülölet Saul lelkéből pattant ki e nem mások oltották belé azt; de mikor már

kipattant, voltak olyanok, kik ahelyett,hogy csillapitották volna ezt a törekvést, azt tovább ingerelték,hogy maguknak hasznot csináljanak. Mert amennyire haragudott azokra, akik a valóságot megmondták neki,mint Jonátánra, annyira kegyelte azokat,akik neki igazat adtak; kik a bosszu-tervének kivitelére segitő kezet nyujtottak,mint ezt a zifiek tették.Dávid ezeknek álnokságára és hazugságára mutat rá, amit annál okosabban tett,mert ily módon azok cáfolásán át Sault magát cáfolhatta anélkül,hogy személyesen támadt volna a királyra s mert ily módon alkalmat adott a királynak arra,hogy saját vétkéből egy részt másokra helyezzen át, mi a hiu Saulnál nagyon is tekintetbe jöhetett.Dávid ezeknek a besugóknak állitásával és nem Saul gondolkodásával állitja szembe a tényeket s ezáltal Saul vádlottból biróvá változik. Ha Dávid elárulja Saul előtt saját embereit is és megemliti,hogy azok Saul megölésére biztatták őt, ezt veszély nélkül tehette,mert a neveket nem árulta el s csak általánosságban beszélt róluk, még csak azt sem mondta meg,hogy akik őt a király meggyilkolására biztatták, katonái voltak-e vagy látogatói.Fontos volt azonban,hogy saját szándékainak békés voltára ilyen élesen és az igazságnak megfelelően rámutasson. Tartózkodásának okául nem Saul iránt való személyes vonzalmát emliti,hanem Saul felkent voltát, azaz isteni elhivását; ezzel Saul figyelmét magas hivatására irányitja, tehát neveli őt; másrészt lelki irányzatának állandó jellegére mutat rá,mert ezzel a békés szándékának létrehozójaként nem a személyes emberi hajlamot jelöli meg, hanem Istent,ki benne a hódolatot kelti és ébren tartja. Igy csak istenfélő ember beszélhet és nem személyi kegyek hajhászója.Hogy pedig ne maradjon az elméleti kijelentéseknél meg,hanem tárgyi bizonyitékot adjon, felmutatja a Saul köpenyéről levágott darabot annak igazolására,hogy a király tényleg elérhető közelben volt tőle s megölhette volna.

Két véd ellen védi meg ez az önmérséklet Dávidot: egyik a gonoszság, másik a pártütés vádja. A gonoszság a bels rosszaság,rossz akarat, romlottság fogalmát tárja magában; joggal hivatkozik arra,hogy aki halálos ellenségét megkiméli, azt nemes indító okok vezérlik,tehát gonosz nem lehet. A pártütés,vagy elpártolás vádja a király iránt való hütlenséget jelenti; Dávid tette világosan mutatja király-hüségét, alattvalói ragaszkodását a méltatlan uralkodóhoz is. A levágott köpenyrész csakugyan átütő bizonyiték volt Dávid lelki nemessége és királya iránt való hüsége mellett. Dávid jóakaratával szemben áll Saul eljárásának hitvány volta,melyet Dávid nem jellöl meg ily szóval: helyett magát alacsonyitja le, mikor magát döglött ebnek és szunyoknak mondja,mely annyira közönséges és annyira jelentéktelen,hogy a királyhoz nem méltó őt még észre is venni. Dávid ebben nagyon igazságtalan volt önmagával szemben,de szerénysége volt a tulzás oka. Ezzel a maga lealacsonyitásával szemben áll öntudatos és többször hangoztatott fellebezése Jahve itéletére,ki - mint Dávid ebben bizonyos - majd itélni fog kettőjük között.Dávid azonban mikor magát a szunyoghoz hasonlitja, inkább Saul álláspontját foglalja el s arra akarja rávezetni Sault,ha én olyan gonosz vagyok,mint amilyennek te gondolsz,mivel le is nézel, legkirályibb cselekedet az volna,ha nem vennél észre.Ha pedig nemesebb, igazságosabb vagyok,mint amilyennek vélsz és Isten jelentőségét is adott nekem, akkor Isten ellen harcolsz,mikor engem akarsz megsemmisiteni.Nyugodt lehet Saul, Dávid nem fog ellene harcolni, akármit is tesz Saul Dávid ellen.Saul vadászik azra, aki jót tesz Saullal; Dávid üldözött vad, noha ártatlan és szelid és Saul hasznát keresi! A bizonyiték ott van a levágott ruhadarabban.Saulnak csak ki kell nyitnia szemét,hogy lásson! Régi héber példaszó szerint is az elvetemültség csinálja az elvetemülteket, azaz először elméletileg jelenik meg először

beszédjén, viselkedésén meg kellene látszania; de Saul nem hall Dávid ajkáról elvetemült szót; viselkedését nem jellemzi az elvetemültség: nyugodt lehet hát Saul, akkor Dávid nem is lehet elvetemült! Ha Dávid oly semmi is, mint egy döglött kutya, mint egy szunyog, az igazságos, szivekbe látó, neve szerint is hűséges Isten Jahve magáévá fogja tenni Dávid ügyét; melléje áll a perben, melyet Saul ellene inditott, ügyvédje lesz; de az itéletet végrehajtója is, vagyis ki fogja venni ellensége kezéből. Saul semmit sem fog ellene tenni tudni!

XXIV. rész 16 - 21. versek.

AMIKOR DÁVID BEVÉGEZTE EZT A SAULHOZ INTÉZETT BESZÉDET, MEGSZÓLALT SAUL. A TE HANGOD-E EZ FIAM DÁVID?! SAUL FÖLEMELTE HANGJÁT ÉS SIRT. AZTÁN UJRA SZÓLT DÁVIDHOZ: TE IGAZSÁGOSABB VAGY NÁLAMNÁL, MERT TE JÓVAL FIZETTÉL NEKEM, ÉN MEG GONOSSZAL NEKED! TE MA KIMUTATTAD, HOGY MI JÓT TETTÉL VELEM: HOGY JAHVE A KEZEDBE ADOTT ÉS NEM ÖLTÉL MEG! HA VALAKI ELLENSÉGÉRE TELÁL ELENGEDI-E AZT JÓUTON? /BÉKÉVEL AZ UTON/ JAHVE JÓVAL FOG NEKED FIZETNI AZÉRT, HOGY TE MA JÓT TETTÉL VELEM! MOST TUDOM HÁT, HOGY TE BIZONYOSAN KIRÁLY LESZESZ S MEG FOG ÁLLANI KEZEDBEN ISRÁEL KIRÁLYSÁGA! MOST HÁT ESKÜDJÉL MEG NEKEM JAHVÉRE, HOGY MAGVAMAT ÉN UTÁNAM KI NEM IRTOD S NEVEMET SEM IRTOD KI ATYÁM HÁZÁBÓL! S DÁVID MEGESKÜDÖTT SAULNAK, MIRE SAUL HAZA MENT, DÁVID ÉS EMBEREI PEDIG A HEGYI ERŐSSÉGBE MENTEK.

Aki Saul történetét eddig figyelmesen olvasta, megkövülten áll ezzel a váratlan jelenettel szemben. Vajjon az a Saul, aki több gyilkos kisérletet tett, hogy Dávidot megölje: az a Saul, aki Isten papjait levágatta s Nób városát kiirtotta, mert egy pap rossz szándék nélkül Dávidnak csekély segitséget nyujtott; az a Saul, aki hadsereggel ment Dávid kiirtására; most egy rövid beszéd meghallgatása után hátat fordit eddigi magaviseletének és hazatér békésen? Mi az oka, mi a titka ennek a lélektani jelenségnek? Lélektanilag megmagyarázhatatlan és értelmetlen a dolog annyira következetlen és kiszámithatatlan. Hová lett az a fékezhetetlen düh, amely Sault arra az oktalan és szinte állati mészárlásrabirta értetlen emberek tömegén? Sault fiatalabb korában láttuk, hogy Saul ügyetlen, bérdolatlan, de nem feltünően gonosz hajlamu ember volt. A vad és gonosz fékezhetetlen gonosz

indulatok akkor kezdtek benne működni, mikor tisztátalan szellem szállotta meg, tehát őrdöngős lett. Tisztátalan szellemek mindenkor készen állanak arra,hogy nekik alkalmas lelkeket megszálljanak, azaz szellemükön keresztül őket saját élettevékenységeik kiélésére felhasználják. Ezek a gyötrött és a maguk boldogtalanságát másokra okádó lények saját vágyaikkal, törekvéseikkel és indulataikkal töltik meg szerencsétlen megszállottjaikat,ugyhogy azok nem a maguk,hanem megszálló szellemeik életét élik, saját lelki világuk pedig csak ezen az idegen lelkületen át jelenik meg, attól eltorzitva, felfokozva,vagy épen meghamisitva. Saulban megvolt kezdőben is a hiuság, durvaság és lusta önzés,mely másokat magáért feláldoz, mégha az a legidősebb fia is. Ezeket a tulajdonságokat fokozta fel szédítő mértékben a tisztátalan szellem, mivel pedig Saulban megvolt a tulajdonságokra az alap,azok kiélése nem volt Saulnak ellenszenves,vagy kellemetlen. Engedte magát rávinni az ily tulajdonságokból fakadó szörnytettekre.A megszállottságban elkövetett tettekért a megszállott ember igen különböző mértékben felelős, és ott, ahol a megszálló és megszállott lelki iránya megegyezik, a megszállott felelőssége kétségtelen.Igy volt ez Saulnál! Józan pillanataiban nem volt benne ellenállás azzal szemben, amit a szellem benne végbez vitt, amikor elméje elborult.Valami kivételes világosságnak kellett e sötét lélekbe beütnie,hogy felocsudjék és ráeszméljen arra,hogy mit cselekszik.Ez a szokatlan világosság jelenik meg azokban a szelid, szerető szavakban,amelyeket Dávid Saulhoz intézett. Halálos ellenségével szemben mélyen megalázkodva, annak a királynak kijáró tiszteletet teljes mértékben megadja; inkább annak sorsáért aggódva,mint a magáért,mert hiszen saját védelmét Isten kezében tudja s afelől nincs aggodalma.Az a nyugodt biztonság, amellyel Dávid Saullal a Saul érdekében beszél; az a jóakarat,mely Saulnak megtéréséért érvel s küszködik, olyan világot mutatott meg Saulnak

melyet az nem ismert. Fiát, Jonátánt, kiben Dávidhoz hasonló indulatok lobogtak, félretolta s nem fáradt azzal,hogy fiát megértse. De Dávidtól gyülöletet, kbosszuállást várt s mikor rossz helyett jóindulatot tapasztalt, a felvillanó szeretet lángjánál saját szivének sötétségét és sivárságát ijesztő szintességgel pillantotta meg. Valami volt ebben a megvilágosodásban abból a fényből, mely az elkárhozókat odaát kinozni fogja.De Saul még ideát volt; még megtérés volt lehetséges a gonoszból a jóra; az elménck nem kellett helyrehozhatatlan jövő, kilátástalan kétségbeesés miatt elborulnia. Saul utána kapott a világosságnak és befogadta magába. Megszólal benne a régi hang,melyet Dáviddal szemben használt:" Fiam,Dávid!" Érzi,hogy Dávid közel van hozzá,hogy rokona, hogy fiui szeretettel csüggene rajta,ha ő Saul azt Dávidnak megengedné! És miért ne engedné meg?! Talán még valami visszahozható az elrontott multból! Most nem a tisztátalan szellem,most a jóság hatalmában van az ingatag Saul,mely Dávid lényéből áradt reá." Te jóval fizettél nekem!" Ma kimutattad mi <u>jót</u> tettél velem!" Egyszerre otthon van Jahve mellett:" Jahve jóval fog neked fizetni". Érdekes,hogy ma egyszerre jónak tünik fel előtte az, amit eddig türhetetlen, gonosznak látott,hogy Dávid legyen a király. Látja az isteni törvényt.Dávid más király lesz,mint ő: " a te kezedben meg fog állani, azaz állandó lesz Ásten királyságа".Most látja ő is világosan isteni fényben, a jó erejénél fogva,hogy Dávid a királyságra alkalmas ember,az Isten szive szerint való férfiu.S ahogy kitárul el őtte Dávid szive, azonnal tud az abban levő jósághoz menekülni, gyötrő aggodalmát ezen a sziven elcsendesiteni:Esküdjél meg,hogy nem állasz bosszut sok gonoszságomért és magomat halálom után nem irtod ki: nevem fenn fog maradni a atyám háza tovább él utódokban. Ime lám, Saul megint önző volt. Mikor szive megindult a jó felé, egyszerre megtorpant az önzésben:Dávidot megeskteti, saját családjáról gondoskodik,de Dávidnak nem mondja: Most hát jer haza! nem szenvedhetsz tovább számkivetetten.

ő haza meg palotájába, Dávid menjen ahová akar. Dávid is megy visz-
sza a sziklaerődbe. Nem bizik Saulban, nem hagyja abba a bujdosá-
sát. Igaza volt! Önző szivben ott csillogbat a jóság visszavert
fénye egy ideig; de aztán kimegy onnan ujra, mert önző szív ta-
lajába gyökeret verni nem tud. Sok megtérés van olyan, mint Saul
megtérése! Befogadják a jót. Mintha örülnének neki! Fényében a-
karnak járni, ugy tetszik, De nem tart soká. Az önzés követeli a
magáét s ők ujra sietnek kielégiteni a bennük lakó sárkányt.

XXV. rész 1. vers.

Sámuel meghalt, ERRE ÖSSZEGYŰLT EGÉSZ IZRÁEL, MEGGYÁSZOLTÁK
ÉS ELTEMETTÉK OTTHON RÁMÁBAN.

Az elagott, félretett Sámuel még egyszer mozgatta meg egész Izráelt a halálával. Hogyan töltötte földi időzésének utolsó esztendeit, nem mondja el a Szentirás. Nem halljuk, hogy ép eszé-
nél volt-e, vagy elgyengült a gondolkodása; de ez az Isten orszá-
ga földi történetének szempontjából nem fontos. Sámuel életének
ebben a szakaszában már a következő életre készülődhetett, érhe-
tett azon a módon, ahogy mi emberek ezt kevésbbé értjük s nem el-
lenőrizhetjük. Aztán ebből a csendből Isten elszólitotta egy még
nagyobb csöndbe. Sámuelnek ez az eltávozás megpihenés volt: a
gyötrő testi buroktól való megválás, a szellemi világban való
felszabadulás, Mert az igazságosaknak a halál nem jelent sem i-
téletet, sem kint. A halottak birodalma nem kinző hely, oda a kint
is a vigasztalást is, a nyugtalanságot is, a nyugalmat is az em-
ber magával viszi ebből a világból. Sámuel nem kint és nem nyug-
talanságot vitt innen magával; aki őt ott tul megzavarta, az
nyugalmában háborította meg. Sámuel tehát megpihenj egész Izrá-
elt azonban nyugtalanság fogta el, mert Sámuellel szemben Izráel
népe nem volt igazságos. Annak az áldatlan háborunak a láttára,
amelyet Saul Dávid ellen folytatott, sokan gondolhattak arra a
békére, mely Sámuel lelkét elfoglalta s melyet, mig a kormányt
kezében tartotta népére is általvitt.

Fiai nem voltak hozzá méltók: megvesztegetést fogadtak el s igazságtalanul ítéltek; vagyis a kormány birtokát saját meggazdagodásukra használták. Még mindig lehetett azonban tőlük Sámuelhez fordulni. A nép nem volt igazságos Sámuelhez, mikor királyt kért magának./I.Sám.8: 1-7./ A király nem biztosított több és jobb békességet, mint Sámuel. A próféta és bíró halála megrázta egész Izráelt. Mindenünnen gyültek a héberek Rámába s a gyász, melyet mutattak őszinte volt.

XXV.rész 2- 11.versek.

DÁVID FÖLKEREKEDETT S ELMENT PÁRÁN PUSZTÁJÁBA. VOLT EGY EMBER NÁBÁLNAK, KINEK TEVÉKENYSÉGE KÁRMELHEZ FŰZŐDÖTT; A FÉRFI IGEN HATALMAS VOLT; HÁROMEZER JUHA VOLT, EZER KECSKÉJE ÉS ÉPPEN JUHNYÍRÁSSAL VOLT ELFOGLALVA. ENNEK A FÉRFINAK NEVE NÁBÁL VOLT. FELESÉGÉNEK NEVE: ABIGAIL; AZ ASSZONY NEMES FELFOGÁSÚ, KELTŐEN SZÉP KÜLSEJŰ VOLT. A FÉRFI ELLENBEN ZORD ÉS GONOSZ, KÁLEBI. MIKOR DÁVID A PUSZTÁBAN MEGHALLOTTA, HOGY NÁBÁL NYÁJÁT NYÍRJA, TIZ LEGÉNYT KÜLDÖTT EL: MENJETEK FEL KÁRMELBE, TÉRJETEK BE NÁBÁLHOZ- MONDTA A LEGÉNYEKNEK - S KÉRJETEK RÁ NEVEMBEN BÉKESSÉGET. SZÓLJATOK AZTÁN IGY: AZ ÉLET-BE VIGYEN UTAD! BÉKESSÉGBEN LÉGY TE, BÉKESSÉGBEN HÁZAD, BÉKESSÉGBEN LEGYEN MINDENED! Most hallottam, HOGY NYÍRÓK VANNAK NÁLAD. MOST A PÁSZTORAID VELÜNK VOLTAK S MI MEG NEM SZÉGYNITETTÜK ŐKET. NEM TÖRTÉNT VELÜK SEMMI, KÁRMELBEN VALÓ IDŐZÉSÜNKNEK EGÉSZ IDEJE ALATT. KÉRDEZD MEG LEGÉNYEIDET, AZOK MEGMONDJÁK NEKED! HADD LELJENEK HÁT A LEGÉNYEK KEDVESSÉGRE A SZEMEDBEN, HISZEN ÜNNEPNAPRA JÖTTÜNK! ADJ ABBÓL, AMI KEZED ÜGYÉBEN VAN SZOLGÁDNAK ÉS FIADNAK, DÁVIDNAK! EZT IS MONDTÁK DÁVID LEGÉNYEI ÉS EGÉSZEN EZEKKEL A SZAVAKKAL SZÓLTAK NÁBÁLNAK A DÁVID NEVÉBEN. AZTÁN NYUGTON MARADTAK. NÁBÁL IGY FELELT DÁVID LEGÉNYEINEK: KICSODA DÁVID? ÉS KICSODA ISAI FIA? MANAPSÁG SOK OLYAN EMBER KÓSZÁL, KI URÁTÓL EL TÉPTE MAGÁT! ELVEGYEM KENYEREMET, ITALOMAT ÉS ÜLNI VALÓ ÁLLATAIMAT, MELYEKET NYÍRÓIMNAK ÖLTEM S ODAADJAM OLYAN EMBEREKNEK, AKIKET NEM ISMEREK, AZT SEM TUDOM, HOGY HONNAN VALÓK? DÁVID LEGÉNYEI ERRE HAZAFELÉ FORDULTAK S AMIKOR VISSZATÉRTEK, MEGJELENTETTÉK NEKI MINDEZEKET A SZAVAKAT. DÁVID EKKOR IGY SZÓLT EMBEREIHEZ: KIKI KÖSSE FÖL KARDJÁT. ERRE MINDENKI FELKÖTÖTTE KARDJÁT, FELKÖTÖTTE DÁVID IS. NÉGYSZÁZ EMBER VONULT FEL DÁVID NYOMÁN, KÉTSZÁZ PEDIG VISSZATÉRT A PODGYÁSZHOZ-

KÁLEB a pusztai vándorlásnak és a honfoglalás korának egyik legrokonszenvesebb alakja és legnemesebb alakja; de nemes ősök nek nincsenek mindig nemes utódaik. Káleb az Egyiptomból kijövő héber nép egyik kéme volt az uj haza kikémlelésére és a látottakról biven és Istenbe vetett hittel számolt be. Hűségéért nem halt meg a sivatagban, hanem Józsuéval együtt, ki kémtárs volt, részt-vett a honfoglalásban. Utóda volt a történetünk mostani szereplője, Nábál, kinek neve bolondot jelent s ki ezt a nevet méltóképen viselte, mert zord, kiméletlen, hálátlan, önző ember volt,

ki nem becsülte meg azokat, akik hozzájuk hívek voltak s ezzel ok nélkül ellenségeket szerzett magának.Bolond az,ki nem látja,hogy a jóság és hálódatosság a legjobb üzlet a világon,mert érök hazonnal fizet.Lehet,hogy Nábál ügyes gazda volt, ki az ősöktől kapott vagyont meg tudta őrizni, sőt szaporitani is tudta.3ooo juh és looo kecske elég nagy vagyont jelentett s azon a vidéken a földmüvelésre nem,de legeltetésre alkalmas hegyoldalakon ezek az állatok elég legelőt találtak, mert a lakósság ebben az időben még nem volt sürü,hogy a legelők tulzottan ki lettek volna használva. Míg a legelők a hegyoldalakon, a hozzájuk tartozó városok a hegytetőn voltak, Máon is, hol Nábál lakott s Kármel is, melynek közelében állatai legeltek s hol a juhnyirást tartotta. A juhnyirás az állattenyésztőnek olyan,mint a földmüvesnek az aratás,vagy szüret. Fáradságos munka,de mivel a jövedelem betakaritása , azért ünnep is,mely örömmel jár. Dávid bizonyos érdemeket szerzett Nábál pásztorai között,mert a népét védő ösztöntől vezettetve,mely megelőzőleg a hálátlan Kegilla megvédésére hajtotta,most Nábál pásztorait és állatait védte a portyázó filisteusoktól és más rablóktól.Ez az oltalom Nábált sok veszteségtől őrizte meg; Nábál azonban nemttartozott a hálás természetüek közé. Az elhagyatott s jóakaró barátoktól táplált,szegény üldözöttek számitottak arra,hogy a nyujtott s nekik életük kockáztatását jelentő segitségért jutalmat fognak kapni sez a várakozásuk jogos volt. Nábál a judabeli Dávidnak törzstársa volt; természetes kötelessége lett volna hát ártatlanul üldözött földijének segitségére lenni; de a bolondsága éppen abban állott, hogy nem azt nézte,hogy kinek részén van az igazság,hanem azt,hogy kinek oldalán van pillanatnyilag a hatalom s ez a "pillanatnyi" eltakarta előle az igazság örök értékét s elkövetkező hatalmát."Jobb ma egy veréb,mint holnap egy tuzok" régi közmondás,de bolond mondás,ha a földi és mennyei javak közti választásról van szó.

Perssze,hogy jobb ma egy veréb,ha ma éhen halunk s a holnap érkeztszok már holtan találi bennünket; de jobb ma éhen halni,mint holnap az örökkévalóságot veszitsni el. A földi hatalom eltakarja a szemünk elől a szellemi örök hatalmakat s igy Nábál előtt is több volt a hadsereggel rendelkező Saul,mint a kisded csapatával jótettek körül buzgólkodó Dávid. Dávid szépen, udvariasan emlékezteti Nábált saját érdemeire, melyeket nemcsak Nábál pásztorai ismertek,hanem Nábál is,mert mikor a juhokat nyirásra behajtották, lehetetlen,hogy be nem számoltak volna uruknak élményeikről,mint ahogy egyikük azokat urnőjükkel nem késett tudatni, miheiyt a gazda fösvénységét és gonoszságát látták.Nábál megvetette Dávidot,mert üldözött volt.Hogy Dávid és emberei " nem szégyanitették meg Nábál pásztorait, azt jelenti,hogy gyöngeségük és legyőzetésük miatt nem kellett szégyenkezniök,mert Dávid segitséget nyujtott nekik és nem legyőzte,hanem győzelemre juttatta őket a rablókon. A pásztorok igen jól érezték magukat a nemes parancsnok közelében s hálájukat ezek az egyszerü emberek nem felejtették el.Inkább a hatalom és vagyon pocán ismeretlen a hála! Ott sem teljesen,mert olvassuk,hogy Nábál felesége nemes felfogásu volt a külső testi szépség mellett belső lelki szépséggel is rendelkezett. A pásztorok " ünnepét " megrontotta annak látása,hogy hüséges védelmezőjüket igy megszégyenitette a zordon, elbizakodott ur. Akik hatalmas emberek előtt előre és mélyen hajbókolnak, a szegény üldözött emberre nem szoktak ráismerni,mert azoktól nem lehet kapni semmit.Ha Nábál kapott is valamit Dávidtól, bolondnak nézte ő,hogy ingyen, előzetes fakku nélkül nyujtotta a segitséget.A bizalom és a meg nem fizetett jóakarat az istentelen elvetemült ember szemében bolondság,sőt egyenesen bün! Ilyen emberek a nagy " adasza-neasze" vásáron használhatatlanok.Nábál megvetéssel utasitja el magától Dávidot."Kicsoda Dávid?Kicsoda Isai fia?" szól gonosz lenézéssel s ezzel a kérdéssel elárulja,

hogy nagyon jól tudja ő,hogy honnan származik a kicsoda Dávid; tudja azt is,hogy Saul igazságtalanul üldözi; de mivel ő is igazságtalan, azért neki nem füldije mellett a helye,hanem az igazságtalan Saul mellett. " Manapság sok, olyan ember kósza, aki urától erőszakkal elszakitotta magát" mondja rosszhiszeműen,noha tudja,hogy Saul üldözte el és üldözi még ma is Dávidot; de a tényeket tudatosan és szándékosan elferdíti,hogy hálátlanságát indokolja.Mert ha valaki igazságtalan és hazug is belül, mégis az igazságnak a jónak olyan hatalma van,hogy a külső igazságos látszatot még a Nábálok is megőrizni igyekeznek.Nábál szava,hogy " nem tudja,honnan való Dávid, hazugság,mert igen jól ösmerte származását.Olyan aljas volt Nábál viselkedése,hogy Dávid nem habozott embereit azonnal fegyverbe szólitani,hogy az elszenvedett sérelemért bosszut álljon. Ám a hirtelen harag Isten igazságosságát nem munkálja /Jak.1:.2o./,szért Isten sietett Dávidot visszatartani a meggondolatlan cselekedettől és erről szól a történet folytatása.

XXV. rész 14- 35 versek.

De Abigailnak, Nábál feleségének, a legények közül az egyik LEGÉNY MEGJELENTETTE: LÁM CSAK DÁVID A PUSZTÁBÓL KÜVETEKET KÜLDÖTT ÉS ÁLDÁST KIVÁNT URUNKNAK?DE Ő KIFAKADT RÁJUK.ÁM AZOK AZ EMBEREK IGEN JÓK VOLTAK HOZZÁNK, AMIG VELÜK JÁRTUNK,NEM SZÓLTAK MEG MINKET,UGYHOGY SEMMI SEM TÖRTÉNT VELÜNK,MIALATT A MEZŐN VOLTUNK. AZ EGÉSZ IDŐ ALATT, AMIG A NYÁJAT ŐRIZVE VELÜK VOLTUNK ÉJJEL ÉS NAPPAL, IS OLYANOK VOLTAK NEKÜNK,MINT EGY FAL.MOST HÁT ISMERD FÖL A HELYZETET ÉS LÁSD MEG.MI A TENNIVALÓD,MERT ELVÉGZETT DOLOG,HOGY URUNKRA ÉS EGÉSZ HÁZÁRA LECSAP A BAJ.Ő MEG TULSÁGOSAN A BÉLIÁL FIA AHHOZ,HOGY VELE BESZÉLNI LEHETNE! ABIGAIL SIETVE VETT MAGÁHOZ KÉTSZÁZ KENYERET,KÉT TÖMLŐ BORT, ÖT ELKÉSZITETT BÁRÁNYT, ÖT SZÁNTI PÖRKÖLT GABONÁT SZÁZ KÖTEG SAJTOLT SZŐLŐT/ MAZSOLÁT/ ÉS KÉTSZÁZ FÜGEPOGÁCSÁT, EZEKET SZAMARAKRA HELYEZTE ÉS IGY SZÓLT LEGÉNYEIHEZ: MENJETEK ELŐTTEM ÉS MAJD MÖGÜTTETEK MEGYEK! FÉRJÉNEK NÁBÁLNAK AZONBAN NEM SZÓLT AZ ASSZONY.MIALATT REJTŐZVE A HEGYEN LEFELÉ SZAMARAGOLT, EGYSZER CSAK VELE SZEMBEN SZÁLLTAK ALÁ DÁVID ÉS EMBEREI, UGYHOGY BELÉJÜK ÜTKÖZÖTT.DÁVID IGY BESZÉLT: HÁT CSAK HIÁBA ŐRIZGETTEM I N A PUSZTÁBAN MINDAZT, AMI CSAK ÖVÉ I GONOSSZAL FIZETETT NEKEM A JÓ HELYÉBEN! IGY MEG UGY TEGYEN AZ ISTEN DÁVID ELLENSÉGEIVEL ÉS TOLDJA MEG,HA ÉN HOLNAP HAJNALIG MEGHAGYOK MÉG VALAMIT ABBÓL? AMI ÖVÉ A FALRA PISZKITÓJÁIG-MIKOR ABIGAIL DÁVIDOT MEGLÁTTA SIETVE LESZÁLLOTT A SZAMÁRRÓL? ARCRA BORULT DÁVID ELŐTT S A FÖLDIG HAJOLT.AZTÁN LÁBÁHOZ BORULT ÉS IGY SZÓLOTT.EGÍSZEN ENGEM TERHEL A BÜN,ÓH URAM! DE HADD BESZÉLJEN

SZOLGÁLÓ D A FÜLED HALLATÁRA S TE HALLGASD MEG SZOLGÁLÓD BESZÉDÁTIAZ ÉN URAM NE FORDÍTSA SZIVÉNEK FIGYELMÉT ERRE A BÉLIÁL FIAJTÁJÚ EMBERRE, NÁBÁLRA, MERT AMILYEN A NEVE OLYAN É IS: BOLOND A NEVE, BOLONDSÁG VAN VELE! ÉN MEG A TE SZOLGÁLÓD NEM LÁTTAM U-RAM LEGÉNYEIT, AKIKET KÜLDÖTTÉL! MOST MÁR AMILY BIZTOS, HOGY JAHVE ÉL ÉS LELKED ÉL, OLY BIZONYOS, HOGY JAHVE TARTOTT VISSZA TÉGED ATTÓL, HOGY VÉRBE GÁZOLJ S ATTÓL, HOGY SAJÁT KEZEDDEL SEGÍTS MAGADON. NOS, ELLENSÉGEDD LEGYENEK OLYANOK, MINT NÁBÁL, AZOK IS, AMIK GONOSZUL TÖRNEK URAMRA! MOST HÁT EZT AZ ÁLDÁST, MELYET SZOLGÁLÓD HOZOTT URAMNAK ADJÁK ODA A LEGÉNYEKNEK, AKIK ÉNEKESNEKXXX

Dávidnak eddig nem volt alkalma közelről megismerni Abigailt s ezért nem volt rá tekintettel; pedig a szolgákkal együtt élt s azok,ha nem közönyösek, kellett volna,hogy sokat beszéljenek urnőjükről.Ugy látszik, gonosz urhoz általában hitvány szolgák kerülnek. A hü szolga elbeszéléséből Abigail megtudja,hogy Dávid ugy vette körül szolgáit és nyájait,mint egy védőfal.

Dávidról nem most hallott először Abigail s jól tudta,hogy Izráel trónja körül folyt vita Saul és Dávid között; az is ismerős volt előtte,hogy Dávid az Isten kiválasztotta,hogy Izráel trónjára üljön. Ha eddig nem is volt alkalma ezt megmondani Dávidnak, mégis Abigail is Dávid titkos hive volt.Ismerte a férfiakat, a tulzott önérzetet, amellyel becsületüket védik s igy tudta,amit a szolga is észrevett,hogy Dávid nem hagyja megtorlatlanul a sértést,amelyben Nábál őt részesitette. Abigail tudta,hogy sietnie kell. Gyorsan ajándékot csomagol össze,melyet héber szólással áldásnak nevez,mint ahogyan a magyar áldásnak nevezi Isten ajándékát a termést. Érdekes,hogy Abigail eltüri,hogy szolgája Béliálfinak nevezze urát; sőt Dáviddal szemben ő is ilyen szót használ.Nem hütlenség ez az asszony részéről, hanem igazságszolgáltatás a megkinzott családság, a hálátlanul elutasitott Dávid és önmaga felé,kinek sokat kellett türnie és elszenvednie gonosz férjétől.Béli nemlétet,jaal hasznot jelent, bélijaal tehát haszonnélkülit, semmirekellőt.Valamiker Sátánra kezdték használni ezt a nevet,nem tudni mióta, olyképen mint ahogy Sátánt hazugnak nevezi az Irás és követőit hazugság fiaiknak. Abigail és szolgája azzal a tudattal alkalmazták ezt a nevet Nábálra,hogy Nábál a gonosznak adta el magát, emiélfogva Isten nem fogja őt sokáig türni a földön. Betegség jelei mutatták,hogy Nábálra lecsapni készül az isteni igazságszolgáltatás. A szolga és urnője között megvolt ez a látás-azonosság és ez minden megbeszélés nélkül is szövetségesekké tette őket,

a szónak legjobb értelmében. A jó és igaz,vagyis Jézusnak láthatatlan jelenléte evilágban, szétválaszt házastársakat és összecsatol urnőt és szolgát. Evilági észjárásu kegyeskedők ilyenkor elitélő megjegyzéseket tesznek a szenvedő és meggyötört emberekre s hangoztatják a hitvestársi hüséget azzal szemben, kit a másik fél már régen megtagadott és megcsalt,ha talán nem is a házasság testi oldalán. Az a mód, ahogyan Abigail a Dávidnak adandó"áldást" kiválogatja, mutatja ennek az asszonynak gyöngédségét és szeretetét,hiszen nemcsak a létfenntartáshoz szükséges közönséges élelmiszereket szedi össze,hanem édességeket is, melyek felvidámitják majd a szegény üldözötteket. Tudjuk,hogy Dávid később feleségül vette Abigailt,ki most még másnak a felesége volt.Csodálatos és megint a kegyes világ észjárását kigunyoló az az isteni gondoskodás,ahogy ezt a két embert most összevezérli. A sok hegykupás völgy között a két csapat, Abigail szolgái és Dávid legényei egyszer csak egymásnak mennek s Dávid hangos beszédét meghallja Abigail,kinek jelenlétét Dávid nem sejti. Dávid éppen leszögezi a tényt,hogy Nábál mily gonoszul bánt vele s hogy ezért gyors bosszut jár, mikor Abigail eléje borul s női alázatossággal,de bizalommal is egyrészt hódolatát mutatja ki,másrészt okos és éles tanácsaal látja el Dávidot,mely tanácsban anyai gondoskodás van és nem alázatosság. Előbb a földet érinti Abigail az arcával,aztán Dávid lábára borul rá, amint ez a szamáron,vagy ösvéren ül,melyen utazik s ezzel a mai nők függetlenségét alaposan megszégyeniti.De aztán kinyitja száját és kerülgetés nélkül megmondja,hogy Dávid rossz utra tévedt,amikor vérontásra határozta el magát s amikor saját kezével akarja magán segiteni ahelyett,hogy Istenre bizta volna ügyét. Dávid a figyelmeztetésért nem haragszik meg s az ajándékot elfogadja. Megint a természetességnek olyan példája,melyet a mai hol durva, hol gőgös,hol szentimentális,hamisen érzelgős világ nem ugy tenne!

Abigail nem volt amazon, férfias nő; nem áll szolgáinak élére,hanemazokat bocsátja előre, ő utánuk halad; de mikor elérkezik a pillanat,nem rejtőzködik,hanem neki megy az ellenfélnek,kit hire után becsül és szeret.Nábált nem szidja előtte mindjárt első szavával,hanem annak bűnét is magára veszi:"Engem terhel a bűn!"hogy Dávid ne másal álljon szembe, hanem egyedül övele. Ebben az asszonyban igen nagy bátorság és felelősség érzet van! Később azonban Béliálfiának mondja urát, mert Dávidnak igazságot kell szolgáltatnia. Ime nem az urát félti,Dávidot akarja visszatartani a vérengzéstől és hatalmaskodástól,melyeket akkor Izráelben nem tekintettek királyi jognak és kiváltságnak.Mikor Dávid ellenségeire azt a bajt kivánja,mely az ő férjét fogja érni, ezzel kimondja, hogy sorsát férje sorsától elszakitotta,mert férje gonoszsal,ő meg Istennel kötötte össze életét. Ez az, amit az Ur ezekkel a szavakkal fejez ki:" Ha valaki meg nem gyülöli férjét.... én érettem,nem méltó énhozzám!" Ha tehát Dávid és Abigail későbbi házasságára gondolunk,azt kell mondanunk,ezt a két embert nem a testi szerelem,hanem Isten ügye hozta össze és az ilyen házasság az Istentől összeszerkesztett házasság.Mert nem minden házasságot az Isten szerkeszt össze! Abigail oly bizonyosabban,hogy isteni küldetésben jár,hogy már előre ugy beszél,mintha Dávid engedett volna szavának; azonban Dávid siet vele tudatni,hogy figyelmeztetését Isten szavának és nagy jótéteménynek tartja. Hamar megnyőzetni a gonosztól és megtérni abból; a legnagyobb jótétemények közé tartozik,melyeket Isten az embernek adhat. Dávid nevén véres folt maradt volna Nábál vére,vagy akár szolgáinak vére,kik neki ellenálltak volna és Isten elhivását a királyi trónra nem igazolta volna,ha maga szerez magának igazságot. Mert más dolog Izráelt védeni,vagy ártatlanokat megszabaditani,mint Dávidnak Dávidot védenie. Mily finom " islése " van ennek az asszonynak, aki oly hamar megérzi s ki is mondja. Ilyen az igazi feleség, ki urának segit s Abigail ezt előre teszi,mikor még nem is sejti

a kettőjük közt felállitandó viszonyt. Abigail okos szerénységát mutatja,hogy a finom és jós eső édességeket Dávidon keresztül, csak Dávid embereinek kinálja föl, noha Dávidnak is igen jól estek azok. Abigail következetes marad a beszédje végén is magának kéri a bocsánatot,mivel némileg el is választja,de össze is köti ügyét Nábál ügyével. Elválasztja,mert magának kéri a bocsánatot, mi azonban Nábál békénhagyását is jelenti s összeköti,mertNábál bünét veszi magára. Elválasztja, mert azzal mentegetőzik,hogy ő nem látta Dávid szolgáit s összeköti,mert feltartóztatja Dávid büntető kezét. Elválasztja,mert mikor Dávid ellenségeinek vesztéről beszél, ebbe Nábált is beleveszi s összeköti,mert Nábál feleségeként/beszél/ áll Dáviddal szemben. Csodálatos finomságok és okosságok,melyeket csak egy asszony képes meglátni! Abigail még azokat a jövendöléseket is ismeri,melyeket Isten prófétái utján Dávidnak mondott.Mivel Dávid az ő környékükön bolyongott, ismerhette ezeket Dávid legényeinek elbeszéléséből,melyet az ottani nép ajkára vett; de ismerhette Juda várakozásából is,mely mely Sámuel látogatásai után s Dávid győzelmes hadjáratai nyomán keletkezett Dávidra vonatkozólag. Beszédében Dávid törhetetlen hiveként mutatkozik, de azért,mert Dávidban Isten harcainak harcolóját látja. Dávidat igen megfogja az asszony lénye, a szavaiból kiáradó lélek s ezt kifejezi azzal a mondással,hogy nAbigail személyére való tekintetből is változtatta meg szándékát. Érdekes Abigail felfogása a szellemi világról,melyben van egy gabonaköteg,melyben xxx az élők lelke Istennél össze van kötve s van egy hajitásra kész parittya,melynek szeszkójában az elvetemült, istentelen emberek vannak összekötve,kiket Isten elvetni, halál mélységébe taszitani készül. Dávidot egy egyikben látja, férjét,akit bolondnak tart/ nem butának,hanem esztelennek/, a másikban. Ez azonban nem az asszony látása,hanem az Isten gyermekéé. Isten gyermeke lehet csak oly sziklaszilárdan bizonyos

afelől,hogy Jahve megőrzi s diadalra juttatja övéit.Mily más a lelke és várakozása Nábálnak, ki Saullal tart együtt s Dávidot megveti és elitasitja.

XXV. rész 36- 42 ig.

AMIKOR ABIGAIL NÁBÁLHOZ HAZATÉRT,AZ LAKOMÁT ÜLT A HÁZÁBAN,MINTHA EGY KIRÁLY LAKOMÁZNÉK.NÁBAL SZÍVÉN VIDÁMSÁG ÜLT,IGEN RÉSZEG VOLT; ABIGAIL HAJNALIG SEM SOKAT SEM KEVESET NEM SZÓLOTT NEKI.DE MIKOR REGGEL A BORGŐZ KIMENT NÁBÁLBÓL,FELESÉGE MEGJELENTETTE NÉKI EZEKET A DOLGOKAT S AKKOR A SZIVE ELHALT A KEBLÉBEN,olyanná LETT AZ,MINT A KŐ.TIZ NAPRA RÁ JAHVE MEGÜTÖTTE NÁBÁLT,UGYHOGY MEGHALT.MIKOR DÁVID MEGHALLOTTA,HOGY NÁBÁL MEGHALT, IGY SZÓLOTT: ÁLDOTT LEGYEN JAHVE,KI GYALÁZATOMAT ILLETŐEN A FEJÉRE VETTE S MEGÓVTA NÁBÁL KEZÉBŐL [illegible]. KI SZOLGÁJÁT VISSZATARTOTTA A GONOSZTÓL; NÁBÁL GONOSZSÁGÁT ELLENBEN ANNAK FEJÉRE HÁRITOTTA VISZSZA JAHVE; EZZEL DÁVID KÖVETEKET KÜLDÖTT,MEGKÉRTE ABIGAILT ÉS ELVETTE FELESÉGÜL. AMIKOR DÁVID SZOLGÁI BETÉRTEK A KÁRMELI ABIGAILHOZ ÉS BESZÉLTEK VELE. DÁVID KÜLDÖTT MINKET HOZZÁD,HOGY FELESÉGÜL VEGYEN TÉGEDET, AZ ASSZONY FÖLKELT, ARCÁVAL A FÖLDIG HAJOLT ÉS IGY SZÓLT: IME SZOLGÁLÓD KÉSZ RABSZOLÁLÓVÁ LENNI,HOGY AZ ÉN URAM SZOLGÁINAK A LÁBÁT MOSSA. AZTÁN SIETVE FÖLKELT ABIGAIL.SZAMÁRRA ÜLT ÉS ELINDULT,MIG ŐT SZOLGÁLÓJA GYALOG MENT VELE; KÖVETTE DÁVID SZOLGÁIT S FELESÉGE LETT NEKI-

Nábál szerd magának élő ember volt,de sokszor az ilyenének még kevésbbé vetik meg az asztal örömeit,mint a kedélyesek; étel izében, bornak kábulatában keresik, amit a szív melegsége meg nem ad nekik. Most juhnyirás után nem akart a mulatás véget érni.Mikor Abigail a Dáviddal való találkozás után hazatért Mádonba,férjét olyan mulatságban találta, amelynek költséges volta királyhoz illő lett volna.Nábál igen részeg volt és ebben az állapotban tudta csak megkeresni őt a vidámság. Ebben az állapotban azonban nem lehetett őt komoly beszélgetésre megkapni.Azért felesége egy szót sem szólt neki utjáról,hanem megvárta a másnap reggelt.Mikor aztán másnap reggel megmondta neki,hogy hol járt és mit csinált,Nábálnak a belsejében szokatlan változás ment végbe: ugy érezte,mintha a szive helyén egy nagy kő ülne. A kő hideg, mozdulatlan és nehéz. A tegnapi vidámság után leirhatatlan siváságot érzett magában a férfi. Feleségének elbeszélése megdöbbentette,ugyhogy szive mozdulatlanul állt és nem tudott gondolkodni. Amit neje mondott,nehéz kőként feküdt reá; a gondolkodásx rendkivüli sulyt

jelentett,ugyhogy jobbnak/látta/érezte, ha nem gondolkodik. A halál merevsége/ült reá/és rémülete elhűlesztte meg. Mi gyengitette el egyszerre az erőszakos és kiméletlen embert? Annak a veszélynek hire,amelyben Dávid részéről forgott és amelyet feleségének okossága háritott el róla. Az első világháboruban együtt voltam egy őrmesterrel,kidurván és kiméletlen önkénnyel bánt az alárendeltekkel.De a hatalmas erő, amely az alája rendelteket nyomta, csak addig volt működésben, amig az első ágyugolyó le nem csapott az első állásokba vezényelt csapatbbbx Mikor ez az első golyó jelezte,hogy mi következik a következő napokban, az őrmester lelkiereje összecsuklott; egy tehetetlen, rémült ember állott előttünk, kit hátra kellett vinni,mint sulyos idegbeteget. Kitünt,hogy az erőszakos,durva emberben gyáva lélek lakott. Nábál is összecsuklott,mikor megtudta,hogy kik élnek közvetlen közelében. Az a tudat,hogy eddigi életét nem folytathatja,hogy valaki nemet mondhat gőgös akaratának s hogy saját szolgái többre becsülik a tőle megvetett vezért,ugy hatott rá,mintha az élet fonalát átvágták volna lelkében. S a testi élet követte a lelki élet elhanyatlását. 10 napmulva " Jahve megütötte Nábált" s az ütés halálos volt. Egy kevés vér az agyára ömlött s a hatalmas ember teste hulla volt; lelke még tehetetlenebbül keresett nyugalmat a holtak sivár, szomoru lakóhelyén,hová az Isten nélkül meghalók hanyatlanak. Szomoru pályafutás az olyan, amelynek földi elmetszésekor a hozzá közelállókból nem a fájdalom hangja kél ki,hanem a megkönnyebbülésé, sőt a hálás! Dávidból a hála szavait hivta ki a halálesset hire s mivel nem tartozott a képmutatók közé,kik kivül krokodil könnyeket hullatnak, bár belül örvendeznek, hálájának világosan érhető kifejezést adott. Dávidot sulyosan nyomtaaa gyalázat,melyet jóakaratu segitségéért hálátlanul kapott: mosta gyalázatot Isten levette róla s arra forditotta vissza, akitől kapta. Nábál visszautasitása Dávidot mások előtt is megvetetté tehette;

de most mindeki látta Isten közbenyulását s a vad férfi elgyöngülése megmutatta,hogy a lélek milyen hitvány volt benne.Mert Nábálnak Dávidról mondott szavai hazugok voltak: Dávid nem szökött rabszolga,hanem Isten felkentje, kit igazságtalanul üldöztek magas hivatása miatt. Isten most előkérte Nábál kezéből Dávid meghamisitott igazságát s Nábál reszketve, dadogva állott az isteni Biró előtt. Dávid perének vitelét Isten vette kezébe, mikor Dávid lemondott arról,hogy maga álljon bosszut magáért. Most már áldotta Istent,hogy lemondott arról,hogy magaxkézijam kaszaxtixmagáért Isten hamar közbenyult s megakadályozta Dávid tettének keresztülvitelét. S Isten eszköze ebben egy okos asszony volt, a Nábál felesége,ki Isten mellé állott s nem igazságtalan férje mellé s azért Dávidban látta Isten emberét s nem garázda férjében. Dávidnak sokat kellett erre az asszonyra gondolnia! Mikál, Saul leánya, Dávid felesége segitette Dávidot az elmenekülésben,de nem követte férjét a számkivetésbe,hanem otthon maradt a királyi palotában a jólétben és kényelemben. S ahogy nőttek a nehézségek férje körül,ugy fogyott a hozzá való hüsége. Saul gyülölete nem maradt hatás nélkül rá s talán része volt abban is,hogy bátyja Jonátán szintén a palotában maradt,bár ennek hüsége Dávid iránt megmaradt. Nem halljuk egyetlen egyszer sem, hogy Mikál férje iránt érdeklődött volna. Később átyja kivánságára máshoz ment feleségül s ezzel házasságot tört./I.Sám 25:.44./ Dávid lelke megüresedett ebben a viszonyban.Most felmerül előtte egy igazi asszony képe. Dávid nem a testet kivánta meg,hanem mint később Betsabé esetében,kit fürödve látott meg,hanem a lelket, az élettársat ismerte fel és gondolataiban felmerült a vágy: ilyen asszonyt kapni Istentől! Nem Abigailt kivánta,hanem olyan élettársat,mint Abigail s Isten ezt a vágyat hamarább teljesitette,mint gondolta.Ismétlem nem Abigailt akarta, hanem Abigail-szerü élettársat: ez nem volt bünös vágy,hanem természetes életszükséglet kifejeződése.

Másfél hét telt el csupán s Abigail szabad volt a gonosz férj kötelékéből. Hogy Abigailban hasonló gondolatok tanyáztak,valószinüvé teszi a gyorsaság, amellyel Dávid megkéró követségének igent mond. Hogy az asszonyt sulyosan terhelte a gonosz,istentelen és durva férj naponkénti oktalansága és nyerssége,kétségtelen.Ha egy asszony egy nemesebb férfi ismeretében hü marad urához s nem titkolja előle annak a másiknak létét; sőt óvja férjét a nemesebb férfi természetes bosszujától: az kétségtelenül a hüség jele. Egy nemesebb férfi eszményképének felismerése csak növeli a hüség értékét,mert lám lemondani kész arról. Az a kamaszosnak nyiltság, amellyel Abigail beszámol férjének Dáviddal való találkozásáról, kétségtelen bizonyitéka akaratának, hogy a gonosz férj mellett kitart; különben eltitkolta volna a dolgokat.Sem Dávid,sem Abigail részéről nem találunk bünt ebben a találkozásban: Isten hozta azt össze, ki látta és munkálta a jövőt. A vádló Sátán s annak ember képviselői elitélhetik Dávidot és Abigailt; de Isten,ki szivüket látta,felmentette őket, mert mindkettő megmaradt a teljes tartózkodásban, noha szivük egymáshoz vonzotta őket. Mikor azonban Nábál halott volt, saját bünös életének következményeképen,mert a gyors halál a kicsapongó élet következménye volt, épen ugy,mint a lelki erőtlenség:akkor semmi sem tarthatta vissza az egymásnak teremtett embereket attól,hogy összekeljenek,legkevésbbé az olyan szentimentális,érzelgős meggondolás,hogy a férj halála után a feleségnek egy esztendőt várnia kell. Ott, ahol az asszonynak megváltás volt a gonosz férj halála az ilyen " gyászév" képmutatás lett volna,mert mindenki tudta,hogy ennek az asszonynak mit kellett szenvednie s azt mily türelemmel és okos jóakarattal viselte. Azért csak gyönyörködni lehet abban a finom nőiességben, abban az alázatosságban és odaadásban, amellyel Abigail azonnal kész volt Dávid legányeit követni. Milyen más volt ez az asszony, mint a mai hetyke

asszonyok, kik magasan a férfi fölött érzik magukat és hódolatot várnak azoktól, akiknek Isten alája rendelte őket! Abigail a földig hajol,mikor meghallja Dávid üzenetét s teszi ezt Dávid szolgái előtt,kiknél magát még mélyebbre helyezi azzal,hogy kijelenti, hogy kész ura szolgáinak lábát megmosni, mint utolsó szolgáló.Perssze ebben a szólásban a keleti ember képes beszédét és bizonyos tulzását is föl kell ismernünk; ám,hogy a szolgák előtt mondotta ki, igaz alázatosságát mutatja. Azzal azonban,ahogy utra indul: szamáron ülve, őt szolgálótól kisérve,kik gyalog mennek vele,világosan megmutatja,hogy urnő,ki ismeri rangját. Finom női megérzéssel kötötte össze a női méltóságot és a női alázatosságot.Dávid magához méltó feleséget nyert benne.

XXV.rész 43 -44 versek.

Dávid a jezréelből SZÁRMAZÓ ACHINOÁMOT IS ELVETTE S IGY MIND A KETTŐ FELESÉGE LETT. SAUL PEDIG LEÁNYÁT,MIKÁLT FELESÉGÜL ADTA A GALLIMBÓL VALÓ LAJIS FIÁNAK APLTINAK.

Vajjon hogy kell megitélnünk Dávid többnejüségét? Mikor Nátán próféta sulyos feddésében részesitette a királyt azért,mert másnak a feleségét vette el, egyetlen szóval sem kárhoztatta azt,hogy már meglévő feleségei közé állitotta. Már pedig,ha Dávid többnejüsége isteni kifogás alá esett volna, akkor Isten ezt is megjelentette volna Nátánnak és ha Nátán meg merte mondani a királynak a sulyosabb bünt, lett volna bátorsága benne kisebb bün felrovására is.Mivel Nátán isteni kijelentés alapján állott, Nátán tökéletlenségével,vagy megalkuvásával nem lehet a dolgot megmagyarázni. Isten,ha nem is helyeselte,de elnézte a többnejüséget nemcsak pogány nemzeteknél, hanem választott népénél, sőt prófétáinál is és ezt az elnézést csak részben vonta viszsza az ujtestamentomi időkben is. Más kérdés,hogy Dávidra nem lett volna előnyösebb az egynejüség.Azt hiszem igen! De a nőnek alárendeltebb helyzetéből következett,hogy mig minden nőnek csak egy férje lehetett, addig egy férfinak több neje.

A többnejüség csökkentette a nő értékét s ezért az istenfélők irányzata csak az egynejüség felé vezethetett. Betsabé későbbi helyzete is ezt az irányzatot igazolja. Dávid ment ugyan kora szokásának utján,de később családi életének sok nyomorusága a többnejüségre vezethető vissza. Isten elnézte Dávid többnejüségét,de nem helyeselte /helyeselte /. Nem helyeselhette s nem is türhette sem ott,sem, mihelyt hatalmában állott,Dávid Saulnak azt a tettét, hogy leányát, Dávid feleségét, Dávid elüldözése után másnak adta feleségül. Ez házasságtörés volt valamennyi résztvevő részéről s a büntetés nem maradhatott el. Tisztán Saul rovására irni a dolgot nem lehetett,mert mint a következményekből látszik,Mikál nem állott ellen és szorongatott férje éránt hüséget nem mutatott. Palti tudta,hogy Mikál Dávid felesége, őt is felelősség terheli. A nőknek bele nyugodniok abba,hogy a házasság dolgaiban még az ujtestamentumi előirások szerint is megkötöttebbek, mint a férfiak. Isteni elnézés következtében Dávid vehetett Mikál mellé több feleséget,de Mikál nem mehetett volna Dávid életében máshoz,ha Isten utjain marad. Saul gonosz példája gyermekeit is gonosz utra sodorta.

XXVI. 1 - 25. versek.

A ZIFIEK UJRA EIMENTEK GIBEÁBA SAULHOZ ÉS EZT MONDTÁK:TUDOD HOGY DÁVID A SIVATAG ELEJÉN HAVILA GIBEÁJÁBAN REJTŐZKÖDIK? SAUL ERRE FÜLKEPEKEDETT ÉS ALÁMENT ZIF PUSZTÁJÁBA IZRÁELNEK HÁROMEZER VÁLOGATOTT EMBERÉVEL,HOGY ZIF PUSZTÁJÁBAN MEGKERESSE DÁVIDOT! SAUL HAVILA GIBEÁJÁBAN ÜTÖTT TÁBORT, MELY A SIVATAG ELEJÉN AZ UT MENTÉN VAN.MIALATT DÁVID A PUSZTÁBAN VOLT ÉS MEGTUDTA,HOGY SAUL UTÁNA JÖTT A PUSZTÁBA,GYALOGOSOKAT KÜLDÖTT EL ÉS TUDOMÁST SZERZETT RÓLA,HOGY SAUL NÁKONIG ÉRKEZETT. ERRE DÁVID FÜLKELT S ARRA A HELYRE MENT, AHOL SAUL TÁBOROZOTT.MIKOR DÁVID LÁTTA,A HELYET, AHOL SAUL ÉS NÉR FIA ABNER A SEREG FŐVEZÉRE FEKÜDT- saul A SZEKÉRVÁRBAN FEKÜDT ÉS A NÉP KÖRÜLÖTTE TÁBOROZOTT- AKKOR DÁVID MEGSZÓLITOTTA AZ CHITTI ACHIMÉLEKET ÉS CERUJA FIÁT, ABISÁGOT? JOÁB TESTVÉRÉT : KI JÖNNE LE VELEM SAULHOZ A TÁBORBA? ÉN LEMEGYEK VELED! FELELTE ABISÁG. DÁVID ÉS ABISÁG TEHÁT ODAMENTEK A NÉPHEZ ÉJJEL. SAUL ÉPPEN A SZEKÉRTÁBORBAN FEKÜDT S ALUDOTT ÉS DÁRDÁJA FEJÉNÉL A FÖLDBE VOLT SZURVA. EKKOR ABISAI IGY SZÓLT DÁVIDHOZ: ISTEN MA KEZEDBE ADTA ELLENSÉGEDET; HADD SZEGEZZEM CSAK EGYSZER DÁRDÁVAL A FÖLDHÖZ S NEM KELL MEGISMÉTELNEM! DE DÁVID IGY FELELT ABISAINAK: NE ÖLD MEG ŐT! HÁT KINYUJTHATTA-E KEZÉT BÁRKI BÜNTETLENÜL JAHVE FELKENTJE ELLEN? AZTÁN UJRA SZÓLT DÁVID: AHOGY JAHVE ÉL, HA CSAK JAHVE MEG NEM VERI ŐT,VAGY EL NEM

JÖN NAPJA,HOGY MEGHALJON ,VAGY HÁBORÚBA NEM MEGY,HOGY AZ ELRAGADJA. BIZTOS,HOGY TÁVOL LESZ TŐLEM, JAHVE ÓRIZZEN,HOGY KEZEMET JAHVE FÖLKENTJE ELLEN KINYUJTSAM! MOST HÁT FOGD A DÁRDÁT, AMELY FEJÉNÉL VAN, MEG A VIZES KORSÓT S MENJÜNK ÁT HOZZÁNK! EKKOR DÁVID SAUL FEJÉTŐL ELVETTE A DÁRDÁT,MEG A VIZESKORSÓT S ÁTMENTEK AZ Ő OLDALUKRA. SENKI NEM TUDTA MEGÍ SENKI NEM ÉBREDT FÖL,MERT MINDNYÁJAN ALUDTAK, MIVEL JAHVE MÉLY ÁLMOT BOCSÁSZTOTT RÁJUK; DÁVID EKKOR ÁTMENT A TULSÓ OLDALRA,TÁVOL MEGÁLLOTT A HEGYCSUCSON UGYHOGY NAGY TÉR VOLT KÖZÖTTÜK S EKKOR DÁVID EZT KIÁLTOTTA A NÉPNEK ÉS NÉR FIÁNAK,ABNERNEK: NEM FELELSZ ABNER?! ABNER IGY VÁLASZOLT: KI VAGY TE,HOGY A KIRÁLYHOZ KIÁLTASZ? BIZONY TE FÉRFI VAGY - SZÓLT DÁVID ABNERHEZ- S NINCS IZRÁELBEN HOZZÁD HASONLÓ! MIÉRT NEM ÓRIZTED URADAT,A KIRÁLYT? BIZONY A NÉP KÖZÜL VALAKI ODAMENT,HOGY MEGÖLJE URADAT A KIRÁLYT! NEM JÓ EZ A DOLOG, AMELYET TE TESZESZ! AHOGY JAHVE ÉL OLY BIZTOS, HOGY HALÁL FIA VAGYTOK,MIVEL NEM VIGYÁZTATOK URATOKRA,JAHVE FÖLKENTJÉRE. LÁSS CAK UTÁNA?HOGY HOL VAN A KIRÁLY DÁRDÁJA ÉS VIZES KORSÓJA A FEJÉTŐL! SAUL MEGISMERTE DÁVID HANGJÁT, AZTÁN IGY SZÓLOTT: A TE HANGOD-E EZ,FIAM,DÁVID?! -AZ ÉN HANGOM URAM,KIRÁLY! FELELTE DÁVID. MIÉRT IS ÜLDÖZI URAM A SZOLGÁJÁT ? KÉRDEZTE AZTÁN- HAT MIT TETTEM? MI GONOSZAT ÜLDÖZI URAM A SZOLGÁJ T. MI GONOSZ TAPAD KEZEMHEZ?! MOST HÁT HALLGASSAMEG URAM, A KIRÁLY, SZOLGÁJÁNAK BESZÉDÉT!HA JAHVE INGERELT TÉGED ALLJON EL SZAGLJON ÉRTE ÁLDOZATI AJÁNDÉKOT! DE HA EMBEREIAk, ÁTKOZOTTAK' LEGYENEK JAVE ELÖTT. MERT MA IDEGENBE ÜZNEK ENGEM,HOGY NE LÉGHESSEK JAHVE ÖRÖKSÉGÉVEL, HISZ MINTHA EZT MONDANÁK; EREDJ SZOLGÁLJ IDEGEN ISTENEKET! HÁT JAHVE SZÁMA ELÖTT KELL -E VÉREMNEK FOLYNI ENGEMRAT HULLANIAHOGY IZRÁEL KIRÁLYA KIVONULT EGY BOLHÁT ELÖKERESNI,MINT AHOGY A HEGYEKEN FOGOLYMADARAT KERESTNEK?! - VÉTKEZTEM - SZÓLT ERRE SAUL.- TÉRJ VISZSZA FIAM DÁVID,MERT TOVÁBB NEM ÁRTOK NEKED CSARÁBAN AZÉRT,HOGY A LELKEM DRÁGA VOLT A SZEMEIDBEN E NAPON! LÁSD ESZTELENÜL CSELEKEDTEM S IGEN TÉVELYGTEM! DE DÁVID IGY FELELT: NÉZD ITT VAN A KIRÁLY DÁRDÁJA, JÖJJÖN ÁT VALAKI A LEGÉNYEK KÖZÜL ÉS VIGYE EL! JAHVE FIZESSEN MEG MINDENKINEK IGAZSÁGOSSÁGA SZERINT ÉS HÜSÉGE SZERINT! MERT JAHVE E NAPON KEZEMBE ADOTT TÉGED ÉS ÉN NEM AKARTAM KINYUJTANI KEZEMET, JAHVE FÖLKENTJE ELLEN! MÉG AMILYEN NAGY VOLT A MAI NAPON LELKED AZ ÉN SZEMEMBEN, LEGYEN ÉPPEN OLYAN NAGY AZ ÉN LELKEM JAHVE SZEMÉBEN,HOGY MENTSEN MEG MINDEN SZORONGATTATÁSBÓL! EKKOR SAUL EZT MONDTA DÁVIDNAK:ÁLDOTT LÉGY FIAM DÁVID! BIZONNYAL VÉGHEZ VISZED A DOLGOT S NEKED FOG SIKERÜLNI! EZZEL DÁVID UTJÁRA MENT,SAUL PEDIG VISSZATÉRT HELYÉRE.

Zif városának lakói különös érdemet akartak szerezni árulkodásukkal.Aki egyszer vétkezett e azt meg nem bánta s helyre nem hozta,az ujra,meg ujra elköveti bünét,hogy ezzel bizonyitsa mások és maga előtt,hogy cselekvése helyes volt.Minnél szilárdabb lesz a vétekben, annál hazugabbó teszi lelkiismeretét bár azt meggátolni nem tudja,hogy a megtévesztett és elnyomott lelkiismeret egyszer föl ne lázadjon és Isten igazsága mellett tanuságot ne tegyen. Ez a lázadó lelkiismeret lesz azután a meg nem haló féreg kinja az a ki nem alvó tüz,melyről az Ur beszél.

A zifiek gonoszsága most hamarosan napvilágra jött,mert Saulnak és Dávidnak ez a találkozása végetk vetett Saul üldözésének azzal,hogy Saul mégegyszer belátta annak igazságtalanságát és Dávid levonta a végső következtetést: elhagyja az országot, mely ily gonoszul taszitja ki magából. A zifiekre Saul is,Dávid is,mint gonosz bujtogatókra fog visszaemlékezni. Az a Saul, aki nemsokára a tulsó világból fog visszatekinteni evilági tévelygéseire, átkozni fogja azokat, akik őt Dávid ellen ingerelték s akik bukásának és szenvedéseinek okozójává lettek.S majd egyszer,mikor a zifiek azon a sötét és szomoru helyen Saullal találkozni fognak,maguk is be fogják látni,hogy az árulás nem áldásthozó foglalkozás. Sault nem kellett sokáig ingerelni,hogy megindituljon Dávid ellen.Megint 3ooo emberrel indul utnak,hogy Dávid félezernél alig több seregét legyőzze. Biztosra akart menni és biztosan ment a szellemi leverettetésbe,melyben Dávid ujra részesitette. Mert nem Dávid testi,hanem Dávid erkölcsi fegyvereivel kellett megküzdenie! Zif környékén sok krétakup egyike volt Machilla,mely már a délen kezdődő sivataghoz tartozott.Itt ütött tábort Saul.Dávid már ekkor lakott helyektől távol a pusztaságban tartózkodott: gonosz emberek azonban itt sem türték s im Saul maga jön ellene,hogy kézrekeritse és megölje.Dávidnak hirül viszik Saul érkezését; erre kémeket küld ki s azok pontos értesitést hoznak neki Saul táborának helyéről.Dávid ekkor merész tettre határozza el magát,mely könnyen életébe kerülhetett volna.Másodmagával behatolt az ellenség táborának kellős közepébe,mig azok aludtak és annak jeléül,hogy Sault ujra megölhette volna, Saul fejétől elhozza annak fegyverét és ivó korsóját.Tervét nem sok emberrel készülte,csak rokonával Abisaival,ki Joáb öccse és igy Dávidnak unokatestvére volt és a chitti Achiaélekkel.Az előbbi vállalkozott a kalandra.Saul sok szekérrel,hatalmas felkészültséggel jött; enni,innivalóról nem feledkezett el s amikor tábort ütött, szekereivel vette körül a tábort,mint

rendes hadviselérkor szokás. Dávidnak és társának nem volt könnyű Saulhoz elhatolnia. De Dávid imádkozott a vállalkozása előtt és Isten bátoritotta őt arra. Isten vele volt és oly mély álmot bocsátott Saulra és embereire, hogy azok közül egy fél nem ébredt addig, mig Dávid ujra kivül nem volt a táboron és attól jó messzire nem jutott. Saul nem tartozott a keleti elkényeztett királyok közé, ő is künn aludt a szabad ég alatt s dárdáját feje mellé tüzte a földbe; sőt, hogy éjjel, ha felébred ihasnék, vizes korsója is ott állott feje mellett. Salamon király alatt honosodtak meg a jeruzsálemi királyi udvarban kényesebb szokások. A király fővezére Abnér is a király közelében aludt mély álmot, melyből nem ébredt fel, mikor Dávid és Abisai ott járták /voltak/ és, beszélgettek. Isten észrevehetőleg őrizte a háborg ifjakat. Dávid és Abisai nem állottak ugyanazon a szellemi szinten. Hiába volt Abisainak istenféló szép neve: Atyám / t.i. Isten/ adomány/azaz az adományok forrása/mely Sault ujra Dávid kezébe adta, ugy nézte, mint Isten jeladását arra, hogy leszámoljanak a dühödt ellenséggel; Dávid nem tudott kezet emelni saját népe királyára, ki Jahve prófétája kent föl uralkodónak; egy dolgot világosan látott: ő kezet nem emelhet Izráel királyára. Ő is várta, hogy Isten megszabaditja őt is és az alatta szenvedő népet is ettől az uralkodótól, de ehhez a szabaditáshoz az ő fegyvere nem lehetett az ut! Dávid nem kételkedik, hogy ilyen tettért Isten büntetése érné utól a tettest. Arra hogy helyette megölhetné más Sault, nem gondol, mert ezt ő megakadályozná. Tehát csak három lehetőség van arra, hogy Saultól megszabaduljanak. 1./ Isten valami különös és váratlan csapást küld rá; 2./ megvárják azt az időt, mig Saulra eljön a végső elgyengülés és természetes halállal távozik; 3./ háboru támad és abban elesik. Tőle és emberitől Saulnak nem szabad elvesznie! Attól azonban megint csak nem riad vissza Dávid, hogy Sault iránta való jó szándékáról meggyőzze s igy

annak bizonyitására,hogy megölhette volna,de nem tette, elviszi Saul dárdáját és vizes korsóját, két olyan tárgyat,amely személyesen és egyedül Saul rendelkezésére állt. A rövid beszélgetés után Dávid maga nyul a kiszemelt tárgyak után s magához vévén őket,gyorsan távozik Abisaival. Kijutnak a táborból és sietve mennek föl a szemközti hegy tetejére.Dávid azért is sietett,hogy a kisértéstől ő is társa is meneküljenek. Mert amit Saul ellenök tett, az végkép türhetetlennek látszott; azért is volt hajlamos Dávid annak elhivására,hogy Isten valamikép meg fogja őt és üldözött társait a nyomoruságtól szabaditani. Már többször nagylelkü volt Saullal szemben; most még egyszer az volt. De már torkig volt Saullal és a bujdosással. Mind erősebb lett benne az elhatározás,hogy véget vet az örökös rejtőzködésnek és legényeivel együtt elhagyja az országot. Nem szivesen tette. Eddig Isten csodálatosan megőrizte; de azért mégis az örökös rettegés, örök zaklatottság volt az életük. Idegenek jobban meg fogják őt becsülni,mint saját népüknek fiai; mint az árulók és üldözők! Most is megőrizte Isten vakmerő vállalkozásában,melyre azért vállalkozott, mert ebben a mindennapos halálveszélyben maga sem becsülte már sokra életét. Az állandó üldözött lassankint beletörődik abba,hogy bárhol utólérheti a halál és nem tesz különbséget veszélyes és veszélytelenebb alkalmak között. Könnyelmü nem lehetett Dávid, mert zsoltárai mutatják,hogy az imádkozást nem hagyta el soha. Isten oltalmában bizik,nem vakmerősködik az ember; ám bizonyos lemondásszerü állandó felajánlása az életnek embereinél az élet könnyelmü odavetését eredményezhette és ez a vakmerőség átragadhatott rá is. A saját életünk nem becsülése arra visz,hogy mások életét sem becsüljük s hogy emberei nemesebb lelkiállapotba jussanak, felmerült annak a szüksége,hogy az állandó üldözöttség állapotából kiemelkedjenek. Dávidot mind jobban szorongatta ez a megoldatlan kérdés és most,hogy Saul ujabb otromba támadására jött,

Dávid elhatározta,hogy cselekedni fog: elhagyja az országot,melytől oly nehéz volt megválnia. Miért volt erre szükség? Miért kellett neki és embereinek üzött vadként menekülniök,mikor ártatlanok voltak? Lelke telve volt keserűséggel s e keserűség nyilatkozott meg abban a vádban, amellyel a hegy tetejéről visszakiáltva számon kéri Abnértől,hogy miért aludtak és miért nem őrizték a király életét? Hisz Isten küldött rájuk mély alvást,nem a jóakaraton,vagy a hűségen mult a dolog: nem tehettek másként, aludniok kellett;de a látszat ellenök szól és azt kihasználja Dávid,hogy erőteljesebben irányithassa Saul figyelmét saját hűségére. De most már nem akarta meggyőzni Sault, csak lelkiismeretébe akarta mélyen bevésni igazságtalanságát.Saullal együtt azonban hadvezére,Abnér is érezze,hogy méltatlan szerepet játszottak.Abnér nem volt olyan sötét kedélyű mint ura; kutyahűséggel szolgálta urát,mint a sereg, mely megszokta az engedelmességet és hogy ne birálgassa parancsnokának utasitásait. Kevés ember birkanyájként hajt embertömegeket s vakon mennek előre, gázolnak vérben, könnyben,teszik földönfutóvá embertársaikat s mindez természetesnek, sőt egyenesen katona erénynek tünik fel előttük. Dávid el volt keseredve,holott emberei nem értették meg őt; vakon követték, engedelmeskedtek s eltürték a feddést uruktól,ha azt nem is értették mindig, s ha mástól ugyanazt a feddést nem is fogadták volna el. A legtöbb ember természete nyájtermészet: csak kevés a gondolkodó és felelős ember!Dávid most egész serege helyett gondolkodott; de ő abban különbözött Saultól,hogy elhatározásainak felelősségét viselte s az alája rendelteknek javát egész szivével kereste. Ezt érezték emberei is azért Dávidért készek voltak a halálba is bemenni; de ebben sem egyéni meggondolás,csak a nyájösztön vezette őket. Dávid epés szemrehányásban Abnért azért feddi,hogy nem vigyázott lelkiismeretesen urára. Dávid nem Abnérnek,hanem Saulnak szánta mondanivalóját;hiszen azon az éjjelen nem Abnér szeme,hanem Dávid szeme volt nyitva fölötte s őrizte meg a halálos döféstől,

melyet Abisai a királynak szánt. Sault mélyen megindítja Dávid hűsége a a hirtelen meginduló emberek példájára,megint mély bánatot érez; de Dávid annak nem hitt már. Saulra nem fogja bizni magát! Miután Isten egyszer már idegen földről hazahozta Dávidot s éppen a filiszteusok földjén igen nagy veszedelemből mentette ki,kérdezik,nem volt-e engedetlenség Dávidtól,hogy ujra Filiszteába megy és nem hitetlenség üzte-e oda? A helyzet azonban akkor és most nem ugyanaz volt. Akkor még a filiszteus-verő Dávid volt a filiszteusok emlékezetében; most pedig az üldözött Dávid,kiről a filiszteusok saját gondolkodásukból kiindulva feltételezhették,hogy Saul ellen pártot ütött és igy a filiszteusok barátja lesz. Ezek a pogányok Dávid lelkületét megérteni nem tudták; azért most örömmel látták maguk között és sokat reméltek tőle. Az isteni megőrzés most nem a filiszteusok ellenséges, hanem barátságos magatartásától kellett,hogy Dávidot megóvja, vagyis attól a kényszertől,hogy saját népe ellen hardoljon .Isten most éppen ezen a ponton akarta magát megdicsőiteni és azért Isten vezetésének tekinthetjük, hogy Dávid most lakóhelyét a filiszteusokhoz tette által. Ám volt még egy ok, amely miatt Dávidnak el kellett mennie.Saul azt utolsó találkozás alkalmával visszahivta Dávidot.Ha enneka hivásnak nem engedelmeskedi,hanem embereivel a pusztában marad,senki sem mossa le róla a látszatot,hogy pártütő.Ha a hivásnak enged,Saul megint a gonosz szellem hatása alá kerülhet; Dávid ellenségei ujra ellene fordithatják szivét és életét nagyobb veszély fenyegeti,mint amikor Saul nyilt ellensége volt. Nem volt tehát más ut, mint külföldre menni és erre legalkalmasabb a filiszteus föld volt, ahol kivántak jelenlétét. Isten utjai kiszámithatatlanok és csodálatosak: ami tegnap lehetetlen és istenellenes volt, ma lehet ajánlatos és Istentől akart. Azért nem jó az embernek terveket csinálnia, hanem jobb Isten akaratát állandóan kutatnia.Más okok is szólhattak amellett,hogy Dávid külföldre menjen.Dávid helyét

üldöztetése idején Abner foglalta el,ki Saul hűséges rokona és bizalmasa volt; tiszteséges emberː,kivel azonban Dávid,ha visszatér Saul udvarába, éles ellentétbe kerülmnert Saul Ábnert nem tette volna Dávid mögé; az meg,hogy az Isten prófétájától félkent Dávid második helyen legyem elképzelhetetlen volt. Külföldről kellett őt a népakaratnak hazahoznia s csak lassan,csak évek mulva ért meg a helyzet oda,hogy Abner önként hódoljon Dávid alá. Ez a meghódolás Abner életébe került,de nem Dávid hibájából. Abnernek meg kellett szenvednie azért,mert oly sokáig képviselt Saul mellett egy igazságtalan és kegyetlen ügyet. Lassu meghódolása és ezalatt gyengülő ellenállása egyuttal az a fedezék volt,amelynek védelme alatt az északi törzsek, melyek Judától elhidegülnek kezdettek,lassankint megbarátkoztak a judabeli király uralmával. Ha hirtelen ment volna végbe ezz a folyamat, sok erőszakos és gyilkos tett lett volna az óra. Abner ellenállása Dávid uralmát erősitette: az igazságnak sokszor van szüksége a tévedés ellenállására,hogy a téves álláspont képtelenségének napvilágra jövése az igazság hiveivé tegye a korábban ellenállókat. Abnernek lelkében bevésve maradt Dávid nagylelkűsége s lassan ő is meghódolni kényszerült e nemes lélek előtt, kivel Saul családjának alsóbbrendűségét szembe kellett állitania. Így lett szilárdabb Dávid uralma,mintha könnyen jutott volna az uralkodáshoz. Abner volt annyira nemes lélek,hogy Dávid szemrehányásának jogosultságát elismerje amiatt,hogy Saulra nem eléggé vigyáztak, s bár ez Saul iránt nagyobb hűségre inditotta, egyelőre, később eszköz volt Dávid felsőbbrendűségének elismerése. Dávid nemes lelkisége tünt ki abból,hogy lehetségesnek tartotta,hogy Sault esetleg Jahve ingerelte Dávid ellen,hogy Dávidot nehéz sorsával nevelje s ez esetben Jahvének áldozattal tartozónak érezte magát;/"szabjon Jahve áldozati ajándékot/"/ mégis Dávid rendkivüli határozottsága jelenik meg Abner előtt abban a kijelentésében,hogy

ha embertől ered Dávid üldözése, az átokra méltó! Az a szívfacsaró panasz,hogy idegenbe üzik, sokáx ott lehetett Abner lelkében, mint István vértanu szavai Saulus / Pál apostol/ lelkében.

XXVII. rész 1 - 4 versek.

Dávid SZIVÉVEL BESZÉLT: EGY NAPON ELRAGAD SAUL KEZEI NEM JOBB NEKEM,HA SZÉPEN MENEKÜLÖK A FILISZTUSOK FÖLDJÉRE? IGY SAUL NEMÁRA REMÉNYTELENNÉ VÁLIK,HOGY IZRÁEL BÁRMELY HATÁRÁN LELKEMBE TÖRJÖN. ÉN MEG MEGSZABADULOK A KEZÉBŐLI S DÁVID FÖLKEREKEDETT ÉS HATSZÁZ EMBERÉVEL ÁTMENT GÁT KIRÁLYÁHOZ, ÁKISHOZ,A MÁOK FIÁHOZ. IGY HÁT DÁVID EMBEREIVEL ÉS CSALÁDJÁVAL EGYÜTT ÁKISNÁL LAKOTT GATBANw DÁVID KÉT FELESÉGÉVEL,A JEZRÉELBELI ACHINOÁMMAL ÉS ABIGAILLAL, A KÁRMÁI FELESÉGÉVEL, AKI KÁRMELI VOLT.MIKOR SAULNAK MEGJELENTETTÉK,HOGY DÁVID ELFUTOTT, ABBAHAGYTA AZ ÜLDÖZÉSÉT.

A nagyszerü kibéküles után,melynek alkalmával Saul ujra belátta,hogy igazságtalan Dávidhoz s meghivta Dávidot,hogy térjen vele haza. Saul - mint ez a hely mutatja - ujra elkezdte Dávid üldözését; azaz a tisztátalan szellem ujra rászállott,elméje elborult és nem gondolkozott józanul. Saul esete tipikusan mutatja,hogy a bün egy idő mulva betegséggé/változik/ válik,melytől a bünös szabadulni nem tud s akár akarja, akár nem vétkeznie kell! Saul esete azonban ennél sulyosabb volt,mert kifejezetten ördöngös volt,ugy azonbanhhogy a megszálló szellem időnkint kevés tisztánlátást hagyott neki s mert elméje is elborult,ami a megszállottsággal együtt szokott járni.Van-e ilyen állapotból gyógyulás? Van,ha tiszta pillanatában a beteg bünbánattal Istenhez kiált s szabadulásért esd. Saul tiszta pillanataiban nem vette tulkomolyan a dolgot s megelégedett bizonyos felületes érzelmekkel. Igy Isten segitsége elmaradt,mert azt csak az erőszakosan kérők ragadják magukhoz. Saul ujra elkezdte az üldözést és ekkor Dávid mégegyszer megfontolta a már régen szivében élő gondolatot: miért is ragaszkodik ahhoz,hogy otthon éljen bujdosva, örök veszélyben, folytonos zaklatottságban,mikor hazájának határán kivül megpihenhet. Micsoda fájdalom dulhatott szivében,mikor a hálátlan haza s az ellenség földje között kellett választania,melyre inkább győzelmes fegyverekkel vonul volna be,

hogy Izráelt ellenségeitől megszabaditsa.Ehelyett el kellett hagynia a hazai földet s menni kellett erősíteni a haza ősi ellenségét.Mégsem tehetett egyebet. Családját is,hű harcosait is meg kellett mentenie a halálos veszélyből! Ha külföldre mennek,Saulnak le kellett mondania arról,hogy lelkűket elérje.A lélek alatt a testi életet kell érteni,melyet a lélek addig él amig a testben van.Hogy miért éppen Gát királyát, Akis választotta ki, annak magyarázatát abban leljük,hogy ezzel a királlyal összeköttetésben volt: ez szivesen látta s bizonyos,hogy mielőtt hozzá ment volna, tárgyalásba ereszkedett vele.Saját családját, két feleségét nem hagyhatta örök félelemben;nem asszonynak való helyzet volt az; s a két asszony megosztotta férje sorsát,neki is tekintettel kellett lennie rájuk.Csakugyanugy történt,amint Saul meghallotta,hogy Dávid külföldre szökött, abba hagyta az üldözést,zaklatott lelke megnyugodott legalább ezen a ponton.Ideje azonban meg volt számolva.Az isteni gondviselés nem hagyhatta az ártatlan Dávidot az idegenben honvágytól elepedni. Dávid külföldre menekülése siettette Saul végzetét.A filiszteusok,hogy Dávidot oldalukon tudták, végső leszámolásra készülődtek Saullal. Azt hitték,övék az Izráelen való uralom. De tévedtek: Dávid nem lett hűtlen népéhez és Izráelt végleg nem adta oda Isten ellenségeinek. Az isteni megoldás más volt: Dávidnak királlyá kellett lennie s Izráelnek hatalma s jóléte tetőfokára kellett jutnia!

XXVII.rész 5 - 12. versek.

Dávid megbeszélést kezdett Ákissal: HA KEGYELMET TALÁLTAM SZEMEDBEN,ADJANAK NEKÜNK HELYET AZ EGYIK MEZEI VÁROSBAN,HADD LAKJAM OTT;MÍRT LAKNÉK SZOLGÁD MÁLLAD A KIRÁLYSÁG FŐVÁROSÁBAN? ÁKIS ABBAN AZ IDŐBEN CIKLÁGOT ADTA ODA; AZÉRT LETT CIKLÁG A MAI NAPIG JUDA KIRÁLYÁÉ; AZ AZ IDŐ,MELY ALATT DÁVID A FILISZTEUSOKNÁL TERÜLETEN LAKOTT,EGY ÉV ÉS NÉGY HÓNAP VOLT;

DÁVID ÉS EMBEREI AZTÁN HADBA VONULTAK S KIFOSZTOTTÁK A GESURIAKAT, A GIRZIMEKET ÉS AZ AMÁLEKIEKET,MERT EZEK VOLTAK ŐSI LAKÓI ANNAK A FÖLDNEK,AMELY A SURBA VIVŐ UTIG ÉS EGYIPTOM FÖLÉ DÉLRE TERJED.—DÁVID MEGVERTE AZT AZ ORSZÁGOTÉS SEM FÉRFIT SEM NŐT NEM HAGYOTT ÉLETBEN;

JUHOT,MARHÁT,SZAMARAT,TEVÉKET,RUHÁKAT? ELVETT.AZTÁN VISSZATÉRT ÁKISHOZ; ÁKIS MEGKÉRDEZTE: NEM FOSZTOGATTATOK MA-JUDA VIDÉKÉN?- FELELTE DÁVID- MEG AZ " ISTEN KÖNYÖRÜLT MÉNÉL S KÍNI DÉLVIDÉKÉN.DÁVID SEM FÉRFIT,SEM NŐT NEM HAGYOTT ÉLETBEN,SEM GÁTBA MENNI,HOGY - MINT MONDOTTA- JELENTÉST NE TEGYENEK ELLENÜNK.IGY CSELEKEDETT DÁVID,IGY FOSZTOGATOTT AZ EGÉSZ IDŐ ALATT,MIG FILISZTEUS TERÜLETEN TARTÓZKODOTT.ÁKIS BIZOTT DÁVIDBAN,AZT GONDOLTA: BIZTOS,HOGY MEGUTÁLTATTA MAGÁT NÉPÉVEL,IZRÁELLEL ÖRÖKRE, O NEKEM ÖRÖKRE SZOLGÁM LESZ!

Miután Ákis, Gát királya, tehát az 5 filiszteus király egyike,Dávidot országába fogadta s Dávid egy ideig a király vendégeként az ország fővárosába Gátba időzött,Dávid érezte,hogy ez a helyzet és viszony sokáig nem tartható: terhes lesz a vendéglátó királynak az ottléte s nem tudja magát, családját s embereit miből fenntartani.Eleiját akarta venni annak,hogy értésére adják,hogy a fővárosban való időzésük nem kívánatos és azért maga jelentkezett a vidékre költözésre,hol senkinek utjában nem áll s hol alkalmat nyer élelmük megszerzésére. Ákis megértette és helyeselte Dávid kérését és mindjárt egy várost jelölt ki nekik: Ciklágot. Józs.19:5 szerint ezt a várost Simeon kapta meg: a filiszteusok elhódították és akkor lakósainak legnagyobb része valószinüleg elhagyta. Az elnéptelenedett városnak Ákis nem nagyon vehette hasznát,Dávidnak pedig igen megfelelt mikor elfoglalta, egyuttal ezzel vissza is szerezte Izráelnek. Nem is jutott az többé filiszteus kézre.Emiatt Dávid tulnagy hálára nem is érezte magát lekötelezve a filiszteus király ellen,ki az elrablott várost boodsotta rendelkezésére, tehát - ha Dávid lesz Izráel királya - a saját városa,Dávidk itt otthonosan rendezkedett be s teljesen a maga urának érezte magát. Dávid az egész idő alatt, ameddig filiszteus földön tartózkodott, ugy tekintette vendéglátó gazdáit,mint Izráel megrontóit, megkárositóit és ellenségeit s a kényszerü szövetséget,amelybe belement,nem tekintette arra kötelezőnek,hogy a filiszteusokkal együtt pusztitsak hazáját.Mivel pedig a filiszteusok ezt elvárták tőle annak fejében,hogy menedéket ad-

tak neki,nem tartotta lelkiismereti kötelezettségnek,hogy vendéglátóit ebben kiszolgálja; de azt sem,hogy a filiszteusokat e ponton megcsalja.Dávid viselkedése nem felel meg az ujtestamentumi háztartás törvényeinek; de megfelel az ő kora isteni háztartásának,melynek célja az volt,hogy Izráelt ellenségeitől megszabadítsa, nemzetek urává tegye s evilági virágzás magaslatára emelje. Izráel harcai Jahve harcai voltak,míg ma az Egyháznak a sötétség hatalmai ellen folytatott harcát tekinthetjük Jahve harcának. Két különböző korszak, két eltérő isteni háztartás,kétféle viselkedésmód a kétféle célnak megfelelően s azért két ellentmondónak látszó erkölcsi eszmény.De ez az ellentét csak látszólagos,mert minden korszakban érvényesült Jahve gyülölete és haragja a bünnel szemben aJahve szeretete és kegyelme a Jahve népével szemben.A korszakok különböző jellege annak felelt meg,hogy eltérő volt a két választott nép jellege,neveltetésének eszköze és célja és eljövendő hivatása,melyre nevelődött. Dávid a maga korának erkölcsi eszményét hüségesen igyekezett betölteni. Azok a népek,amelyeket kifosztott, hogy magát és embereit fenntartsa,Jahvétól elitélt,Izráel iránt ellenséges népek voltak,melyeknek kiirtását Isten már korábban elhatározta és választott népének kötelességévé tette; viszont a filiszteusok barátai voltak és igy előlük el kellett titkolnia megélhetésének ily eredetét. Akik Dávidot ezekért a fosztogató hadjáratokért elitélik,nem ismerik azokat az előzményeket,amelyek miatt Dávid éppen ezeket a vad és rabló törzseket támadta meg. Amit Dávid csinált, rendőri munka volt s a rendőröknek a rablókkal szemben tanusitott eljárását és bánásmódját ma sem szoktuk az irgalmas samaritánus erkölcsi mértékével mérni.Ujtestamentumi szabály,hogy a hatóságnak Isten adta kezébe a fegyvert /Róm.13:4./,hogy a világ isteni rendjét fenntartsa.Ha Dávid ártatlanul élő, békés népeket rabolt volna ki, Isten büntetését kapta volna;

de ő a rablók zsákmányát vette el,mint ahogy a filiszteus vagyon legnagyobb része is rablott préda volt ebben az időben. A filiszteusoknak és a Dávidtól megtámadott népeknek szövetsége,vagy egyetértése a rablók egyetértése volt a közös zsákmányolásra és Izráel a kirabolt, békés népek egyike volt. Dávid viselkedését csak akkor bírálhatjuk el helyesen,ha ezt a helyzetet fontolóra vesszük. Dávid kemény kézzel bánt e népekkel; de másként nem tölthette be ezt a szerepét; lágy kéz felbátoritotta volna a rablókat. Dávid kétségtelenül megcsalta a filiszteusokat,de kénytelen volt vele,mert a filiszteusok nem voltak önzetlen hűségadók,hanem azt kivántak,hogy Dávid saját s ártatlan, a rablásban részt nem vevő népét pusztitsa.Ákis megbizott Dávidban s a bizalomnak viszont bizalmat kellett volna keltenie,ha Ákis nem lett volna részes az Izráel elleni háborukban s nem követelte volna Dávid saját hazájának elárulását. Ákisnak ez az erkölcstelen követelése megérdemeltté tette,hogy Dávid őt félrevezesse. Ákis határozottan arra számitott,hogy Dávidot saját népe ugy fogja gyülölni,hogy visszatérése lehetetlenné válik s akkor Dávidnörökre neki lesz kötelezve és kénytelen őt szolgálni.Ákis számitása tehát nem volt önzetlen,de nemes sem. Jól érezte ezt Dávid s azért lelkiismerete megengedte,hogy hazája ellenségeit részesítse.

XXVIII. 1- 2.versek.

AZOKBAN A NAPOKBAN AZ TÖRTÉNT,HOGY A FILISZTEUSOK EGYESITETTÉK HÁBORAIKAT,HOGY IZRÁEL ELLEN HARCOLJANAK; ÁKIS EKKOR IGY SZÓLT DÁVIDHOZ: JEGYEZD MEG JÓL,HOGY VELEM KIVONULSZ A TÁBORBA TE IS, EMBEREID IS! DÁVID EZT FELELTE ÁKISNAK: IGY LEGALÁBB MEG FOGOD TUDNI,HOGY SZOLGÁD MIT CSELEKSZIK. ÁKIS IGY VÁLASZOLT:EZÉRT FEJEM ŐRIZŐJÉVÉ FOGLAK TENNI MINDEN IDŐRE!

Ha Ákis nemes jóindulattal ment volna az üldözött héber vezér segitségére, akkor nem kivánta volna,hogysaját népe ellen harcoljon; eltekintve attól,hogy az egész Izráel ellen inditott harc csunya rablóhadjárat volt, számitva Izráel gyengeségére annak következtében,hogy az ország belső meghasonlásban volt s

királya képtelen a nemzet vezetésére, aki pedig képes lett volna az esámkivetésben ott élt a filiszteusok között. E gonosz és visszataszító háboruban kellett volna Dávidnak népe ellen harcolnia; ha nem teszi a filiszteusok embereivel együtt megsemmisitik. Másként,mint ezellel, emberi menekvés utja nem látszott, Dávid alkalmazta a cselt. Nem tagadta meg Ákis követését nyiltan; az a mondat,amellyel Ákisnak felelt, erősen kétértelmü: Ákis most legalább tudni fogja,hogy mit várhat Dávidtól;most meg fogja mutatni igazi lényét. Ákis azt gondolta,hogy Dávid keményen fog harcolni Izráel ellen; Dávid semmi esetre sem szándékozott ezt tenni; hanem el lehetett tökélve,hogy ha szükség mutatkozik nyiltan népe mellé áll,vagy a harcot megtagadja.Ákis igérte,hogy örökös szolgájává,azaz testőrparancsnokává fogja tenni,nem nagyon ragadta el Dávidot,aki várta,hogy Jahve kegyelméből Izráel királya lesz.Különben pedig Dávidnak ekkor már nemcsak az a 600 ember állott rendelkezésére,kikkel a héber földet elhagyta,mert közben folytonosan szaporodott az alatta levő nép,mint ezt 1.Kir.12. elbeszéli. Részben Saul uralmának mind türhetetlenebbé válása, részben az országot fenyegető ellenséges veszély, részben Dávid vonzó egyénisége s a remény,hogy megmenti Izráelt, vitték hozzá az embereket.

Az a mondat,hogy a filiszteusok"táboraikat egyesitették"arra mutat,hogy az 5 királyság csapata külön volt megszervezve, most azonban az 5 király egyesitette seregét,ugy azonban,hogy nem választottak fővezért,hanem a vezetés társas volt.Dávidnak Ákishoz kellett csatlakoznia. A " király fejének őrsője" kifejezés a testőrkapitányságot jelölte; Dávidra, Izráel felkent királyára,tehát elég alacsony sors várt Ákis mellett; de Saul képtelen tevékenysége Dávidot arra kényszeritette,hogy egyelőre ugy tegyen,mintha örülne ennek a kilátásnak.Ha Ákis nemesebb vendéglátó gazda lett volna, bizonyára más hálát kapott volna

Dávidtól és ha Ákis elég bölcs lett volna,megértette volna,hogy Dávidot az ilyen kitüntetéssel magától elidegeniti.Rablóvezérnek azonban nem szokott nemesebb izlésük lenni!

XXVIII. 3- 6.versek.

SÁMUEL HALOTT VOLT MÁR; EGÉSZ IRZÁEL MEG IS GYÁSZOLTA,EL IS TEMETTE ŐT VÁROSÁBAN,RÁMÁBAN.SAUL PEDIG A SZELLEMIDÉZŐKET ÉS A JÓSOKAT ELTÁVOLITOTTA ORSZÁGÁBÓL.EZUTÁN GYÜLTEK ÖSSZE ÉS TÜRTEK BE A FILISZTEUSOK,SUNEMBEN ÜTVE TÁVORT; SAUL IS ÖSSZEGYŰJTÖTTE EGÉSZ IRZÁELT S GIBEÁNÁL TÁBOROZTAK.MIKOR SAUL A FILISZTEUSOK TÁBORÁT MEGLÁTTA,NAGY REMSZKETŐ FÉLELEM ÜLT SZIVÉRE.EKKOR SAUL MEGKÉRDEZTE JAHVÉT,DE JAHVE NEM FELELT NEKI SEM ÁLOM,SEM URIM, SEM A PRÓFÉTÁK ÁLTAL;

Izráel és Saul elhagyatottságát megdöbbentően festi a Sámuelről elnevezett könyv,mely nevét onnan is kaphatta,hogy Sámuel életével kezdődik; de onnan is,hogy Sámuel följegyzéseivel indulhatott meg ez a történetirás,melyet aztán a Királyok Könyvében és Sámuel később fejezeteiben más próféták folytattak.Sámuel elsiratása őszinte és nem szertartásos cselekedet volt; de ez a gyász nem ért véget Rámában a temetéssel,mert a nép mindig jobban érezte,hogy esztelenséget követett el Saul megválasztásával s a királyság megkivánásával. Saulnak kezdetleges győzelmei után lelke elborult és az ellenség helyett hű vezérének,Dávidnak üldözésére használta fel Izráel haderejét.A kezdetben megfélemlitett filiszteusok mindig vakmerőbben kezdették ujra rabló betöréseiket; sőt annak idejét is elérkezettnek látták,hogy egyesitett nagy támadással Izráelt ismét leigázzák és szolgálatra kényszeritsék. Szomoru sors fenyegette Isten választott népét.Dávid Izráel megmentője a filiszteusok táborában volt; nem önként ment oda,hanem Saul esztelen dühe üldözte el hazájából. Saul mindig bizonyos gyarlósággal és ügyetlenséggel uralkodott,de kezdetben valamennyire istenfélő volt; Samu az időre esbetett az a rendelete,amellyel elrendelte a pogány szellemidézéssel és jóslással foglalkozó varázslók megölését,ugy amint azt Mózes parancsolta./V.ö. V.Móz.18:9/skk./ Az istenféló Dávid távol volt;Jonátán

hallgatásra kényszeritve; Saul körül az árulkodók és a savarosban halászó bégek; Isten papjai nagyrészt legyilkolva; Sámuel halott és Isten nem felelt a hozzá forduló Saul kérdésére. Az isteni feleletadás ekkoriban több uton volt lehetségessa./olykor álomban felelt Isten, b./ olykor az Urim,vagyis a főpap megvilágositása útján, c./ olykor próféták által. Az első feleletet mindenki kaphatta, a második a régi templomi istentisztelettel volt kapcsolatos; a harmadik a templomi kultusz mellett mind nagyobb jelentőségre emelkedő prófétai iskolák tagjai által vált ismeretessé. Saul maga nem kapott közvetlen feleletet, de pap, vagy próféta sem hozott neki választ, hiába kérdezte Istent. A nép a jövőnek és Isten akaratának megtudására még más módokat is használt: a halottkérdezőket és jósszellemmel birókat. Ezek a módszerek a pogányok hatására terjedtek el, részben a külföld hatása alatt, részben a héberek közt megmaradó pogányok szokásaiból sajátitották el az izraeliták. Az eredeti szöveg nem embereket jelöl meg, hanem embereket megszálló szellemeket, kik az embereket megszálljak és őket szellemi közlések elfogadására képessé teszik. Az egyik ilyen szellemi megszállottság neve: ób, mely a halottakkal való érintkezésre tesz képessé. Az ób -al rendelkező ember a mai médium, ki a halottak közléseinek felvételére képes. A másik megszálló hatalom neve: jiddoni, mely tulvilági jóslatok elfogadására képesit. A jiddonival rendelkező ember a jós, ki rejtett dolgokat lát önkivületben. Saul üldözte az ilyen megszállottakat s azok elmenekültek az országból, vagy elrejtőztek és rejtve üzték foglalkozásukat. Egy ilyen szellemidéző médium Endorban élt. Az ób és jiddoni más szellemi megszállást létesit, mint a Sault megszálló gonosz szellem, noha amazok is a gonosz szellemi világból erednek. Saul megszálló szelleme kinző, őrültséget keltő szellem volt; személyes szellem, ki Saulon át élte ki életét; ellenben az ób és jiddoni szolgálatra képesitő szellemi töltések voltak, melyek nem mindig é nem kezdettől fogva okoztak lelki zavart.

Láttuk,hogy Saulnak voltak tiszta pillanatai és ezekben a pillanatokban belátta,hogy Dávid iránt igazságtalan.De ezek a pillanatok csakhamar a gonosz szellem dühöngéseivel cserélődtek fel és ilyenkor vérszomjasan kereste Dávid lelkét. Világos pillanata volt a szerencsétlen királynak az a perc,amelyben megpillantotta a filiszteusok óriási táborát s rezignálva nézte azok óriási hatalmát,mellyel nem tudott szembe-szállani.Istenféló király korában ilyenkor Jahvéban,Annak csodatévő hatalmában bizva, nem csüggedett ; de ez a bizalom kiveszett szivéből.Valami belső sejtés ült rá és megérezte,hogy ez a hadsereg le fogja győzni az ő seregét.Újra felébredt benne a Jahvét kereső király és megkérdezte a csata kimeneteléről Istent. De Isten nem felelt neki.Félelme ekkor nem ismert határt.Ettől a félelemtől ösve elhatározta,hogy ha gonosz, pogány babona utján is,de megtudja a jövőt. Saul a kétségbeesés határára érkezett; csak egy lépés hiányzott, hogy belesuhanjon abba a a kétségek vad viszi teljesen elboritják. Ezt az utolsó lépést teszi most meg és erről szól az endori asszony története. Ő Dávidot kergette kétségbeesésbe s kényszeritette arra,hogy idegenbe menjen, hazájának ellenségei közé.Nem tudta,hogy mikor Dávid pusztulását épiti, akkor a maga pusztulásán dolgozik. Isten sokáig tür és vár a bünös megtérésére.Saul nem egyszer kapott erős intést; nem egyszer szégyenitette meg Dávid nemessége.Minden intést eldobott magától és tovább ment a gonosz uton.Józan pillanataiban nem menekült szive egész erejével Istenhez: játszott a gonosszal. Most Isten nem felel többé.A mennyei türelemnek vége! Jön a vész! Azzal,hogy nem felel Isten, tanitja őt a veszedelembe.De micsoda isteni szeretet járt előtte ennek a többé-nem-felelésnek! Dávid többszörösen lemondott a bosszuról, a természetes védekezésről Saullal szemben.Mennyi nemes, igazi szeretet nyilatkozott abban,hogy embereit eltiltotta a bosszutól! Nemcsak saját lelkiismeretét

nyugtatta meg azzal,hogy ő nem emelte fel kezét Jahve fölkentje ellen,hanem megmentette őt a mások kezéből.Saul világos pillanatában átérezte, megbecsülte ezt az Istenből kiáradó szeretetet és mégsem tért meg igaz szivvel Ahhoz, aki Dávid szivébe ezt a szeretet adta.Most vége lett a szeretet várakozásának: Isten átengedte Sault a maga választotta végzetnek.Saul panaszkodik,hogy Isten nem felel neki! Saul kényszeritve érzi magát arra,hogy tiltott utakra lépjen: Saul még a kétségbeesésben sem mondja:"Az én bűnöm ez"! Elernyed, átadja magát annak, ami jön; csak bűnét beismerni és gőgjét megalázni nem tudja! Ez az ember megérett arra,hogy Isten félretegye, s hogy magába süllyedve várja az ítéletet, Saul megérett a halálra!!

XXVIII. rész 7 - 11. versek.

Ekkor SAUL IGY SZÓLT SZOLGÁIHOZ: KERESSETEK NEKEM EGY SZELLEMIDÉZŐ ASSZONYT,ELMEGYEK HOZZÁ,HOGY TUDAKOZZAM TŐLE!- VAN EGY SZELLEMIDÉZŐ ASSZONY ENDORBAN.- FELELTÉK NEKI SZOLGÁI.SAUL ÁTÖLTÖZÖTT ÉS IDEGEN RUHÁKAT VETT MAGÁRA.AZUTÁN ELMENT KÉT EMBERREL ÉS ÉJJEL BETÉRTEK AZ ASSZONYHOZ.- JÓSOLJ NEKEM SZELLEM ÁLTAL S HOZD FEL NEKEM AZT,AKIT MAJD MONDOK NEKED!- MONDTA NEKI.DE AZ ASSZONY FELELTE: TE TUDOD,HOGY MIT TETT SAUL,HOGY KIIRTOTTA A SZELLEMIDÉZŐKET ÉS JÓSOKAT AZ ORSZÁGBÓL.MIÉRT ÁLLITASZ TŐRT LELKEMNEK? MEG AKARSZ ÖLNI? EKKOR SAUL JAHVÉRA MEGESKÜDÖTT NEKI: AMINT JAHVE ÉL OLY BIZTOS,HOGY EBBEN A DOLOGBAN FELELŐSSÉG NEM TERHELI LELKEDET! - KIT IDÉZZEK FÖL HÁT NEKED? - KÉRDEZTE AZ ASSZONY? - SÁMUELT IDÉZD FÖL NEKEM- FELELTE AZ.

Saul,ki korábban halálbüntetéssel sujtotta a jósokat és halottidézőket, most maga fordul ilyenhez. Akit az élő Isten elhagyott, az babonához fordul. Babona alatt az u.n."felvilágosult"korban képzelgéseket, agyrémeket szoktak érteni; de az ilyen felvilágosultak maguk babonásak,azaz agyrémekat egy gépszerüleg járó minden élő lény beavatkozásától mentes világot hisznek,amilyen nincs. A világot tőlünk láthatatlan lények lakják s azoktól sürün be van az népesitve.Ezek a lények részben tisztáik,részben tisztátalanok; részben igazak, részben megbizhatatlanok; de nekünk Isten eltiltotta,hogy őket keressük,velük érintkezésbe akarjunk lépni,mivel Isten azt akarja,hogy

minden teremtménye kizárólag Teremtőjétől függjön és Teremtőjéhez forduljon. Az angyalok,a tiszta szellemek maguk sem mindenttudók,nem is mindenütt jelenvalók,mert ilyen egyedül csak az Isten.Aki tehát a Teremtő helyett teremtménynél keres segitséget eltéved és engedetlen.Isten tiszta angyalai azért nem is kaphatók ilyen tisztátalan, Istentől eltiltott érintkezésre. Emberi hivásra rendszerint tehát tisztátalan szellemek jelennek meg, még ha tiszta szellemeket hiv is vagy kiván az ember. Saul eljátszotta Isten kiséretének segitségét. Ahelyett hát,hogy könnyek között s gyötrődve keresné az Istenhez visszavivő utat,az Istentől eltiltott utra lép, szellemidéző asszonyt keres,hogy az összeköttetésbe hozza őt régi,de tőle sulyosan megbántott atyai jóltevőjével Sámuellel. A jót keresi tehát,mert abban van bizalma; de tisztátalan és engedetlen szivvel keresi a jót.Az Istentől való eltávolódásnak különböző fokozatai vannak: Saul mindig távolabb jutott Istentől, végre Isten már feleletre sem méltatta,de azért Saul még mindig az Isten emberében bizik.Időnkint valami megtérésfélén megy át,de áttörésre nem kerül sor: gőgjét megtartja s az meghiusitja győzelmét önmagán. Az ilyen embernek arra az iskolára van szüksége,amely a testi halálon tul vár a megkeményedett bünösre,amelyről Pál azt mondja:" átadjuk az ilyent a Sátánnak, a hus elpusztulására,hogy Jézus Krisztus napján a szellem megszabaduljon!" /.I.Kor. 5:5/A hus elpusztulása nyilván a testi halált jelenti mindezzel a lelkiséggel együtt, amely a testben élt élettel kapcsolatosan fejlődött ki az emberben.A szellem megszabadulásához az szükséges,hogy a testi élet, a hus befolyásából a lélek megszabaduljon s csak a szellemi befolyások érvényesüljenek.Isten Szellemének itélete alatt a lélek magára ösmer s elitéli magát. Ennek az itéletnek megvalósulása végett jut a lélek a halál tömlöcébe,hogy Jézus Krisztus napjáig, tehát a nagy fehér trónus itéletének idejéig, a bünhöz való ragaszkodást elvesse magától a lélek.

Ez a"tűzön át való szabadulás",melyről I.Kor.4:15 beszél.Talán Saulnak is ebbe a szomoru börtönbe, annak iskolájába kellett alászállania, nem a "tisztitótűzbe",hanem az itélet tüzébe,mely beösmerésre kényszerint,miután a földi életben az itéletet nem mondotta ki magára, legalább is nem teljesen mondotta ki,hanem magát megkimélte.Saul a halál küszöbén áll; visszaretten a halál sötétségétől és ahhoz fordul, aki már odaát van és többet lát, mint a földi ember.. De az odavivő utra rálépni földi embernek tiloe,ha Isten Maga nem nyitja meg azt az utat.Saul tudja ezt; de ugy véli,hogy számára,hogy a lelkét körülvevő sötétségben valami világossághoz jusson, más lehetőség nincs.

Saul környezetére jellemző,hogy bár Saul rendeletet adott ki minden szellemidéző és pogány jós elpusztitására,közvetlen környezete mégis Saul első felszólitására azonnal tudja egy működő spiritiszta médium hollétét; ami azt mutatja,hogy Saul paránosát nem vették komolyan s akik Saul közvetlen bizalmasai voltak,az ilyen pogány mesterkedéseket nem vetették meg,hanem számon tartották. Endor Manasse területén volt; a szó jelentése: a lakhely forrása, Itt a pogány kóveredésnek jobban kitett északi vidéken természetes volt,hogy a pogány babonának áldozó asszonyt lehetett találni. Éjjel mentek be az asszonyhoz,hogy senki se lássa bemenetelüket; az asszony viszont szokva volt az éjjeli látogatókhoz,mert mestersége inkább illette az éjszakához,mint a nappalhoz.Érdekes,hogy a régi spiritiszta médiumok ugyanazt nyujtották,mint a maiak. Összeköttetésbe tudtak lépni a kivánt halottal s tőle hireket hoztak, illetőleg őt magát szólaltatják meg,sőt olykor meg is jelentették őket. Legalább is igérték, hogy mindezt megteszik s a megjelenő szellem jó volt akárkinek a megszemélyesitésére,miután a megjelenő halottak mind egyformán beszéltek és beszélnek ma is; egy kis hazugság pedig nem idegen azoktól a szellemektől, akik az ilyen helyeken meg szoktak jelenni.A szellemvilágban egyik lény látja a másik gondolatát s igy

nem nehéz annak a lelkében sem olvasni, akik a halottal találkozni akar; mindig tudnak valami olyat produkálni, ami a személyazonosságot igazolni látszik. Az asszony óvatos volt: nem vállalkozott rögtön az időzésre,mivel az életében kerülhetett.Mivel azonban Saul két kísérője nem okvetlenül volt idegen nekik vagy mivel leláttta róluk a nyomasztó szükséget,hogy valamit a túlsó világból megtudjanak,nem is zárkózott el mereven,hanem hagyta magát rávenni a tiltott műveletre. Saul esküje megnyugtatta,mert csak a túlvilággal érintkező emberek sohasem istentagadók; ellenkezőleg tudják,hogy Isten van és hogy aki Néki szolgál megbízható.Mikor az asszony megadja beleegyezését,Saul Sámuelt nevezi meg.Bármily nagy tekintély volt is akkor Sámuel, az asszony nem jön zavarba,hisz ma is ott van a spiritiszta szellemek megjelenési lajstromán Napoleon,Julius Caesar,Mária,Jézus anyja és más régi nagyok. Valaki csak fog megjelenni- gondolta az asszony az eddigi gyakorlat alapján,melynél a szellemek a kívánt névvel szoktak megjelenni. Elég volt a látszat; a babona emberei könnyenhivők. Valami olyan történt azonban, amihez az asszony szokva nem volt; sőt ami igen megdöbbentette:nem a szokott szellemek jelentkeztek!

SÁMUEL I. KÖNYVE XVIII. 13- 14. versek.

MIKOR AZ ASSZONY SÁMUELT MEGLÁTTA,NAGY HANGON FÖLKIÁLTOTT: MIÉRT CSALTÁL MEG? MONDTA AZ ASSZONY SAULNAK - TE SAUL VAGYI - NE FÉLJ TŐLEM- SZÓLT A KIRÁLY HOZZÁ- MIT MONDD MEG MIT LÁTSZ? ISTENEKET LÁTOK FELJÖNNI A FÖLDBŐL,FALLIK AZ ASSZONY SAULNAK.- MILYEN AZ ALAKJA? KÉRDEZTE TŐLE. AZ VÁLASZOLTA: EGY ÖREG EMBERT LÁTOK KÖPENYBE BURKOLVA.ERRŐL SAUL MEGMONDTA,HOGY SÁMUEL AZ. ŐZZEL A FÖLDIG HAJOLTA ARCÁVAL HÓDOLT NEKI.

Az asszony nem először idézett fel szellemeket és szokva volt a túlvilági vendégek látogatásához; egészen érthetetlen hát rémült felkiáltása,ha az amit most látott a megszokotthoz hasonlított volna. Bizonyos,hogy az asszony nem emberi és nem földi érzésekkel és észrevevő és ítélő képességgel becsülte fel azt, amit látott; hanem a benne levő ób,azaz a közvetítő szellem/control/ segítségével, annak látásával látott.

ób tömlőt jelent, olyan szellemet,ki mint tömlő szivja fel és gyűj ti magába a szellemeket,ugyhogy egyszerre több szellem is látogathatja meg a médiumot... A médium átveszi ezekhez a szellemeknek a hangulatát, látását, gondolatát.Amikor az endori asszonyban az ób működni kezdett,többé nem az ember látott és érzékelt.Ezek az óban összegyülő szellemek azonban bajosan ijedtek volna meg hozzájuk hasonló szellem megjelenésétől. Amit csk a szellemek láttak az nekik idegen, sőt félelmet keltő volt és az ő rémületüket vette át a médium is. Tudjuk,hogy mikor Jézus belépett a kapernaumi zsinagógába,vagy közel kapta a geraszénus őrdöngősöket, azok azonnal engedelmeskedtek és feliismerték Jézust,mint Istennek a Szentjét.A tisztátalan szellemeket rémülettel töltik el a tiszta szellemek,mint minket Isten közelsége,vagy egy megszentelt életü ember jelenléte. Mi az asszony testi éberség állapotába volt, semmi rendkivülit nem érzett; de mikor a szellemek hatására révületbe/került/ trance/jutott, ugyanazt látta és érezte,mint a megszálló szellemek: felismerte Sault, látta Sámuelt és rémület fogta el,rémületében élesen felkiáltott.Saul még nem érez mindebből semmit, azért nyugalomra inti az asszonyt, igyekszik a félelmet kiüzni belőle,melynek okát azonban nem érti egészen és nyugodtan kérdezi,hogy mit lát asszonyom. Az, amit az asszony elbeszél,Sault is megmozgatja; mert egyszerre érzi,hogy Sámuel jelen van. Pusztán abból,hogy az asszony öreg embert lát, ki köpenybe burkolva jelenik meg,nem lehet okvetlenül Sámuelre következtetni,mert más öreg emberek is járnak köpenybe burkolva; hanem belső bizonyosság ébredt benne,hogy Sámuel jelen van. ~~Ruzsaténxxxhéb,hogyxxx

Most mikor elkésett vele,megadta neki a tiszteletet.Nem számításból tette csupán; át volt hatva annak tudatától,hogy Sámuel legnagyobb jóltevője volt földi életében és hogy ő igen csuful hálátlanul fizette meg annak jóságát. Vágyott is kifejezni még tiszteletét s ez a tisztelet mutatja,hogy Saulból a nemesebb érzések még ekkor sem haltak ki teljesen,hanem a döntő pillanatban visszatértek. De megint az volt a baj,hogy önző, gonosz okokkal kapcsolódtak a nemes hajlamok és arra volt szükség,hogy szenvedések között a salak az aranytól elváljék: Saul felösmerte azt ami nemes és megkülönböztette attól ami nemtelen..Isten határozatán, hogy Saul a halál országába menjen, változtatni nem lehetett.Saul számára ez volt az egyetlen menedék, noha a menedék sötétséget, magába zárkózó, gyötrő szenvedést okozott is, amint ezt a példázatbeli gazdag embernél látjuk.

XXVIII. rész 15- 19.versek.

MIÉRT ZAKLATTÁK FÖL ENGEM AZZAL,HOGY FELIDÉZTÉL - KÉRDEZTE SÁMUEL SAULTÓL. IGEN NAGY SZORULTSÁGBAN VAGYOK - FELELTE SAUL - A FILISZTEUSOK HADBA SZÁLLTAK ELLENEM,ISTEN IS ELTÁVOZOTT TŐLEM ÉS NEM FELEL NEKEM TÖBBÉ SEM PRÓFÉTÁK UTJÁN,SEM ÁLOMBAN.AZÉRT HIVATTALAK,HOGY MEGJELENTSD NEKEM,MIT CSELEKEDJEM.- MIÉRT KÉRDEZEL ENGEM,MIKOR JAHVE ELTÁVOZOTT TŐLED ÉS ELLENED VAN-ISZÓLOTT SÁMUEL- JAHVE MEGTETTE MAGÁNAK AMIT ÁLTALAM MONDOTT,KITÉPTE A KIRÁLYSÁGOT KEZEDBŐL ÉS FELEBARÁTODNAK,DÁVIDNAK ADTA ODA! MINTHOGY NEM HALLGATTÁL JAHVE SZAVÁRA ÉS TÜZES HARAGJÁT NEM HAJTOTTAD VÉRE AMÁLEKEN: AZÉRT TETTE MA JAHVE EZT A DOLGOT VELED! VELED EGYÜTT ISRÁELT IS ODAADTA JAHVE A FILISZTEUSOK KEZÉBE ÉS HOLNAP TE IS FIAID VELEM LESZTEK! ISRÁEL TÁBORÁT IS ODA FOGJA ADNI JAHVE A FILISZTEUSOK KEZÉBE!

Vannak, akik kétségbevonják,hogy Saulnak csakugyan Sámuel jelent volna meg s azt mondják,hogy más szellem jelent meg helyette,mint a spiritiszta szeánszokon szokás. Az csakugyan igaz,hogy vannak csaló,tisztátalan szellemek,kik magukat Máriának,Napoleonnak és sőt magának Jézusnak kiadják; de ezek tisztátalan és hazug szellemek,kiket beszédük, általánoskodásban kimerülő üres fecsegésük elárul. Az ellenben,amit itt Sámuel elmond,annyira magán viseli a próféta lelkületének bélyegét: annyira tiszta s igaz,hogy tisztátalan szellemből nem származhatik,csak Isten környezetéből.

Az pedig, hogy bármilyen tiszta szellem adja ki magát, lehetetlen: ugyhogy a Saulnak megjelent szellem csak Sámuel lehetett.A kérdés már most az hogy, spiritiszta szeánszokon megidézhetnek-e Istennél levő tiszta halottakat. Erre a kérdésre a felelet,az hogy nem. Mert csak Isten oltalma alatt vannak;a tisztátalan viszonyokba önként be nem mennek; márpedig a halottidézés tisztátalan, gonosz engedetlenség, ilyen hivásnak tiszta szellem csak akkor engedelmeskednék,ha engedetlenné válnék.Más az eset azonban, ha Isten valami okból küldi az ilyen boldog szellemet; akkor jönnie kötelesség. Istennek oka lehetett arra , hogy Saul kérésére Sámuelt elküldje.Sámuel igen szerette Sault s elhanyatlását halálig siratta /I.Sám. 16:1/; bizonyos,hogy halála után is foglalkoztatta Saul sorsa, s Isten kegyelméből ismerte azt. Sámuelnek ez az érdeklődése ok lehetett arra, hogy Saulhoz még egy intő szót szólhasson, mielőtt földi élete a halál homályába kialszik.Sámuel egyan szemrehányóan szól Saulhoz, hogy miért háborította fel nyugalmából, melyet odaát élvezett de azért Saul kivánságát teljesiti,s az előtte álló jövőt fel tárja.Sajnos ez a beszéd itélet hirdetése volt; de volt egy mondat Sámuel beszédében,mely vigasztaló erővel hatott Saulra:" Holnap te és fiad velem lesztek!" Igaz, hogy ez a mondás azt jelenthette, hogy Saul és fiai másnap halottak lesznek; de Sámuel nem mondhatta csak ebben az értelemben ezt a jóslatot: azt is értenie kellett alatta,hogy Saul és fiai érintkezésben lesznek Sámuellel.Mint ahogy a gazdag ember látta Lázárt és beszélni tudott Ábrahámmal, kinek kebelére hajtotta Lázár megfáradt fejét, ugy igérhette Sámuel, hogy odaát módjában lesz Saul kérdéseire felelnie. Hogy pedig Jonatán nem került az itélet alatt levők közé, azt nagyon valószinünek tarthatjuk. Jésus ilyesmit mond a kereszten megtérő latornak: "Még ma velemleszel a paradicsomban!". Ez a "velem" érintkezésé,együtlétet beszélgetésre való alkalmat jelent. Saul itélet alatt lesz odaát, hiszen ugy megy el innen, hogy Isten nem is felel kérése szavára: de Sámuelnek módjában lesz odaát Saullal foglalkozni és valmit további megvilágosodásáért tenni. Saul ebben a pillanatban,

mikor a felidézett Sámuellel beszél, őszintén mondja el neki helyzetét: " Nagy nyomorúságban vagyok, szorongatnak a filiszteusok, és Istennél nem kapok segítséget; még csak nem is felel kérdésemre!" Ez az őszinteség kapcsolópont, melybe Sámuel belkapaszkodik. Bele is kapaszkodik, mert mikor ítélete hirdet neki, rámutat annak okára: Saul engedetlenségére és arra az útra, melyen a kibonyolódás lehetséges, hogy Saul ítélje el magát. Ha Isten nem lett volna jóindulatu Saul iránt, akkor nem teljesitette volna kivánságát, hogy Sámuellel találkozzék. Ez a kegyelem azonban nem lehetett csak ítélet hirdetése, örök helyrehozhatatlan kárhoztatás, mert akkor nem lett volna kegyelem. Ez a találkozás kezdet lehetett más találkozásoknak, melyek a halál után következtek, hol Sámuel nyugalmának felzaklatása nélkül is szólhatott Saulhoz, mint Ábrahám a gazdaghoz.Sámuel elébe jött Saulnak mert, Saul kétségbeesésében nagyon megkivánta Sámuelt.Mint mikor az apa haragszik gyermekére s nem akar vele találkozni, mégis elküldi hozzá testvérét, hogy az apa helyett, beszéljen vele és kioktassa. Saul nem fogadta Isten ítéletét, mely kitépte a királyságot kezéből s felbarátjának Dávidnak adta oda, amiatt az engedetlenség miatt vált belőle gonosz üldöző vérszomjas kényur, papok gyilkosa, ártatlanok üldözője. Most itt van a kérlelhetetlen isteni ítélet: a királyság Dávidé lesz és Saul fiainak ítéletében a halálba szól alá. Ha most meghajlok Isten ítélete előtt, odaát reménysugár világithat bele szivének sötétségébe, mint ahogy az Úrnak idején engedetlen bünösöknek maga Jézus csillantotta fel, a reménység örömüzenetét. /1 Pét. 3: 18 skk 4:6./ Hogy Saulra nézve- eljött-e a pillanat, melyben az isteni megbocsátás fénye ráragyogott és hogy mikor jön vagy jött el azt nem tudhatjuk; csak annyit tudunk, hogy lelke sötét éjszakájába világos sugárt vetett Sámuel megjelenése még akkor is, ha a meghalt próféta egyelőre csak

itéletet hirdethetett neki.Saul megtudja,hogy nem a filisteusok szorongatása az ő igazi baja,hanem Isten szorongatása és ezt a szorongatást nem szünteti meg a testi halál,hanem az odaát folytatódni fog. Bucsuzzék a földi élettől az elvetett király és készüljön Istennel szembenézni odaát.Helyzetét sullyesbitani fogja,hogy vele mennek áratlan fiai s Izráel népének egy része,kik a filisteusok kezétől meghalnak.Sámuel nem veszi le Saulról a terhet,hanem még többet rak rá,mint amennyi rajta volt.Saul egyelőre nem fog vigasztaló fényt látni Sámuel beszédében,csak az itéletet hallja ki belőle; de alázatosságától és engedelmességétől,ezzinte meghajlásától függ,hogy a ránehezedő isteni kéz mikor könnyül meg és a vádak,helyett mikor fog szólni hozzá a bocsánat evangéliuma,mely odaát az engedetleneknek hirdettetik.Saulnak szüksége volt arra,hogy Sámuellel összekapcsolódjék, ezért Sámuelnek el kellett jönnie hozzá,mert az itéletet angyal nem hirdethette volna ki ugy Saulnak,mint a megbántott,mégis szerető próféta, ki Saul sorsa iránt a szeretet részvétét tanusitotta." Velem lesztek", nem idegennel,nem az itélet angyalaival,hanem velem, akit kivántál és akihely kétségeesésedben folyamodtál. A halott Sámuel beszédének legfeltünőbb és legérdekesebb mondata az,hogy Jahve saját Magának, azaz Magáért, saját terveinek érdekében hajtotta végre, amit Sámuel által jövendölt Saulnak,hogy kitépi kezéből a királyságot s Dávidnak adja oda.Saulnak látni kellett,hogy a történelemben nem ő a központ,ki körül mindennek forognia kell,mint önző elbizakodottságában magának követelte,hanem Isten,ki Magáért teszi, amit tesz; de ez a "Magáért" minden ember legfőbb javát jelenti. Mikor az ember eltünik a középpontból a helyét Istennek adja át, akkor ezzel "megtér",mert az őt megillető helyet foglalja el a világmindenségben; igazságos lesz, mert többé nem áll utjábanaz isteni igazságosságnak. Igen érdekes egy halott lelkiállapotába bepillantani e kivált olyan halottéba,mint Sámuel.

Látjuk ebből a rövid beszédből,hogy a./ Sámuel nyugodott odaát, de ez a nyugalom nem öntudatlanság volt,mert az öntudatlanság nem nyugalom,hanem megsemmisülés; b./ látjuk,hogy Sámuel ismerte Saul helyzetét a értesitve volt arról is,hogy mi következik Saulra és Izráelre a következő időben; azon a helyen tehát, ahol Sámuel volt, a halottak nemcsak foglalkozta a földi dolgokkal,hanem isteni értesülléseket is kaptak az események továbbfejlődéséről; c. / Sámuel pontosan megőrizte gondoskodásának azt az irányát,amelyben a földön mozgott és Saul őt olyannak találta,amilyennek a földön tudta; de mig eddig kerülte ezt a Sámuelt,ki neki Isten igazságos itéletét hirdette, most kivánta ugyanezt a Sámuelt; ezáltal a halott Sámuel eszköz lehetett az Istent kereső Saul számára arra,hogy az Istenhez visszavivő utat neki megmutassa; következik,hogy az olyan halottak,mint Sámuel foglalkoznak azok visszairányitásával, akikhez Isten kegyelme őket rendeli; d./ Sámuelnek a földi életbe való ideiglenes visszatérés szaklattatás volt,mig az itélet alatt levő halottaknak megnyugtató; ebből következik,hogy a halottak odaát nem egyforma viszonyok között és állapotban vannak, hanem az az egyik nyugszik azalt mig a másik szaklattatik. Mindezek a meggondolások érdekes fényt vetnek a halál utáni állapotra és nem igazolják az egyházaktól hirdettetett állitást,hogy a testi halál végkép eldönti a halottak sorsát e őket ugy elkülöniti,hogy a nyugalom helyén lévők semmit sem tehetnek azokért, akik a szorongatás helyén vannak. Jellemváltoztató tisztitó tüz nincs odaát; de tüz,mely elválasztja a jellemben levő jót és rosszat, őszintét és hazugot,van e igy elmondhatjuk,hogy a halottak odaát olyképen érnek itéletre,hogy annak igazságos voltáról meggyőzetnek. Ez Saulnál már itt elkezdődött.

XXVIII.rész 20-25 versek.

SAUL EKKOR EGÉSZ HOSSZÁVAL HIRTELEN A FÖLDRE ESETT, ANNYIRA MEGIJEDT SÁMUEL SZAVAITÓL; ERŐ SEM MARADT BENNE,MERT EGÉSZ NAP ÉS EGÉSZ ÉJJEL SEMMIT SEM EVETT.MIKOR AZ ASSZONY SAULHOZ M

MENT, LÁTTA, HOGY NAGYON RÉSZKET; AZT MONDTA HÁT NEKI: LÁSD SZOLGÁLÓD ENGEDELMESKEDETT A TE SZÓDNAK; LELKEMET MARKOMBA TETTEM S UGY HALLGATTAM SZAVADRA, MELYEKET KOZZÁM SZÓLTÁL: MOST HÁT TE IS HALLGASS SZOLGÁLÓD SZAVÁRA, HADD TEGYEK ELÉDBE EGY FALÁS KENYERET S EGYÉL, HOGY ERŐ LEGYEN BENNED, MIKOR UTRA MÉGY! DE AZ VONAKODOTT - NEM KELLEK - MONDOTTA, DE MIKOR RÁTÁMADTAK SZOLGÁI MEG AZ ASSZONY IS, HALLGATOTT SZAVUKRA; FÖLKELT, ÉS AZ ÁGYRA ÜLT. VOLT AZ ASSZONYNAK EGY MEGKÖTÖTT BORJÚJA A HÁZBAN; AZT SIETVE LEVÁGTA, LISZTET VETT ELŐ; AZT MEGGYÚRTA ÉS KALÁCSOKAT SÜTÖTT BELŐLE; MAJD ODAVITTE SAUL ELÉ ÉS SZOLGÁI ELÉ. AZOK ETTEK S MÉG AZON AZ ÉJSZAKÁN ELMENTEK.

Isten utja és az az ut, amelyen Saul haladt, nem együtt mentek. Ennek az ütött a következménye, hogy Saul egyszer kibékithetetlen összeütközésbe jutott a valósággal: mert Isten utja és a valóság ugyanaz. Azok az emberek, akik legtöbbet beszélnek a reális, azaz valóságos dolgokról, rendszerint saját elképzelésük szerint választják meg utjukat. Divat lett e világban valóságnak azt nevezni, amit a hitetlenek képzelete valóságnak képzel el s annak nevez ki. Mivel sok a megtévesztett ember s a tévelygés erőszakkal terjed, tényleg az a látszat, mintha a megtévesztett többség véleménye volna a valóság. Saul is kimunkált ilyen valóságot, amelyben Dávid számüzött és mindentől megfosztott volt. Ámde Isten mást határozott s bár a testi erő Saul mellett volt, mégis a Dávid kiválasztása volt az isteni valóság. A durva erőszak ugy épitette az eseményeket, hogy Dávid futóbolondnak, Saul megbizhatónak látszott. Az utóbbi időben sokan voltak, kik átlátni kezdték, hogy Saul világa fantazma s Dávidnál van a valóság, a realitás; ezek csatlakoztak Dávidhoz. Mivel azonban az erő még mindig Saulnál volt, Dávid oldalán keveseu állottak most is. A többség mindig a pillanatnyi látszat után megy! Van az emberben egy szellemi egyensulyérzék, amely figyelmezteti, hogy eltért a valóságtól; ugy nevezik ezt az érzéket: lelkiismeret. Saulon, mikor a filiszteus tábort meglátta, nagy rémület vett erőt s ekkor keresni kezdte az isteni valóságot. De Isten nem felelt neki! Ekkor jutott eszébe egy ember, ki nagyon jó volt hozzá s kit ő félretolt életéből. Ez az ember már halott volt. De neki ehhez az emberhez még a halálon át is el kellett jutnia:

annyira megbizott benne, azért adta ki szolgáinak a rendeletet: "Keressetek nekem egy halottidéző asszonyt!" Pedig Sámuelt megbizhatóvá, a valóság szimbólumává Istennel való összeköttetése tette. Most kezdte belátni Saul,hogy a valóságot Isten oldalán lehet megtalálni egyedül. De még mindig azt hitte,hogy ezt az isteni valóságot oda lehet állitani az ő valósága mellé,hogy azt támogassa. Sámuel, egyszer,mikor az amálekiták legyőzése s az ő engedetlensége után szembe kerültek egymással, sikerült rábirnia arra, hogy visszatérjen s a nép előtt valamennyira igazolja az ő tekintélyét.Valami ilyenben bizott most is: Sámuel engedékeny lesz s a lelkében levő félelmet eloszlatni segit. De nem az történt, amit Sámuel mondott könyörtelen itélet volt. Ebben a pillanatban Saul nem látta az irgalomnak azt a szelid derüjét,mely az itélet kemény szavait körüllengte s valami fényt igért arra az esetre, ha Saul az itélet jogosságát belátja, annak magát szeliden alávet: De Saul nem hajolt most még; hanem összetört. Egész testének hosszában a földre vágódott s azon elterült.Saul látta,hogy minden elveszett! Összetört egész pályája; minden igyekezete,hogy családjának a trónust megtartsa; a Dávid ellen folytatott háboru sikere; minden földi reménysége,az élet,melyet a vetben élt s csak egy kapu maradt nyitva előtte a sötétség kapuja, a halál. Akinek lelkiismerete rendben van,ha megilletődötten is,de reménységgel lép által ezen a kapun. De Saulnak nem volt reménysége. Ihes volt,fáradt volt,mégsem akart ennei: lemondott az életről, mert annak nem volt többé célja számára.Csak a halottidéző asszonynak és szolgáinak unszolásáramx áll fel a földről, ül a szegényes ágyra,mely a háziasszony nyugalmát szolgálja s fog hozzá a hirtelen elkészitett lakomához szolgáinak példáját látva. Most már mások tartják benne az életet: olyan,mint a gyermek, akit vezetni, etetni kell, aki helyett már más gondolkodik.De egy bizonyos: Saul nem átkozódott! Nem fordult lázadva Isten ellen; ha nem is szivesen,ha nem is örömmel, elismerte ISTEN

fenségjogát és ment sorsa elé. Talán jött aztán egy pillanat, mikor belátta,hogy számára ez az isteni végzés volt a legjobb, mert ez elvágta bünös erőfeszitéseinek utját a hallgatásra,csendességre birta! Ez a csendesség most még nem a lélekből ered,hanem a testből; annak következménye,hogy " nem marad benne semmi erő". A lélek elalélt és elveszteste uralmát a testen. A lélek elalélt-ságának oka a félelem volt,mely akkor támad,mikor a lélekből a megkeményedés betegsége távozik. Féló,remegő lélekbe könnyebben hatol be az ige,mint a keményekbe. Nábál is olyan lett,mint a halott; de ő merev maradt.Saul nem volt e pillanatben merev.Nábálban megmarsdt a gög,Saul gyermekké lett.Nem az a hivő, engedelmes gyermek, kiben Isten gyönyörködik; hanem féló,rettegő,ki támaszt keres. Jelenleg a halottidéző asszony és a szolgák képezték támaszát,kik őt a halottidézőhöz vezették.De ne feledjük,hogy ezeken keresztül Saul, Sámuelt keresete,kiben most még támaszt találni nem tudott,mert annyira el volt idegenülve a Sámuel életétől.De talán egyszer Sámuel még ujra támasz lesz Saulnak! Talán mikor a féló gyermek ujra bizni tud! Egyelőre nagy szó,hogy a félelmetes kényurból, a papok gyilkosából és ártatlanok üldözőjéből tehetetlen gyermek lett.Saul lelke még innen volt a krizisen,melyben a lélek meggyógyul és Istenben bizni kezd: ez a krizis a földi életben nem érte végét; de annak halvány kezdetét látták az asszony és a szolgák.

Az asszony Isten ellen lázadó, engedetlen életet élt;titokban üzte gonosz pogány mesterségét,melyből anyagi haszna volt.Az a megkötözött borju is valamelyik hozzáforduló, sötét uton járó ember fizetése, a bün zsoldja volt. Mégis ebben az asszonyban megmozdul a jó; nem a hasznot nézi,hanem a szivében felhangzó jóindulattól vezetteti magát: igazi gyöngédséggel, egy anya okosságától vezetve bánik Saulla. Az asszony tudta,hogy Saulnak utolsó napja elérkezett, arra nem számithatott,hogy a király fog jutalmat adni szorgoskodéséért.

Tisztára a szánalom inditotta és vezette tetteit. Meglátta Saulban a gyermeket s benne felébredt az anya. Valami csodálatos levegő lengett ebben a bünbarlangban, mióta abban Sámuel megjelent. Az igazság szava metsző éles, mint a kifent kés; vág és éles fájdalmat okoz; ám az itélet tisztasága megtisztitja a levegőt. Fájdalom közt születik meg a jó. Sámuel eltünt, de amit maga után nagyott, az belőle maradt hátra. Az asszony, ki előbb a félelem és a pénzvágy között határozatlankodott, most csodálatos határozottsággal kezeli Sault, mintha ő volna afölött. És Saul, mint gyermek, enged a határozottságnak. A szolgák az asszony segitségére sietnek és bátoritják Sault, pedig ők is hallották Saul itéletét s abban nem is kételkedtek. Valami jó ébred fel bennök is! Nem hagyják el azonnal a reményvesztettet; nem futnak el az uj ur után, hogy annak kegyét keressék, hogy a hirt vigyék el Dávid ellenfelének végzetéről, hogy igy az uj uralkodó kegyét szerezzék meg maguknak! Amig lehet, kitartanak Saul mellett és végzik szolgálatukat. Nem istentenek halotti szobájában vagyunk; hanem szülő szobában, ahol egy alig pislogó élet indul utjára: a Jó, a Szeretet, a Hűség, mely a gyengének szolgál!

XIX. rész 1- 5 versek.

A FILISZTEUSOK ÖSSZES TÁBORAIKAT ÁFEKBE GYŰJTÖTTÉK ÖSSZE; IZRÁEL PEDIG JEZRÁELNÉL LEVŐ FORRÁSNÁL TÁBOROZOTT; AMOGY A FILISZTEUS FEJEDELMEK SZÁZANKÉNT ÉS EZRENKÉNT FELVONULTAK ÉS DÁVID EMBEREI IS FELVONULTAK ÁKIS UTÓVÉDEKÉNT. A FILISZTEUS FEJEDELMEK MEGSZÓLALTAK: MIT KERESNEK ITT EZEK A HÉBEREK? ÁKIS EZT FELELTE A FILISZTEUS FEJEDELMEKNEK: DÁVID EZ, ISRÁEL KIRÁLYÁNAK SAULNAK SZOLGÁJA, KI ENNYI, MEG ENNYI ÉV ÓTA NÁLAM VAN S AZÓTA, HOGY HOZZÁM PÁRTOLT MK A MAI NAPIG SEMMI ROSSZAT NEM TALÁLTAM BENNE; DE A FILISZTEUS FEJEDELMEK NEKI TÁMADTAK: KÜLDD VISSZA AZT AZ EMBERT - MONDTÁK NEKI - TÉRJEN VISSZA A HELYÉRE, MELYET KIJELÖLTÉL NEKI; NE JÖJJÖN VELÜNK ALÁ A HÁBORUBA. NE LEGYEN SÁTÁNUNKRÁ A HÁBORUBAN! MIVEL TUDNÁ URA TETSZÉSÉT JOBBAN MEGSZERZENI MAGÁNAK, MINT EZEKNEK AZ EMBEREKNEK A FEJÁVEL?! UGYAN NEM ENNEK A DÁVIDNAK MONDOTTÁK A KÓRTÁNCOKBAN: SAUL MEGVERTE A MAGA EZERÉT, DÁVID IS A MAGA TIZEZERÉT?!

Saul visszatért a harctérre, melynek látványa annyira megrémitette a filiszteusok igen nagy számával. A filiszteusok maguk is gyűnyörködtek csapataikban s azért felvonulást tartottak, szem-

let.

A felvonulásban Dávidnak is szerep jutott, Ákis csapatainak mögött menetelt embereivel együtt. Az Izráelt gyűlölő filiszteusok azonban nagyon kedvetlenül néztek a felvonuló hébereket a héberek ellen indított háboruban a megteltek féltékenységgel. Okul azt említették, hogy Dávid, hogy saját királyának, Saulnak kegyét visszaszerezze, könnyen átállhatott saját honfitársainak oldalára és akkor sok megölt filiszteus vérével fogja fejéért a váltságot megfizetni. A filiszteusok nem egészen hibáztak ebben a véleked ésükben, mert Dávid, ha nem is Saul kegyének megszerzése végett, de honfitársainak megsegitésére kész volt a filiszteusok ellen fordulni. Dávidot ebben nem önző, aljas számítás czéndák vezette, hanem népe iránt érzett kötelessége. Ákis megpróbálja Dávidot védeni; rámutatni, hogy eddig semmit sem talált benne, ami a filiszteus fejedelmek aggodalmát igazolná; de társainak ellenséges hangulatát nem csökkenti. Kiáruljak, hogy hiuságukat bántja az a dicséret, melyet Dávid, mint filiszteusverő hős kapott az asszonyoktól, kik őt Saul fölé helyezték a körtáncnál daloit énekben, mellyel Saulnak csak ezer filiszteus halálát tulajdonitották, Dávidnak ellenben tizezreket. Ha ez Sault bántotta, aki győző társa volt Dávidnak, mennyivel inkább sértve lehetnek ők, akiket Dávid legyőzött! A filiszteus fejedelmek rablóvezérek voltak; nemesebb inditóokokat nem ismertek s ezért Dávidot csak önző számitással védolték. Pedig Dávid éppen azért volt megbizhatatlan ellenükre, mert nem rablóvezér volt, hanem hazafi; Jahve harcainak hőrosa. Ákisnak azt a tettét, hogy a hazátlan Dávidot messze délen telepitette le, helyeselték: ott kevesebb bajt okozhat; de azt, hogy a héberek ellen őt is harcba állitsa, nem szenvedhették. A "sátán" szó jelentése, ellenkező, ellenlábas, vádló. Nemcsak az angyalfejedelemre használja az Ótestamentum, hanem örökké ellenálló, rosszat akaró emberekre is. A filiszteus fejedelmek nem akarnak örök ellenséget szerezni: csak any-

nyit kérdenek:" Mit akarnak itt ezek a héberek?" Ákis rögtön a sokról egyre irányitja a figyelmet:" Dávid ez,Saulnak, az Izrael királyának szolgája!" Később már nagyon jól tudják,ki a héber vezér és hol találhatók:" Küldd vissza a helyére!" Tehát tudták,hogy állandó lakhelyet jelölt ki neki Ákis király.Az előnyök semmibevétel és a leküzdhetetlen félelem,hogy bajt csinálhat nekik,rosszul illenek egymáshoz.Az istentelen világ gőgös és gyáva; fél az igazi erőtől,de gőgje nem engedi,hogy félelmét beösmerje; ehelyett inkább megvetőleg nyilatkozik arról, aki több nála. Dávid helyzete igen megalázó volt; de azért csendesen türte a filisteus fejedelmek gyanusitgatásait; mindössze eltette magának későbbre, a leszámolást.

XXIX. rész 6 - 11. versek.

AKIS MAGÁHOZ HIVATTA DÁVIDOT ÉS IGY SZÓLT HOZZÁ: AHOGY JAHVE ÉL OLY IGAZ,HOGY TE EGYENES VAGY ÉS AZ ÉN SZEMEIMBEN JÓ A TE KI ÉS BEMENETELED A TÁBORBAN.MERT AZÓTA,HOGY ÉN HOZZÁM JÖTTÉL,A MAI NAPIG NEM TALÁLTAM BENNED ROSSZAT.ÁM A FEJEDELMEK SZEMEIBEN NEM VAGY JÓ.IGY HÁT ERRŐL,TÉRJ VISSZA BÉKÉVEL! NE TÉGY ROSSZAT A FILISZTEUS FEJEDELMEK SZEMEIBEN! - DE MIT TETTEM? - KÉRDEZTE DÁVID ÁKISTÓL? - MIT TALÁLTÁL SZOLGÁDBAN MIÓTA SZINED ELŐTT VAGYOK A MAI NAPIG,HOGY NEM MEHETEK EL ÉS NEM HARCOLHATOK URAM, A KIRÁLY ELLENSÉGEI ELLEN?! ÉN TUJOM - KÖZÖLTE FELETTE ÁKIS DÁVIDNAK - HOGY AZ ÉN SZEMEIMBEN JÓ VAGY,MINT ISTENNEK ANGYALA! CSAK A FILISZTEUSOK FEJEDELMEI MONDJÁK,HOGY NE VONULJON FEL VELÜNK A HÁBORÚBA! IGY HÁT KELJ FEL KORÁN REGGEL URADNAK SZOLGÁIVAL,AKIK VELED JÖTTEK, KELJETEK FEL KORÁN REGGEL, ÉS MIKELYT NÁTOK VIRRAD,INDULJATOK! DÁVID ÉS EMBEREI TEHÁT KORÁN FELKELTEK,HOGY ŐTNAK INDULJANAK MÁR REGGEL ÉS VISSZATÉRJENEK A FILISZTEUSOK FÖLDJÉRE. A FILISZTEUSOK PEDIG FÖLVONULTAK JEZRÉELBE.

Ákis itt a király nevet viseli,míg a többi filiszteus fejedelem a szeren nevet,mely tengelyt jelent, átvitt értelemben fejedelmet. Ákis azonban nem teljhatalmu ur a többi fejedelem felett,hanem tanácskozó fél csupán a most is meghátrál azok kivánsága előtt,bár nem szivesen bántja meg Dávidot; ha tehát volt is a filiszteusok felett egy legfőbb ur, annak hatalma a többi fejedelem felett annyira semmitmondó volt,hogy a filiszteusokat inkább őt fejedelemség, mint szövetségnek tekinthetjük.Ákis különbözik a többi filiszteusiá fejedelemtől,mert Jahvéra hivatkozik,mikor állitásának sulyt akar adni a Dávidot Jahve angyalának mondja:

sem az egyik, sem a másik szóhasználat nem lehet puszta alkalmaskodás Dávidhoz; inkább az a benyomása az olvasónak,hogy Ákis Dávid hatása alatt Izráel Istenfogalmából és felfogásából sokat elsajátított. Eltekintve Izráel népének védelmétől észrevehető melyben Dávid nem ismert tréfát,vagy alkut,Dávid is jóakarattal viselkedett Ákissal szemben s ezt a jóságot Ákis észre is vette,meg is becsülte,ugyhogy szive nagyon Dávidhoz melegedett. Mindamellett a filiszteus fejedelmekkel való jóviszonyát és a közös filiszteus érdekeket,mely Ákist Izráel ellenségévé tették, Dávid kedvéért sem volt hajlandó feláldozni; viszont azt gondolta,hogy Dávid ebben mellett áll, mivel hálátlan népét meggyülölte. Ám ezt csak a király hitte; Dávid hű volt népéhez; de ezt nem árulhatta el jóakarója, Ákis előtt sem,mert akkor rögtön vége lett volna Ákis jóakaratának. Dávidot a szorult helyzet, amelyben volt, kényszeritette arra,hogy a filiszteusok előtt részben álruhát viseljen s meghagyja őket abban a hiedelemben,hogy hazájának ellensége lett. Hazájának ellenségei előtt nem árulhatta el,hogy ő nem ellensége hálátlan hazájának.Egyébként Dávid egyenes, becsületes lelkü volt s ezt érezte ki Ákis, midőn kijelentette:"Ahogy Jahve él, oly bizonyos,hogy egyenes /becsületes/ vagy!" Ákis jól látta Dávid jellemét; de nem jól látta pillanatnyi viselkedését és a tettetést, melynek oka részben ő volt. Mert Dávid becsületes, azért Dávid ki és bemenetele, azaz a filiszteusok között való járása-kelése; harcokba indulása és azokból való visszatérése Ákis szerint csak kedvező lehetett a filiszteusokra nézve.Ezt a véleményét azzal igazolta,hogy Dávid mióta nála időzött semmi olyet nem követett el; illetve az ő tudomása szerint nem követett el, ami filiszteus szempontból rossznak volt minősitheto. Ismétlem Ákisnak igaza volt Dávid jellemének megitélésében; azt nem látta,hogy Dávid nem vehető rá arra,hogy a héberek ellen harcoljon.A fe-

jedelmek nem ismerték Dávid jellemét, s mivel maguk sem voltak becsületesek- hiszen rablók voltak - Dávidot sem becsülték maguk fölé. Mikor Dávid megbízhatatlanságáról ítéletet mondtak,igazuk volt,mert az ő céljaikra Dávid tényleg nem volt használható,de nem azért,mert a jelleme volt megbízhatatlan,hanem mert a jelleme megbízható volt és rablók cimborájává s éppen hasája kifeszítésére nem volt kapható. A filiszteus fejedelmek, tehát helytelen következtetéssel helyes eredményre jutottak. Ákis csitítja Dávidot,mert azt hiszi,hogy az a méltatlan gyanú miatt haragra gerjed. Szegény Dávidnak inkább volt oka arra,hogy meglapuljon, mint arra,hogy méltatlankodva felpattanjon. Ákis kérleli Dávidot, hogy ne tegyen haragjában valami olyant, ami a filiszteus "tengelynek" szemében rossznak tűnhetnék fel. A becsületes ember igen rossul érzi magát,mikor nem egyenes szerepre vállalkozik. Dávid csak egyben csalta meg Ákist: abban,hogy nem saját népe ellen viselt kisebb rablóhadjáratokat, hanem népének ellenségei ellen,mint amilyenek főképen az amálekiták voltak. Vendéglátó gazdájának semmit sem ártott ezekkel a harcokkal azonkívül,hogy jogtalan kívánságaikat nem teljesítette: nemesebb értelemben tehát nem csalta meg őket. Ákis nyilatkozata tehát,hogy Dávid olyan jó, mint az Isten angyala,nem alaptalan és nem téves,mert Dávid tényleg jó volt. Ákis előtt is az Isten tiszta angyalai úgy tűntek fel,mint tökéletesebb lények, kiknek jósága is messze felülmulja az embereknél található gyarló jót. Ilyen rendkivüli embernek és rendkivül jónak találta ő Dávidot s ebben,mint már láttuk nem is tévedett.Dávid abban, amiben Ákisnak szabad volt használnia lennie, tényleg hű volt és jó volt Ákishoz és igy bizonyos joggal mondhatta: " Mit láttál szolgádban olyant, ami miatt nem kelhetek védelmedre és nem harcolhatok ellenségeid ellen?!" Ha Izráel ellensége lett volna Ákisnak ugy, ahogy a filiszteusok ellenségei voltak a hébereknek; ha nem csak a rablók elleni védekezésre tette őket a filiszteusok ellenségeivé, akkor Dávid sulyos

jogtalanságot követett volna el Ákis és annak esküvetségesei el-
el
len. Ákis és Dávid tehát további jóviszonyra határozzák magukat;
ennek feltétele azonban az,hogy Dávid szépen elvonul és nem erőlteti jelenlétét a kifejlődő csatában. A Dávidáktól megtisztított filiszteus sereg továbbvonul Jezréelbe,hogy Saul seregét neki szoritsák a Gilboa hegynek s ott leknazaboljak őket.

XXX. rész 1- 10. versek.

Harmadik napon Dávid és emberei megérkeztek Ciklágba.Megtudták,hogy az amálekiták betörtek a délvidékre és Ciklágba s azt tűzzel felégették- A benne talált nőket azonban kicsinytől nagyig nem ölték meg,hanem foglyul vitték mindeniket,elhajtották őket s úgy mentek utjukon.Mikor Dávid és emberei a városba érkeztek, azt tűztől felégetve volt,feleségeik,fiaik és leányaik fogságban voltak; ekkor Dávid és a vele levő nép hangos sirásra fakadtak és sirtak, mig csak nem volt erejök erő a sirásra.Foglyul esett a Dávid két felesége is a Jezréelbeli Achinoám és Kábál felesége,a Kármeli Abigail. Dávid maga igen nagy szorultságba került,mert a nép arról beszélt,hogy megkövezi; mert az egész nép lelke nagyon keserű volt. Mindenki fiai és leányai miatt.De Dávid szilárdságot nyert Istenben, Jahvéban és azt mondta Abjátár főpapnak Achimélek fiának: hozd ide az efódot! Abjátár odavitte Dávidhoz az efódot.Ekkor Dávid megkérdezte Jahvét: utána menjek-e ennek a hordának? ! Beéren- E őket? A felelet ez volt: üldözd, mert bizonyosan elérsz és biztos a kiszabaditás! Elment hát Dávid és a vele levő hatszáz ember s abószor patakához érkeztek. Itt némelyek hátramaradtak és megálltak.Dávid és négyszáz ember folytattak az üldözést! Kétszáz ember azonban,kik fáradtak voltak arra,hogy a bószor patakon átkeljenek megállott.

Istennek megőrző, óvó hatalma azok felett őrködik, akik benne biznak.Ez azonban nem zárja ki,hogy hitüket próbák alá ne vesse s olykor komoly veszélyek idejét ne hozza el övéire.Mikor most közel volt már a szabadulás napja,melyen Dávid népe szeretetétől övezve fog házájába visszatérni s a neki szánt királyságot elfoglalni,még egy utolsó és az eddigieket felülmuló csapás érte őt; Ciklágot az ellenség felégette, az összes nőket,gyermekeket elhurcolta s Dávid maga életveszélybe jutott,melyet nem az ellenség okozott,hanem saját katonái, kik szivük vad elkeseredettségében ártatlan uruk ellen készültek fordulni. A csapás olyan mélyen sebezte meg mindnyájukat,hogy - bár ennél a jelenségnél a sokkal érzékenyebb kedélyü déli nép természetét is tekintetbe kell venni - addig sirtak, mig elsirni való könnyük volt s mig

bele nem fáradtak a sirásba magába. A betörő amálekiták kapzsisága mentette meg a nőket és gyermekeket,kik rabszolgákat akartak az emberzsákmányból csinálni; a felégett városra meg nem volt már sokáig szükségük. Isten vizsga alá vette Dávidot és seregét s ebben Dávid igen jól megállotta a helyét; embereiről ugyanezt nem lehetett ugy elmondani.De hát éppen ezért vol ennek a gyáva seregnek szüksége Isten áldotta vezérre és hüséges,bölcs királyra.Nagy csapásban,mikor minden elveszettnek látszik s mikor többé kivivő ut nincsen a bajból,az ember keserüsége valakit keres, akin haragját kitöltheti s igy a feleségüktől, gyermekeiktől és vagyonuktól megfosztott hadfiak most mindjobban terjedő lázitásra Dávidot kezdték vádolni,mintha ő tehetett volna arról, hogy nem voltak a veszély órájában otthon s nem védhették meg övéiket. A nép vad és vak dühének irányitásában része volt annak a megszégyenitő elutasitásnak is, amellyel a filiszteus fejedelmek Dávidot kiüzték maguk közül. Okos ember,mint Dávid,örült ennek a megszégyenitésnek,mely megszabaditotta őket attól,hogy vagy népük ellen harcoljanak,vagy - nem engedelmeskedés esetén - a filiszteusok bosszujának legyen kitéve. Oktalan emberek azonban hajlandók arra,hogy azon akit megszégyenitettek, még ők is rugjanak egyet s igy Dávidot lenézték azért, ami minden héber-nek egyformán csufságot jelentett. Az oktalanság könnyen terjed olyankor,mikor valami csapás,valami keserü nagy fájdalom a látást elsötétiti s mikor az emberek ugy érzik,hogy könnyebben viselik el saját fájdalmukat, ha valakinek még nagyobb fájdalmat okozhatnak. S noha Dávid két felesége is a rablók kezén volt noha Dávid veszteségе akkora volt,mint az övék, néha Dávidot jósanul semmiért felelőssé tenni nem lehetett,mert a rablóktól az ilyen tett természetes volt,mégis Dávid ellen kezdett a közhangulat fordulni,felemlithették,hogy Dávid megelőző támadásai és irtó hadjáratai mérgesitették fel az amálekitákat; de a rabló gyilkos háborukat az amálekiták viselték a héberek ellen s Dá-

vid a nemzeti sérelmet boszulta meg. Dávid nemzeti hős volt s őt csak dicséret, hála illethette meg azért, amit tett. Vak elfogult emberek azonban nem gondolkodnak. Voltak persze a nép között józanok, méreákeltek is. Voltak Dávidnak olyan barátai, kik az árulásban semmiképen részt nem vettek s ezek a készülő veszedelmet elárulták Dávidnak. Lehet, hogy ezek menekülést ajánlottak Dávidnak. Dávid azonban nem menekült. Ehelyett Istenhez fordult; először magáért, azután embereiért. De a két Istenhez forduláa között különbség volt! Arról, ahogyan a magam ügyében Istenhez menekült, csak az eredményt jegyezte fel a történetiró. Ehhez nem kellett főpap, efód és cerimónia: ez közvetlen találkozás volt köszte és Jahve között s az eredménye az volt, hogy Dávid megszilárdult Istenben, ki tudja hányadszor. A falba vert szögre mennél több kalapácsütést mérnek, annál szilárdabban áll az a falban. Dávidot a sors minden kalapácsütése csak szilárdabban tartotta Istenben. Mikor ő maga kijutott a nagy csapás okozta bizonytalanságból és szive szilárdan állott Istenben, akkor gondolt embereire. Ezeknek hiába mondotta volna el, amit ő maga Istenben talált. Ezeknek szertartásra volt szüksége. Előhivatta Abjátár papot, a Saultól megölt Achimélek fiát s előhozatta vele az efódot, melyet az a menekülésekor nem felejtett el magával hozni, a melynek egyszer már a történet elbeszélése szerint is jó hasznát vették. /V.ö.I,sám.23:9/. De ekkor is a nép meggyőzése volt Dávid célja, ő maga nem a szertartások utján közeledett Istenhez. Abjátár főpap azt a választ kapta Istentől, amit Dávid maga már tisztázott Istenével, hogy induljanak el a gonosz rablók üldözésére s hogy el fogják érni. Egyszerre édes reménység csillant föl mindenki előtt s ezzel a Dávid elleni összeesküvésnek véget is ért. Késedelem nélkül megindultak s a bizalom ujra Dávidhoz kapcsolta embereit. Dávid szive elég tág volt arra, hogy megbocsásson az elkeseredett népnek. Erőltetett menetben értek el először a Bőszór patakhoz, ill. patakmederhez, mert a forró évszakban az

ilyen u.n. téli patakok szárazak voltak. Ennek a pataknak a helyét már ma sem tudjuk, ugyhogy a történet színhelyét nem ismerjük. Minden esetre jól délen kell azt keresnünk, a hegység valamelyik völgyében, mely a hegység vizeit levezeti. Olyan nehéz és erőltetett volt az utazás, hogy a patakmederben 200 katona lemaradt; már nem birta a fáradtságot. Dávid 400 emberrel folytatta az üldözést: ők Dávid nem engedett a fáradságnak: meggyőtört, övéi után vágyódó lelke vitte őt tovább.

XXX. rész 11 - 20 ig.

A MEZŐSÉGEN TALÁLTAK EGY EGYIPTOMI FÉRFIT S AZT DÁVIDHOZ VITTÉK. ADTAK NEKI KENYERET, EVETT, AZTÁN MEGITATTÁK VIZZEL. MIKOR MÉG FÜGESAJTOT ÉS KÉT MAZSOLA FÜRTÖT ADTAK NEKI, VISSZATÉRT HOZZÁ A SZELLEME. MÁR TEGNAP ÓTA NEM EVETT KENYERET ÉS NEM IVOTT VIZET. DÁVID MEGKÉRDEZTE TŐLE: KIÉ VAGY TE ÉS HONNAN SZÁRMAZOL? AZ IGY FELELT: EGYIPTOMI LEGÉNY VAGYOK. AMÁLEKITA EMBERNEK A RABSZOLGÁJA! URAM ELHAGYOTT ENGEM, MERT HÁROM NAP ELŐTT MEGBETEGEDTEM. BETÖRTÉK VOLT A KERÉTEK DÉLVIDÉKÉRE, MEG A JUDÁHOZ TARTOZÓ VIDÉKEKRE, CIKLÁGOT PEDIG TŰZZEL FELPERZSELTÜK. DÁVID AZTÁN MEGKÉRDEZTE: LEVEZETSZ-E ENGEM EHHEZ A HORDÁHOZ? AZ IGY FELELT: ESKÜDJÉL MEG NEKEM ISTENRE, HOGY NEM FOGSZ MEGÖLNI ÉS NEM ADSZ ÉT URAM KEZÉBE, AKKOR LEVEZETLEK EHHEZ A HORDÁHOZ. LE IS VEZETTE ŐT ÉS IME AZ EGÉSZ FÖLD SZINÉN KITERÜLVE, EVÉS, IVÁS KÖZBEN TALÁLTA ŐKET, TÁNC KÖZBENAMIATT A SOK ZSÁKMÁNY MIATT, MELYET A FILISZTEUSOK ORSZÁGÁBÓL ÉS JUDA FÖLDÉRŐL HOZTAK. DÁVID AZTÁN ALKONYATTÓL AZNAP ESTÉIG VERTE ŐKET S EGY SEM MENEKÜLT MEG KÖZÜLÜK, CSAK NÉGYSZÁZ LEGÉNYEMBER, AKIK TEVÉKEN ÜLTEK, EZEK MEGFUTAMODTAK. DÁVID MINDENT MEGMENTETT, AMIT AMÁLEK ELHURCOLT: KÉT ASSZONYÁT IS MEGMENTETTE DÁVID, UGYHOGY NEM HIÁNYZOTT BELŐLÜK SEM KICSINY, SEM NAGY, SEM FIÚK, SEM LÁNYOK. AZ EGÉSZ ZSÁKMÁNYBÓL, AMIT ELRABOLTAK MAGUKKAL: DÁVID MINDENT VISSZAHOZOTT! ELHAJTOTTA DÁVID AZ EGÉSZ NYÁJAT ÉS CSORDÁT, ÖTT VEZETTÉK ŐKET A VÁSÁROLT VAGYON ELŐTT ÉS AZT MONDOGATTÁK: EZ A DÁVID ZSÁKMÁNYA!

ISTEN LEGNAGYobb a kicsiny dolgokban! Hogy egy rabszolga megbetegszik, ura elhagyja, mert neki sietős a dolga és soreára bízza: mindez igen jelentéktelen dolog s nem nagy fontosságu. S mégis egy elhagyott rabszolga, kit Dávid emberei megtaláltak s Dávid elé vittek, lett a héber csapat nyomravezetője s a szabaditás oka. Akármilyen gyarlóságok voltak is ezekben a héber katonákban, bizonyos, hogy jószivüek voltak, mert a már halál szélén álló nyomorultat addig etették, itatták és látták el minden jóval, ami tőlük tellett, amíg az magához tért s akkor beszédes lett. Dávid fontos dolgokat tudott meg tőle s még fontosabb volt hogy a fiatal férfi tudta, merre mentek az amálekiek.

Ura ugyanis, hogy módja legyen utánuk menni,megmondhatta neki azt az irányt; vagy pedig tudta magától,miután ismerte honna jött az amáleki csapat s merre kell visszamenniök. Az amálekiek elkövették azt, amit ily rabló hordák gyakran elkövetnek: először gyorsan elmenekültek a zsákmánnyal, aztán,mikor már kellő távolságban és biztonságban gondolták magukat nem tudták türtóztetni magukat,hanem neki álltak a zsákmány élvezéséhez.Minden katonai rend és biztositás nélkül szanaszét hevertek a földre s ettek és ittak a részegségig s a mozdulni nemtudásig. Ilyen állapotban találta őket Dávid fáradt serege s ez jóis volt,mert harcrakész rablókkal nem tudtak volna elbánni. A csata nem volt tul hosszu: egy estén végeztek a rablókkal,kik közül 400-an menekültek el, tehát annyian, ahányan Dávidék voltak.Ebből következtethetünk arra,hogy a rablók száma sokkal nagyobb volt s igy Dávidnak volt oka először Istennel tisztázni,hogy a maga kis seregével megtámadhatja-e a rablók nagy hordáját,kik azért is sokan kellett, hogy legyenek,mert nemcsak Ciklágot pusztitották el,hanem filiszteus földre és Judába is betörtek,kihasználva az alkalmat, hogy a filiszteusok hadba vonultak s Juda férfiai közül is sokat behivott Saul. Mint ebből látszik ezek az amálekiek vérbeli rablók és gonosztevők voltak,mert a gyengét támadták s a védtelent rabolták meg.Ciklágot égették csak fel, bizonyos,hogy Dávid iránt érzett bosszujuktól indittatva: a filiszteus városokkal nem merték ugyanazt tenni, félvén a bosszutól. De Dávidon érzékeny sebet akartak vágni! Ha azt, amit Dávid portyázó hadjáratain az amálekiekkel tett, összehasonlithatjuk azzal,amit az amálekiek Ciklággal tettek, különleg a kettő között nem sok különbséget találunk. Ám ne felejtsük, amit az amálekiek tettek, az a rablók müve volt; az, amit Dávid tett a rendőré. Az amálekiták kiraboltak a filiszteusokat is; a talált rabszolga egyiptomi volt,tehát oda is jártak rabolni. Dávid pedig csak azokkal a népekkel bánt el ugy,hogy megsemmisitette őket,amelyek

ily gonosz életmódjuk miatt a környező népek féleleme és csapás voltak.Az a tivornya és vad tánc,melyre a zsákmány az amálekitákat inditotta elénk tárja azt az életmódot, melyet a rablók szoktak folytatni,kiknek lelkében csak a legvadabb indulatok tanyáznak.Az egyiptomi rabszolgát semmi hüség, semmi szeretet nem füzte egyiptomi uráhóz; igen könnyen rájött,hogy volt urait elárulja,miután ő maga is zsákmány volt s mást mint rablókat nem láthatott az amálekiekben! Milyen más viszonyban volt egy Eliézer urával Abrahámmal! A rablók lelki rajzát mutatja az a gyáva menekülés,ahogy azok az amálekiek, akik elég józanok voltak,hogy tevéikre felkapaszkodjanak,meg sem próbálják a fáradt ellenséggel a harcot, noha ők pihentek voltak,hanem azonnal futásnak eredtek,noha csk ők maguk annyian voltakmint a héberek.Nem a rablók jóindulatán,hanem azok üzleti érzékén s Isten gondviselésén mult,hogy a zsákmány egész teljességében Dávid kezére került,az is, amit máshonnan raboltak el, ugyhogy a kezdetbeli nagy csapás utólag óriási nyereséggé változott.Erre a vagyonraszüksége is volt a fellépő királynak,mert - amit Dávid előre nem látott - a királyságra lépés közvetlenül következett ez esemény után. "Dávid mindent visszahozott", amit a rablók elvittek," semmi sem hiányzott,sem kicsiny,sem nagy!" Azonban Dávid jól tudta, hogy ez Isten müve volt, akihez nagy szorultságában fordult s akinek figyelmét semmi ki nem kerülte: aki minden hajunk-szálát megszámolva őrzi. Ha tehát emberei dicsekedve hirdették a nagy vagyonra,melyet vásárolt s régi tulajdonukon kivül a rablóktól elvettek s melyet a többi előtt hajtottak"Ez a Dávid zsákmánya!" akkor ebből két következtetést vonhatunk le: 1./ az emberek mindig az embert nézik és azt dicsőitik Isten helyett; 2./ igen megváltoztak,mert hiszen nemrég még meg akarták kövezni Dávidot s ezt a változást magukban nem vették észre.Se a harag,sem a dicséret nem volt az igazságnak megfelelő,mert Dávid előtt az Istent, a hü Jahvét kellett volna

diosérniök.- A fejezet különben érdekes tudósitást ad arról,hogy a katonák akkor milyen élelmet hordottak magukkal,mert ah éhhalál szélén levő egyiptomit azzal kinálták meg: száritott s összesajtolt fügepogácsákat és szőlőből préselt szőllősajtot. Lélektanilag érdekes,hogy a meghalót " szelleme " hagyja el az tér bele viszsza.

XXX.rész 21- 25 versek.

MIKOR DÁVID ELÉRKEZETT AHHOZ A KÉTSZÁZ EMBERHEZ,AKIK FÁRADTAK VOLTAK ARRA,HOGY DÁVIDOT KÖVESSÉK.UGYHOGY ÚGY HAGYTÁK ŐKET A BÉSZOR PATAKVÖLGYÉBEN, EZEK DÁVID ELÉ ÉS A VELE LEVŐ NÉP ELÉ MENTEK S AMIKOR DÁVID KÖZEL ÉRT A NÉPHEZ; AZ ÉLETBEVÁGÓKET KIVÁNT NÉKI; DE MINDEN AZOK KÖZÜL AZ EMBEREK KÖZÜL AZ AKIK DÁVIDDAL MENTEK, A GONOSZ ÉS BELIÁLFAJTA EMBEREK MEGSZÓLALTAK MIND S AZT MONDTÁK: AZ ÉRTHETŐ,HOGY NEM JÖTTEK VELÜNK, NE KAPJANAK A ZSÁKMÁNYBÓL, AMELYET ELRAGADTUNK,HANEM KIKI CSAK A FELESÉGÉT ÉS GYERMEKEIT VEZESSE EL ÉS MENJENEK UTJUKRA. DE DÁVID EZT FELELTE: NE TEGYETEK IGY, TESTVÉREIM, AZZAL, AMIT JAHVE ADOTT NEKÜNK,AKI MEGŐRZÖTT MINKET S KEZÜNKBE ADTA A BETÖRŐ CSAPATOT; AMELY ELLENÜNK JÖTT! KI HALLGATNA RÁTOK ERRŐL A DOLOGBAN?! MERT EGY RÉSZÜNK LESZ A RÉSZE ANNAK, aki HÁBORURA VONUL,AZÖVEL, AKI A KÉSZLETNÉL MARAD: EGYÜTT OSZTOZKODNAK! ETTŐL A NAPTÓL FOGVA A MAI NAPIG EZ LETT TÖRVÉNY ÉS JOG ISRÁELBEN!

AZ a kétszáz ember, aki nem birta az iramot és lemaradt a Bészor patakvölgyben,semmivel sem volt rosszabb indulatu,mint a 400,aki Dávidot a harcba és győzelembe követte s csak a fáradtságuk on és gyengeségükön mulott,hogy nem vettek részt a csatában.Mivel azonban mentek addig,ameddig tudtak s elvégezték, amire képességük volt, ők is megérdemelték,hogy a zsákmányból részesedjenek. Az erősnek segitenie kell a gyöngét s nem lehet tudni,hogy akik abban az időben fáradtak voltak, nem olyan munka vagy megerőltetés miatt fáradtak-e el,melyet a köz érdekében teljesitettek,de amiért semmi különös jutalom nem járt. A kötelességtudás ugyanaz volt,tehát a jutalomnak is azonosnak kellett lennie. Ez az irgalom törvénye volt;mert tudjuk,hogy a pogány gondolkodás nem ezen az uton halad s könyörületet a gyöngébb irant nem ismer. Érdekes,hogy Izráelben akkor nem a pogány " aki birja,marja" törvény uralkodott! A bibliai történet jellemzően mutat mondja,hogy a gonosz

• gonosz és bálálfajta", azaz a semmirekellő emberek akarták a kegyetlen, irgalmatlan szabályt érvényesiteni. Dávidra jellemző, hogy ezekkel a gonosz emberekkel is szeliden beszél és magyarázni próbálja nekik annak jogosságát,hogy a gyengék a zsákmányból az erősökkel egyenlő részt kapjanak. Az erősek jogán nem juthatnának hozzá,de az irgalom és méltányosság jogán igen! Mások nekik is volt családjuk s ugyanazt az áldozatot hozták,mint azok, akik tovább birták a faradságot.Végeredményben pedig akik végig kitartottak, azok is csak irgalomból nyerték, amit nyerték,amit nyertek,mert Jahve adta a kezükre azt az ellenséget, amelyet a • véletlenek" sajátságos láncolata nélkül elrejtett volna már a rabló népnek sajátságos gomolya. Véletlen alatt nem olyasmit értek, ami Isten gondviselésén és mindent látó képességén kivül van,hanem ami az emberi megismerés és hozzáférkőzés határán esik tul. Nekünk véletlen,nem Istennek! Ha a filiszteus fejedelmek nem tesznek kifogást Dávid ellen és Dávid nem indul el hamarább Ciklágba,mint szándékoztak talán soha többet nem látják a héber hősök övéiket,mert a rablók elrejtőzhettek volna és az asszonyokon és gyermekeken régen tuladtak volna. Ha Dávidnak eszébe nem jut Abjátár utján Jahvét megkérdezni,talán Dávid is elveszett volna.Ha nem találják meg az egyiptomi ifjut,nem lehetett volna senki, aki utba igazitja őket.Ha a mohóság nem állitja meg a rablókat,nem/érnték xxh/ érték volna el őket.Ha a támadás nem történik olyan hirtelen,a nagy többségben levő rablók védekezhettek volna. Isten/szándéka/volt,hogy övéiket és a zsákmányt megkapták. Ha Isten ilyen irgalmas volt hozzájuk,nem kellett-e nekik is irgalmasoknak lenniök testvéreikkel szemben?! Arra a testvéri indulatra fellebez Dávid,mikor a gonosz s irigy indulatu társait • testvéreimnek" szólitja.Dávid az irgalomtól ihve egy szokást állandósit Izraelben,mely annak jele volt,hogy ebben a népben Jahve ott lakott.

s aztán senki sem tiltakozott többé.Természetesnek tünt fel,amit az irgalom diktált.

XXX. rész 26- 31.versek.

MIKOR DÁVID CIKLÁGBA ÉRT, A ZSÁKMÁNYBÓL RÉSZT KÜLDÖTT JUDÁNAK VELE BARÁTSÁGBAN ÁLLÓ VÉNEIHEZ,EZZEL AZ ÜZENETTEL: ITT VAN A RÁTOK ELSŐ ÁLDÁS A JAHVE ELLENSÉGEITŐL ÉJTETT ZSÁKMÁNYBÓLI KÜLDÖTT A BÉTELIEKNEK, A DÉLVIDÉKI RÁMÓTIAKNAK, A JATTIRIAKNAK,AZ AROÉRBELIEKNEK, A SZIFMTIAKNAK AZ ESTEMOABELIEKNEK, A RÁCHÁLIAKNAK, A JÖRACHMÉEL VÁROSAIBAN LAKÓKNAK, A KÉNIEK VÁROSAIBAN LAKÓKNAK A CHORMA BELIEKNEK,A KÓR ÁSZÁNBELIEKNEK,AZ ATTÁRBELIEKNEK, A HEBRONIAKNAK ÉS MIND AZOKON A HELYEKEN LAKÓKNAK, AHOL DÁVID EMBEREIVEL JÁRT.

Dávid tudta mit kell tennie az óriási zsákmánnyal, amelyet Isten kezébe adott. Itt mutatkozott meg,hogy Dávid királyi lelkü, mert királyi bőkezűséggel osztotta a zsákmányt mindazoknak, akik bujdosása alatt vele jót tettek s őt és embereit szivesen fogadták. Még akkor nem érkezett hozzá Saul halálának hire; de ajándékozásával elárulta,hogy szive népe mellett van és hogy ez a szív tele van hálával és szeretettel mindazok iránt, akik erre a hálára érdemesek. Most látszott meg,hogy jobb tőkebefektetés volt az ártatlan Dávid mellé állni,mint az igazságtalan Saul mellé,noha az akkor üldözött volt, Saul pedig hatalommal és hadsereggel rendelkezett.Nemsokára Saul elgyengülve,hatalomtól és tevékenységtől megfosztva a Seolban fog ülni, Dávid pedig Jahvétól felemelten a trónra száll.Dávid életének egyik legnagyobb szomorusága után mindent visszakap, amit elvesztett s hozzá teméntelen vagyont. Ha Önzőn kicsinyes földi érdekek után fut,megtartja a hatalmas zsákmányt,de ő azonnal azt nézte,kivel tehetne jót a rábizott vagyonnal.Hamar megtalálta azokkal, akik vele és üldözött társaival jót tettek.S mint az örömhir: Dávidot megáldotta az Isten, s most az áldásból részt küld barátainak. Eszünkbe jut Jézus,ki életének borzalmas szenvedése után felemeltetik s a nyert áldást szétosztja azoknak, akik hivek voltak hozzá üldöztetésében. A földre visszatérőnő Jézus igy fogja megjutalmazni azokat, akik hiven kitartottak Mellette.

De még valami eszünkbe jut: Dávid nagyobb vagyonnak látta a hálás örvendő emberek szeretetét,mint a testi kincset és azért a földi vagyont hamar beváltotta szellemi értékre,mint Jézus tanította a hamis sáfár példázatában: a hamis mammonon szerezzetek magatoknak barátokat,hogy azok fogadjanak majd titeket az örök hajlékokban! Mikor idegen országba költözünk a régi hazánkba nem szándékozunk már visszatérni,pénzünket az uj ország pénzére váltjuk át: bolondság volna a régi elhagyandó ország pénzéből bármit is magunknál hagyni,mert az elveszett vagyon volna. Igy kell tennünk azoknak is, akik ezt a földi létet ideglenes vándorlásuk helyének tartják,kik hazájukat a mennyekben találják meg. Itt a pénz, földi kincsek az értékek; ott tul a szeretet, a bizalom a reménység.Amig itt járunk, váltsuk át a földi vagyonunkat örökértékekre azzal,hogy szeretetet gyakorlunk vele s a hitnek munkáira fordítjuk pénzünket. Eszünkbe jut az őskeresztyének buzgalma,mikor eladták birtokaikat s árát elhozták és letették az apostolok lábaihoz.A pénzt a szeretetre váltották át és abban az első gyülekezetben csak ugy folyt a szeretet arany folyama. Az a vagyonközösség,amelyben az első keresztyének éltek,mikor mindenük közös volt, nem jövedelmezőbb és több hasznot nyujtó állam,vagy társadalmi forma keresése volt,hanem a földi vagyon megvetése s a szeretet kivánkozása,hogy senki jobban ne éljen a többinél,hanem mindnyájan osztozzanak minden jóban. A testi vagyon megvetése s a kivánság,hogy minél több embernek örömöt szerezzen, látszik Dávid tettéből is. Királyi tett volt, királyi szív tette!

XXXI. 1 - 13 versek.

MIKOR A FILISZTEUSOK HARCBA BOCSÁTKOZTAK IZRÁELLIEL, AZ IZRÁELIEK ELFUTOTTAK A FILISZTEUSOK ELŐL S A GILBOA HEGYÉT ELESETTEK BORITOTTÁK- A FILISZTEUSOK NYOMÁBAN VOLTAK SAULNAK ÉS FIAINAK; AZTÁN A FILISZTEUSOK LEVÁGTÁK JONÁTÁNT, ABINÁDÁBOT ÉS MALKISUÁT,SAULNAK FIAIT. MIKOR A HARC MEGNEHEZÜLT SAUL KÖRÜL IJJÁSZOK TALÁLTAK RÁ S Ő NAGYON RESZKETETT AZ IJJÁSZOKTÓL.VONDD KI KARDODAT - MONDTA SAUL EKKOR A FEGYVERHORDOZÓJÁNAK,- ÉS SZURJ ÁLTAL,HOGY NE EZEK A KÖRÜLMETÉLETLENEK SZURJANAK ÁTTRA IDE JÖNEK-

Fegyverhordozója azonban nem akartak, mert igen félt, ekkor Saul fogta a kardot é s beledőlt-mikor a fegyverhordozó úgy látta,hogy Saul halott,ő is a kardjába dőlt és meghalt mellette.Igy Saul s vele három fia,fegyverhordozója és összes emberei aznap meghaltak. Mikor azok az izráeliek, akik a síkon túl s azok,akik a Jordánon túl laktak látták,hogy az izráeli nép megfutott s hogy Saul és fiai meghaltak,elhagyták a városokat és kelfutottak. A filisztheusok pedig eljöttek és megtelepedtek azokban.

Történt aztán,hogy mikor másnap a filisztheusok eljöttek,hogy az elesetteket kifosszák,rátaláltak Saulra és három fiára,kik a Gilboa hegyen estek el.A fejét levágták, a fegyverzetét lehúzták s követeket küldöttek körösközül a filisztheusok földére,hogy megvigyék az örömhirt bálványtemplomaikba és a néphez. A fegyverzetét az asztartók házában helyezték el, holttestét pedig felerősitettük bét sán / nyugalom háza / falára.Mikor Gilead jáberbeli lakói meghallották,hogy a filisztheusok mit tettek Saullal, fölkeltek az összes erejükben levő férfiak és miután egész éjjel menetteltek, levették bét sán faláról Saul holttestét,hazamentek jábesbe és ott elégették őket.Azután fölszedték csontjaikat és a jábesben levő tamariszfa alatt eltemették és hét napig böjtöltek.

Nemcsak Saulon lett urrá a félelem,hanem a vezetése alatt álló izráelitákon is. Nem a félelem ragályos,hanem az a szellem, amely a félelmet kelti: a csüggedés szelleme.Isten adja az ember szivébe a bátorságot, a bizalmat s ha Isten nem adja ezeket, az ember csüggedő és balsejtelmü lesz. Az izráeli népet balsejtelmek töltötték meg s mikor a filisztheusok támadtak,az izráeliek megszaladtak.Az üldöző filisztheusok vágták a menekülőket s Gilboa hegyét elesettek boritották.A filisztheusok főképen Sault keresték s mikor meglátták utána eredtek,mindenütt nyomában voltak s a menekülő Saul látta,hogy végső órája elérkezett.Vele voltak fiai is; a félelem azokon is urrá lett, együtt menekültek.Szomoru befejezése volt ez egy jobban kezdett pályafutásnak.Még Jonátán sem fordult vissza,hogy szembeszálljon a rabló ellenséggel. Apja mellett elvesztette korábbi hitét,az Isten a segitséget váró bizalmát.Neki Dávid mellett lett volna a helye.Az emberekhez való hüsége,még ha az apáról van is szó, sokszor kizárja az Istenhez való hüséget:Jonátán nem előre hamig időközben
ladt Saul mellett,hanem visszafelé.Vagy legalább is e pillanatban minden reménysége letünt. Tudta,hogy vesztes ügy mellett áll,hogy Saul ügye már nem Isten népének ügye.Jahve Dávid mellett áll.ezt Saul is tudta, Jonátán is.

Aki másodmagával egész ellenséges tábort megszalasztott,az most esüggedten menekült.Jonátán apjának is többet használt volna azzal,ha Dávid mellé áll.Apjával együtt kellett elveszniök. A filisteusok elérték őket és mindannyiójukat levágták. Ijjászok találtak Saulra és nyil furódott belé,melyről Saul érezte,hogy halálos. Itt a részleteket nem irja le az elbeszélés,csak azt a tényt állapitja meg,hogy később a részletekre visszatérjen.Halálos sebével Saul a rögtöni halált kereste a felszólitotta fegyverhordozó szolgáját,hogy ölje meg.A fegyverhordozón azonban ugyanaz a félelem ült,mely az egész táboron s nem merte használni kardját.Megkövülten nézte urának nyomorúságát,karját felemelni nem tudta. Valami belső sejtés azt is megmondta neki,hogy neki nem szabad Isten fölkentjére emelnie kezét,hanem Istennek kell átengednie. Saul azért is meg akart halni,mert félt sebesülten filisteus kézre kerülni,hogy azok meg ne csufolják halálában. Félelmét igazolta az,amit később holttestével csináltak.A történet későbbi szakasza elmondja,hogy amit a fegyverhordozó nem nem tett meg,megtette később egy amáleki idegen: Sault ledöfte és halálba segitette.Mikor a fegyverhordozó látta,hogy ura halott, saját életében maradásának semmi előnyét nem látta már s ő is fegyverébe dőlt,szerencsésebben,mint ura,mert rögtön meghalt. Ezek a végső dolgok akkor folytak le, mikor Saul körül a harc megnehezült annak következtében,hogy mindig több harcos gyült össze Saul üldözésére.Természetes,hogy az erős támadás nemcsak Sault és királyi ruhába öltözött fiait ölte meg,hanem köréje gyülő embereiket, testőreiket is,kikmek szintén nem volt lelki erejök Saul megsegitésére.Gilboa mellett van a Dotán síkasága; azon tul a Jordán felé hegypárkány következik a mélyebben fekvő Jordán völgye felé, majd a Jordánon tul uj emelkedés,majd Gileád fensikja. Akik itt laktak, a esüggedés szellemétől hajtva mind menekültek,ugyhogy helyüket filisteusok foglalták el,

kik házaikba beleköltöztek.Ezt a beköltözést a filiszteus fejedelmek is szívesen nézték,sőt megparancsolhatták,mert ilyen,a héberek sorai között lakó filiszteusok alkalmasak voltak az izráeli nép ellenőrzésére s a préda összeszedésére.Szomoru befejezése Saul uralkodásának! Isten azt akarja,hogy ne csak Saul érezze,hogy mit jelent az,ha valaki Isten választottja ellen küzd, miután a nép egyrésze odaadta magát a Dávid elleni hajtóvadászatra.Az egész vonalon,minden ponton elvesztették a csatát s nem volt a szörnyü pusztulásban semmi vigasztaló folt. Izráel a legmélyebbre süllyedt, ahova ebben a pillanatban süllyedhetett.

Még szomorubbá tette a veszteséget az a csufság,melyet a filiszteusok Saul holttestével elkövettek. Nem volt nemes ellenség tette,hogy az ellenség királyának holttestét kiraboljják és megcsonkitsák! Gonosztevők holttestét szokták a vár falára kiszegezni,hogy a prédával elriasszák az embereket.A filiszteusok pompázni akartak ezzel a cselekedetükkel, a győzelmet fitogtatni és a hébereknek okozott gyalázatot növelni,szemükbe ecetet tölteni.Hogy Saul fegyverét isteneik templomának kincstárában helyezték el,megtorlás akart lenni azért, amit Dávid Góliát fejével és kardjával tett./I.Sám.17,54, 21:1o./ Az,hogy a csata után a győztes bejárja a csatamezőt s a zsákmányt összeszedi mindig divatban volt; de a király személyét nemes ellenfél tiszteletben részesiti. Saul elég vitéz volt korábban arra,hogy a tiszteletet neki is megadják. Illés, aki a prófétaságot ért gyalázatnak egy későbbi időben véget vetett,Gileád szülötte volt. Ebben az elfejlett és vadabb országrészben akadtak most is férfiak,kik nem tudták elviselni a gyalázatot,hanem nem tudván a hatalmas ellenséggel kicsiny számban szembeszállani- éjjel kiszelitették meg Bét Sán t és titokban leszedvén Saul testét,azt hazavitték és elégetés után,hogy a filiszteusok többé hozzá ne férjenek, a csontokat eltemették.Amit tettek veszélyes tett volt s merészségüknek nem volt más célja,mint a királynak holtában

tiszteséget adni s Izráel gyalázatát megszüntetni.Amit tettek nemes tett volt s arra mutatott,hogy a filiszteusok nemtelen tette most már nem csüggesztőleg hat,hanem felkorbácsolja a méltatlankodást. A jábesiek tette csakhamar a hirszárnyára kelt és bejárta az országot.Az a tamariszkafa most a nemzeti büszkeség emlékfájává lett s a sir nem a csüggedést terjesztette tovább. A jábesiek tette olyan volt,mint egy hős tette,ki a futó népet megállitja és visszaforditja.Megállt a gyáva megadás és a helyét ellenállás szelleme kezdte betölteni.A nagy gyász sötétségében ez volt az első reménycsillag.De csakhamar más fény is derült; de ez nem a Saulhoz hivek táborából,hanem az üldözött Dávidból.Vajjon ma diadalmas ellenfél vonul be Saul üres helyére? Vajjon a nevetés, vigség zajával érkezik a számüzött? Nem, a gyász szavával! S ebből a gyászból több derü jött,mint a nevetésből jött volna.

Isten végtelen bölcsességéből jő,hogy a segitséget sokszor az elhagyattatás, a diadalt a csüggedés előzi meg, Isten azt akarja,hogy a segitséget megbecsüljük s a saját tehetetlenségünket általlássuk. Saul bünében a héber nép nem volt bünös; de hogy Sault kivánta maga fölé, abban vétkes volt.Megunták a láthatatlan Isten királyságát, látható király kellett nekik.Megunták a szerény prófétát, pompázó előkelő király kellett nekik.És most a király és fiai halottak voltak, a hadsereg szájjelosztott,az ellenség rajta ült az országon és meggyalázta a királynak még a holttestét is.Gyalázat, keserüség, nyomor,félelem nehezült az országra. A legmélyebbre jutottak, a gyalázat és csüggedés legfelső fokára.Nem sejtették,hogy a felemelkedés jön, magasság legfelső foka,hová ez a kicsiny nép emelkedhetett.Előbb harc, azután békesség; előbb vitézi tettek sora, azután a böl-

ességg,mely megőrzi és élvezni tudja a gazdagságot.Jött Dávid és Salamon! De előbba mélybe vezette Isten a népet.Sötétségből a világosságra! Hogy a nép a jólétben és diadalban el ne bizakodjék, azért vitte előbb Isten őket a mélybe.De vajjon a nép megtanulta-e a leckét?

I.Sámuel könyvének a vége.

§ §

§